

Anı / Roman

İrfan Palalı

TEHCİR ÇOCUKLARI

Nenem bir Ermeni'ymiş...

Nenem bir Ermeni'ymiş...

TEHCİR ÇOCUKLARI İrfan Palalı

ES
YAYINEVİ

SU
YAYINEVİ

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

2.Basım

TEHCİR ÇOCUKLARI

Nenem Bir Ermeniymiş

İrfan PALALI

ANI-ROMAN

Kitabın adı: Tehcir Çocukları (Nenem Bir Ermeni'ymiş)
Kitabın yazarı: İrfan Palalı
Kapak Tasarımı: Hayalgücü Tasarımevi
Yayına Hazırlayan: Su Yayınevi
Redaksiyon: Ergül Karakaya
Baskı: Ser Matbaacılık
Merkezefendi Mah. Fazılpaşa Cad.
4. Zer. San. Sit. No:16-26 Topkapı-İST.
ISBN: 978-975-6709-46-7
Birinci Basım: Kasım 2005
İkinci Basım: Şubat 2008

**Telif Eserleri Kanunu gereğince bu eserin bütün hakları
Su Yayınevi'ne aittir.**

Su Yayınevi

Cağaloğlu Yokuşu Evren Han No:29 Kat.3/53

Cağaloğlu - İSTANBUL

Telefax: 0212 512 16 68

www.suyayinevi.com

e-mail: admin@suyayinevi.com

TEHCİR ÇOCUKLARI

Nenem Bir Ermeniymiş

İrfan PALALI

ANI-ROMAN

Birinci Bölüm

.....Bundan sonra ben çok yaşamam Keko, ölürem, iflah olmam artık. Boşuna benim için kendini yorma. Ayrıca da üzülme, ben her şeye razı oldum.

Ölünce nasılsa anamın, babamın, Bekir dedeyin yanına, gideceğim. Onnar cennette biliyem. Umut ediyem ölünce, on-narı görebilirim. Eğer Allah varsa, inşallah benim bu hesretim biteceğ, ben inanıyorum. Bak siye nasihatımdır bu; her şeyin başı sevgidir, hiçbir zaman sevginin kulpunu* bırakma. Ben bunca acımasız kadere, yaşama nasıl katlandım zannedisen. Sizlerin sevgisi, varlığı ile başedebildim ancak. Ben nerde bir sevgi buldumsa argasından gettim. Biye sevgi verene ben de sevgi verdim. Sen de benim kimin yap. Daima etrafıya sevgi ver, siye sevgi vereni kıvertme. Bilisen, herkes öleceğ, kimse baki* değil. Baki Allah, sevmah da baki, bunu da unutma.

Bah ben ölmahdan değil, unutulmagdan korkuyam. Yalavuz heç kimse artık beni sevmiyacag, unutacaklar diye üzüliyorum. İnşallah dedikleri dorgıdır da, insan ölünce sevdiklerine kavuşur.

Sisli, bulanık bir görüntüde anneanne boynuna kadar beyaz çarşafı örtülü bir vaziyette hastane odasında yatmaktadır. Henüz ameliyat olmuş, narkozun etkisinden çıkmalı on, on beş dakika geçmiş geçmemiş, oğlu Recep ve torunu Demir ile konuşmaktadır...

“İzmir’den gelip, Konya’ya gitmekte olan, Kontaş Turizmin sayın yolcuları, kaptanınız yarım saat yemek ve ihtiyaç molası vermiştir...” Patlayan bir ses bombası gibi başlayan anons, Demir’in ayaklarının altında pırl pırl parlayan mermerden yapılmış taban

* Kulp: Sap, uç.

* Baki: Sonsuz.

taşlarının üzerine çizdiği hastane odası hayalini sildi, süpürdü, bir anda yok etti. Anons devam ederken, Demir sinirle, bu mikrofonlar özellikle böyle ayarlanmış ne sinir bozucu, zaten üç dört kez dinlemeden ne söylediğini anlamak mümkün de değil, diye düşünüyordu. Gerçekten de anonsın karmaşık bir mikrofon sesinden başka doğru dürüst bir şey anlaşılamıyordu. Anonsla birlikte yerinden toparlanan Demir, anneannesinin kalça kırığı ameliyatının üzerinden ne kadar zaman geçtiğini hesapladı. Tam olarak iki sene geçmişti.

“İzmir’den gelip Şanlıurfa’ya gitmekte olan Kahraman Turizm’in sayın yolcuları, otobüsünüz hareket etmek üzeredir, yolcuların yerlerini almaları önemle rica olunur. Nasreddin Hoca dinlenme tesisleri hayırlı yolculuklar diler...”

Demir, gecenin serinliğini son defa ciğerlerine doldurarak ayağa kalktı, zamanın nasıl da geçtiğine şaşırarak otobüse doğru yürümeye başladı, arnavutkaldırımı taşları ile yapılmış park alanına indi. Tüm park alanı suyla yıkanmış, etraftaki ışıkların etkisi ile yer yer pırl pırl parlıyordu. Taşların yüksek kısımlarına basmaya özen gösteriyor, ayakkabılarını ıslatmak istemiyordu. Otobüse yetişti. Otobüsün basamağındaki paspaslar ıslak ve pırl pırlıydı. Kirletmekten ürkererek, özenle merdivenleri geçti, otobüse çıktı.

Yardımcı şoför otobüsü çalıştırıyordu. Otobüs yıkanmış, sanki yeniden güç kazanmıştı. Marşa basılınca sessiz, yavaş bir homurtu ile çalışmaya başladı. Yerine otururken, bu otobüsler de insan gibi, banyo yapınca dinleniyor sanki diye aklından geçirdi. Açık kapılardan giren taze hava otobüsün içindeki havayı kısmen yenilemiş olmasına rağmen yine de koltuk döşemelerine sinmiş ter kokuları, koltuklara fazla yaklaşıncı hissediliyordu. Buna da şükür, bu kadar temizlenmeye de şükür, diye içinden geçirirken, birden uyumak istediğini hissetti, yerine oturdu, arkasına yaslandı, gözlerini kapadı ve uyumaya çalıştı.

Bir gün önce gelişen olaylar, zihninden yıldırım hızıyla geçti.

Ama bütün bunları düşünmek istemiyor, uyumak, gelişen olayları düşünmeden, yorum yapmadan uyumak, en azından olanları şu anda düşünmek istemiyordu. Kendini çok yorgun ve bitkin hissediyor, biraz uyuyabilirse belki dinlenebilirim diye düşünüyordu.

İki hafta önce, dayısı, hayatta ona onca emek veren Recep Dayısı, ağır bir kalp krizi geçirmiş, dün de dünyada en sevdiği varlık, anneannesi ölmüştü.

Ona göre anneannesinin ölümü ile koca bir tarih gürültüsüz patırtısız böylece kapanmıştı.

Anneannesinin, yaşamındaki tüm kötü deneyimlerine rağmen, nasıl hayat dolu, renkli, kendiyle barışık bir insan olduğunu anımsadı.

Ölümünü fark ettiyse çok korkmuş olmalıydı.

Nasıl bilinir ki, belki de o kadar korkmamıştır diye içinden geçirdi.

Çünkü o yaşamı boyunca ölümün verdiği ne çok acılar yaşamış ne olaylara tanıklık etmiş, bizzat ölümün kendisini defalarca yaşamış, özellikle çocukluk ve ilk gençlik yıllarında ne eziyetler çekmiş, defalarca ölümü, yaşamaya tercih etmek istediği olmuştur.

Hayatın bütün zorluklarına, çıkmazlarına rağmen hayal etmeyi, hayal dolu yaşamayı ilk onda görmüştü. Hatta Demir, her şeye rağmen yaşamayı, ondan öğrendiğini söyleyebilirdi.

Onun, çocukluğunu anlattığı anılar geldi gözlerinin önüne.

Demir, o anıları dinleye dinleye, olayları sanki kendisi yaşamış gibi hissedirdi.

Sekiz yaşında veya daha da küçük bir çocukken; anne, baba ve kardeşlerinin ölümünü, besleme alınışını kendisi yaşamış gibiydi. Babasının ölmeden önce ne olur ne olmaz diye, saklamak maksadıyla kızının koynuna gizlediği altınları, daha sonra o altınları sakladığı yerde bulamayışını, birlikte yaşamışlar gibi gelirdi.

Daha sonraları ihtiyaç duyduğunda, hem de çok ihtiyaç duyduğunda, o altınları çok aradığını, ama bulamadığını anlatır, hayıflanırdı. Olayı ne zaman anlatsa;

“Belki sakladığımı gören birileri çalmıştır, ama günahını almayım” derdi.

Nerden nereye, birden aklına ninesinin ne kadar koyu din-dar bir Müslüman olduğu geldi.

Ufff! diye bir sesle düşüncelerinden sıyrıldı, arkasına yaslandı, boynunun arkasına her zaman uzun yola giderken yanında taşıdığı boyun yastığını yerleştirdi. Kendini uykuya bırakmıştı ki; yine, ufff, havalandırmanın sesini duydu, otobüsün havası az da olsa değişir diye düşündü, uykuya daldı.

Rüyasında yine sıklıkla gördüğü o rüya, o kâbus var. Küçük bir kız çocuğu, sekiz yaşlarında. Belki daha da küçük. Elleri bileklerine kadar kanlar içinde; şaşkın, korkmuş, sanki ölmüş de dirilmiş ama ölümü tanımamış gibi, hayretle kendi ellerine bakıyor. Ellerindeki kanın ölmüş babasının kanı olduğunu bilmiyor. Kan olduğunu da bilmiyor belki ellerindeki kırmızı lekenin. Öyle şaşkın. Arka planda birileri küçük kıızı sürüklercesine çekeştirmekte...

..... *Valla hetirlemiyem ergisini dorgısını, sanki binnarı ben yaşamamışam ha. Belki de üriyadır aynattığım, bilmiyem. Ben deyem hekkettir. Çünkü ellerimin kanını üstüme sıldım, biliyem. Sona da ne keder urgaştımsa kan lekesi ezyemden çıkmadı...*

Genellikle aynı cümlelerle ama bazen ufak değişikliklerle birçok kereler babasının ölümünü anlatmıştı.

Bir anda sert bir frenle irkildi, otobüstekilerin yarısı da bu ani hareket yüzünden uyanmıştı. Çok derin uykudakiler bile koltuklarından doğrulmadan yerlerinde kıpırdadı, yatış pozisyonlarını değiştirdi. Ancak yapılan sert frenin toplu olarak önemsizliğine karar verildi, hemen hemen yine toplu şekilde yatıya gidildi. Demir de, inşallah aynı rüyaya kaldığım yerden devam etmem diye içinden geçirerek, kendini tekrar uykunun kollarına bıraktı. Çünkü çoğu kez; bu tür kâbuslu rüyalardan uyanıp da tekrar uyuyunca, kaldığı yerden rüyadaki yaşama devam ederdi.

Uyandığında dinlenmiş olduğunu hissetti, ilk anda zamanı kestiremedi, kaptan koltuğunun tepesindeki dijital saate baktı, sıfır bir, demek ki gün dönmüş, anlaşılan iki saat uyumuştur.

Büyük bir yerleşim alanından geçiyorlardı şimdi, her taraf bir anda ıslıl ıslıl olmuştu.

Otobüs beklenmedik dönüşler yapıyor; bu kalabalık ışık cümbüşünden kurtulmak istercesine, bazen hızlı, bazen yavaş, ama

hep gayretle çabılıyor, fren yapıyor, gaz alıyor, çok uğraşıyor, ama bir türlü şehir trafiğini bitiremiyor, yol uzadıkça uzuyordu.

Otobüsün içinde ki bir grup yolcu tetikte, otobüsü ve yolu izliyor, bir grup ise durumdan habersiz, aldırmandan uyuyorlardı. Acaba gerçekten rahat rahat uyuyorlar mıydı, yoksa uyuyor gibi yapıp, soğukkanlı görünmek mi istiyorlardı?

Tahminen yirmi dakika kadar dar sokakları ve caddeleri dolaşılar.

Sonra birden otobüs rahatladı, sesi düzeldi, artık tek düze motor sesi duyulmaya başladı.

Belli ki Konya'yı geçmişler, şehirlerarası yola çıkmışlardı. Otobüs hızlanmış, özgürce uçuyor, gecenin karanlığında özgürlüğün tadını çıkarırcasına yol alıyordu. Şoförün duruşu arkadan bile rahatlatmış görünüyordu. Zifiri karanlık karayolunda üstüne kedigözleri çakılı kilometre taşları gözlerinin önünden daha hızlı geçmeye başlamıştı. Demir şimdi başını koltuğa iyice yaslamış, gözlerini kapatmış, zihninden, otobüs gibi korkusuzca uçan anneannenin yaşamını geçiriyordu.

...O gün evimizde nedenini benim anlıyamadığım bir anormallik var, mesela, sanki her şey daha hızlı hareket ediyor. Etrafımdaki herkes çok telaşlı.

Daha önce dediğim gibi, ben ya dört, ya beş yaşlarındayım. Ayrıca yola çıkmamızdan, yani sürgünden epeyi zaman önceki, olayları tam hatırlamıyorum. Belki tahminen bir sene önce. Dedim ya, belki dört, belki beş, bilemedin altı yaşındayım.

Uykudan uyanınca, bana bakan kız beni telaşla yataktan kucağına aldı, elimi yüzümü yıkadı, saçlarımı düzeltti. Belki de saçlarımı taradı, tam hatırlamıyorum. Çocukluğumdan beri güzeldir benim saçlarım, hep simsiyah ve dümdüzdür. Sonra beni doğrudan mutfak yerine evimizdeki, ortasında koca bir mangal bulunan büyük salona götürdü. Ben hiç bu saatlerde anormal bir olay yoksa o salona girdiğimi hatırlamam. Uyanınca erken de olsa, yıkanır, paklanır, ailecek hep mutfağa gideriz.

Ya bir bayram, seyran, ya da bir kutlama olacak ki o zaman sabahın esselatında bu salon açılsın.

Bir anormallik var bugün, biliyorum, hissediyorum ama ne, anlıyamıyorum. Biraz sonra öğrendim ki abilerim öldürülmüş. Üçü birden. O zamanlar ölümün de ne olduğunu bilmiyorum ha.

Benim dört abim vardı diye biliyorum. Ayrıca benim hiç bilmediğim iki abim daha varmış ama ben doğmadan ölmüşlermiş. En büyük olanı da yine hiç bilmem ben, doğduğumda o da Amerika'da tahsilde imiş güya.

Salona girince kız beni babamın kucağına verdi. Babam da beni kucağına alınca içine alacakmış gibi bağrına bastı, kokladı. Saçlarıma hafifçe dokunduğunu hissediyorum. Ve babam ağlıyor. Şaşırdım. Ağladığını hiç görmemişim babamın. "Şimdi kazımın abilerini göreceğiz, onlar cennete gidiyorlar" dedi. Benim kulağıma fısıldadı sanki. Sesi çok alçak ve çok bezgin çıkıyordu...

Otobüsün iç ışıklarının yanması ile Demir gözlerini açtı. Yeni bir mola yerine gelmişlerdi.

Dışardan gelen bir türkü sesi otobüsün içinden bile artarak duyulmaya başlamıştı.

"Son sen kalmıştın bizim bildiğimiz, sen de abilerin gibi öteki dünyayı boyladın..." diye dalgınlığının henüz içinde kendi kendine mırıldandı.

Şoför ön kapıyı açan düğmeye bastı, vıssss slak, dışarıda bütün şamatası ile devam eden müzik, otobüsün içine dolmuştu.

"Evlerinin önü bulgur sokusu,* yel estikçe gelir yârin kokusu"

"İzmir'den gelip, Şanlıurfa'ya gitmekte olan Kahraman Turizm'in sayın yolcuları; Kaptanınız yarım saat yemek ve ihtiyaç molası vermiştir....."

Otobüsün içinde kıpırtılar başladı. Derken kıpırtılar harekete döndü. Yolculardan kimileri yemek yemek için, kimileri

* Soku: İçinde buğday dövülen tahta kap.

dolaşmak için, otobüsten bir an önce inme gayretinde idi. Demir yerinden kalkarken, hemen herkes mutlaka lavaboya uğrayacaktır, diye düşündü. Ön kapıya doğru yaklaşırken ikili koltuklarda, hâlâ birbirine sarılmış hiç kıpırdamadan uyuyan aile fertleri vardı. Çoluk, çocuk, kollar bacaklar birbirine karışmış şekilde uyuyorlar, kendi özel kokuları kendi koltuklarında ve koltuklarının çevresinde daha kesif bir şekilde hissediliyordu.

Uyumamış olmasına rağmen, oturur pozisyonda kalmaktan vücudunu özellikle boynunu, sırtını tutuk hissetti. Yola çıkarken değiştirdiği iç çamaşırlarının sabun kokusunu henüz alıyordu. Otobüsten indi.

Daha önceden bildiği bu tesis ne kadar değişmişti. Üniversite bittikten sonra seyrekleşmiş olmasına rağmen, özellikle üniversite yıllarında daha sık olarak defalarca gidip gelmişti bu yollardan. Hatta bir kaçkez de özel aracıyla gidip geldiğini anımsıyordu. Bu güzergâhı iyi bilirdi. Otobüs şirketlerince gündüz pek tercih edilmeyen bir güzergâh olmasına rağmen, buradan birkaç kez de gündüz geçtiğini hatırlıyordu. Şimdi ise beş altı yıldan bu yana geçmediği bu güzergâh ona çağ atlamış gibi geldi. Kaç yıl olmuştu anımsamıyordu şimdi ama en son yedi, sekiz yıl olabilir; anneanne, Ece, küçük Eda, ilk çocuğu idi, hep birlikte kendi otomobilleri ile bu güzergâhtan İzmir'e geçmişlerdi. O zamandan bu yana tesiste yapılan değişiklikler ilgisini çekmişti. Bina tümüyle yenilenmiş, taşıt park alanı amavutkaldırımı taşlarla kaplanmış, kıyıları, tesisin giriş bölümüne gelen kısmı, pahalı süs bitkileri ile süslenmişti. Kapalı büyük yemek salonu, azımsanmayacak lükslükte, sayıca fena sayılmayacak miktarda yemek takımları ve büyük saksılar içinde salon çiçekleri ile süslenmişti.

Buralardan tekrar geçmenin kendisine Fatma Hanım'ın ölümü ile kısmet olmasına çok hayıflandı. Belki yalnızca Amerika'daki büyük dayı; ya da o da ölmüş, varsa onun çocukları ve torunları kalmıştır anneanneden hatıra, zaten onları da biz bilmiyoruz, diye düşündü. Acaba anneannemin yaşayan başkaca akrabası var mıdır diye kendi kendine soruyor şimdi. "Bu haksızlık, bu insanlık suçu, insanların bu şekilde yaşaması kabul edilmez

bir gerçek. Yazık, yazık, yuh, yuh” diyor içinden Demir. Son laflar ağzından yüksek sesle çıkmış ola ki, yanında duran iki orta yaşlıca bayan kısa bir süre dikkatle Demir’e bakıyorlar.

Kendi kendine konuşurken insanlara yakalanmaktan utan-
dı. İçinden, oğlum senin bu yolculuğu tümüyle uykuda geçir-
men gerekli diye düşündü. Geniş ve uzun terasta seçebildiği
temiz bir masaya oturdu. Oturmasıyla kalkması bir oldu. O an
oturmak istemediğini hissetti. Üç saattir otobüsteydi. Üç beş
adım dolaşırsa belki de bacakları biraz açılabilir diye düşündü.
Yola doğru yürüyerek, tesise kuş bakışı uzaktan bakmayı plan-
ladı. Tesis gittikleri istikametın sol tarafına yerleşikti ve otobüs
yolu çaprazlayarak oraya girmişti. Kendi kendine tesisi uzaktan
daha iyi görebilirim diye, çimleri atlayarak yola iyice yaklaştı.
O zamanlar üç beş ampulle aydınlatılan bina gitmiş, yerine bir
fuar gazinosu gibi aydınlatılmış, belki otuz, belki daha fazla
kişinin çalıştığı bir istasyon doğmuştu.

Bu ışık cümbüşü, zihninin bir yerlerinde Demir’e, çocuk-
luğunda evlerine alınan ilk gömlekli lüks lambasının aydınlığını
çağırıştırdı. O lüks lambası ile o gece ne büyük bir coşku yaşa-
mıştı. Yalnız kendisi değil, bütün ev halkı, hatta o gün evde
bulunan misafirler bile aynı heyecanı ve coşkuyu yaşamışlardı.
Evlerinde sanki bir ışık bombası patlamış, bir lüks lambası ile
sanki tüm dünya aydınlanmış, ama bir müddet sonra etkisi ge-
cecekmiş gibi gelmişti Demir’e. Oturdıkları kocaman, yüksek
tavanlı oturma odasının duvarları parlamış, kalın taş duvarların
içindeki derin pencerelerin dip bucak her tarafları aydınlanmış,
lambadan saçılan hafif mavi-sarı ışık odadan başka evin diğer
taraflarına saçılmış, neredeyse tüm dünyayı aydınlatmıştı.

O gece annanne bir bebek gibi ortalarda heyecanla dolanıp
durmuş, bir keklik edası ile torunlarının heyecanla dondurma ve
peluze yapma fikrini sevinerek desteklemişti. O zamandan bu yana
Demir’in hayatında bir daha onu bu kadar etkileyen böyle bir ışık
cümbüşü olmamıştı. Bu kadar büyük bir heyecanı tekrardan yaşadığ-
ını anımsamıyordu. O gecedan sonra, ne zaman bol ışıklı, aydınla-
tılmış bir ortamda bulunsa, o gecenin heyecanını mutlak hatırlardı....

O özel, aydınlık gecede başta kendisi olmak üzere anne-annesi, annesi, babası, dayısı, yengesi ve çocukları, kardeşleri, büyük teyzesi (bir yaşında bilinmeyen birilerine evlatlık verilen) ve çocukları, unutulmaz bir gece geçirmişlerdi.

Demir şimdi bahçede dekoratif olarak duran kilden, kocaman bir saksının kenarına oturmuştu. Oturduğu yerin farkında değildi. Oturmuş da denemez, çimle kaplı bahçedeki saksının çıkıntısına şöylece ilişmişti ve anneannesinin o yaştaki halini hayal ediyordu.

Kız kardeşi Fitnat'ın mavi elbisesi içinde çocukluk yıllarındaki hali gözünün önüne geldi. Çünkü anneannesi hep;

“İşte, bu Fito (Fitnat) var ya, bu Fito, aynı ben, benim de uşaklığım beledi,” dediğini hatırlıyordu. Hayalinde yüzünü canlandırmaya çalıştı anneannesinin; vücudunun sıcaklığını hatırladı. Çocukluğunda küçük teyzesi Münire'nin, Gaziantep'in köylerinde çalıştığı yıllarda, uzun süre birlikte yaşamışlardı. Soğuk kış günlerinde tek odalı köy lojmanlarında üçü birlikte aynı yatakta yatarlardı. Uzun boylu, beyaz tenli, düz siyah saçlı, çukur siyah gözlü, gerçekten de Fitnat'a benzeyen. Çok hoş biri idi. Zaten kız kardeşi Fitnat'da büyüyünce çok güzel bir hanım olmuştu.

Anneannesi Demir'e hep sevgili, coşkulu yaklaşmış, sevgi açısından ona diğer torunlarından daha cömert davranmıştı. Sevgisinin derecesini belirtmek için ona, “Bütün torunlarımı severim, ama Keko'yu Recep gibi severim” derdi. Recep Demir'in öz dayısı idi. Baba ayrı bir dayısı daha vardı Demir' in, Halil dayısı. Mizaç olarak çıldırmadığı zamanlar hariç, sevecen, yaşamayı seven, yemek yapmaya ve onu yemeğe bayılan, duyguları ile yaşamaktan gocunmayan duygusal bir insan denebilirdi. Hayret edilmeye değer şeylerden biri de buydu zaten; Anneannesinin bu kadar duygusal biri olması. Bir insan nasıl olur da bu yaşta, bu cefalı yaşamışlıkta ki (Demir onu ellili yaşlarında tanımaya başlamıştı) bu kadar duygusal olurdu. Demir bu sırrı bir türlü çözememişti. Yaşadığı bu kadar acı ve meşakkat insanın duygularını hiç mi terbiye etmez, hayallerini biraz olsun küçültmezdi, anlayamamıştı.

Sinirlendiği zamanlar kemikli kocaman elleriyle kim olursa olsun, onun vücudunun herhangi bir yerine bir darbe vurur, siniri geçince de çok üzülür, yaptığını telafi etmenin telaşına kapılırdı. Onun sevişlerini, şefkatini bir an içinde hissetti ve heyecanlandı. “*Kadey canıma*” deyimini anımsadı. Onunla yaşadığı uzun çocukluk yıllarında bu deyişin anlamını bilememişti. O zamanlar işte öyle anlamsız bir sevgi sözcüğü idi onun için. İyi kaderin sana kalsın, kötü kaderlerin benim olsun demekti, sonraları öğrenmişti bu deyimini anlamını.

.....Yola çıkalı hemen hemen bir gün olmak üzere zannımca, sabah şafak söktü sökecek artık. Bir gün önce şafak vaktiyle birlikte yola çıktığımız kafile ile dağ taş demeden, hiç durmadan yol alıyoruz. Hava nasıl soğuk, dişlerimiz birbirine vuruyor. Zaten tüm gece yarı yağışlı, yarı ayaz geçti diyebilirim.

Daha sonraları düşününce hesapladıklarım göre kafilemizin ilk çıkışta tahminen seksen kişi olması lazım diyorum. (Sonunda bir ben kaldım sanıyorum ya, neyse. Belki de benim gibi kurtulan bir kaçkız çocuğu daha vardır). Zenginlerimiz katırlarda, hali daha ehven olanlar eşeklerde seyahat ediyor. Yanımızda azımsanmayacak miktarda kıymetli saydığımız eşya larımızla birlikte o zamana kadar hiç mola vermeden yol alıyoruz. Gene nereden gelip nereye gidiyoruz ve daha önemlisi niye gelip niye gidiyoruz diye sormayın; çünkü bilmiyorum, çok küçüktüm, unuttum. Sanıyorum ben eşeğin üzerinde uyuklamaktaydım ki o sırada, bir anda ne olduğunu bilemediğim birtakım koşturan at seslerine benzer gürültüler geldi kulağıma. Sadece ben değil hiç kimsenin ne olduğunu bilemediğini anlıyorum sonraları. Çünkü kafiledeki herkesin şaşkanlığını çok iyi hatırlıyorum, herkes gafil yani. Bir anda kafilemizin etrafının, kiminin yüzleri örtülü insanlar, atlılar tarafından çevrildiğini gördüm. Bizi zorla durdurdular. Kalabalıktilar. Kimlikleri ayırt edilemeyen bu insanların elleri silahlı. Atlılar da var aralarında, yaya olanları da var.

Bana göre çok kalabalık görünüyorlar. Ancak bunlar zabıt değiller. Belki de bana öyle gelmiş olabilir. Geçmiş gün, belki

elli, belki altmış, belki yüz kişi varlardı diye düşünüyorum. Bir anda bizi durdurdukları meydanlık alan mahşer yerine döndü desem abartmış olmam. O korkunç soğuğa rağmen, sanki bunduğumuz meydan alev aldı da, bütün alan bir anda ısındı. Hayvanlarınızdan inin diye bağıyorlar ki her hal, ben duymadım, baktım herkes telaşla hayvanlardan inmeye başladı. Ben, önce en önde kafile başı olarak giden, ismini bilmediğim, köyümüzdeki yakın komşumuz amcanın atından indiğini gördüm. Etrafımızdaki insanlar bağırıp çağırıyorlar ancak konuşmalarını anlamıyorum. Benim bilmediğim bir dille mi konuşuyorlar onu da hatırlamıyorum.

Dün sabah yola çıkarken hafif, belli belirsiz serpiştiren kar şiddetini arttırmış olacak ki, durdurulduğumuz meydancığı çevreleyen ağaçların yaprakları kar tutmaya başlamış görünüyor, iyice anımsıyorum. Birkaç dakika sürmedi bizim kafileyi atlarından, eşeklerinden indirdiler.

Bağırış, çağırış, korku, telaş birbirine karışmış, sanki ahşer mahşer günü. Benden önce eşeğinden inen annem korku ile yanıma geldi, beni eşeğe bağlayan kendirleri çözdü. Annem benim bağlarımı çözerken, babam ve diğer erkekleri bizden daha uzakta ağaçların arasında bir yere götürmek isteyen birilerine, kafile reisi olduğunu sandığım birisinin seslenerek onları durduğunu gördüm.

Bizim bulunduğumuz yere göre tahminen yirmi, yirmi beş adım ötemizde durdular. Ben şaşkınlıkla olanları izliyorum. Herkes dikkat kesilmiş. Kimileri, büyükler, akıbeti hiss ediyorlar ki için için sessizce ağlıyorlar. Yalvaranlar da var adamlara, inatla sessizce ayakta hiçbir şey söylemeden dinlenenler de var.

Aniden, o eşkiya reisi kalıklı herif elinde kalın bir pala ile kafile reisimizin yanına yaklaştı, ona bir şeyler söyledi, adamın başını omzuna doğru zorla eğdirdi, adamı iki kişi tutarken ve elindeki pala ile kellesini uçurdu. Adamın gövdesinden akan, fışkıran kanlar bir anda yerdeki karları kırmızı beyaz flamalar gibi yaptı. Ben korkudan nefes alamadığımı hiss ediyordum. Benden üç dört adım ötede duran anneme bile koşmadığımı

hatırlıyorum. Donup kalmışım her hal. Hem o an, hem daha sonraları yaşadıklarım bana bir masal yaşanıyormuş da bu olayların benimle hiç ilgisi yokmuş, sanki babaannem, biz çocuklara dev masalı anlatıyormuş gibi gelmiştir.

Daha sonra sıra ile tüm erkekleri öldürdüler. Adamlardan iki kişi tutuyor üçüncü biri öldürüyor. Ölenler kaç kişiydi bilmiyorum ama erkeklerin hepsini hançerleyerek öldürdüklerini biliyorum. En son babamı öldürdüler. Sonradan düşününce, anlıyorum ki insanları öldürürken hançer kullanmalarının nedeni silah sesi duyulmasın diye. Çünkü ellerinde mavzerleri de vardı diye hatırlıyorum. Annem gibi on on beş kadını da alarak, on beş kadın olduklarını daha sonra annem söylemişti, yine ağaçların arasına götürüp muhtemelen tecavüz ettikten sonra öldürmek istediler. Annem o tarafa doğru gitmeden önce bana doğru geldi ve bana bir şeyler söyledi, ya da fısıldadı, ama ne dedi hatırlamıyorum şimdi. Sadece beni öptüğünü hatırlıyorum. Zaten daha sonra annemle de bir daha hiç sarılıp öpüşmedik. Yanıma geldi beni öptü, bi onu biliyorum. Bu annemin son öpüşü imiş meğer. Çünkü ertesi gün de annem soğuktan donarak öldü.

İşte tam bu sırada yani kadınlar ormanın içlerine doğru giderken, tam o anda başka bir gürültü koptu ve bu sefer silah sesleri duyuldu. Yalnız bu sesler mavzer sesleri. Bu gürültüler duyulunca bize saldıran adamlar panik içinde dağıldılar. Ormana doğru kaçmaya başladılar. Sadece ayağı aksayan birini hatırlıyorum, o kaçamadı. Karşısından gelen dört zabıt, at üstünde, bu kaçmaya çalışan topal adamı yakaladı. Ortada, atın üstünde bile dimdik duran, genç olan, yanında duran atlılara bir şeyler sordu ve dönmesi ile birlikte kaşla göz arasında adamı, o topal adamı tabancası ile alnından vurdu. İşte o zaman nasıl yaptım, nasıl düşündüm bilmiyorum, ben de koşarak babamın üstüne kapandım, babam cansız yatıyordu. Her tarafım kan olmuştu. Bak bu hatırladığım çok doğru, bu sıralarda ağladığımı hiç hatırlamıyorum...

Demir, şimdi kil saksının kenarına dayanmış pozisyonda, yıllarca önceden bu istasyonda süt satan adamın sesini duyuyor. Yirmi beş yıl önce üniversiteye başlamak için çıktığı ilk seyahatinde buradan geçerken yaşadıkları gözlerinin önüne geliyor.

“...Sıcak süt, sıcak açma...”

Hayalinde orta yaşlı, kısa boylu, tıknaz, kırklı yaşlarda bir adam var. Adam omuzlarından sırtına asılı bir süt bakracı taşıyor. Süt satmayı öyle seviyor görünüyor ki adam, her süt dolduruşunda bardağa, yerlere kadar keyifle eğiliyor, hareketine referansımsı bir süs veriyor. Sanki sütü omzundan değil de, daha yukanlardan, göklerden akıtmakta. Üstünden buğular çıkan bardak bardak sütler seyredenlerin içini daha içmeden bile ısıtmakta. Üç beş bardak doldurması ile etrafı hemen süt kokusu kaplamakta. Bu arada sattığı sütünü övmek için söylediği nakaratı da devam ettiriyor adam. “Uykuya şifa, uykusuzluğa şifa, her derde deva bu süt.” Bütün bunlar gözünün önünden geçiyor Demir’in ve şimdi kendinden geçmiş, süt kokusunu doya doya içine çekmekteydi...

“İzmir’den gelip Şanlıurfa’ya gitmekte olan Kahraman Turizm’in sayın yolcuları otobüsünüz hareket etmek üzeredir...” Bu anons Demir’i bir anda dalgınlığından çıkardı. Demek yarım saat olmuştu bile. Otobüse doğru yürüdü. Anons devam ediyor, yürümeye hazırlanan otobüsün sesi duyuluyor. İşlerini bitirememiş yolcular telaşlı davranışlarla hareketlerine hız vermişler, hafif ama soğuk esen bir rüzgâr dışarıdaki insanların yüzlerini ısırmaya başlamış.

Demir tam otobüse binmek üzereyken, karşıdan bir otomobilin, ışıklarını ona doğru yakıp söndürerek işaret verdiğini gördü. Verilen sinyalin kendisine verildiğine emin olmadan, bir taraftan da arkasına bakarak, sinyal veren otomobile doğru yürüdü.

O sırada arabadan birisi inmiş ve ona yaklaşmıştı bile. Bu gelen çocukluk arkadaşı Kudret’ti...

“Kudret ne aryorsun burada?”

“Selam.”

Karşıdaki tereddütsüzce, “Sen ne aryorsun, ne tarafa gidiyorsun?” dedi.

Kısa bir süre kucaklaşma ile geçti. “Yalnız mısınız?” derken durakladı Demir. Zaten arabanın kalabalığını görmüştü, kim der gibi başını hareketlendirdi.

“Canses, çocuklar Urfa’ya gidiyoruz,” dedi Kudret.

“Ben de,” dedi.

Bir an durakladı, bir şeyler daha söylemek istedi. Boğazına kadar gelen lafları bir anda boşaltmak, arkadaşına yaşadıklarını anlatmak istedi. Yapamadı.

“Anneannem öldü, o yok oldu, onun cenazesine, daha doğrusu onunla vedalaşmaya gidiyorum. Onu kaybettiğim için çok üzgünüm, iyi ki sana rastladım, acım çok büyük anlatamam,” demek istedi, diyemedi.

Zaten bunları söylemesi için zamanı da yoktu. Otobüs hareket etmek üzereydi. Ayrıca iki arada bir derede ne anlayacaktı Kudret, ya da ne kadar anlayacaktı. Sustu. Otobüse binmesi gerektiğini hatırladı. Yardımcı şoför sabırsızlıkla onlara bakıyor, ancak saygısından bir şey söylemiyordu. Belli ki otobüs fazlaca beklemeyecekti. Ani bir kararla Kudret’e döndü; “Orada, Urfa’da görüşürüz, beni ara,” dedi ve başka yapacak bir şey yok diyen bir vücut diline bürünerek döndü, hızla, boğa gibi yerinde oğunan otobüse atladı.

Önünü kesmiş olan otomobil yürüyünce, otobüs de hiç zaman kaybetmeden manevra yaparak karayoluna çıktı. Koyu bir karanlık çökmüş olan karayolunu otobüsün farları bile aydınlatmakta zorlanıyordu. Bu karşılaşmadan Demir çok mutlu olmuş, arkadaşını görmekten mutlulukla karışık bir heyecan duymuştu. Ne de olsa bir dostum da orada olacak, bu Urfa seyahati inşallah güzel geçer diye dilekte bulundu. Doğru dürüst konuşamamış, hakkında bilgi alamamıştı ama eski dostunu çok iyi görmüştü. Çok sevdiği, hiç vazgeçemediği bir arkadaşıydı o. Hiçbir zaman menfaat çizgileri kesişmemişti. Belki de birlikte kesiştirmemişlerdi.

Ne zaman karşılaşsalar, dostluklarına, bıraktıkları yerden devam ederlerdi. En son Kudret’in evlenmesi sırasında, Urfa’da çalıştığı yıllarda, neredeyse yirmi sene önce görüşmüşler, birlikte sınırsız, samimi birkaç gün yaşamışlardı. Kudret sadece evlen-

mek için Urfa'ya gelmişti, Urfa'da yaşamıyordu. O sıralarda Ankara'da yaşıyordu ve askerdi. Yanılmıyorsa rütbesi üsteğmen-di. Gelişen olayların seyri neydi hatırlamıyordu şimdi ama evleneceği kızın, Canses, dil öğretmeni, daha sonraları Urfa'da çalıştığını hatırlıyordu. Urfa'da mı tanışmıştı Kudret onunla, yoksa evlendikten sonra kız tayinini mi Urfa'ya istemişti, şimdi anımsamadı. Çünkü kız Urfalı değildi. Ama kesin olan şey çiftin Urfa'da evlendikleri idi. Unutamazdı o evlenme olayını, çünkü o zamanlar tek düze yaşanan bu şehirde Ece ve Demir'in yaşamına kısa bir süre de olsa renk gelmişti. Kudret'le Canses klasik bir düğünle evlenmişler, çok güzel bir çift olmuşlardı. Ece de düğünü beğenmişti.

Liseden beri yakışıklı biriydi Kudret. Hava pilot üsteğmen olunca da, üniforma ile daha yakışıklı olmuştu. Düğünde askere özgü bir redingot giymiş, Canses'in kendine çok yakışan güzel gelinliği ile yarışmıştı. Nikâh belediye sarayında yapılmış, tam ismiyle uyumlu bir saray nikâhı olmuştu. Daha sonra aile ve yakın çevre eğlence için ne organize etmişlerdi hatırlamıyordu ama akşam nikâh bitince, dördü, Demir'in arabası ile sessizce kaçmışlar, Beyazköprü'de salaş bir kahvede bir müddet eğlenmişlerdi. Eğlenmek ne demek, yarenlik ettiler demek daha uygun olurdu.

Kudret, ertesi gün Ankara'ya dönmüş ve sebebini Demir'in daha sonra ayrıntısıyla öğreneceği nedenlerden ötürü orada tutuklanıp cezaevine girmişti.

Daha sonraları askerlikten tardedilmiş ve nice sonraları tutukluluğu bitince de ekonomi eğitimi yaptığını duymuştu. Bu geçen süre içinde neler olup bittiğini bilmiyordu ama nasılsa yakında öğreneceğim diye düşündü. Lisedeyken orta tabaka bir küçük burjuva çocuğuydu Kudret. Onun ailesi Demir'in ailesine göre zengin sayılırdı. Ailesinin bir bölümü toprak sahibi diye hatırlıyordu. Babası Milli Eğitim Müdürlüğü'nde memur olduğuna göre, galiba anne sülalesi zengindi. Hepsi sağlıklı ve hemen hemen hepsi eğitilmiş altı kardeştiler. Evet, hepsi eğitilmişti. Kimisi mühendis, kimisi doktor, kimisi eğitimci. Genel-

likle eğitimci (çeşitli seviyede öğretmenlik, ilk, orta ve lise) idiler. Çünkü bu sıralar öğretmenlik eğitimi hem çok kolay, hem de çok ihtiyaçlı bir meslek idi.

Çeşitli iktidarların son on yıl içinde eğitim ordusunun yetersizliğini bahane ederek, çok kısa süreli formasyon kursları ile öğretmenler yaratmaya başlamaları gibi bir durum söz konusu olmamasına rağmen, o tarihlerde de öğretmenlik, eğitimi daha kolay olan bir meslekti.

Ayrıca Kudret'in annesinin de okuma yazma bilen kesimden olması gerek diye düşünüyordu Demir. Çünkü kendi annesine göre yaş olarak daha küçüktü diye hatırlıyordu. Bu da onun doğumunun muhtemelen ilköğretim mecburiyeti kanununun uygulanmaya başlama yıllarına uygun düşerdi. Bin dokuz yüz yirmi yedi doğumlu olsa, altı sene daha ekle, otuz üç eder. Evet, düz mantıkla Kudret'in annesi en azından okuryazar olmalıydı. Yaşça daha büyük olmasına rağmen Demir'in annesinin eğitilmiş olmasının nedeni ise bambaşkaydı. Onun eğitimi şartların getirdiği, bir anlamda zoraki bir kazanımdı. Çünkü Demir'in annesinin annesi, yani dün ölen anneanne, o sıralarda okuduğu okulun hademesiydi.

Otobüs tüm hızıyla gidiyor, farları ile ölü, hiç ışık sızmayan koca, karanlık bir zindan gibi duran yol güzergâhını aydınlatmaya çalışıyor, ama gücü yetmiyordu. İnsan aniden arkaya dönünce koyu bir karanlıkla karşılaşılıyordu. Gündem anneaneydi yine. Aklından kısa bir süre de olsa çıkarması mümkün değildi Demir'in.

.....“Hademe Fatma'nın torunu”.....

Yıl, Demir'in üniversite eğitiminin ikinci yılını yaşadığı, altmış beş veya altmış altı yıllarıydı, kendisine hademe torunu sıfatıyla hitap edildiğini ilk defa duyuyordu. Urfa Kültür ve Folklor Derneği'nin İzmir'e yarışma için gönderdiği elipten idareci olan biri, muhtemelen o da soyu sopu karanlık bir Urfalı, Mahmut Şişli; az eğitimini kahve kültürü ile birleştirmiş, kulakları yaşadığı çevrenin dışına da açık, üretmeden tüketme nutukları ona daha hoş gelen, sömürü düzeni içinde kendisinin en çok sö-

mürüldüğünü düşünen, bulunduğu köşeden düzene yumruklar sallayan bir adam, Demir’i birilerine tanıtırken demişti.

“...Hademe Fatma’nın torunu...”

Demir bu sıfatı ilk defa duyuyordu.

Demek bir bölüm eski kuşak Urfalılar, ninesine Hademe Fatma diyorlardı, anneanne eskiden böyle tanınıyordu. Lakabı hademe idi. Duraklamıştı Demir, anneanesi hakkında yeni bir şey öğreniyordu. Kendisini kimse şimdiye kadar böyle tanımlamadığından hem bir an için şaşkınlıkla duraklamış hem de tanımlayanın maksadını kavramak isteği ile birkaç saniye hitabı anlamazlıktan gelmişti. Kısa bir süre boş boş bakmış, bir şeyler söylemeden önce kafasında başka bir şey var izlenimi vermeye çalışmıştı. Üstündeki şaşkınlık denebilecek, ama daha çok tanımlayamadığı acayip duyguyu atınca, bu tabiri önemsemiyor gibi, bunun yanında biraz da gurur bile duyduğu hissini vererek karşısındakine,

“Evet, Hademe Fatma’nın torunuyum demişti.”

O yıllarda paşa torunu olarak öğrenmektense, hademe torunu olarak sınıf atlamaya çalışmanın ilk başarılı ipuçlarını veriyor olmak daha moda ve geçerli bir sosyal değerdi.

Kısa bir süre sonra duydukları ve araştırarak öğrendiklerini de katarak olayları birleştirmişti. Doğruydı, Fatma Nine’si uzunca bir süre bir ilkokulda hademelik yapmıştı ama nedense şimdiye kadar aile tarafından dillendirilmemişti. Belki de aile büyükleri utanıyorlardı. Belki de hademeliğinin konuşulması, ninenin hayatını çorap söküğü gibi ortaya döker diye korkuyorlardı. Çünkü aile büyükleri sürekli anneannenin hayatını gizlemek istiyorlardı.

Ninesi Fatma, tahminen sekiz yaşlarında tehcir sırasında yaşama şansını yakalamış, Urfa’da tanınmış Hacı Orhanların evine besleme girmiş bir kız çocuğu imiş. O sırada belki yedi, belki de beş yaşında, yaşı kesin belli değil. Ve bu kız çocuğu on iki yaşına varınca, evin en küçük oğlu Derviş’le evlendirilmiş. “*Ben evlendikten bir veya iki sene sonra âdet gördüm,*” demişti bir keresinde ninesi.

Derviş Dede de, o sırada karısı öldüğü için bir çocuğu ile yalnız kalmış, kırk yaşlarında bir dulmuş. Bu evlilikten Fatma Nine ve Derviş Dede'nin Halil ve Emine adında iki çocukları olmuş. Ancak bu evlilik beş ya da altı yıl ancak sürmüştü, Dede Derviş muhtemelen kalp krizinden ölünce, Fatma Nine, on dokuz, yirmi yaşlarında dul kalmıştı. Eşi Derviş ölünce, besleme olduğu için zaten zayıf olan aile bağlarına, ufak bir tartışmanın tetiklediği bir görünme kavgası ve ailenin kendi ekonomik güçsüzlüğü de eklenince, Fatma kendini sokakta bulmuştu. Bu arada yöresel geleneklere göre çocuklarını kendisine vermemişlerdi. Tek başına çaresiz kalan ve yakınlarının yanına sığınan Fatma, onların da desteği ile paldır küldür, yaşlı ve yalnız bir zenci ile kısa sürede yeniden baş göz edilmiş, ancak, o evde de altı ay kalmış ve geçinemeyeceğini anlayınca eşinden ayrılmıştı.

Daha sonra Fatma hizmetçiliğe başlamıştı. Gençliğinin verdiği enerji ile çalıştığı evin yemeklerini yapıyor, temizliğini tek başına yürütüyordu. Bu arada çocuklarından haber alamıyordu.

Hizmetçiliğe başladıktan bir müddet sonra ilginç bir olay gelişmiş; çalıştığı evin erkeği, yakın arkadaşı olan Hacı Orhan'a, yanımızda bir kadın çalışıyor, fevkalade bir kadın, adı Fatma, nereden geldiğini bilmiyorum, deyince zaten aklı gelini Fatma'yı aramakla meşgul, bu gelişen olaylardan rahatsız Hacı Orhan, söz konusu edilen kadının kendi gelini Fatma olduğunu fark ederek olayları fazla zorlamadan onu tekrar eve getirmişti. Ancak kader, Fatma Nine için ağlarını örmeye devam ediyordu. O sırada bir başka Osmanlı Eyaleti olan Suriye'de; Şam'da, yirmi yıl hapis cezasını çekmiş ve Urfa'ya dönmüş en büyük kayınbiraderi Bekir giriyordu hayatına. Aile mahpustan yeni çıkan bu bekâr, büyük oğlanla, kardeşinin dul karısını birbirlerine münasip görüyorlardı. Ancak uzun yıllar hapislerde çürümüş olan Bekir Dede, bu Demir'in gerçek dedesidir, çok fazla yaşayamayacak ve üç çocuğu peydahladıktan kısa bir süre sonra hakkın rahmetine kavuşacaktır.

Fatma nine yine otuzlu yaşlarda dul kalmıştır. Zaten daha sonra da annearne bir daha evlenmeyecektir. O sıralarda dün-

yada ekonomik kriz vardır ve bu kriz buraları acımasızca biraz daha fazla kavurmaktadır. Bekir'in ölümü ve tütün üretme ve işleminin zorlaşması (reci idaresinin kontrolü ele geçirmesi) zaten bir tencere, iki kaşık, iki mitil* yorgan olan aile bütçesini tüketmiş, çalışılabilecek her iş aile için kurtarıcı olmuş ve Fatma Nine hademe olmuştu. Urfa'da Şehit Faik İlköğretim Okulu. Urfa'da çalışan ilk kadın olması, kimsesiz olması, kolayca onu şöhretli Hademe Fatma yapmış olmalı diye düşünürdü Demir. Ancak anneannenin bu şekilde okulda hademe olarak çalışması, ailenin diğer fertleri için istikbalin kurtarıcısı olmuş, Recep Dayı ve Münire Teyze'nin kolayca öğretmen olmalarına, hatta evin en büyük çocuğu Demir'in annesi Ayşe'nin bile ilkokul eğitimi görmesine vesile olmuştu.

O dönem için yaşlılarına göre Ayşe bile tahsilli, hatta o sırada oralarda kız çocuklarına seyrek olarak eğitim verildiği düşünülürse, nerdeyse yüksek tahsilli konumuna geçmişti. (Çocukluğunda annesinin, diğer arkadaşlarının annelerine göre eğitimli olduğunu düşünür ve için için gururlanırdı).

Evin en küçüğü, Demir'in öz dayısı Recep öğretmen okulunu bitirmiş, Atatürkçü, çağdaş ama biraz ulusalcılığı ağır basan bir öğretmen olarak dönmüştü. Demir'in gelişme yıllarında aile çevresinde ve iş çevresinde milliyetçi tandansta konuşmalar yapıyor, 21 Şubattan sonra alevlenen milliyetçi hareketi destekliyor ve bu hareketle ilişkili somut organizasyonlarla organik bağlar kuruyordu. Hatta siyasi tarihimize şimdilik 6-7 Eylül hadiseleri olarak geçen olayların kendine göre haklı gerekçelerini buluyor ve inanıyordu.

O zamanlar dayısının bu yargılarına katılmaktan öte gidemeyen, sadece etkilenen Demir, sonraları, dayısı, dayısının değişen kimliği ve o süre içinde değişken olayları birbirine bağladığında hayretler içinde kalmıştı. Etnik kimliği bu kadar karışık bir insan, yarısı Ermeni, nasıl bu kadar etnik düşünebilirdi aklı

* Mitil: Örtüsüz yorgan.

almıyordu. Dayısı gibi anası Ermeni olan bir kişi nasıl bu kadar Türk Milliyetçisi olabilirdi.

Bu sıralar bekârdı dayısı ve evin, okumaya meraklı en büyük çocuğu Demir’le ilgileniyor ona kitaplar okutuyor, içeriği milliyetçilik kokan nutuklar çekiyordu. Dayısının yetişmesindeki emeğinin bilincindeydi Demir. Hatta birazcık da hayrandı dayısına. Ne söylese, ne derse ciddiye alıyor, ne verse okuyordu. Hatta ilk Freud bilgilerini dayısının sosyal pedagoji çalıştığı sırada onunla birlikte öğrenmiş, onun ısrarı ile Ziya Gökalp ve İsmail Hakkı Baltacıoğlunun kitaplarını ödev gibi birkaç kez okumuştı. Dayısı bir keresinde ona, Kürtlerin dağda kalmış, gelişmemiş Türkler olduğunu söylemiş, ya asimile olmalılar ya da yaşama hakları olmamalı gibilerinden, hatta o zaman Demir’in de hoşuna giden yorumlarda bulunmuştu. Recep, yine Demir’e ayırdığı eğitim saatlerinden birinde;

Kürtler için, “Asimile olmalılar veya yok edilmeliler. Keşke mümkün olsa, bir gece tüm Urfa yerlileri şehir dışına gizlice çıkarılsa, bu fırsattan yararlanarak Urfa tümüyle bombalansa ve bütün Kürt ve ikinci planda da Araplar yok edilse,” diye özlemini dile getirmişti.

Demir, neden Araplar ikinci planda diye sorunca,

“Çünkü onlar asimilasyona daha müsait,” diye cevap vermişti. Birlikte bunları konuşuyorlardı. Demir dayısının bu temennilerini onaylıyor, ancak aklının bir yerlerinde bunun imkânsızlığı, mantığının önüne çıkıyor ama keşke bir mucize olsa da bu düşünce gerçekleşse diye, bu hayali de, tümüyle gerçekleşmesi sıfır bir olasılık diye düşünmek istemiyordu. Çünkü ailesinin, sevdiklerinin, yöresinin, ülkenin, tüm bu geri kalmışlığını hep bu asimile olmayan, has Türk olmayan, başka dilden konuşan, Türkçe öğrenmemekte direnen insanlara bağlıyor, onları suçluyordu.

Toplumdaki tüm bu çarpık olayların, geri kalmışlığın, bir-biri içine oturmuş küçükten büyüğe; yöresel, bölgesel, ülkesel ve evrensel halkaların hepsinin, tek tek planlı programlı etkileşimlerinin sonucu olabileceğini bilemiyordu. Nasıl bilebilirdi, çünkü o sıralar günlük gazeteler bile Urfa’ya ancak bir gün son-
ra ulaşabiliyordu.

Kişiliğinin gelişmesinde etkili olan teyzesi ise, kız meslek lisesi eğitimi sonrası önce, köy dikiş kursu öğretmenini olmuş, daha sonra, yıllarca sonra Kız Meslek Teknik Eğitim okulunu da bitirerek ortaöğretim öğretmenini unvanını almıştı.

Yani Hademe Fatma, bir anlamda hademeliği ile aşağılanarak, çocuklarına istikbal hazırlamış oluyordu.

"...Anlayamıyordum, neler oluyor, neler bitiyordu? Eşek yürümüyordu. Neredeyse dizlerinin üstüne oturacaktı. Oturdüğüm yerin arkasına bağlanmış olan heybenin, kap kakak dolu, şıkırtıları rüzgârın sesini bastırarak duyuluyordu.

Kar dinmişti. Fırtına hızlanmış, annem eşeğin önünde, eşeği çekiştirmeye çalışarak ilerlemek istiyordu. Herhalde o da nereye gittiğimizi bilmiyordu artık. Kafile görülmez olmuştu. Veya yakınlarda ise de kafile, seslerini duymuyorduk, ben duymıyordum. Zifirizinden karanlıkta, sadece yol diye izlediğimiz patikanın kenarlarında, seyrek olarak bozulmamış bölümlerde, beyaz kar herşeye inat parlıyordu. Bir buçuk saat böylece gittik. Belki de beş saat bilemiyorum, zamanı kestiremiyorum. Sonra eşek çöktü. Annem de onu bekliyormuşçasına çöktü. Bir metre önümde eşek gibi dizlerinin üstüne oturdu. Eşeğin yularını bırakmıyordu, ya da ben öyle sanıyordum. Hatta bana döndü baktı belki de, onu da görmedim. Rüzgâr hızlanıyor, fırtına kendini aralıksız hissettiriyordu. Bayılmışım.

Ayıldığımda gün ağarıyordu. Eşek kapırdamıyordu, nefes almıyordu. Ellerimle üstüne abanınca boynuna kadar yetiştiğim eşeğin boynu, kulakları buz kaplıydı. Ellerimi hareket ettirebildiğimi fark ettim. Buz tutmuş eldivenlerimin içinde ellerimi oynattım.

Yine fevkalade bir şeyler olduğunu hissettim ve annemin beni eşeğe bağladığı bağları çözdüm. Sol bacağımı eşeğin altından epeyi uğraştan sonra çektim. Eşeğin gece beni ısıtan sıcak karnı soğumuştı. Eşek öldü herhalde diye aklımdan geçirdiğimi hatırlıyorum. Zar zor ayağa kalktım. Ayakta duracak halde değildim. Üç gündür eşeksirtında olduğumdan yürümeyi unutmuşum gibi geldi bana. Hızla anneme doğru üç dört adım attım. Her

tarafı kar, daha doğrusu buz içinde görünüyordu. Üstüne atıldım, sesi çıkmıyordu. Birlikte bir topaç gibi yere yuvarlandık. O topaç gibi altımda kalmıştı.

"...Burada birileri daha var galiba, sanıyorum biri yaşıyor." Birtakım sesler duydum, ama doğru dürüst anlamıyordum, Müslümandılar sanırım. İki erkek bana doğru yaklaştı, biri beni annemden ayırmak istedi, ben bırakmıyordum. Öteki adam "kadın ölmüş" dedi. Koca bir kepenek ya da kilimi üstüme sardı. Beni kucakladı, tam da o sırada fark ettiğim bir katır arabasına oturttu. Bütün bunlar o kadar kısa sürede olmuştu ki ancak arabaya oturunca, benim gibi daha on kız çocuğunun varlığını fark ettim. Hepsi de uyuyor gibiydi."

Otobüs virajları dönerken de, virajlara girerken de, şoför selektörleri yakıp söndürdükçe Demir hem korkuyor, zira güzergâhın en dar yollarından geçiyorlar, hem de bu heyecanlı gidişi izlemekten kendini alamıyor. Otobüs bütün gücüyle yüklenmiş yola, hedefi bitirmeye çalışıyor. Gecenin en can alıcı saatlerindeler. Dijital saat artık dördü geçmekteydi. Biraz sonra sabahla birlikte düz ova bitip iyiden iyiye Toroslar'a saracaklar. Tırmanış başlamadan önceki son mola yeri Pozantı, daha sonra Külek Boğazı, Tekir Yaylası, Adana. Sıcak, kirli, ama Adana. Adana'nın en güzel zamanı, sabahıdır Demir'e göre. Burada sabaha karşı nispeten serinlemiş olan toprak gün ışıması ile yeniden hayat bulur. Şehir girişindeki yol güzergâhında konuşlanmış büfelerde, oto galerilerinde, lokantalarda, eski, yıkılmaya yüz tutmuş bir tarafından destek verilmiş otellerde hareketlilik başlar. Erken gelen personel ve yamaklar ya da işe yaramaz, yaşlanmış gece bekçileri genellikle ilk iş olarak dükkânların toprak olan ön sahanlıklarını sularlar. Gerçi biraz sonra güneşin doğması ile o sular buharlaşacak, ilk andaki serinlik kısa zamanda kaybolacaktır ama yine de ovoidan çıkıp da şehre girişte bu sulanmış topraklar etrafa bir heyecan verecek, yaşama bir serinlik katacaktır.

Suyla oynamak bir hazdır insan için. Güneyde suyla oynamak bu hazzın da ötesindedir, yöre insanına çok eskilerden miras kalmış bir tutkudur.

Genellikle Doğu ve Güneydoğu'ya giden arabalar Adana'dan transit geçmez, mutlaka şehir garajına girerler. Çünkü garaja uğramak, her zaman buralarda inen ve binen birkaç yolcu bulunmasının yanında, ayrıca da firma için prestijdir. İşte bu nedenle her Urfa yolculuğunda Adana macerası ortalama bir ya da bir buçuk saat sürer... Oradan ayrılınca yol güzergâhında mola yeri olarak sadece Bahçe kalmıştır. Bundan sonraki etapta oldukça farklı bir kültürün beslediği topraklar başlayacaktır. Antep, Urfa...

Demir otobüsün tanıdık sesini dinlerken, İçinden Bahçe'de Kemal'le görüşürüm diye geçirdi. Kemal, teyzesinin oğlu, Demir'den yedi yaş büyük, birkaç yıldan bu yana Adana'nın Bahçe ilçesinde konaklama tesisi işletmekte. Son birkaç yıldan bu yana Urfalı bir turizm şirketi olan Kahraman Turizm'in tüm otobüsleri istisnasız orada yemek molası vermekteler. Bahçe'ye varınca mutlaka yemek yer ve laflar, olayları Kemal'le paylaşırım diye düşünüyor Demir. İnşallah Kemal oradadır diye de, dua etmeyi ihmal etmiyor. Kemal aile içinde eskiden beri hem iyilik timsali, hem de yerinde duramayan çok aktif bir insan olarak tanınır. Onu işyerinde çalışırken yakalamak zordur. Daima hareket halindedir. Demir oldum olası ona hayranlık duymuştur. Onun bitmeyen enerjisini hayranlıkla seyretmiş, iyilik meleği gibi ortalarda dolaşmasını hayretle gözlemlemiştir. Çocukluk yıllarında, bütün ailesi gibi Demir de yardımseverlik yönüyle onun ne kadar da babasına benzediğini düşünmüştür. Evet, Kemal de babası Abdullah kadar iyilik meleği sayılacak bir insandı.

Demir hep, kendisi istese de bu kadar iyi olamaz diye hayıflanır, sonra da, bu kadar iyi olmaya ne gerek var diye kendini teselli ederdi. Bu nedenle de Kemal'i, insan bu kadar iyi olur mu diye yargılamıştır. İnsan biraz da kötü olmalıydı Demir'e göre. Kötülük de insanca bir duygu. Yani, biraz da insan olmalıydı insan, hep melek olmamalıydı Demir'e göre. Ama Kemal, çok iyi, herkesin yardımına koşan, yaptığı işten karşılık bekle-

meyen, aile içindeki tanımı ile el iyisi ev delisi biri. Demir onu önceleri sanatçı ruhuyla tanımıştı. Şiirler yazıyor, yerel gazetelerde makaleleri çıkıyordu.

İstanbul'dan kendisini ziyarete gelen eş, dost çevresi genellikle gazeteci, yazar takımı oluyordu. Zaten daha lise eğitiminin sonlarına doğru ve üniversite yıllarında yöresel gazeteleri ele geçirmiş, Urfa ve çevresinde popülaritesi doruk noktasına ulaşmıştı. Demir onun kuzeni olmaktan gurur duyuyor ama Recep dayısı ile ilişkilerini ki o sırada dayısı ile Kemal'in ilişkileri çok iyi idi, kıskanıyordu. Çevreyle ilişkilerindeki popülaritesi ile ailenin Marko Paşası durumunda idi Kemal. Aş arayanlar, kavg edenler, devlet dairesi ile işlerini çözemeyenler, kadro bekleyen devlet memurları, aile-i taallukattan herkes ona başvuruyor, ondan medet umuyordu. O sırada Demir ile ilişkisi asgari düzeydeydi. Hatta denebilir ki peş peşe on cümle konuşmuşlukları yoktu. Hatta hatta Demir'e yüz vermiyor bile denebilirdi. Demir de Kemal'in bu davranışını kendi işlediği bir suçun sonucu olarak görmez; babasıyla Kemal'in eski bir tartışmasının sonucuna bağlar, bu tartışmada babasını suçlu bulur, için için de babasına sinirlenirdi.

Tahminen yedi sekiz yaşlarında olduğu sırada geçen bu tartışma, Demir'in babasına ilk sinirlendiği, onu haksız bulduğu hatta ondan utandığı ilk olay sayılabilir. O sıralarda Kemal'in babası Hac ziyaretine gitmiş, Demir'in babası Ramazan da, Kemal'in babası Abdullah'ın hac dönüşüne yetişsin diye, onların evlerinin sokak kapısını çevreleyen duvar bölümlerine resimler yapıyordu. (Demir'in babası Ramazan resim kabiliyeti olan bir insandı.) Yöresel olarak çok iyi bilindiği gibi bu resimler genellikle dinsel figürlerden oluşur, giden gelen görsün ve bu evde hac ziyareti yapmış saygın bir kişi olduğu anlaşılсын diye yapılırdı.

Mesela bir H. Ali kılıcı, çölde gezinen bir deve resmi, çölde bir vaha temsili bu süsleme sanatının başlıca figürleri içinde sayılırdı. İşte bu resimlerin figürleri ve kalitesi konusunda enişte Ramazan yani Demir'in babası ve Kemal anlaşılamamışlar ve

tartışmışlardı. O zamandan beri Kemal, Demir'in babası için cimri, metelikçi diye tanım getirmiş ve onu ailede hiç saymamıştı. Doğal olarak bu kötü ilişkiden Demir ve kardeşleri de nasibini almıştı. Kemal'in ona soğuk davranmasını açıklayan bu yorum Demir'in uzun süren çocukluk yorumlarıydı.

Daha sonraları özellikle tıbbiye bitip de Demir Urfa'da mecburi hizmet için göreve başladıktan sonra çabucak Kemal'le canciğer kuzu sarması oluvermişlerdi. Demir o zamanlar bu yakınlaşmayı, ye kürküm ye diye yorumlamıştı ama bu düşüncesini kimseye açmamıştı. Çünkü annesi dâhil ailede kimsenin bu fikre katılmayacağını biliyordu. İyi ki de söylememişti. Çünkü daha sonraları kendisi de bu kanaatinin yanlış olduğunu fark etmişti. Şimdi Kemal hakkındaki düşünceleri ise artık bambaşkaydı. Kemal yalnızdı aslında. Kemal'in problemi kimsesizlikti. O yaşlarda, sanki babasından genetik geçmiş gibi görülen Kemal'in bu herkesleri kıskandıran, dışa dönüklüğü ve herkesin iyilik meleği gibi sandığı bu insan, aslında derin bir aşağılık kompleksi yaşıyordu. Bu yalnızlığının kompleksi idi. Böyleydi şimdilerdeki yorumu Kemal hakkında.

Kemal, ancak on beş on altı yaşlarına geldiğinde, babasının bir Ermeni dönmesi olduğunu, soyadını taşıdığı ailenin yanına Birinci Dünya Savaşı yıllarında besleme girdiğini öğrenmiş, çok şaşırmış, kendini çok ezik hissetmişti. Bu kadar dindar, Hac ziyareti bile yapmış babasının bir Ermeni dönmesi olduğunu öğrenmesi onda inanılmaz bir hayal kırıklığı yaratmıştı. Ne garip tecellidir ki annesi de bir beslemenin, bir Ermeni dönmesinin kızı idi.

Demir'e göre, bu nedenle İzsürdü ailesini (Kemal'in babası Abdullah enişteyi yetiştiren aile) diğer yakınlarından, özellikle Demir'in ailesinden öne çıkarıyor, her yerde gerekmediği kadar onlara arka çıkıyor, onların faziletlerini övüyor, onları kendine gereğinden fazla yakın buluyordu. Aile diye babasını besleyen aileyi benimsiyor, bu durum da Demir ve ailesinde kıskançlık duygularını kamçılıyordu.

Hatta daha sonra Urfa gibi milliyetçiliğe en az pirim verilmesi beklenen bir yörede bile milliyetçi hareketin içine katılıyor

ve harekete maddi, manevi destek veriyordu. Demir'e göre bu, tablonun dış görünüşü idi. İç dünyasının farklılığını kısa kısa bir iki cümle ile bir kez yakalamıştı Demir.

Çok farklıydı Kemal'in iç dünyası, Demir'e göre kimlik arayışındaydı. "Ben kimim? "Kim olduğumu merak ediyorum" demişti bir keresinde. Ve o sıralarda anneanneyi sıkıştırma çabaları çok artmıştı. Bu çaba bir müddet sürmüştü ama daha sonra kimlik arayışı, buna bağlı olarak anneanneyi sıkıştırma uğraşları da azalmıştı.

Zaten aile ve yakın çevre bu konuda o kadar ketum, o kadar sır vermez idi ki, herhangi bir tatmin edici bilgiye ulaşmak mümkün olmuyordu. Kemal de sonuca ulaşamadı. Kemal sonuçta bu arayıştan pek bir şey çıkaramayacağını anlayınca, teslim olmuş, caymış, anneanneyi sıkıştırma çabalarından vazgeçmişti. Kemal, kendini her zaman güvende hissettiren milliyetçiliğine geri dönmüştü.

Ufukta görülen küçük ışık kümesi giderek, büyüyerek yaklaşıyor, otobüse yaklaştıkça şekilleniyor, belirginleşiyordu. Aydınlığın içinde otobüsün konaklayacağı bina şekillenmeye başlayınca, Demir yerinden doğruldu, kucığına düşmüş kitap, gazete ve saire topladı, ağ çantaya yerleştirdi.

Çözölmüş mintan düğmelerini oturduğu yerden ne kadar düzeltebiliyorsa düzelitti ve inişe hazır beklemeye başladı. Otobüsten muavinden sonra ilk inen o oldu. İner inmez, dışarıdaki keskin soğuk bıçak gibi yüzünü ısırdı, mahmurluğu o anda silindi. Pantolonunun dokuma deliklerinden içeri sızan soğuk havanın ok gibi bacaklarına saplandığını hissetti, montunun fermuarını aceleyle kapatmaya çalıştı. Cığerlerini derin derin soğuk havayla doldurdu, kana kana içtiği temiz havayla o an hafiflediğini hissetti.

Şöyle birkaç adım atarsam soğuğa uyum sağlarım diye içinden geçirirken sırtına doğru dönünce, tesisin ana kapısı dikkatini çekti. Açılır kapanır kapı dışında binanın dış cephesindeki tüm camlar buhardan içeriği göstermiyordu. Binanın içerisinin bütün sıcak çekiciliğine rağmen, bir müddet daha içeri girmemeye karar verdi. Dışarıda kalıp, biraz dolaşmak istiyordu.

Oldum olası soğuğu sevmiştii Demir. Kendi kendine ve yakın çevresine, “Soğuk bir kuzey ülkesinde yaşasam on yıl daha uzun ömürlü olurdu”der dururdu.

Otobüs üç beş kişi dışında tamamen boşalmış, içinde çocuklu bir iki aile kalmıştı. Muhtemelen bir müddet sonra onlar da peyderpey ineceklerdi. Otobüsten inen yolcuların çoğunluğu tuvaletlere yönelmiş, kapıda kuyruk oluşturmuştu. Demir, bir anda arkasında lastik sesine karışan bir motor sesi duydu, arkasına döndü, bir otobüs sinyal vermiş, giderek hızını azaltarak istasyona giriyordu. Özdiyarbakır Turizm.

Ani bir refleksle, park alanında duran kalabalıkla birlikte otobüsün yanaşacağı yeri tahmin ederek kenara çekildi, otobüse yanaşması için yer açtı. Otobüs hava vererek fren yaptı, bordür taşlarına dayandı. Demir, bayağı acıktığını hissediyordu artık. Aslında demin arabadan hızla inme telaşı da ondan olsa gerekti.

Şafağın sökmesine tahminen yarım saat vardı. Birazdan bu koyu karanlık yerini koyu lacivert karanlığa bırakacak sonra giderek kendini koyu mavi renge dönüştürecek ve gökyüzünün rengi hiçbir şeyden yardım almadan mavi renge kadar varacak.

Sabah olması için, artık bundan sonrası yardımsız olmaz. Sabah olmuş veya tan yeri ağarmış denilebilinsin diye, güneş bu sırada mutlaka işe el atmalıdır. Yakında sabah olacak düşüncesi Demir’i heyecanlandırdı. Bu heyecan dalgası ona yabancı bir duygu değildi. O, her sabah heyecanlanan, sabahı seven tiplerdendi.

Bir günün en çok sabah bölümlerini sevmesi, çocukluktan gelen alışkanlık mıydı, yoksa genel olarak insanların yaradılışlarında var olan bir özellik miydi onu bilemiyordu, ama anneannesinin de sabahları daha heyecanlı, daha yaşam coşkusu içinde olduğuna çok şahit olmuştu.

Belki anneannesinden ona geçen genetik bir miras olabilir miydi bilmiyordu ama anneannesinin de hiçbir gün sabah mahmurluğunu uzun süre üstünde tuttuğunu görmemişti. Demir de öyleydi. Uzun, zorunlu uykusuz gecelerin ardından gelen sabahlarda bile, sabahın getirdiği coşku neredeyse tüm yorgunluğunu ve düşkünlüğünü siler süpürür.

Bir şeyler yerken tan yeri de ağarır diye düşünerek, kahvaltı yapmak için lokantaya doğru yürürken, yaşamındaki güzel bir sabahını hatırladı. Kendine zaman ayırabildiği sabahlar, çocukluğunda yaşadığı bu güzel anıyı hatırlardı. Demek güzel sabahların da daha güzeli olabilmış diye düşündü ve kendisi cevapladı, kendi sorusunu. Evet, her şey görecedir; Tıpkı güzelin güzeli, büyüğün, büyüğü, zenginin daha zengini, duygusalın daha duygusalı, uzağın daha uzağı olduğu gibi.

Lokantaya doğru ilerlerken benim için anneannemin ölmü, Dünyanın yok oluşudur, hatta kıyamettir, ama bir başkası için hiçbir şeydir diye düşündü.

Lokantanın içinde her şey pırl pırl... Garsonların kıyafetleri tek tip ve tertemiz, masalar ayna gibi parlıyor. Kendi kendine servis sistemi, kapının karşısından başlayıp koca dikdörtgen salonun neredeyse ortalarına kadar uzanıyor. Sanki illa da lokantacıyım dedirtmek istercesine, özellikle fiziğini ayarlamış, muhtemelen büyük patron konumunda, şişman, al yanaklı bir kişinin oturduğu kasa, tertipliliğini bir bakışta göstermekte.

Canlı, hayat fişkıran bir mekândı. Büyük buzdolabının bonkosunda neler yok, neler. İç raflarda, hemen en üstte soyulmuş yumurtalar, tuzlanmış bile, domates söğüşler, peynirler, envayi tür zeytin çeşitleri, dekor olsun diye yapılmış gibi reçel kavanozları durmakta. Bir alt rafta kompostolar, meyveler, sütlaçlar, muhallebiler, ekmek kadayıfları, aç olmayanları bile tahrik ediyor.

İyi bir kahvaltı için kendini hazırlayan Demir, yiyip yemekte kararsızdı. Çünkü biliyordu ki, Kemal, Bahçe’de ona ısrarla kebab yedirmek isteyecek, hatta zoraki de olsa yedirecekti. Kafasında aradaki zamanı hesapladı, daha Bahçe’ye çok vardı, orada da enikonu yemek yiyebilirdi. Sabah sabah böyle güzel bir lokantada anneanneciğinin kahvaltı yapma isteğini, heyecanını tasavur bile edemeyerek yemek kuyruğuna takılırken, bir taraftan da önündeki yolcuların ne yediklerini gözliyordu.

Yürüyen tepsilerde buğuları tüten, mis gibi kokan çorba tabaklarını görünce, o da çorba içmeye karar verdi. Yeni pişmiş

gibi lezzetli çorbasını kaşıklarken, o unutamadığı, yaşamını etkilemiş eski sabah keyfini ayrıntısı ile düşünüyordu.

Çocukluk yıllarında, sabah ekmeklerini taze taze yemek, hemen hemen tüm yöre halkı için bir alışkanlıktı. Bu nedenle Urfa'da ekmek fırınları sabah erken saatlerde çalışmaya başlardı. Ailenin en büyüğü olarak da, sabah ekmeklerini fırından almak, onun başlıca görevlerinden biriydi.

Yine o sabahlardan birinde, her zaman alışveriş yaptığı fırının önünü kalabalık bulunca, alışverişi hızlandırmak maskadıyla tesadüf seçilmiş daha uzak bir fırına gitmek için Toprak Meydan'ından aşağı doğru yürümüştü.

"...Şimdilerde Merkez Ortaokulu, benim daha sonra okuyacağım ve o zamanlar Urfa'nın tek lisesi olan binanın önünden geçerken, binanın tam karşısında yolun diğer tarafında on, on iki basamakla çıkılan, sırtını Urfa'nın en büyük mezarlığına vermiş, ilk bakışta bir kahve olduğu belli olan terası görmüştü. Görüntünün bittiği yerde arka planda mezarlığın koca selvileri sanki kahveyi görüntüden silmeye çalışıyordu.

O anda, şimdiye kadar bu binayı hiç görmemişti gibi gelmişti ona. Daha önce gördüyse de, sadece bakmıştı herhalde, görmemişti. İlk bakışta tüm teras, sadece terasa çıkan merdivenlerin bitip de sahanlığın başladığı küçük alanda iki üç tahtadan bodur kahve kürsüsünün görünmesine müsaade edecek şekilde sımsıkı sarmaşıklarla kaplanmış gibi görünüyordu. Bu görünen bölgede zemin suyla, ıslatılmış, kendisini daha sonra tanıyacağı kahveci Bilic tarafından halen sulanmaktaydı. Islanmış toprağın kokusu, yolun karşı tarafında yürürken bana gelecek kadar yoğun, üstüne üstlük yeni demlenmiş çay kokusu sabahın serinliğinde burun direklerimi kıracak kadar berrak ve çekici hissediliyordu. O sırada en büyük isteği bu kahvede bir bardak çay içip kahvaltı yapmak olmuştı.

Koltuğumun altında on adet taze ekmekle fırından dönerken, taze ekmeklerin bana her zaman verdikleri, beni ye tahriklerini eskisi gibi almıyordum ve artık Bilic de sahanlığı sula-

mayı bırakmıştı. Merdiven aralığından görünen kahve kürsüleri birkaç müdavim tarafından işgal edilmişti.

O gün, o kahvede bir bardak çay içememişliğine üzülerək, mümkün olduğunca ağırdan alarak eve gitmişti. Muhtemelen o günkü kahvaltı yeteri kadar keyifli geçmemişti. O günden sonra birçok sabahlar yakın fırının kalabalığını bahane ederek hep Bilic'in kahvesinin önünden geçmeye çalışmıştı, ama kahveye hiç girememişti. Zaten giremezdi, çünkü eleştirilmeden kahveye gidebilme yaşı dolmadan, eğitim için Urfa'dan ayrılmıştı.

Uzun yıllar bu hatırayı, arkasını deşelemeden zihninde tutmuştu. Gerçi zihninin bir yerlerinde, bu kahvede canla başla çalışan, hayatının kahveden kalan büyük kısmını kuş besleyerek geçiren, esas lakabı Kuşçu Bilic olan bu zatın, adının neden doğru dürüst bir Müslüman adı olmadığını düşünmüş ama üstünde durmamıştı. Daha sonraki araştırmalarında onun bir Ermeni dönmesi olduğunu, dönüp dönmediğini Allah'a bırakarak ve yalnız yaşayıp yalnız öldüğünü öğrenmişti. O kahveye özlemi mi yoksa Bilic'in yaşamının bende uyandırdığı derin insanlık acısı mı bilemiyorum ama daha sonraları sahip olduğum dağ evimdeki bir köşeye onun adını verdim.

Bilic'in Kahvesi adını verdiği bu yer, Manisa'daki dağ evinde, bahçesinin en güzide, en çok sevdiği köşeydi burası. Doğal yapısı tümsekçe olan bu köşe, dört beş basamakla çıkılan, ancak otuz kırk metre kare genişlikte bir alandı. Kuzey ucunda iki yabani erik ağacı tüm alanı yazın koyu göneşinden koruyor ve güneşten iyice korunmak isteyenlerin ayaklarının sürüklendiği bir sığınma alanı oluştuyordu.

Sıcak yaz günlerinin sabahları kahvaltı malzemesini taşımak zor olmasına rağmen orada kahvaltı yapmaya hep özen göstermiş ve köşesine "Bilic'in Kahvesi" yazmayı unutmamıştı.

"Adam hakkında hiçbir şey bilmeden kendimce Bilic'in anısını yaşıyorum. Esmer, kısa boylu, hayat meşakkatlerinden köseleye dönmüş yüz derisi ile bu adamın kim bilir kaç romana konu olacak nasıl bir yaşamı vardı. Veya yoktu da, senaryosunu kafadan ben yazmıştım....." diye anlatırdı Demir.

Yollar dikleşmeye başlamış, otobüs iyiden iyiye yavaşlamış, otobüs gibi içindeki yolcular da tok karınlarının rehavesiyle ağırlaşmıştı. Rüzgârlığının hafif aralık olmasına rağmen otobüsün kliması yüksek devirde çalışmaya başlamıştı. Otobüsün içindeki hızlı hava değişimi otobüsün içini hareketlendirmişti. Sabahın serin dondurucu rüzgârı içeriye akarken çıkardığı ses herkese sanki otobüsün hızlandığı izlenimini veriyordu.

Biraz sonra görüntüleri gittikçe büyüyen, seyredenlere her gün bir başka hayatın, bir başka yaşamın başlangıcını hatırlatan, binlerce yıllık varlığında kim bilir nice olayların şahidi olmuş, nice başbuğlara, krallara ev sahipliği yapmış Toroslara tırmanacaklardı. Kaç metre olduğu tahmin edilemeyen upuzun çamlar, bazılarının altında ilk bakışta hiç toprak göremediğiniz, kayalar üstünde yemiş izlenimi veren devasa meşeler, yarlardan gürül gürül akan dere kenarlarındaki kocamış çınarlar seyredenleri, günlük yaşam telaşından çıkarıp derin mistik düşüncelere götürmekteydi.

Toros dağları diye düşünüyordu Demir, şimdi hedef Toros'lar...
Toros dağları...

Yörükler, Türkmenler, tüm göçerler...

Yaşar Kemal, İnce Memet, Çukurova, sivrisinek, sıtma...

Türklük, öz be öz Türklük kokan dağlar, tepeler, bazlama, yoğurt ekmek, sönmeye bırakılmış taze ocak kokuları Demir'in gözlerinin önünden hızla geçiyor. Toros Dağları'nı düşününce, hatırına dayısından öğrendiği Türklük, saflık, mertlik kokan hikâyeler, sade, temiz, öz yaşamak geliyor.

Toros Dağları...

Bu dağlara ismini veren, şimdi evrensel düzene kavuşmuş Ermeni Kralı yaşadığı yıllarda buralarda kim bilir ne hayaller kurmuştur, diye aklından geçiriyor. Anneanneyi düşünüyor, o da şimdi evrensel düzene karıştı, diyor. Ne fark var, hem "Touros" hem Fatma ikisi de şimdi yok. Gerçi Touros'un ismi çok az kişinin bilincinde hâlâ yaşıyor ama bir yüzyıl sonra belki o bilgiler de gereksiz görülecek ve yaşayanlar için Touros sözü hiçbir şey anımsatmayacak, diye üzülüyor.

Kendi kendine, bu, ne biçim, ne kadar etkili bir asimilasyon böyle, nasıl bu kadar baskılı, diyor, Demir. Bu, din asimilasyonu, ulusal düşüncenin, ırkçılığın asimilasyonu değil. Irkçılık asimile etme yarışında, din asimilasyonuna göre daha masum, diye düşünüyor. Bir insanın ırk benliğini yok etmek zor, ama dinsel baskı ile ırksal düşüncüyü yok etmek çok kolay. Acaba İslam dini, asimilasyonu diğer bütün dinlerden daha mı çok kullanıyor ve becerebiliyor diye bildiği tarihi olayları aklından geçiriyor Demir. Ama “hayır,” diyor kendi kendine, tüm dinler bu yarışta başa baş yarışır.

Bir defasında bir arkadaşı ona:

“Anadolu’da bu tür değişiklikleri ve asimilasyonu sık görmemizin nedeni, Anadolu’nun tüm uygarlıkların göbeğinde olmasındandır. Gelen giden kültür bırakmış, döl bırakmış, bilgelik aşlamış da, Anadolu halkı da konuşma dilinde ‘gelen ağam, giden paşam’ deyimini yaratmış, hatırlasana” demiş, ilginç örnekler vermişti.

“Bunların çeşitli örneklerini Anadolu’da, Balkanlar’da çokça görmek mümkündür. İşte örnek Lazlar, Pontusların formasyonuna uğramışları. Uzağa gitmeye gerek yok. Urfa’da senin aile çevrende ve yakın tanıdıklarında asimile olmuş aileler çoğunlukta, azımsanamayacak miktarlarda. Üstelik asimile olmuş bu çevreler diğerlerine göre daha bir tutucu Müslüman olmuş, daha bir mutaasıp değerler kazanmışlar” demişti.

Demir, acaba neden asimile olan insanlar tutunduğu uygarlığın en fanatik, en muhafazakâr ucunda yer alırlar diye bu olgunun sebeplerini açıklamaya çalışmış ve kendine göre sebepler bulmuştu...

Anneannesinin ilk ismini öğrenmek için, onu ne kadar çok zorlamıştı. Anneannesinin çocukluğundaki ismini, ilk ismini, annesinin, babasının ona uygun gördüğü ismi öğrenmek istemişti. Ona kendi ismini söyletmek için çok uğraşmıştı, ama o hep her şartta, her saatte aynı cevabı vermişti. “Hatırlamıyorum.” Nasıl hatırlamazdı insan annesinin, babasının ona taktığı ismi, Demir bir türlü anlayamamıştı. Sekiz yaşında bir insan kendi ismini nasıl hatırlamazdı. Mutlaka kasıtlı söylemiyordu. Belki de çevre baskısından korkuyordu. Birkaç kez de aynı şekilde Kemal şansını denemişti.

Hatta “Nasıl hatırlamazsın ilk ismini nene” diye kızmış, ama o yine aynı şeyi söylemişti.

“Çok küçüktüm, hatırlamıyorum.”

Peki, annenin ismi ne?

Babanın ismini de mi hatırlamıyorsun?

Anneanneden hep aynı cevap alınırdı.

“Hatırlamıyorum.”

Asimilasyon nedense hiçbir şeyi hatırlatmıyordu insana! O da hiçbir şeyi hatırlamadan öldü. Hiçbir şeyi ile yaşatmak mümkün değildi artık. Ancak sevdiklerinin gönlünde, sadece onlar yaşadığı sürece yaşayacaktı. Hiçbir şeyi gerçek değildi. Ne ismi, ne anası, ne babası, ne de gerçek memleketi.

Bazı günler uyanır ve rüya gördüğünü söylemiş, annesi anlatırdı Demir’e. Emin değildi ama çocukluğunda belki bir iki kez Demir de şahit olmuştu. Elazığ yakınlarındaki köyünü rüyasında gördüğünü, köyünün yakınından bir dere geçtiğini, o dereden su içtiğini, vesaire anlatır, tüm ısrarlı sorgulamalara rağmen köyünün ismini göremediğini belirtirdi.

Belki de araştırılır, soruşturulur, çocuklarına, torunlarına bir zarar gelir diye korkardı. Kendisine göre ne korkuları vardı bilinmezdi! Köyümün adını görmeden uyandım derdi...

Otobüs hafif hafif sallamaya başlamış, tek düze ses, tek düze kıpırtısız, hareketsiz gidişi geçmiş, her virajda ses değiştiren, hızlanan, yavaşlayan, sağa sola yatan bir gidiş içine girmişti. Yolcularda birer ikişer kıpırdanmalar, uykudan uyanmalar görülüyordu. Düz ova bitmiş, Orta Anadolu’dan Ulukışla çıkışları başlamış, doğal olarak otobüsün hızı da yavaşlamıştı.

Tan yeri ağarıyor, buralarda sanki inadına ot bitirmemek için uğraşan çorak topraklar, kirli çivit rengini anımsatıyordu. Havalandırmadan gelen hava biraz daha soğuk esiyordu. Otobüste kimi yolcular üşümüş, klimanın kapatılmasını istiyordu. Bu istek Demir’i rahatsız etti. Çünkü havalandırma çalışmazsa, beş dakika içinde içerisinin ter kokusundan dayanılmaz olacağını biliyordu...

Aydınlık, dağlara kavuştu kavuşacak. İlk ışıklar ovaya düşmüştür şimdi. Gökyüzünün maviliği yüksek dağların ıssız köşelerinde yoğun, kırıksız devam etmekteydi. Henüz Toroslar uyanmamış. Tıpkı alarm zilini duymuş, fakat yataktan kalkmak istemeyen insan gibi, tetikte ama derin ve dinlendirici uyuyor. Artık, kalkmak mukadder, uyanmak zorunlu artık.

Otobüsün hızla katettiği yolun, yerleşim alanlarına yakın kenarlarında tek tük, bir iki kedicik nesillerinin arsızlığını hatırlatır gibi hareketli, ava dolanmaya erken başlamışlar.

Yorgunluk üstüne iyice abanmış Demir'in. Biraz önce iştahla içtiği çorba da ancak rehabet vermeye başlamış, bıraksa kendini, uyudu uyuyacak. Dingin olması gerek. Uyumamalı, her zaman ele geçmez bu güzellikler. Seyretmeli bu dağları, yaylaları, her bakışta hasret gidermeli, bunlarla birlikte yaşamalı ne yaşanabilirse.

Ölen ölüyor, giden gidiyor dönüşü yok. İster sevgili olsun, isterse sevgili anneanne, herkesler ölüyor. Ne fark eder herkesin anneanesi ölmez mi? Ne var bu kadar abartacak.

Denizyıldızlarının öyküsünü anımsıyor. Hani Iodostan sonra binlerce denizyıldızı kıyıya vurmuş da, kıyıda sabah yürüyüşü yapan adamın biri de, denizyıldızlarının canlı olanlarını tekrar denize atarmış. Yolunun üstünde rastladığı, karşıdan gelen bir başkası; binlercesi ölüyor, bir, ikisi kurtulsa neye yarar ki diye alaylı sorunca; adam, sen, bir de denize tekrar dönebilenlere sor bakalım, neler fark etmiş, neler demiş.

Öyle deme diyordu kendi kendine Demir...

"Anneannem gibileri çok meşakkat çekmişler, bu gibiler ortalama yüz elli yıl yaşamalı. Bunlara fazladan bir ömür daha verilmeli. Verilmeli ki kendi kimlikleri ile yaşayamadıkları bir ömrü, hiç olmazsa yeni kimlikleri ile iki kat yaşasınlar. Onların çıktıklarının karşılığını yine de kurtarmaz bence, ama olsun hiç olmazsa bu kadar eziyet görmüş, bu kadar sıkıntı çekmiş bu insanlar iki kat yaşamış olurlar. Nasılsa doğanın vereceği en değerli ödül fazla yaşamak değil midir?

Evet, iki kat ömür vermeli Tanrı bazılarına... Tanrı'nın da umurundaydı sanki yok efendim o, şu kadar, bu, bu kadar yaşa-

muş, o, şunu çekmiş bu, bunu. Bunun hakkını alıp, şuna verelim, adil olalım gibi. Tanrı bütün bu kadar ayrıntı ile nasıl uğraşsın. İstese de her şeye yetişemez, esas büyük işleri ihmal eder yoksa. Galaksiler birbirine çarpar, kara delikler büyür, koca koca okyanuslarda su kalmaz. Bu gibi işleri Tanrı'nın yardımcıları yapmalı ama onlar da aynı Tanrı'nın yardımcıları oldukları halde hepsi de nedense etnik davranır.

Kimisi sadece İbrahim'in oğullarını sever, diğerlerine bakmaz bile. Kimisi ben Tanrı'nın akrabasıyım, ancak bana baba diyeni severim der. Bir başkası herkes eşittir ben ayrıcalık yapmam, biz hoşgörölüyüz der. Der ama en hoşgörüsüz, rüşvete gelince, yan cebime koy, diyen odur.

Yüz elli yıl yaşasaydı bile anneannem, gerçi annesinin, babasının, kardeşlerinin ülfetini, yarenliğini yaşayamazdı ama hiç olmadı benimle yaşardı. Ben ölünce benim çocuklarımla birlikte olur, böylece torunlarının torunlarını severdi.

Bu sefer hangi milletler kıskançlıktan, daha çok akıllılar diye yakılacaklar, sabun olacaklar, hangi başkaları sürgün edilecek, hangi başkaları içlerinden çıkmış üç beş canı için topyekün ölüme ve açlığa mahkûm edilecek diye, en azından insanlık tarihini daha çok gözlerdi, izlerdi. Herkesten farklı cefa çekmenin mükâfatı olarak, hiç olmazsa sevgili anneannem herkesten farklı bunları yaşardı.”

.....İki kere, bi seferinde o zenci herif benden uygunsuz birlikte olunca, ben beni öldürmeği düşündüm. Zatan o herifin yanından kaçmamışımın esas sebebi de benden hep uygunsuz ilişki kurmadı.

Bi kere de Bekir Dedey öldüğünde ben beni öldürmeği düşündüm, feket yapmadım. Ben hem yaşamayı çok severem, hemde ölümden çok korgaram bilisen. Etrafta akrabalarından biri ölse, tagziyeye getmem. Biye kızarlar, ama elimde değil, ölümler biye kötü geli, heste olıyam. Ne zaman bi ölüm duysam babamın ölümü gözlerimin öğine geli...

Güneyde Toroslar, daha güneye hâlâ iki geçit verir. Neden bu geçitler üçe, dörde, beşe çıkarılmaz, bilinmez. Belki de ihtiyaç yoktur bizim sandığımız gibi. Çünkü şimdilerde hem Külek hem de Hartavul Geçit'i üçer şerit geliş ve gidiştir. Daha kuzeyden güneydoğuya inen yolları saymasan bile fena değildir bu geçişler. Eskiden böyle değildi. Demir'in üniversiteye başladığı yıllarda bu geçit bir gidiş, bir geliş, dar bir yoldu. Hatta yüklü iki büyük arabanın geçitte karşılaşması, ancak birinin yavaşlaması ile diğerinin geçişine imkân verirdi.

Külek Boğaz'ı; tam ismiyle uyumlu, tam bir boğazdır. Yolun her iki tarafında yolun bitimiyle başlayan dik kayalar ancak iki üç otobüs yüksekliğinde dik çıktıktan sonra hafif bir terasla genişler. Tahminen yol boyunca yüz metre uzunluğunda kayadan kitlenin bir kısmı yontularak, bir kısmı doğal olarak yolun iki tarafında yükselmektedir. İster güneşli, parlak günlerde olsun, isterse kapalı, güneşsiz günlerde bu granit kitle parlaklığından hiçbir şey kaybetmez.

Demir'e sorarsanız, bu kayalar bir milyon yıl sonra bile toprak olmaz, der. O kadar sağlam görünüyorlar. O eski yol, şimdi muhtemelen çevresindeki dağ köylerine giden, asfaltları yer yer yıpranmış, kenar toprakları akmış, daha da daralmış köy yollarına dönüşmüştür. Demir, üniversite eğitimi için Urfa'dan ayrılmadan önce bilinçli olarak Gaziantep'ten öteye pek çıkmamıştı. Bir keresinde, çok küçükken, anneannesiyle küçük teyzesinin eşinin askerlik yaptığı yer olan İskenderun'a gitmişlerdi. Bu seyahatte büyük teyzesi ve onun büyük oğlu Kemal de vardı. Ama bu geziyle ilgili hatıralarında Külek Boğazı için hiç kayıt yoktu. Bu seyahatten aklında, kocaman, durgun, pırıltısız, bulanık, koyu renk bir su kitlesi ile İskenderun Körfezi, Kemal'in minik zekâ buluşları ile yaptığı birkaç küçük espri dışında bir şey kalmamıştı.

Külek Boğazı ile ilgili anıları esas üniversite eğitimi için İstanbul'a giderken başlar. Hatta o zaman âşıktır Demir. Buna rağmen bu seyahati, onu çok etkilemiştir. Özellikle Külek Boğazı'nın, ilk karşılaşmada onun zihninde yer eden görüntüsü altın kalıpla dökülmüş gibidir. Yıllardan beri bu görüntünün ne

renkleri solar, ne doğa koşullarından boyaları dökülür, ne de birilerinin tahribinden etkilenmesi mümkündür.

Üniversiteye başlarken, binbir hazırlıktan sonra tıpkı filmler de askere yolculananlar gibi burunlu magirus otobüse Hamid ağa'nın garajından binmişti. Yolculuğa hazırlanmasında ailede onun hayatında hep olageldiği gibi en heyecanlı olan anneanne idi. Valizini o almıştı. Demir'in, ilk valizi idi.

"Beş kuruş harcıyacağın yere, iki buçuk kuruş harca," nasihatıyla ona on kûsur lira da para vermişti. Hazırlık eğitimi parası da bunun içinde olmak üzere sınavlar için babası da dört yüz lira vermişti. Üniversiteye hazırlık eğitimi modası o yıllarda yeni başlamıştı.

Anneanne, bu oğlan İstanbul'a nasıl varacak, yolda trafik kazası olacak mı, İstanbul'da misafir olacağı dayısının evini nasıl bulacak, yengesi Demir'e nasıl davranacak, parası yetecek mi gibi kuruntularla hep heyecanlıydı. Demir'in annesinin ve babasının bu seyahat için endişelerini yeterli bulmuyor, onların yaptıklarını küçümsüyor ve az görüyordu. Annesinin ve babasının Demir'e kendi yanında yaptıkları tembihlere bir şekilde eleştiri getiriyordu. Gün gelip İstanbul'a doğru yolculuk zamanı gelince, konu komşudan da ayrıca bir iki öğüt ve minik destek gelmişti Demir'e. Evkaftan emekli Münip Amca ve karısı Saadet Teyze de;

"Allah yüzünü ağ etsin" duaları ile ona bir yarım boy havlusu hediye getirmişlerdi. Saadet Teyze'yi çok iyi tanımazdı Demir. Evleri aynı sokakta, Kemur Sokak'ta, onlara göre dört ya da beş ev aşağıda Sūdük Meydanı tarafındaydı. Mülkleri mi idi oturdukları ev yoksa icarcılar mı idi bilmiyordu ama onların evi de Demirlerinki gibi Ermenilerden kalmış yüksek duvarlı, geniş avlusu ağaçlı, çardaklı taş bir evdi. Ancak annesinin ona anlattığı hikâyelerle tanıyordu Münip Amca'yı ve karısı Saadet Teyze'yi. Babasının da Münip Amca'ya çok saygı gösterdiğini gözlemlemişti. Annesinin de Münip Amca için gerektiğinde ya da gerekmediğinde bile, çok efendi insan deyip durduğunu bilirdi.

"Günahını almayayım ama Münip Emmi Saadet Teyze'yi kerhaneden çıkarmış. O, gâvurmuş, dönmeymiş" dediğini bilirdi annesinin.

Ayrıca da bunu gizliden gizliye kınamak isteğiyle de yaptığını anlardı.

Yaşlı Saadet Teyze; evdeki günlük bir eksiği tamamlamak için, şeker, ekmek, tuz, vb. Demir'den zaman zaman yardım ister, yardımını alınca da her zaman çok canı gönülden teşekkürleri ile annesini ve Demir'i çok memnun ederdi. Bayramlarda her zaman Saadet Teyze'ye el öpmeye gider ve her seferinde de harçlığını alırdı. Bir keresinde Saadet Teyze'nin elini öptüğünde, parmaklarının eğri olduğunu görmüş, sorunca da, "*Romatizmam var,*" cevabını almıştı.

Ama o, çocuk aklıyla, bu parmak eğriliğinin kerhanede çalışmaktan dolayı Saadet Teyze'nin hak ettiği bir ceza olduğunu düşünmüştü. Annesi, "*Hiç kimse Allah'tan hiçbir şeyi gizleyemez*", demez miydi?

O sıralarda Saadet Teyze yüz yaşında gibi geliyordu Demir'e. Bu iki ihtiyarın yaşamdaki renklerini ve heyecanlarını bir türlü anlayamıyordu. Hep evde oturarak nasıl mutlu olurlar, diye kendi kendine düşünüyor ama bir türlü hafızası almıyordu. Çünkü bu çiftin bir kez bile yakın komşu ziyaretleri dışında dışarı çıktıklarını görmemişti.

Daha sonraları Urfa ve ailesi ile ilgili araştırmalar yaparken, annesinden Saadet Teyze'nin ve eşinin yaşam öyküsünü dinlemiş, daha doğrusu çanak tutarak annesinin ağzından laf almış ve onların yaşam öykülerini öğrenmişti. Çünkü annesi hiçbir zaman kendi isteği ile bu konuları konuşmak istemezdi.

"Bı Seedet Dayze yaşça anamdan böyüktür. Münip Emmi'den de böyüktür. Böyük gelmiş Urfa'ya. Çoğ adam erzine geçmişler, epriye çüriye hepsi. Sona Entep'te kerhanaya düşmüş, günahı söyliyenin boynuna. Anam deyi, o zamanlar on beş on altı yaşlarında vardı bı Seedet Avrat. Bi de güzel bi avratı bu Seedet Ker, heç sorme getsin. Babo ben gözümünden gördim, ele gözzeldi. Daha sona heç kimse kaldır kapak etmedi bı olayları. Habele... yerre gire bu herifler."

Bu hikâyeyi dinlerken Demir yine annesinin daha önce anlattığı kendi ailelerini ilgilendiren bir başka hikâyeyi anımsamıştı.

Hikâye Demir'in iki amcasının iki kız kardeş olan eşleri ile ilgili idi. Demir'in babasından büyük iki amcası, iki Ermeni dönmesi kız kardeşlerin çocukları ile evlenmişlerdi. Bu çocuklar aynı babanın çocukları idi. Dönen kardeşlerden büyük olan tehcirde evlenecek yaşlardaymış ve her nasılsa orta malı olmadan bir Urfalı ile evlendirilmişti. Fatma olarak çağrılan bu kız evlenince, küçük kız kardeşi Hatice ile birlikte yaşamaya başlamış. Gel zaman git zaman, o küçük Hatice üç beş sene geçip de ele avuca gelince, eniştesi tarafından tecavüze uğramış. Sonra da Urfa'da kişilik olarak pek makbul sayılmayan eniştesi ile evlenmek zorunda kalmış.

Annesi hikâye ediyor;

"Bu Dırronın (Duriye'nin demek istiyor) anası Fato fikir bi avrattı. Bu Çulcu Dayı çok etti bu avrada. İlkin kız kardaşının erzine geçti, sonra avrat olarak aldı."

Demir'in annesi, ırzına geçildikten sonra o kızla evlenilmesini, tecavüz edilip kerhaneye atılmaya göre yine de yumuşak ve hoş görülür bir insanlık suçu olarak sayıyordu. Yapma be anne, acaba ırzına geçilen kız, eniştesi ile evlenmek ister mi sanıyorsun, bu bir tecavüzdür. Bunun başka tecavüzlerden bir farkı mı var demek istiyorsun deyince de Demir, *"Ne yapag oğlum heç olmasa nikâh kıymış, Seedet Avrad'ı kerhanıya atmışlar ya"* demişti.

O zamanlar toplumun tecavüz kriterleri böyleydi diye kabullenmek Demir'e affedilmez bir insanlık suçu gibi geliyordu.

"Sen gel evlendiğin kadının beş yaşında evine sığıntı gelmiş kız kardeşine tecavüz et, sonra da nikâhına al ve bütün suçlarından kurtul. Oh ne ala memleket", diyordu. Hatice, büyük kargaşada (Tehcir) ablası ile birlikte Çulcu Dayı namı ile tanınan birinin evine sığıntı girmiş ve ablası Çulcu Dayı'nın karısı olmuş, beş yaşlarında bir çocuk. Eniştesi Çulcu Dayı birkaç yıl sonra, küçük baldızı birazcık büyüyüp, dişiliği gözle görünmeye

başlayınca bir başkasıyla evlendireceğine kendisi önce kıza tecavüz etmiş, çevresinden de olur alınca kızı nikâhına almış. Onu da yatağında sıraya sokmuş.

Bu çocuğun on iki on üç yaşlarında eniştesi ile evlenmek zorunda kalması, tecavüz sayılmaz mı? Bu olaya sadece yadırgama yargısı ile yaklaştığımız sosyal bir olay olarak mı bakmalıyız. Bu çağdaş dünyada tecavüzden farklı neyi var böyle bir olayın. Ayrıca hangi kitapta yeri var böyle bir olayın, diye içinden düşünüyordu Demir. Annesi ile tartışmıyor, alacağı cevabı biliyordu. Dört kitapta da yeri yoktur ama ne bileyim ben oğlum derdi. Bütün bunlar aklından geçerken, Demir'in annesi Saadet Teyze ile Münip Amca'nın hikâyesini anlatmaya devam ediyordu.

"...O zaman bu Münip Emmi müşteri olarak kerhanaya getmiş Seadet Avrad'ı oradan çıkartmış, avrat olarak almış. Allahhh gendinden razı olsun, temiz, fekir bi adamdır. Allah gendinden bin kere razı olsun..." demişti.

Münip Amca niye o kargaşada öldürülmemiş sorusuna ise, Ayşe anne, kendine göre yorum getiriyordu;

"...Çocukları hiç olmadı. O da kötü müydü neydi, oğlan mıydı, erkekler mi kullandı acaba, günahını almayayım... Onlar hala gâvur. Bilmiyorum dönmediler işte. Hiç müslüman olmadılar. Ben Saadet Teyze'nin namaz kıldığını hiç görmedim..." diyerek bitirmişti sözünü.

Her lafları geçtiğinde, onlar bizden farklı, onlar Türk değil derdi. Ayşe, Türk ve Müslümanlığı aynı şey bilirdi. Bu kavram karışıklığı Demir'i şaşkına çevirir, sanki annesinin has Türk' müş gibi davranmasını hayretle izler, gözlerinin derinliklerine bakar ve onun bu lafları samimiyetle söylediğini görürdü. Muhtemelen annesi Ayşe'nin, her ne kadar kendisi de bir dönmeden doğma olsa da, yine de Saadet Teyze gibilerine mukayeseyle, kendisinin Müslüman, dini bütün bir kadın olması, onun bilinç-altının gurur kaynağı idi.

Demir, dinime küfreden Müslüman olsa diyor, kendi kendine; annem anneannemden bir göbek sonra, hiç olmadı, babası Türk ve Müslüman, bu nedenle bilinç altında bundan müthiş güç alıyor ve bu güç ona, sağa sola gavur deme hakkını veriyor, diyordu.

Buna karşın, ben anneannemin bir gün bile birisine, herhangi birisine, gâvur dediğini duymamışımdır, diyordu. Anneannesinin bu davranışı bilinçlimiydi bilinçsiz mi, o bilinemezdi tabi, ama Demir onun bu davranışının bilinçli olduğuna hep inanmak istemişti.

...Sırtımda köyden çıkarken babamın üstüme ısrarla giydirttiği kalın kumaştan yapılmış, topuklarıma kadar uzun bir paltom var. (Büyük abim ben doğunca kumaşını Amerika'dan göndermiş. Sırf bana özel. Ayrıca mektuba da, bu... İçin diye yazmış güya. Bu kumaşı başkaca kimse kullanmayacak demiş. Ben çok küçük olduğum ve kız olduğum için kardeşlerinin içinde en çok beni severmiş. Ne boka da yaradı sevmesi, bilmem ya).

Ayrıca üstümde annemin ölümünden sonra arabaya binerken üstüme sardıkları kalın keçe veya içine girdiğim kepenek var. Buna rağmen soğuktan titriyorum. Arabaya binince ayaklarımı iyice karnıma çektim ve için için sessizce ağlamaya başladım. Düşünsenize bir gün içinde ne anam kaldı ne de babam. Hele babamın ölümünde yaşadığım şoktan sonra anamın ölümü bana vallahi leblebi çekirdek gibi geldi. Bir anlamda soğuktan ölmüştü annem, ama babamın ölümü öyle mi? Aynı arabada benim gibi on kadar kız var. Herkes yarı uzanmış vaziyette. Örtülerin altında ayaklarımız birbirine değiyor. Hepimizin üstleri bir şekilde örtülü, kiminin üstüne yorgan çekilmiş. Ben arabanın en arkasında, arabanın arka kapağına dayalı, yarı uzanık vaziyetteyim. Etraftaki kızların hepsi uyuyor mu, uyumuyor mu belli değil. Başları görünenlerin de gözleri kapalı. Olanlardan hiç ses seda çıkmıyor. O kadar çok üşüyorum ki hiç anlatamam.

Yolculuk yapmak için eşeksirtti daha eyi diye düşünüyorum. İnsan eşeğin sırtında daha rahat yatabilir. Bu kağı arabalarında yatmak hiç mümkün değil. Böyle dediğime bakmayın. Buna

rağmen o gün, ben diyeyim, hep beraber hiç konuşmadan bütün gün yattık, siz inanın vallahi. Bu arada araba hiç durmadan, ama rahvan rahvan gidiyor. Arabayı kullanan adam o kadar çok giyinmiş ki, arkadan sanki kundaklanmış çocuk gibi görünüyor. Hiç kıpırdamıyor. Zaten hiç de arkasına bakmıyor, gidiyoruz ince uzun bir yolda...

...Ertesi gün sabahtan güneşle beraber başımı kepenekten çıkardım. Benim gibi üç kız daha başını çıkarmış, birbirimize bakıyoruz. Güneş pırıl pırıl, kızların gözleri fıldır fıldır parlıyor. Tam karşımda yüzü gözü sapsarı, saçları altın sarısı bir kız, onun yanında da kömür gibi siyah saçlı, benim gibi bembeyaz tenli bir kız çocuğu var. Sarışın olan, sanki benden daha büyük. O siyah saçlı dediğim kız yanında yatanı ayıltmak için dokununca, yatan çocuk yanına doğru devrildi. Olayı görünce ben de merakla ve korkuyla yanımda uzanan, hiç sesi çıkmayan, yüzünü ilk defa göreceğim kıza dokundum, hiç ses vermedi. Tekrar dokundum yine ses yok. Birazcık sert sarsayım deyince onun da demin devrilen kız gibi yan yattığını gördüm. Çok korktum. Bizimle birlikte yürüyen zabıt bütün kızlara tek tek seslendi ve yokladı. Ne dedi, ne demedi hatırlamıyorum ama kızlardan üçü gece soğuktan ölmüş, dediğini hatırlıyorum. Sonra bu zabıt hayvanını biraz hareketlendirerek öndeki zabite yetiştirip bir şeyler sorup döndü.

"Sabırlı olun iki saat sonra bir köyden geçeceğiz, cenazeleri orda bırakırız" dedi.

Ben daha önce babam öldüğü zaman yaptıklarını yine yapacaklar sandım ama yapmadılar. Onları toplu halde gömmüşlerdi. Biz de biraz uzakta beklemiştik. Etrafımızda hep bizimle gelen dört zabıt var. Üç araba arka arkaya gidiyoruz. İki gün döndü, üçüncü gün sabahtan önümüzdeki iki araba başka tarafa gitti, bize yeni iki araba katıldı. Zabıtlar aynı kaldılar. Elllerinde mavzer, bellerinde tabancaları var. Bu arada ben acımdan ölüyorum diyebilirim. Ben diyorum tahminen dört beş gündür hiçbir şey yemedim. Belki de daha fazladır çünkü günleri karıştırıyorum artık. Yalnız bir gün önce sabahtan yanımdaki zabıt bana bir

parça kendi yediği kuru ekmekten verdi ama sonra da kuru ekmeğin sertliğinden yiyemiyeceğimi anlayınca matarasından ekmeğin üstüne su döktü, yumuşatıp tekrar verdi. Bu beşinci gün hava biraz ısınmış herhal. Baktım geceleri çok üşümüyorum...

Otobüs Külek Boğazı'nı geçmiş, Tekir'e çıkmıştı. Pırl pırl güneşe rağmen dışarının soğuk olduğu belli oluyordu. Şimdi denizden tahminen iki bin metre yüksekte seyrediyorlardı. Birazdan güneş biraz daha dikleşecek, yaylada hareket başlayacak. Kendin pişir, kendin ye lokantalarına ya kesilmiş kuzular, oğlaklar gelecek, ya da oradaki oğlaklar isteğe göre kesilip soyulacak. Erken kurulan ocakların dumanları, taze ve pişmiş et kokuları yoğunlaşacak, her taraf et, taşlar, kayalar, ormanlar, dereler kebab olacak, kebab kokacak. Yayladan akan buz gibi sular tok insanları bile yemeğe teşvik edecek.

Demir'in annesinin, kendini bu olayların dışında tutarak, bu kadar kararlı ve kesin yargılı konuşması, Demir'in yine aklına gelmişti. Bir keresinde kendisi de bu konuları ciddiye alan bir doktor arkadaşıyla sohbetlerinde arkadaşının şöyle dediğini hatırlıyordu;

“Asimilasyon, özümleme denen şey, kişi güçsüz ve yalnız kaldığında, inanılmaz güçlü işler ve hedefini on ikiden vurur, hatta hedefini aşır aşırı fanatik kişiler yaratır. Bu, kişinin kendi kafasındaki yetmezliğinin dışa yansması, bir şekilde kamufle edilmesidir. Karışık ırktan olma kompleksinin dışa yansmasıdır. Bir yerde kendini beğenmemesidir. Bunun sosyal psikolojide başka bir açıklaması yoktur. İnsanlık bu tarz bir zıtlığı yaşamaya mecbur edilmemelidir. Bu kadarcık kısa insan yaşamında, küçücük bir uygarlık diliminde insanlığın bu kadar mücadelesi değer mi acaba, asıl üzerinde düşünülecek konu bu.

Evrim içinde bu kadarcık kısa zaman diliminde zenci, koyu siyah esmere bile dönüşmez. Kardeş kardeş yaşamak varken ölümler niye ki? İstiraplar niye? Kime kalmıştı bu topraklar, kimlerin mülkü iken kimlerini şimdi ve yarın kimlerin olacaktı. Her şey değişebilir, her şey kazanılır ama insan hayatı kaybedil-

diğı zaman telafisi mümkün olmayan bir olgu gelişmiş olur. İşte örnek; bu toprakların eski sahipleri şimdi nerede?” diye noktalamıştı tartışmayı doktor.

Bu sözler çarpıcı bir örnek olarak Demir’e Recep Dayısını çağırıştırmıştı. Sen gel bir dönmeden ol, en azından yarı yarıya başka bir kandan ol, o yaşadığın toplumun normal uysal bir vatandaşı olacağına, kalk, en uçta, kafatası ve ırkçılığı müdafaa eden fikirlerin en başında giden savunucularından ol. İnanılmaz bir paradokstu bu. Demir, “*Mal sahibi, mülk sahibi hani bunun ilk sahibi*” Yunus Emre’yi hatırladı bir an.

Nerede kral Touros, Hani nerede Toroslara adını veren, Torosların eski sahibi.

Çocukluğunda kendini düşünceye sevk eden bir başka olayı anımsadı şimdi Demir. Demir’in yeni gelişmekte olduğu ellili yılların sonlarına doğru, daha önce birlikte oturdukları anneanne-nin evine yakın zar zor bir ev satın almış, ailecek çok sevinmişlerdi. Muhtemelen kız kardeşleri Sülbiye ve Fitnat vardı, diğerleri henüz doğmamıştı. Evet diğerleri yoktu, İhsan, İlhan, İbrahim, İclal, Rahmi bu yeni evde doğmuşlardı. Eve yeni taşındıkları sırada evin zerzembesinde kocaman ne işe yaradığı bilinmeyen bir çift küp bulmuşlardı. Demir’in daha sonra da hiç benzerini görmediğı bu küplerin ne işe yaradığı konusunda günlerce yorum yapılmıştı. Kâh şarap küpü denmiş, şarap yapıldığı düşünülmüş, kâh zeytinyağı saklanır denmiş, bazılarınca da buğday depolanması için kullanılabileceğı ileri sürülmüşse de, kafalarda ona uygun bir fonksiyon tam yerine oturtulamamıştı. Nice sonraları bu konuyu bilen bir uzman tarafından bu evin bir Ermeni evi olarak yapıldığını ve bu küplerin ender bir parça olduğu, şarap yapımının ilk aşamasında kullanıldığı açıklanmıştı. Demir’in babasının bütün özenine rağmen küpler öylece zaman içinde kırılıp gitmişti.

Demir nice sonraları bu olayları hatırladığında, bu eve sahip olmakla biz nasıl heyecanlandıysak, bizden önceki sahiplerinin de bizden daha az heyecanlandığını söylemek mümkün müdür diyerek hiçbir malın mutlak sahibi olunamayacağı kanısını pekiştirmişti.

Toroslardan iniş bu güzergâhı bilenlerde bilmeyenlerden daha çok hayal kırıklığı yaratır. Çünkü bilmeyenler için kıvrılan yollar, virajlar, ağaçlar, gölge alanlar çok uzayınca, ne kadar güzel olursa olsunlar, onları sıkar. Hâlbuki ovaya çıkınca uzayan görüş mesafesi buradan ilk defa geçen yolculara rahatlık ve huzur verir. Yüzde yüz hayal kırıklığı ise esas Amanoslardan inişten sonra başlar. Çünkü Amanoslardan sonra ve hele Antep'ten sonra doğuya doğru olan bölümler, tabiat ananın tek gözüyle baktığı yörelerdir. Buralarda iklimin bir bölümü yaradanca unutulmuştur. Bütün bir yıl boyunca buraların hissesine düşen yağmur çok kıstıdır. Hâlbuki toprağın verimi ve düzeni çömertçe verilmiştir, ama sulamasına pek haksızca küçük bir pay ayrılmıştır. Dolayısıyla haziran ayından sonra buralarda toprak, bitki, hayvan, insan kırışır, buruşur tabiat tümüyle ihtiyarlamış bir surata bürünür.

Fevzipaşa'yı inince teselli mükâfatı babından makilikler başlar ve giderek seyrelerek Antep'i aşınca, Birecik'e kadar yerini yolun iki kıyısı boyunca göz alabildiğince uzanan tabiata son yeşilliğini veren fıstık ve zeytin bahçelerine bırakır. Birecik'ten sonra ise artık bu taşla kaplı arazilerde yeşili sadece baharda görmek mümkündür. Buralarda toprağın rengi bukailemun gibidir. Bazen kilometrelerce süren felhan rengi toprak bir bakarsınız ki kimi alanda anında bembeyaz kireçli, uçuk renk toprak oluvermiş.

Yetmiş beşli yıllarda zamanın başbakanı yerli halka ücret karşılığı bu yörelerin taşlarını toplatmış, bundan dolayı da doğa o yaz taşlarından arınmış, kıpkırmızı tarlalara bürünmüştü. O yaz buralarda görüntü çok güzeldi. Ama bu güzellik bir yaz mevsimi sürdü, yeniden yağın kış yağmurları ağaçsız olan bu bölgelerin altındaki taşları yeniden üst seviyelere çıkardı ve tarlalar yine bitmek tükenmek bilmez taşlık tarlalara dönüştü.

Saat sabahın sekizi. Otobüs inişte. Çıkıştaki zoraki ahesteliğin acısını çıkarır gibi yolun fırsat verdiği her alanında hızlansa da; inişin de çıkış kadar virajlı olması, doğal olarak otobüsün hızını arttırmasını engelliyor ama yine de çıkışa göre otobüs adeta uçar gibi iniyor. Yorgunluk yolcuların üstünde iyice kendini gösteriyor. İnsanların saçlar dağılmış, gencecik yüzlerde dahi

yatış pozisyonuna bağlı geçici kırışıklıklar gözleniyor. Uyumamış yolcuların, özellikle yaşlıların göz kapakları şişmiş görünüyor.

Biraz sonra varılacak makas; yolu ikiye ayıracak, biri doğuya Adana'ya kıvrılacak, diğeri batıya Mersin'e dönecek. Bu makasta genelde yolcu iner, çünkü mücavir köylere giden taşıtlar makastan yolcu alırlar. Bu kez hiç kimse inmedi. Sadece otobüs kısa bir duruş yaptı ve muavin yolun köşesindeki haymaya koca bir denk bıraktı. Otobüs ovaya vardı. ukurova'ya ıktı. Ovadaki dapdaracık yola rağmen trafik inanılmaz hızlı akıyor. Bu güzergâhta devamlı çalışan şoförler yola alışık ama ya yolun acemisi şoförlere ne demeli; Onlar da trafikteki bu hızlı akışa kendilerini uyduruyorlar. Yolun genişliği; Allah sizi inandırсын, ancak altı metre ya var, ya yok. Kimi yerlerde karayolları, taşıtların güvenli yaklaşımı ve yolcu iniş binışı için cepeler yapmış, yolu genişletmiş, ama inadına az kullanılıyor. Belki inat yok da, öyle denk geliyor işte. Genişlemiş, cep olmuş bölümler de, daha çok arızalanmış arabaların acil tamirat yerleri olmuş. Dümdüz, ama bu kadar dar bir yolda, bu kadar süratli trafiğe dünyanın başka hiçbir yerinde asla rastlanmaz. Karşıdan gelen araçların görüntünüze girmesi ile aniden vızz sesiyle yanınızdan geçmesine şahit oluyorsunuz. Artık sabahki soğuktan eser yok, güneş otobüsün içini iyiden iyiye ısıtmaya başlamış. Yolcular birer ikiye üstlerini başlarını ıkarmaktalar.

Bayağı mesafe katedilmiş olmalıy ki Adana'ya doğru, otobüs artık sağda solda tek tük yerleşim alanlarını geçmeye başladı. Yolun iki tarafı özellikle güney tarafı sanayi alanı. Otobüsün süratinden, tabelaların ayrıntısını okuyamıyorsunuz ama çoğunlukla tabelaların sonunun SA olduğu göze çarpıyor. Demek ki o kadar çok SA kuruluşu var buralarda. Koca koca devesa yapıtlar bu sanayi kuruluşları. Binalar, upuzun, çok büyük, yemyeşil im bahçeler içinde kurulu ve ekseriyetinin giriş kapıları çok görkemli yapılmış. Bahelerdeki imlerin renginden tesislerde suyun bol olduğu hemen anlaşıyor.

Bunları seyrederken birden Adana garajı geliyor Demir'in aklına. O sefaletle, bu ihtişamı kafasında mukayese ediyor. Kıyas

kabul edemeyecek kadar büyük fark. Eh, diyor evet Türkiye'nin genel tablosuna örnek olabilecek, küçük, ama mükemmel bir kesit. Bir tarafta ihtişam, tantana, saltanat, öbür tarafta sefalet. İnanılmaz uçurum, diye düşünüyor. Artık Adana kokmaya başladı Demir'in burnuna. Demir'in aklının bir yerlerinde Adana'nın özel bir kokusu vardır. Ona göre her şehrin, kişilere göre değişen kendine has bir kokusu vardır. Kendine göre bunu sınıflandırmış, adlandırmıştır. Mesela Adana yeşil-biber, Maraş taze soğan, Antep reyhan gibi kokar. Memleketi Urfa ona hep taze ekmek gibi kokmuştur. Görmediği bilmediği şehirlere ve ülkelere bile hayalinde kendince bir koku vermiştir. Daha önce kokusunu hayal ettiği, görmediği bir şehre gittiği zaman aynı kokuyu almazsa, müthiş hayal kırıklığına uğrar. Bir keresinde ve bu hayal kırıklığının en önemlisi de, İstanbul'da başına geldi.

O çocukluğundan beri İstanbul'un kokusunu düşündüğünde kır çiçeklerinin kokusunu hayal etmişti, ancak sonraları İstanbul'da hep burnundan çıkmayan koku, bir manifatura dükkanı kokusu olmuştu. Tabii insandan insana bu kokuların farklı olmasının, doğal olduğunu söylemeye gerek yok. Yakın sayılmayacak bir arkadaşı bir keresinde İstanbul'a ne zaman gelse sirke kokusu aldığının nedenini anlayamadığını söylemişti.

Şehirlerin kişilerce alınan kokuları, anonim algılanan, yörenin tabiat özelliğinin kokusu değildir Demir'e göre. Herkesin kendi kokusunu sevmesi gibi, kendi memleketinin kokusuna özlem duyması gibi anonim bir olgu değildir. Demir'in eşi Ece'nin dediği gibi "Aydın'ın sulanmış pamuk tarlası kokusunu özledim" ifadesi ile anlatılan koku değildir bu koku. Başka bir kokudur bu, kişiye özeldir. Anonim olsa, öyle olsa, Malatya kayısı, İzmir çürük yumurta, İstanbul balık, Urfa isot kokardı.

Demir'in kastı başka bir koku. Bu belki bir yöreye ilk gittiğinizde ya da bir yöre hakkında ilk kez bir şeyler duyduğunuzda veya okuduğunuzda bir şeyden, bu herhangi bir şey olabilir, etkilenmeniz ve o yöreye o kokuyu kimlik olarak yapıştırmanızdır. Örneğin otomobille Antalya'ya girerken, kiraz yiyen birine, Antalya artık hep kiraz kokabilir sonraları. Bir

bahar sabahı, penceresi açık bir otomobille herhangi bir yere giren bir başka kişi için taze bozkır kokusudur o şehre verilecek koku kimliği, kimbilir. “*Benim memleketim taze yapılmış yayık ayranı kokardı,*” derdi anneanne.

Demir onun memleketi olması muhtemel tüm yöreleri, Elazığ, Erzincan ve tüm ilçelerini gezmiş, ama taze yayık ayranı kokusunu hiç hissetmemişti.

Otobüs sert bir fren yaptı. Fren başlangıçta arabanın durak-saması bu sırada yolcuların tedbir almasına fırsat verir gibi kısa bir süre hafifçe, sonra ikinci kez oldukça sert oldu. Tüm yolcu-ların tutunmasına rağmen, birkaç parça eşya raflardan sağa sola savruldu gitti. Otobüs önce sağa, sonra sola yalpaladı ve iyice sağa şarampole doğru girdi. Koca otobüsün takla atmasına ramak kalmıştı. Belki de takla atmazdı da yan dönerdi. Her neyse, büyük bir tehlike atlatmışlardı. Karşıdan gelen kamyon beklen-medik anda önündeki aracı sollamış, doğrudan otobüsün üstüne yönelmişti, belli ki şoförü uyuyordu. Otobüsün içi, bir anda bir futbol maçındaki stadyumun halini aratır oldu.

Bir grup, genellikle erkekler, Lahavle çekiyor, bir grup, genel-likle kadınlar, içlerinden gibi, ama duyulacak alçak sesle dualar okuyorlar, olayda şoförün hiçbir, hem de hiçbir kabahatı olmadığı konusunda fikir açıklıyorlardı. Eğer önce hafif, arkasından sert bir fren yapmasaydı, en azından otobüsün içinde birkaç kafa kırılabil-irdi, şimdi herkesler böyle düşünüyordu.

Adana girişinin trafik ışıklandırması oldum olası çok kötü planlanmıştır. Lambalar o kadar gelişi güzel yerleştirilmiş ve sayıca o kadar çoktur ki; Ankara tarafından gelip de Adana’ya girişte, yolu kullanmak zorunda kalanları adeta bunalıma sokar. Neden bu kadar çok ışık, neden bu kadar anlamsız yerleştirme, gerçekten gerekli mi, gereksiz mi diye açıklamak zordur. Nere-deyse her yüz metre mesafede bir trafik ışığı vardır ve ne hik-metse, birine takıldınız mı sırayla hepsine takılırdınız. Doğal olarak, incek yolcular için otobüsün durma sürelerini de katar-sanız, Adana’nın girişindeki iki üç kilometrelik yol bu trafikte neredeyse yarım saatte katedilir. Hele o garaj girişi var ya, o garaj

giriş, sormayın gitsin; bir kere konumu, Urfa'ya gidiş istikame-
tinin tersine yerleşik durumdadır, yani giderken soldadır. Şimdi-
lerde trafiği rahatlatmak için kapatılan Seyhan Nehri önündeki
kavşak, sola dönecek araçları üç kilometre Ceyhan'a doğru gidip
tekrar dönmeye mahkûm eder. Ayrıca giren vasıtaların büyüklü-
ğü ile karşılaştırıldığında şimdiki garaj küçücük kalmıştır. Son on
yılıda vasıtalar habire büyümüş, boyları uzamış, enleri genişlemiştir
ama garaj hep aynı boyda kalmıştır. Peronlar küçük gelir bu
yeni jenerasyon otobüslere. Güç bela garaja vardığınızda bile,
hâlâ manevra yaparak perona yanaşmak ve otobüsten inmek için
daha en az beş dakikaya ihtiyacınız vardır.

Her neyse, otobüs garaja dönen viraja girerken, yeni garaj
yapılsa da, kurtulsak artık bu işkenceden diye bir iç geçirdi De-
mir. Sıkılmıştı ve yorulmuştu. Dijital saate baktı. Saat sekiz. Ga-
raja giriş, bekleme süresi, çıkış, aşağı yukarı bir saat zaman alır
diye hesap etti. Genellikle Adana Garajı'nda inme alışkanlığı
olmamasına rağmen (Bir keresinde inmiş ve başına neler gelmiş-
ti) otobüsten inmeye karar verdi. Çocukluğundan beri hırsızların
kol gezdiği söylenen bu garajda hep dikkatli olunması, özellikle
el bagajlarının açıkta bırakılmaması öğütlenmişti Demir'e. Tabii
yine nasihatçıların en başında, başrolde anneannesi vardı.

Eşyaları için kendine göre gerekli tedbirleri alıp, ilaveten de
onları, çok güven veren karşı koltuk komşusuna tek laf etmeden,
küçük bir göz hareketiyle emanet ederek, otobüsten indi. Kaza
geçirdiği sene otobüs iki peron daha güney tarafa, meydana doğ-
ru park etmişti.

Aklına o günler geldi, şimdiye göre ne kadar genç oldu-
ğunu düşündü. Demir'in hâlâ onun aşkıyla alev alev yanıp tutuş-
tuğu yıllardı. Nereye gitse, aşkı hep yanında olur, ne yerse hep
onunla paylaşır, ne düşünürse o da orta yere atılır fikrini söyler,
ya itiraz eder, ya onaylardı. Kavga, gürültü, neşe, coşku, hayal,
gerçek, hayalinde birlikte yaşadıkları yıllardı o yıllar. Ders çalış-
ırken, müzik dinlerken, kendi kendine düşünürken, bir masanın
başında belki yüz milyar kereler ismini yazdığı, onun için yüzler-
ce binlerce imza bulup beğenmeyip, karalayıp tekrar bulduğu

yıllardır o yıllar. Hep kendi kendine sevmiştir onu, yıllarca bu sevgiyi yaşatırken ondan hiç yardım görmediğini düşünür, bir gün bu sevginin birlikte sefası sürülecekce, onun hazıra konacağını bilir. Ama elinde değildir, sevmeye, bu sevgiyi sürdürmeye devam etmiştir, hâlâ da eder.

Demir'e göre tek taraflı bir sevgidir bu. Urfa'ya yaklaşmaktan mı neydi bu hali, Urfa'nın kokusunu mu almaya başlamıştı nedir bilinmez, hatırına eski aşkı gelmiş, akli karışmıştı. Urfa aşkı. Hoş daha sonralar âşık olmuştu İzmir'de, İstanbul'da, mesela eşi, ama bu Urfa aşkı idi, ilk aşkı idi. Anneannesinin mezarına yetişmek için çırpındığı bir sırada bu düşünceleri konuşmak şöyle dursun aklından bile geçirmeyi ona karşı saygısızlık sayıyor, bırakan sevgilisini düşünmeyi, başka herhangi bir düşünce hafifçe aklını sıyrıp geçse bile, kendini anneannesine saygısızlık etmiş gibi hissediyordu. Ve bu düşüncelerine hâkim olamamasına çok sinirleniyordu. Bir taraftan da yıllarca önce geçirdiği trafik kazası zihninden geçiyor ve o düşünceyi de kontrol edemiyordu.

Yaşadığı olaylar bulutların arasında dumanların içinde sanki bir tül perde arkasında görünür gibi gözlerinin önünden geçiyor, ancak onun tanıyabileceği yüzler, yollar, arabalar, onun hissedebileceği kar, sel, yağmur, çamur, yaşadığı o kaza zihninde şekilleniyordu. Ayrıca kaza sırasında yaşadığı açıklanması imkânsız mucizeyi, kaza anında gördüğü, o zamana kadarki yaşamının tüm kesitlerini gözünün önünden geçiren hızlı, kısa metrajlı filmi, unutamıyordu. Bu filmi ondan başka birisi yüz kere de seyretse bir şey anlamazdı, yalnızca o anlıyordu. Üstelik bu film kızı Eda'nın üstündeki bebek elbisesinin rengini gösterecek kadar renkliydi.

Türkiye Karayolları'nda faaliyet gösteren en sosyetik ulaşım şirketi Daran Turizm Şirketi'dir. Bu şirket terminallerini genelde garajların ücra köşelerinde kurar. Çünkü bu şirketin müşterisi belli kişilerdir onlara tesadüfen müşteri gelmez. Dolaşısıyla bu terminallerin çevresi pek hareketli sayılmaz ve garajda başıboş dolaşan, fiyat soran, pazarlığa kalkan müşteriler bu alana pek düşmez. Bu şirket Adana'dan daha doğuya gitmezdi eskiden. Hoş şimdilerde de gitmiyor ama şimdilerde gitmeme-

sinin Demir'e göre artı başka sebepleri de var. Çünkü daha doğu da bir tür savaş var. Her gün, her gün olmasa bile hafta geçmez, yolu kesilmiş bir yolcu otobüsü gazetelere konu olmasın. Demir şu altı aylık kısa zaman diliminde bile, genelde de Diyarbakır yol güzergâhında olmak üzere bu şekilde üç dört olay hatırlıyor. Daha doğuya gitmemesinin önemli bir sebebi de şirketin belli istasyonlar dışında mola vermeme, olur olmaz yerlerde durmama özelliği ve prensibidir. Hâlbuki diğer bütün şirketler bu güzergâhta indi bindiden para kazanırlar. Çabuk gitmek bu şirketler için kârlı gitmek değildir.

Acaba ne zaman Urfa'ya çalışır da, biz de ayakkabının çıkarılması yasak olan bir otobüsle Urfa'ya varınız diye düşünürken, yerini bildiği Daran Terminali'ne doğru biraz hızlanarak yürüdü, çünkü yıllar önce yaşadığı o trafik kazası olayı Daran Terminali'nin hemen bitişiğindeki lokantadan başlamıştı. Bol Kepçe Lokantası. Lokantaya girdiği sırada, yan gözle bilinçsizce baktığı terminalin içinde Demir'in görüş alanına tanıdık birkaç yüz girdi. O yüzlerin tanıdık, hem de yakın tanıdık olduklarını fark etmesi için kısa bir süre geçti. Çünkü hem Ümit, Erhan çifti ile burada karşılaşacağı hatırının kıyısından geçmiyordu, hem de kendisinin bu sıradaki ilgi alanı farklıydı.

Erhan, Demir'in ihtisas arkadaşı idi. Ümit'i, onun eşi olarak o yıllarda tanımış, kısa sürede meslektaşı olarak, kaynaşmışlardı. Çok sık görüşmezlerdi, ama sıcak ilişkileri hep devam ederdi. Birlikte yemeklere çıkmışlar, birlikte seyahat etmişler ve birçok şey paylaşmışlardı. Öpüştüler. Aslında her üçü de bu raslantıya şaşırmıştı. Soracak oldu Demir, "Çocuklar bu ne iş" gibisinden.

"İskenderun'dan, gezmekten geliyoruz, daha önce askerliğimi yapmıştım, bilirsin," dedi Erhan.

"Bir iki gün için de, Malatya'ya gittik, merak saikiyle, bilirsin babaennem Malatyalıdır," diye ekledi Ümit.

"Ben de anneannemi kaybettim, Urfa'ya gidiyorum," diye yanıtladı Demir.

Ayaküstü hoşbeş sohbetten sonra İzmir'de görüşmek dilekleri ile ayrıldılar. Hepsini için hoş bir rastlantı olmuştu.

Demir, Ümit'in Malatyalı olan babaannesinin öyküsünü hatırladı. Çünkü kendi anneannesinin öyküsüne çok benziyordu. Ayrıntıları nasıldı bilmiyordu ama kaba hatları ile o da bir besleme öyküsüydü. Onun için Demir'i ilgilendirmiş ve çok dikkatli dinlemişti.

...Kesin emin değilim, ama tahminen on dört on beş yaşlarımda, yani yeni yetişme çağlarımda, bir gün babaannemin hiç yakını olmadığı, babam tarafından hiç akrabamızın bulunmadığı, dıkk diye zihnime düştü ve bu konu sonraları aklımın bir köşesinde beni hep meşgul etmeye başladı. Biraz araştırınca, gerçekten babaannemin hiç akrabasının olmadığını gördüm. Babamın ne dayısı, ne teyzesi vardı. Ne bir selam geliyordu uzak akrabalarından falan diye, ne de babaannem ve babam Malatya da birileri ile selamlaşıp, haberleşiyorlardı. Önceleri kendi kendime, cevap bulamayınca, sonraları çevreme sorular sorarak araştırmaya başladım. Annemi, babamı, dayımı, amcamı, kime yetişebildiysem yakın aile çevremde, cevabını bulamadığım sorular için, onları zorladım. Ama açıklayıcı bir yanıt alamıyordum. Açıkçası ben de o vakitler ancak aklıma estikçe ve gerektikçe deşeliyordum kafamdaki bu soruların cevabını, ama bulamıyordum. Giderek bu olayın daha gizemli olduğuna karar verdim. Artık babaannemle ilgili her konuda daha dikkat kesiliyor ve kendime göre yorumlar getiriyordum. Mesela ilgimi çeken bir konu babaannemin evlenmesi olayı idi. Dedemin, İstanbul'dan özel olarak babaannemle evlenmek için Malatya'ya geldiğini öğrenince şüphelerime epeyce bir destek bulmuştum. Dedemin bu özveriyi göstermesi düz mantıkla açıklanmazdı. Ayrıca babaannemin ölümü sırasında onun tek çeyizinin bir kilise orgu olduğunu öğrenince bu olay kafamda berraklaşmaya başladı. Olaylar birbirine bağlandığında, babaannemin tehcir sırasında bir Ermeni dönmesi olması çok muhtemeldi. Bunun yanında İstanbullu, halli vakitli, imparatorlukta devlet memuru bir kişi olan dedemin benim Malatya'da akrabalarım var diyerek kalkıp Malatya'ya gidip, orada besleme, ümmi bir kız olan babaannemle evlenmesi, böyle bir özveride bulunması yeteri kadar açık değildi. Muhtemelen İstanbul'dan babaannemle evlenmeye gelen dedemde çok ön-

celeri belki gönüllü dönmüş Ermeni bir Osmanlı vatandaşıydı. Ben bunları kafamda irdelerken, bir gün küçük kız kardeşim biliyor musun abla babaannem hakkında ne öğrendim deyince, şap diye, babaannem Ermeni dönmesi mi diye sormuşum. Cevabı ilginçti.

“Nerden biliyorsun?”

Daha sonra aile arasında çok tartışmış, babaannemin Ermeni ya da Türk olmasının bizim için önemli olmadığı kanaatine varmıştık. O benim babaannemdi, o bu ülkenin vatandaşı idi, o bir insandı. Ama ister gönüllü, ister gönülsüz dönmüş olsun, onun bir devşirme ya da dönme olduğu bir gerçektir.

Ümit, anneannesinin de bir Bulgar göçmeni olduğunu, ama bu vatani kendisinden çok sevdiğini bildiğini ifade etmiş ve son cümle olarak şöyle demişti. Türkiye’de çok kişi kökenini kurcalasa, toplumda çok karışıklık çıkar. İnsanlık tarihi içinde Anadolu en çok gelip geçilen köprülerden biri değil mi, her şey karışık. Önemli olan vatanını, halkını sevmektir...

Bu öyküyü dinledikten sonra birçok kereler düşündüğü gibi, acaba bu öyküleri oturup yazsam mı diye kendi kendine sormuş, ama iki nedenle vazgeçmişti. Birincisi, biliyordu yazmak zordur, yazmak konuşmak kadar kolay değildir. Ha deyince yazılsa, herkes yazar. Hoş şimdilerde herkes yazıyor ya, o başka.

Manken; hayatını, yaşadıklarını, manken kuaförü gördüklerini, herkes bir şeyler anlatıyor, yazıyor. Okuryazar olmayan, zengin olmuş galerici yaşam öyküsünü yazıyordu. Ama Demir kendine güvenememişti. Zor olan bir konuyu anlatmak değildir. Zor olan, yazmaktır.

Zor bir iştir yazmak diye düşünmüştü. Hele yazarken meramını doğru anlatmak oldukça zor bir iştir. İkincisi, korkmuştu. Çünkü bu tür öyküler içeren kitaplar anlamadan, dinlemeden farklı yargılarla kullanılır, istismar edilirdi. Herkes yazılanları o andaki menfaatine nasıl uygunsa o tarafına çeker, kendine pay çıkarırdı...

İçteki reaksiyon aşırı milliyetçi unsurlardan gelecek ve bütün bunların bir düzmece olduğunu, Osmanlı’nın Ermeni vatandaşlarına böyle şeyleri asla yapmadığını, bu tür yalanların içimizdeki vatan hainlerinin kıskırtması olduğunu ileri sürerek, en

azından yazarı afaroz edeceklerdi. Dışardan gelecek tepki ise; her vesile ile Türkiye'deki olayları çarpıtıp, aleyhte kullanmayı marifet sayıp, alışkanlık haline getirmiş, her fırsatı Türkiye'nin soykırım yaptığını ispata delil sayıp, söyleyen, yazan, bundan rant sağlamaya çalışan malum Batılı dış düşmanlar ve onların ortakçısı Ermeni kuruluşlarının reaksiyonuydu. Oysa Demir yazarsa işin özünde şunu dile getirmek isterdi. Bu malum tehcir olayında her iki taraf da eşit hatalıdır. Çünkü savaş sırasında devlet kendi kendini müdafaa hakkını kullanmıştır ama bu müdafaa hakkını kullanırken de tehcir sırasında birtakım vatandaşlarımızın çok eziyetler çekmesine ve insanlık dışı olaylara maruz kalmasına neden olmuştur. Bunun en güzel örneği kendi anneannesinin hayatıdır.

Yine yazmak isterdi ki bütün bu olaylardan ne Osmanlı ne onun Ermeni (Kavmi sadık)* vatandaşları değil, Osmanlı'yı yıkmak, Ermeni vatandaşları kullanmak isteyen Batılı güçlerin kârlı çıktığıdır. Yine yazmak isterdi ki bu bir soykırım değildir. Yine yazmak isterdi ki; olan, acı çekmiş, insanlık dışı muamele görmüş ve hayatını temel insan haklarını kullanmaktan yoksun yaşamış ya da daha kötüsü hayatını yaşamının baharında, kışında, yazında, sonbaharında kaybetmiş insanlara olmuştur. Şimdi bu davaları güdenlere bir şey olmamıştır. Yine ateş düştüğü yeri yakmıştır. Bu dünyada kimse birbirini dinlemiyor ki, herkesler menfaat peşinde. İnsanlık peşinde olanlar azınlıkta. Sağduyulu düşünene prim yok. Taraflar barışa yanaşmak istemiyorlar. Hem taraflar hem de onların destekçileri barışa yanaşmıyor, aynı yörede oturan iki düşman kardeşin, kinlerinin silinmesini ve kardeşçe yaşamalarını menfaatlerine uygun görmüyorlar.

Bütün bu nedenlerle yazmaktan hep korkmuştu Demir.

Ümit'le Erhan'ın bakışları altında Bol Kepçe Lokantası'na yöneldi. Yol güzergâhında gördüğü, tanık olduğu tüm yeniliklerin aksine Bol Kepçe çorbacısı uzun yıllar önceden bıraktığı gibiydi. Lokantanın kapısı sağa dışarı doğru açılıyordu. İçerde sol tarafta iki metreye yakın uzunluktaki demir tezgâhın önü boydan

* Kavmi sadık: Osmanlı'da Ermenilerin toplu adı.

boya camdı. Tezgâh, bir L yaparak karşıda çorba tence- relerinin bulunduğu tarafta daha ensiz bir tarzda dönerek yerleş- tirilmişti. Metal tezgâhın üstünde; soyulmuş, onlarca kuzu kel- lesi, kellele- rin hemen yanına yığılmış yarısı dışardan görülen kuzu dilleri, biraz yanında ancak kapıdan girince fark edilen beyinler, yan yana tek tek durmakta, kellelerin bittiği yerden başlayıp duvara kadar uzanan bölüm dağlar gibi yeşilliklerle kaplanmış, en üstte ve en sağda bağ bağ sarımsaklar dizilmişler ve hepsi pırıl pırıl parlamak- tayı. Dükkân sanki çorbacı dük- kânı değil de, sarraf dükkânı gibi bezenmişti. Bir ampul yeşil- liklerin üstlerine doğru inecek şekilde tavandan asılmış, üstelik gündüz gözü ile devamlı yanıyor, tezgâh- taki kuzu kelleleri, yeşillikler mücevher gibi pırıl pırıl parlıyordu.

Demir, Ümit'in babaannesinin hayatına dair anlattıklarını dü- şünerek tüm yoğun dalgınlığı ile ağırlaşmış olarak çorbacıdan içeri daldı. Çorbacı dükkânında tezgâhın yanından duvara kadar dizil- miş masalardan ikincisine oturdu. Bir şey yemek istemiyor, iştahı- nı Bahçe'de yiyeceği yemeğe saklıyordu ama burada hiç bir şey yemeden oturamazdı. Hemencecik bir çorba işaret etti. Yiyormuş gibi yaparak oyalanıyordu. Otobüsün kalkması da yaklaşmıştı.

....O gece de, kaza gecesi de böyle olmuş, ben yine şimdi oturduğum bu masaya oturmuştum.

....Gece, geç akşam saatleri, tahminen saat sekiz, belki de yedi buçuk. Henüz Urfa'da hükümet tabibi olarak çalışmaktayım ve bir kurs için Ankara'ya gidiyorum. Adana'da mola verince otobüsüm, garajda tesadüfen seçilmiş bir çorbacıya bir çorba içmek için girdim. Benim için önemsiz sayılan herhangi bir yere oturdum. Önümdeki masada, otobüste yanımda pencere kenarın- da seyahat eden ihtiyar benden önce gelmiş çorba içmekte idi. Kendi sorunlarımla haşır haşır neşir çorbamı içerken çevremle pek ilgim var desem yalan olur, dalmışım. Bir an bu ihtiyar ada- mın bana seslendiğini duydum. Muhtemelen ikinci kez iyice bana doğru dönmüş olarak daha yüksek sesle seslenmekte idi.

“Evladım ben de senin bir baban sayılırım, Konya'ya gidi- yorum, farkında değilim cebimde param kalmamış, benim çorba paramı verebilir misin, hepsi hepsi iki buçuk lira,” dedi.

Kısaca adama “Memnuniyetle” deyip, çorbacıya da başımla adamın istediğini tasdik ederek, çorbamı içmeye devam ettim.

...O gece, otobüs garajdan hareket edince, hızla şehir trafiğini çıktı. Ben, Adana’nın gece Ankara’ya doğru çıkışına bayılıyorum. Artık buradan sonraları Türkiye’nin batısı sayılır bana göre, ben öyle düşünürüm. Adana’dan sonrası, batıya doğru bana medeniyete girdiğim hissini verir.

Eskiden beri hep böyle hissetmişimdir. Pencere kenarında gözümün önünden hızla geçen Adana’nın bol cümbüşlü ışıklarını seyrediyorum. Kimi ışıkları bildiğimi sandığım yerlere yakıştırarak, hah şuranın ışıkları diye tahmin ediyorum, kimilerini nerelerin ışıkları diye edemiyorum ama hepsini seyretmekten haz alıyorum. Çorbayı da içtim ya karnım tok, keyfim yerinde.

Birkaç dakika önce otobüse binerken adını bile bilmediğim koltuk komşum, çorba parasını ödediğim komşum, “pencere dibinde uyuyamıyorum, bir müddet için koridor tarafına geçsem biraz uyusam diye istekte bulunmuş, ben de severek kabul etmiştim. Zaten pencere kenarında yolculuk yapmayı severim ama bu yolculuk için pencere kenarı bir yer bulamamıştım. Otobüs hareket ettikten bir müddet sonra koltuk komşum, biraz evvel çorbacıdaki yardım isteme olayını açıklama isteği mi duydu yoksa konuşmaya vesile mi saydı bilmiyorum ama konuşmaya başladı.

“Birkaç balya eski elbise, dört beş kilo çay vardı. İhbar mı olmuş veya tesadüf mü anlayamadım, ama otobüste arama oldu. Ben de cebimde ne kadar param varsa polislere rüşvet verdim hiç param kalmamıştı, helal et,” dedi.

Fazla bir şey söylemeden “helal olsun” dedim.

Çünkü inanılmaz bir uyku bastırmış, konuşmak istemiyordum. Zaten Urfa’dan Adana’ya kadar uyumuştum. Bu kadar uyku isteği nedendi anlamıyordum. Demek uykuya doymamıştım. Hep böyledir benim huyum, yolculuklarımda uyudukça uyumak isterim. Şimdi de inanılmaz bir uyku bastırıyor, hâlâ uyumak istiyordum.

Neyse Otobüs Adana’yı çıkıp da Taşucu’ndan kavrılınca, ben artık kendimi tutamamış uyumuştum. Gözümü açtığım zaman

otobüs Tekir'e tırmanmakta, her taraf, yol dâhil bembeyaz kar içindeydi. Törn çıkış yolu lebalep araba dolu. Bazı taşıtlar, küçük-lü, büyüklü, kimisi kaymış, kimi araç sahipleri tedbirli davranmış, araba kaymadan zincir takmaya uğraşıyorlardı. Bizim otobüsün içinde ise uyumayan yolcuların tümü tetikte, bir ikisi kaptana duyuracak şekilde mırıldanarak, konuşmalarında zincir takılması gereğini vurguluyorlardı... Buna rağmen şoför oralı değil, Allah ne veriyse gidiyor, zaman zaman arabanın hafif kaydığı hissedili-yordu. Şoförümüzde, sanki durursam tekrar arabayı kaldıramam endişesi var, bu minik kaymalara aldırmadan gidiyordu.

Kaza olacak belli. Bu kez kaza geliyorum diyor, ama aldı-ran yok. Biliyorum, üç beş viraj dönsek yaylaya çıkmış olaca-ğız, tehlike nispeten azalacak. Ben de, uyku sersemliğimin geç-tiği an ki herhalde, o anda yüksek sesle kaptanı uyarmayı plan-lıyorum. Uyarımı sert mi, yumuşak mı söylesem, babacan mı konuşsam diye kafamda muhakeme yapmaktayım. Olay saniye-lerde gelişmekte. Sola doğru virajı alamayan otobüs aniden uçurumdan, sonradan on sekiz, yirmi metre olduğunu öğrendi-ğim uçurumdan, uçmaya başladı bile. İçimi çok serin ve soğuk bir ürperti kapladı. Altımda karla kaplı vadi bembeyaz bir deniz gibi görünüyor. İnanılmaz anlar yaşıyor, resmen havada uçtu-ğumuzu hissediyorum. Boşlukta uçmanın böyle olacağını kırk yıl hayal etseniz, yaşamadıkça düşünemezsiniz.

Bu gibi işler genelde filmlerdeki gibi olmuyor ama şimdi tam dört dörtlük bir filmde yaşıyor gibiyim. Ön ve arka koltuk-ların boyunluk bölümlerine sıkı sıkı sarıldım. İnanın ki bu hare-keti çok biliçli yapıyorum, yaparken de kendi kendime, soğuk-kanlılığıma hayret ediyorum. Kafamı iki koltuk arasına soktum. Otobüs önce ön lastikleri ile balıklamasına yere vurdu, hiç ses duymadım. Hissettim. Bende bir şey yok. Sonra sağına döndü, vurdu. Donkk... diye duydum. Yine bende bir şey yok. Sonra otobüscek yuvarlandığımızı hissettim ve otobüsün tavanına alnı-mın sağını vurmuşum, Küt... darbeyle birlikte kendi kendime, tamam şimdi her şey bitti, yaşamım buraya kadarmış dedim ve o an sanki kendi bayıldığımı gördüm.

Çok iyi hatırlıyorum tam bayılırken, yirmi yedi yıllık hayatımı gösteren bir film şeridi berrak, hem de çok berrak bir şekilde gözlerimin önünden hızla geçti. Gözümü açtığımda ilk hissettiğim şey soğuktu, ama alnımın sağ tarafında küçük bir alanda sıcak akan kan hissini de alıyordum, sanki hafif hafif sızıyordu. Ne kadar zaman olmuştu kestiremiyordum, tahminen on dakika olmuştu diye düşünüyorum. Ön ve arka iki koltuk üstten eğilmiş ve birleşmiş beni arasına ve altına sıkıştırmıştı. Ve ayrıca kalçamın üstümde koltuk komşum olan amca baygın veya ölmüş yatıyordu. Biraz dikkat edince nefes almadığını gördüm, muhtemelen ölmüştü. Etrafta gürültüden çok bir uğultu duyulurken, otobüsün içi ise bir iki mızırtı hariç sakindi. Çevreden gelen anlaşılır hiçbir ses yoktu. Ters dönmüş arabanın camından bakınca birkaç yerde muhtemel kendiliğinden çıkmış ateş yandığı dikkat çekiyor.

Ben kırılmış pencerenin camından eğer üstümdeki cesetten kurtulabilirsem sıyrılıp çıkabileceğime karar verdim. Daha ayağımın kırıldığının farkında değildim, daha sonra fark edecektim. Kaderimdir zaten her kazada bir ayak kırarım ben. Şimdiye kadar ne kadar kaza geçirdiysem, hepsinde nedense hep ayağım, sağ sol sırasıyla kırılmıştır. Kazalarım da hep Toros yöresinde olmuştur.

Neyse vakit kaybetmeden kırık pencereden sıyrılarak otobüsten çıktığımı şimdiki gibi hatırlıyorum. Yalnız çıkarken yıldız şeklinde kırılmış pencere camını iyi temizleyemediğim için, tüm karın derim yırtılmış veya yer yer çizilmişti. Otobüs ters dönmüş ve derenin üstüne köprü gibi kurulmuştu. Etrafta ne yaptığını bilmeyen kazazedeler, yardıma gelmiş insanlar, hızlı gösterilen filmlerdeki gibi gözlerimin önünde şimdilerde. Ben de avazım çıktığı kadar imdat çağrılarını yapıyordum. İmdat! Yetişin, yetişin, imdat! Yukarda yolun sağında gördüğüm bir kamyonundan iki kişinin çıkıp bana doğru inmeye başladıklarını görüyorum, o an biraz rahatlıyorum. Gelenlerden ufak tefek ve genç olanı, kendisinden beklenmedik bir güçle beni sırtına aldı, arkada duran iri ama daha yaşlıca olan ise onun yanında, birlikte düşmememiz için ona destek oluyor. Ben onlara kartvizitimi bilinçli olarak verdiğimi anımsıyorum, sonra bayılmışım...

Tarsus Devlet Hastanesi'ne götürölüp oraya yatırılmıştı Demir. Eşi ve anneannesi en kısa zamanda yanına yetişmişlerdi. Defalarca anlatmıştı.

“...Uyandığımda başım çok şiddetli ağrıyordu. Her zaman ki sakın hali ile eşim Ece yatağımın kenarına ilişmişti.. Elimi avucuna almış. İki eliyle, beyninden gelip, kalbinden yüklenip, elleriyle bana aktardığı enerjiyi hissediyorum. Ninem odadaki tek koltukta oturmuş, nasıl becerdiyse koltuğa bağdaş kurmuş, ondan beklenilmez bir tarzda Ece gibi sakın hareketsiz bana bakıyor.

Takıldım hemen “Hasta mısın nene” diye.

Çok dikkatli bakınca dudaklarının kıpırtısını görüyorum. Bu odada benden başka kimse onun bu halini anlayamaz. Ayakta şoförümüz, daha doğrusu Ece'nin şoförü, Ömer Efendi'nin hemen önünde duran uzun boylu, şimdi ben yaşlarda saçları hafif kırılmış doktor daha çok eşime bakarak.

“Tehlikeli bir durumu yok doktor, beyin istediğiniz zaman gidebilirsiniz.”

Konuşmanın tam bu anında anneannemin mızırıtları artık herkesin duyacağı şekilde yükselmiş, bin şükürle karışık dualar okuyor. Dua bilmez ki nenem diye geçiriyorum içimden, ama onun dua bilmediğini de benden başka kimse bilmez. Mutlaka Fatiha okuyordur. Şimdi yüzüncü, yüz ellinci tekrarındadır.

Doktordan onay alınca hep beraber yola koyulduk. Nenem coşku içinde. Heyecanlı, heyecanını demeyin gitsin. Seyahat ediyor ya sebebi, nedeni önemli değil onun için, bunu yine ben bilirim kimse bilmez. Evet, kazayı duyunca elbette telaşla beni görmeye gelmiştir, sağlığını merak etmiştir, ama ben biliyorum ki beni sağ salim görmek kadar arabayla Tarsus'a seyahat etmek de onu çok heyecanlandırmıştır. Ona gezmek olsun da ne olursa olsun, aç susuz, ama neşeli Fizan'a bile gider. Adana'yı hızla geçtik, Ceyhan'a yaklaşıyoruz Ömer Efendi arabayı yumuşak, ağır, okşar gibi kullanıyor. Hâlbuki öyle bir şoför değildir, bilirim, çok deli dolu araba kullanır. Ama artık hasta taşıyor ya, vur deyince öldürenlerden.

Anneannem bizim arabanın ön koltuğuna yerleşmiş hep neşeli, hep soruyor. Burası neresi? Şurası şeye benziyordu mu, orası ne kadar güzelmiş değil mi Keko, geçti göremedim, burasını beğendin mi diye. Habire soruyor, bıkıtıyor nerdeyse.

Ceyhan'a yaklaşıyoruz. Misis Kale'si ovanın ortasında, sanki iliştirilmiş ovaya, iğreti gibi duruyor. Bir yerlerden bana çizgi filmlerdeki şato yıkıntılarını anımsatıyor. Ece'ye fikrini sordum. O da benim fikrime katıldığını söyledi. Sanki güçlü, kuvvetli birileri veya sert esen bir rüzgâr koca kaleyi yerinden sökebilirmiş gibi geliyor, bana dedim, Ece, bana da dedi. Bakınca kalenin arkasını da görmüş gibi geliyor insana. İşte Misis Kale'si, anneanne, bazıları Yılanlı Kale diyorlar diyorum. Çok ilgileniyor, ben biliyorum zaten diyor.

Ve kale hakkında bir hikâye anlatıyor. Uyduruyor herhalde diye düşünüyoruz, Ece'yle birbirimize bakıyoruz. O hikâyeyi anlatıyor. Kaynağını kimden aldın anneanne desem, biliyorum cevap alamam bilmez çünkü.

“Günlerden bir gün evvel zaman içinde kalbur saman içinde.”

Saatine baktı Demir, yarım saatin dolmasına, otobüsün mola süresinin bitmesine on dakika vardı artık, kalkmalıyım diye düşündü. Yavaş yavaş otobüse yürüse iyi olacaktı. Gerçi kendisini almadan gitmezlerdi biliyordu, ama yine de vaktinden beş dakika erken gitmesi iyi olurdu. Tekerlek patlamazsa, trafik aşırı bir tıkanma göstermezse veya hatıra gelmiyecek başka olabilecek sebepleri saymazsak, normal şartlarda Şanlıurfa'ya artık beş, altı saat yolları vardı. Demir'de yalnızca yolculuğun varış telaşı vardı aslında.

Çünkü anneanne dün gömülmüştü. Törene yetişmesi zaten söz konusu değildi, ama yine de bir an evvel hedefe varma duygusunu yenemiyordu. Çorbasını içmemişti amindürüst.* Artan sıcaklığın etkisi ile çorbacı dükkânı kokmaya başlamış ki, dışarı çıkınca bayağı temiz, mis gibi bir kokan hava tenefüs etti. Girerken sanki dükkân o kadar kötü kokmuyordu.

* Amindürüst: Doğru dürüst.

Kısa bir yürüyüş ve bir köşe dönünce, otobüsünü gördü. Otobüsün üstündeki tabela kaldırılmış, şoför direksiyona oturmuş, yola çıkmadan önceki son hesap işlemlerini yapıyordu. Adana'ya kadar boş tuttıkları yan koltuğuna yolcu alınmıştı. İzmir'den çıkışta otobüs firmasınınca özen göstermişler, Demir rahat uyusun diye yan koltuğa yolcu almamışlardı. Zaten otobüs de İzmir'den çıkışta tam olarak dolu değildi.

Tanıımıyordu yanındaki yolcuyu. Tanımak değil de, tabii ki bütün Urfa yolcusunu tanıyacak hali yoktu ama gözü ısırmıyordu. Yolcu ona Urfalı değilmiş gibi geldi.

Demir yörelerin, şehirlerin, kasabaların, hatta köylerin insanlarının genellikle birbirine çok benzediğini iddia eder. Bir yörenin insanının kendi yöresinin insanına daha çok benzediğini düşünür. Ona göre Konyalılar mesela kabaca önce birbirlerine, sonra Urfalıları benzerler. Urfalıların tipleri, renkleri bir Konyalıya benzemekten çok önce kendine benzer.

Bir keresinde Demir'e göre ona hiç benzemeyen bir Urfalı arkadaşını İzmir'de kaç kezler senin kardeşin mi diye sorgulamışlar, benzetmişlerdi. Belki bir başka yöre için de bu durum geçerlidir. Ayrıca Güneydoğu'da aile içi evlilikler de bol olduğu için, insanların fizik görünüşlerinde yörenin toprağından, suyundan gelen bir benzeşme vardır.

"Selamünaleyküm" dedi ve yerine oturdu Demir. Saat dokuz, otobüs içindekilerle birlikte coşmuş sanki uçuşuyor gibi, Ceyhan Ovası'nı katedediyor. Çabuk biter bu yollar artık. Yolları, caddeleri hızla geçiyorlar. Yol kenarlarına, giydikleri şalvarlarla onları daha kısa boylu gösteren Adanalı insanlar serpişmiş. Kimi bir arabayı çekiyor, kimileri bir traktörün üstünde işine gitmekte, kimileri başlarında selevleri bir şeyler satan insanlar, birbirinden habersiz, sessiz bir ahenk içinde hareket halindeler. Şimdi artık buralardan, ta Gâvur Dağları'nı çıkana kadar yerleşim yeri olmayan on kilometre boş bir alan görmek mümkün değildir. Tahminen yarım saat sonra otobüs yalnızca Osmaniye'de durur, bir iki yolcu alır, ya da indirir, o kadar. Hesaplar elden yapılır, işler çarçabuk görülür ve bu güzergâhta araçlar fazla oyalanmaz. Otobüsler bile sanki hedefin yaklaştığının farkındadır.

Osmaniye'ye yakın bir yerlerde otobüs yakıt almak için durdu. Etrafta ne kadar çörekçi varsa otobüsün başına toplandı. Nar gibi kızarmış diri gevrekler insanı nasıl imrendiriyor, demeyin gitsin. Neredeyse Demir de bir tane gevrek alacak ama kendini kontrol ediyor. Bahçe'de Kemal'in yanında yemek yiyecek. Çok gelir, yememesi lazım bu günlerde yine kilo aldı. Bir sigara yaksam bastırırmı midemi diye düşündü.

Otobüs Osmaniye'de durmadan geçti. Hayret bir şey, hâlbulki şimdiye kadar hemen hemen her seyahatinde durmuştur. Bu kez durmadı otobüs, Osmaniye'yi bastı, geçti. Misis Kalesi'ni bile ucundan, köşesinden ancak kalenin tam yanından geçerken, fark etti Demir. Son anda fark etti kaleyi geçtiklerini. Bu kez kale Demir'in gözüne eski izlenimlerinden farklı göründü. Bir kere daha önce hep ovada iğreti durduğu hissini aldığı bu kale, şimdi, bir anlık kısa gözleminde bile daha oturaklı bir yapı gibi geldi ona. Öncelikle bir höyüğün üstünde kurulu imiş meğer. Höyük de hatırı sayılır hani, bayağı yüksek bir höyükmüş. Zaten halk arasında hikâye edilenlerle, tarih sayfalarındaki öyküsü de farklı farklı değil midir diye düşündü. Kalenin öyküsünü herkes kendine göre uyduruyordur diye aklından geçirdi. Kaza dönüşlerinde nasıl anlatmıştı annecanne Misis Kalesi öyküsünü:

“Bir varmış bir yokmuş. Çok eskilerde bu ülkede bir kral yaşamış. Gel zaman, git zaman bu kral hastalanmış. Krallığın tabiplerinin tüm uğraşlarına rağmen, kralın hastalığının çaresi bulunamıyormuş. Günlerden bir gün oradan geçen bir Ermeni tabip, kralınızın hastalığının çaresi Misis Kalesi'ndeki yılanlar padişahı Şahmeran'ın gözündedir, demiş. Eğer bu Şahmeran'ın gözü çıkarılır da, kaynatıldıktan sonra suyu içirilirse, kralınız düzelir diye eklemiş, çekmiş gitmiş. Ülke efradı da Şahmeran'ı yakalayıp gözlerini oymuşlar ve krala yedirmişler, kral düzelmiş. O gün, bu gündür, Misis Kalesi'ndeki yılanların bir gün aralarında birleşecekleri ve öç almak için ülkeye saldıracakları beklenilirmiş.”

Bahçe'ye iniş dağlar arasından birkaç kilometrelik bir mesafedir. Belki yol dolgu olduğu için kullanıma açıldığından bu yana genellikle kış mevsiminde selden, sudan çabuk bozulur.

Yolun belli bir bölgesinde mutlaka bir şerit, ya geliş ya gidiş, trafiğe kapalıdır.

Hızla geçtiler bu yolu ve Bahçe'ye girdiler. Sabah saat on buçuk...

Tabiatın adrenalinininin en yükseğe çıktığı saatler hızla yaklaşmakta. Güneş çevreyi olabildiğince ısıtmaya devam ediyor. Akarsular buharlaşmakta, çamlar ağır ağır bir güğüm gibi çalışarak habire oksijen üretmekte. İnsanlar iyiden iyiye dinginleşmiş, sabah mahmurlukları iyice atılmış.

Konaklama tesisine yanaşması ile birlikte yolcular iner inmez, otobüste hummalı bir faaliyet başladı. Bu kez Adana'daki davranışın aksine otobüste hemen hemen hiç yolcu kalmadı. Bir taraftan çaylar şirketten diye anons duyuluyor, diğer taraftan yardımcılar telaşla otobüsün paspaslarını dışarı çıkarıyorlar. Otobüs yıkanacak, sabunlanacak. Yolculardaki rahatlığı, gevşemeyi sezmek mümkün değil. Doğal bu, çünkü burada patronundan işçisine, kebabçısına kadar herkes Urfalı ve o kimin oğlu, bu kimin kızı, şu kimin babası ya da anası diye hemen hemen herkesler birbirlerini bir şekilde tanıyorlar...

İnsanlar o nedenle gevşemiş, tanıdık çevre içinde kendilerine güven gelmiş...

Memlekete yaklaşıyorlar ve burada memleket kokusunu iyiden iyi hissediyorlar...

Kahraman Turizm'in Bahçe Konaklama Tesisii mimarisi çok güzel, ahşap bir yapı. Tesisin ana girişinde sarı yeşil renklerden oluşan bir koca bir tabela var. Bu renkler Urfa sporunda renkleri, sarı yeşil karışımı. Urfa'yı simgeleyen bu renkleri, doğal olarak Kahraman Turizm de almış, logosunu süslemiş. İstasyon binası kalın kalaslara oturmuş sekizgen şeklinde, etrafı cam, büyük bir çatıdan ibaret ahşap bir yapı. Sekiz köşenin yola bakan, ön kısma gelen üç bölümünden giriş, çıkış verilmiş. Çatı tahminen beş yüz metre kare alanı kapatıyor. Tam ortasında yusuvarlak kenarları korkuluklarla çevrilmiş yine ahşap bir platform var. Üstüne yemek masaları yerleştirilmiş bu platforma iki yandan üç basamakla çıkılabilmekte. Tüm masaların üstünde gabardin kumaştan masa örtü-

leri, ahşap aksamla harika bir uyum içinde. Havalandırmak mak-sadıyla tüm pencerelerinin açık olmasına rağmen, tüm bina kebab kokuyor. Tüketilen kebab o kadar fazla ki ne yaparsan yap, kokulardan kurtulmak mümkün değil. Yine yer gök sanki kebab olmuş.

Binaya girerken, içinden biraz sonra bu kokulara alışırım diye düşünmüş, girişte gözüne kestirdiği birilerine, “Ben kuze-niyim, mümkünse patronla görüşeceğim” demişti. Haber veril-me safhasındalar.

Kemal, Bahçe’de imiş, bu gün gelmiş Urfa’dan, “Annean-nesini kaybetti, şimdi lokantanın işi için bir yerlere kadar gitti, yakında gelir,” diyorlar.

Yine de Demir’in geldiğinden haberdar etmek için telefon ede-ceklermiş. Yetişemezse onlara kızarmış, bir aksilik olsun istemiyor-larmış. “Bir aksilik olmasın diye telefon edeceğiz,” diyorlar tekrar-dan. Demir oturmuş, Kemal’i beklerken acaba bir şeyler söylesem de bir taraftan da yemek yesem mi diye aklından geçiriyor.

...Yaklaştıkça rengi koyulaşan, sanki ilk kurulduğunda si-yaha boyanmış da bir daha hiç boyanmamış gibi kapkara görü-nen bir köye yaklaştığımızda, ben deyem ögle olmuştu. Güneş basbayağı tepemizdeydi ve pırıl pırıldı. Bu parlaklığa rağmen karşıdaki köy kasvetinden hiçbir şey kaybetmemiş, kopkoyu, pis görünüyordu. Ayrıca etraf iyice ısınmış ki, bende kepenegin içindeki ayaklarımın terlediğini fark ediyorum. Bütün bu karga-şaya rağmen, ayakkabılarımın ayağımda olduğunu ancak yeni fark ettim. Potinlerim ayağımda duruyordu fakat çoraplarımın konçları kıvrıla kıvrıla potinlerimin içine kaçmıştı.

Hiç konuşmadan durmadan yol alıyoruz, gidiyoruz. Zaten düşünürsen, ne konuşacağız kimse birbirini tanımıyor. Yanımda yatan, öldü dedikleri kızın tarafından burnuma pis kokular geli-yor, ama aldırmiyorum. Düşünmek için hiçbir şey hatırıma gelmiyor, etrafa boş boş bakıyorum. Karnım aç.

Karşımda yatan, kıpırdayınca ayakları ayaklarıma doku-nan kız, kalktı benim yanıma geldi, yanımdaki çok kötü kokuyor dedi, benim yanıma oturdu, bana sarıldı. Üç beş dakika sürme-

di köyün girişinde bizi karşılayan üç dört erkek yanımızdan, ölmüş üç kızın cesetlerini aldılar. Aralarında yüksek sesle bağıarak konuşuyorlar; Biri "Ben bunları köy mezarlığına gömmem, bunlar gâvur dölü," diyor.

Başımızdaki zabitlerden biri; "Hey Allah'tan korkmaz, kuldandan utanmaz herif, gâvur oldukları alınlarında mı yazılı, bunlar sebi*", bunların gâvurluğundan ne çıkar, nere istersen göm, Allah senin cezanı versin" dedi.

Onlar cesetleri yanlarındaki arabaların içine attılar dönüp giderken bizim zabıt; üstlerindeki paltoları verin de buradaki çocuklar giysin, bari bir işe yarasın diye bağırdı, ama köyden gelenler hiç cevap vermeden gittiler. Zabıt bizim arabaya döndü; bu hayma size dalda olsun, orda ihtiyacınızı giderin, dedi.

Sonra önünde duran adama bakarak, arabaya işer, sıçar bunlar diye ekledi. Ben işlemek için arabada ayağa kalktım ama inemeyeceğimi anlayınca vazgeçtim, ama o bana ekmek veren zabıt beni kucakladı, arabadan indirdi. Benden sonra inemeyen diğer kızlara da yardım etti. İşmeden döndüğümüzde zabıtların dördü de atlarından inmişlerdi. Epeyi bir vakit köyün önünde bekledik. Ne gelen var, ne giden. Nice sonra bize göre köyün arkasından gelen yoldan çocuk dolu üç araba bize doğru geldi ve kafilemizimize katıldı. Arabalardan birinde erkek çocuklar dolu, hatta bu arabada bebekler de var. Kundaktalar bazıları, bazıları ağlıyorlar. Kafilemizimizin komutanı olan zabıt, bu bebekleri burada köylülere bırakalım yoksa yolda ölürler, dedi. Ve iki zabitle birlikte gelen arabayı köye geri gönderdi. Bir saat sürdü sürmedi iki zabıt arabacı ve boş araba geri döndü. Yol kıyısında bekleyen, kimisi uyuyan erkek çocuklarını arabaya doldurunca tekrar yola koyulduk.

Doktoor, hep öyle son heceyi uzatarak hitap eder Demir'e. Arkasını dönüyor Demir, Kemal'le, kucaklaşıyorlar. Bir müddet hiç konuşmadan birbirlerine bakarak, sessizce oturuyorlar. Sessizliği Kemal bozuyor; "İşte böyle" diyor, kem, küm ediyor, kaybet-

* Sebi: Bebek.

tik diyor, keşke ölmeseydi, bize bir iki yıl daha süre tanısaydı, belki hakkında bir iki ipucu bulurduk diyor. Sonra daha ciddileşerek oturduğu yerde şöyle bir dikleşerek, soruyor.

“Sence neden önemli bu olaylar, biz neden önemsiyoruz. Bu önemsemenin altında yatan, sadece bizim kimsesizlik kompleksimiz mi? Nedir? Derinine düşündün mü hiç?” diyor.

Sorduğu soruya cevap beklemeden ve cevap istemediğini gösterir bir tarzda, kendisi konuşmaya devam ediyor.

“Dün Urfa’da beklenmedik bir yağmur oldu. Hem de inanmazsın yağmur nenemi gömdükten hemen sonra yağdı. Hemen hemen herkes, özellikle de büyükler bu yağmuru rahmetlinin iyi kaderinin bir belirtisiymiş gibi yorumladılar. On dakika yağdı, mezarı bastırdı, toprağı düzeltti, kesildi. Sonra da günlük güneşlik bir hava çıktı. Mezarlıktaki taziyede toprak mis gibi kokuyordu. Mezarlıktan ayrılmak istemedik desem, inan abartmış olmam. Okunmaya başlandı. Yedi gün okunacak, annem ayarlıyor okuyanları. Annen de on beşinde mevlüdünü okutacaktı. Tüm hayırlarını dayım yapacak. Dayım yemek yapacağım kırkında, diyor. İnşallah o sırada sen de buralarda olursun.”

....Az gittik, uz gittik, dere tepe düz gittik, Urfa’ya gelmişiz. Ben geldiğimiz yerin Urfa olduğunu bilmiyordum, sonradan öğrendim. Erkek çocukların bulunduğu arabada iki çocuğun öldüğünü söylüyorlar. Nasıl gömdüklerini görmedim. Belki gece bir yerlere gömdüler. “Bu geldiğiniz yer; son yer daha ileri gitmek yok” dedi zabıt. “Biz sizi yetkililere teslim ederiz, onlar da sizi yeni ana babalarınıza verir.” “Bu geldiğiniz yer son yer. Artık burada yaşayıp burada öleceksiniz, bu badireyi atlattınız, buraya kadar geldiniz ya, bundan sonra eceliniz gelmeden ölmezsiniz, korkmayın,” dedi. Doğru söylemiş, bak, seksen yaşındayım, bir ayağım çukurda, bundan sonra ben nereye gideceğim...

Demir, anneannesinin Urfa’ya ilk gelişini anımsıyor. İçinden, doğru anneanne işte oraya da gömüldün diye geçiriyor... Kemal sanki konuşulacak hiçbir şey kalmamış gibi susuyor. Acaba bütün bu hayırları, mevlütleri ister miydi anneannem diye kendi kendine

soruyor Demir. İsterdi diyor tereddütsüzce. İsterdi, çünkü o dört dörtlük asimile olmuş, hac görevini yerine getirecek kadar dindar olmuş, Müslüman Türk kimliğini çok, çok eskilerden benimsemiş bir kişiydi. Elbette, hem de seve seve isterdi. İster miydi sorusu, bir yerlerde zihninde bir tartışmayı anımsatıyor Demir'e. Keşke Kuşçu Bilic gibi bilinçlice istemeseydi, keşke özgürlük deseydi, keşke kendi kimliğim her şeylerden önemli deseydi. Olmaz ki, iş isten geçmiştir, asimile olmuştur bir kez. Çağrıştıran ögenin ne olduğunu bilmeden Demir'in zihnine kendi yaşadığı, bir insanın değil bir binanın asimilasyon öyküsü geliyor.

Bir iki yıl önce yaşanan bu olayın tartışması, Demir'le Urfa Kültür Müdür'ü arasında geçiyor. Müdürün adını Tarkan diye anımsıyor. Çok sert oluyor tartışmaları ve ancak görünüşte tatlıya bağlanabiliyor. Demir'in aklında bitmemiş ki yine ufak bir çağrışım la zihninde gündeme geliyor. Konu, halk arasında ismi Şirket diye anılan, Urfa'da şimdiki adıyla Selahattin Eyyübi Cami olan eski bir kilisenin camiye dönüştürülmesi üzerine. Bu kilise büyük kargaşa, tehcirde annee gibi kimsesiz kız çocuklarının geçici olarak toplandığı yer. Seksenli yılların başında bu eski kilisenin elektrik üretim merkezi olarak fonksiyonu kalmayınca, şehir elektriği interkonnektif sisteme bağlanınca, ne akla, kimin aklına hizmetse; kilisenin yeniden ama kimlik değiştirerek, yani bir anlamda asimile edilerek restore edilmesine karar verilmiş ve Haçlıların kurduğu Urfa Kontluğu'nu ele geçiren büyük Türk Komutanı Selahattin Eyyübi Hazretleri'nin adını vermek üzere camiye çevrilmesi planlanmış. Bu günlerde (Selahattin Eyyübi'nin büyük bir Türk Komutanı olduğu tartışmalı ya artık, her neyse). Tartışmanın geçtiği sırada restorasyon, ana binaya bitişik çan kulesinin yarısı yıkılmış, binaya yine eskiye uygun çok güzel bir ahşap kapı yapılmış, dışardan tüm taşları yontularak temizlenme aşamasına gelmişti. Demir, binanın içindeki karo platformun ahşap kaplanması nın bitip, içeride de birkaç külünkçü, mermerleri dıştaki gibi yontup temizlemekle uğraşırken ve çan kulesinin yıkılan bölümüne uygun taşlardan minaremsi bir ek yapılırken olaya girmişti.

“Mümkün olsa da sorsanız ki elbet böyle bir şey mümkün değil, Selahattin Eyyübi’nin kendisi restore edilerek cami haline getirilen bu kiliseye kendi adının verilmesini istemezdi sanırım.” demişti.

Şöyle derdi bence size.

“Ben bu kilise yapılırken taş üstüne taş koymadım, benim bu binada emeğim, hakkım hiç yok, lütfen benim adıma koymayın derdi,” dedi Demir yekten.*

Kültür müdürü Tarkan Bey bu lafa hem çok kızmış, hem de çok şaşırmış, hayretler içinde Demir’in yüzüne bakmıştı. Gerçekten müdür bu eleştiriye çok şaşırmış, yaptığı işten ötürü takdir beklerken, böyle bir eleştiri ile takdir almasını aklına sığdıramamıştı. Ona göre, memleket ve millet için ne kadar doğal, ne kadar hayırlı bir iş yapıyordu. Takdir bekliyordu hâlbuki tenkiti hiç ummamıştı. Bu zırtapoz, bu abuk sabuk değerlendirmeyi yapan herif de nereden çıktı diyordu. Neredeyse kulaklarına inanamayacaktı. Biraz düşündükten sonra daha da büyük reaksiyon göstermişti. Tartışmayı sen veya sizler vatan hainisiniz demeye kadar getirmiş, bu koca bir Türk Komutanı, bu yapılan bunun hakkı, ayrıca memleketeye bir cami kazandırmak için dünya para harcıyoruz, sen kalkmış neler diyorsun, şimdiye kadar küstahlığın, cahilliğin bu kadarını da duymamıştım demişti. Demir altan almaya çalışmış, birçok edep dışı lafları duymazlıktan gelmiş, ona göre bu cahil müdürü kararlılıkla aydınlatmak istemişti.

“Bakın beyim, arkeolojik verilere göre bu mimari eser, dünyada eşi benzeri kalmamış, karo platformu olan, tahminen üçüncü yüzyılda yapılmış, ilk Katoliklilere ait, kalan son eser, bir ibadethane, ister o düşüncüyü beğenirsin, ister beğenmezsin, ama bu bina artık bir insanlık malıdır. Bu nedenlerle, kendi fonksiyonu içinde saygı görüp korunması lazımdır.”

“Bunu bu şekilde kendi kimliği ile korumamızın bizim geniş evrensel düşüncemizin zenginliğinin gösterilmesine güzel bir örnek olması dışında, turizm potansiyelimize katkısını ve ülke reklâmına faydasını düşünsenize” demişti.

* Yekten; Birdenbire.

“Farz edin ki Katolik bir Hristiyan kişi gezei sırasında burada ibadet ediyor ve mutlu oluyor. Bu olay bizim kùltürümüze zenginlikten başka ne katar? Biz bu binayı kilise olarak korusak ve restore etsek, bütün Anadolu halkı ya da en azından bu yöre halkı Hristiyan mı olur, korkunuz mu var gelecek için, neden korkalım, yoksa bizim mübarek dinimizi mi alçaltır, bir düşün-senize” diye ısrar etmişti.

Tabii ikna olmamıştı kùltür müdürü. Tatmin olmadığı apaçık görünüyordu.

“Sen kendi inanışın, ibadetin için örnek, hem de görkemli eser yapabilirsin. Ne karışırın insanlık tarihinin malı olmuş bu kiliseye. Üstelik zamanında güzel ve muhteşem örnekler de yapmışsın. Yapamıyor da değilsin. İstanbul’da, Bursa’da, Edirne’de diğer başka yerlerde dünyaya ve bütün İslam âlemine örnek koca koca ibadethaneler yapmışın ne güzel de olmuş. Şimdi, millet ve devlet olarak bu eski kiliseden bozma camiyle mi gurur duyacaksın yoksa Edirne’deki Selimiye Camii ile mi”, diye ilave ederek konuşmuştu Demir.

“Bir taşını bile senin üstüne koymadığın bir binada ibadet edeceğine, git çadırdaki ibadet et, ama senin emeğin olsun öyle değil mi? Dinin ve inancın için bir şeyler yap, değil mi, biraz gayret göster.”

“Bizim Balkanlar da cami yıkıp kiliseye çevirip, ya da tamamen camiyi yıkıp yok eden o bağınaz insanlardan ne farkımız olur o zaman, ha... Yıllarca hoşgörüsü ile tanınmış imparatorluğumuzun gücünü sürdürüp, ömrünü bu nedenlerle uzatmadık mı biz? Dünyadaki kurtlar sofrasında, teknolojimiz ve bilimdeki ilerlemelerimizle mi altı yüz yıl ayakta tuttuk bu imparatorluğu sanıyorsun.” demişti de, demişti Demir, ama ne çare ki karşıdaki anlamadığı her halinden belliydi. Tartışma uzadıkça uzamıştı. Ancak ne kadar da uzarsa uzasın, taraflardan hiçbirinin tatmin olmayacağı apaçıktı. Sonunda tartışma memleket, hemşehri ayaklarıyla belli belirsiz tathya bağlanmıştı.

Kemal’e anlatıyor olayı...

Daha konuya girince Kemal müdahale ediyor.

“Biliyorum, geçen gelişinde şöhretini de hemen yaydın. O kültür müdürü şimdi görevde değil ama senin için yaydđđı komünist damgası hâlâ yürürlükte. Allah aşkına doktor hiç olmadı bu sefer etrafı rahatsız etme.” Susuyor, takıldı düşünceleri. O da biliyor bu sefer farklı bir sefer, bu sefer Fatma Hanım ve onun ölümü var.

Daha Kemal gelmeden ısmarladđđı yemek geliyor sofraya, görkemli bir tabak yemek. Tabak, tabak değil tepsi sanki mübarek, masaya bırakılınca neredeyse koca masanın dörtte birini kaplamakta. şimdilerde yemek sunumlarında böyle bir moda var. Kebap istiyorsun, size yanında neler veriyorlar neler. Çeşit çeşit pilavlar, patates ezmeleri, rendelenmiş havuç, turp, közlenmiş acı, tatlı biber, pişmiş domates, neler neler başkaca. İnsan yalnızca garnitürleri yese, doycak.

“Patlıcanlı kebab yeseydin, patlıcanlar çok tazeydi, yeni almıştım” diyecek oldu Kemal, ama Demir yemeğin değiştirilmesine ısrarlı bakışla engel oldu.

“Çok lezzetli olmaması daha iyi, şimdilerde kendi hesabıma lezzeti az şeylere ihtiyaç var, baksana dubaya döndük,” gibisinden laflar ediyor. Yemek konusunda daha fazla ısrar etmedi Kemal, Demir yavaş yavaş yemeğini yiyor. Anneanneden, törenden bahsediyorlar.

Birbirlerine ısınmışlar. Uzun zamandır yüz yüze görüşmüyorlardı. İlk bakışta yaşlanmış gibi görünüyor Kemal. Saçları ağarmış, daha da dökülmüş, eh hemen hemen kel olmuş sayılır. Anlattđđına göre altı çocuğu olmuş. Demir ilk ikisini biliyor Emine, büyük kız, annesinin adı Kemal’in, gelenek. Cengiz onun küçüğü, büyük Türk Hanı’nın adı, Kemal’in özentisi.

Demir’e göre boyludur Kemal. Oldum olası saçları seyrek, hatta Demir’in gözünde keldir. Hep kendinden daha zeki kabul eder Kemal’i, onun gibi espriler yapmaya çalışır. Genetik olarak annesine çekmiştir diye düşünür. Çünkü Demir’in üvey teyzesi de çok zeki ve esprili bir kadındır.

Ayağındaki pantolon hem rengi hem de diķiři ile özensiz. Sanki kendini bırakmış bir hali var. İlk bakışta herkesin tartışmasız hemfikir olacağı kadar pejmürde bir görüntüde. Belki

dünkü cenazenin etkisi. Demir kadar etkilendi mi bu olaydan anlamak zor. Ama yine de Kemal'in bu pejmrdeliğine anneannesinin ölümü neden olsa gerek diye düşünüyor. Bu Şekilde yorumlamak moral veriyor Demir'e. "Acaba Çerkez miydi neney" diye sordu Kemal, hoppala durup dururken. Hayda bu da nereden çıktı der gibi durakladı Demir. Kemal'e ne cevap vereceğini düşündü fakat en münasip olan cevabı bu kısa zamanda bulamadı, ama çocukluğunun son yıllarında anneannesinin Çerkez olup olamayacağı tartışmalarını kendinin başlattığı fikri, o an ona suçluluk duygusu verdi.

Aynalı krk olmasa ben gelin gitmem. Dut kemani al-mazsa aynalı krge de binmem.

... "O gün çok soğuktu, benim urbalarım çok kirlenmişti ve bazı yerleri sökülmüş, bazı yerleri yırtılmıştı.... Sarı atlastan yapılmış i mintanım görünüyor, üstüme giydiğim dizlerimi açan geniş paltomun kopmuş düğmelerini nedeniyle göğsüm kapanmı-yordu. Bi yerlerde bulduğum ve birbirine bağladığım hetle*, üstte koltuk altımdan, altta kalçalarımın üzerinden, iki yerden paltomu bağlamıştım. Hetin bir ucunu palto üstünde kaymasın diye sa-ğımdan dğme iliklerinden geçirmiştim. Saım başım dağılmış, Bilmem kaç haftadır hiç ellenmemiş rklerim tamamen zl-mş, salarım yağdan ve kirden yapağı gibi olmuştu. Zaten iste-sem de ve imkân da olsa saçlarımı rk yapamazdım. Şimdiye kadar kendim hiç yapmamıştım, saçlarımı hep babam yapardı.

Aynalı krkle gelin edeceğim kızımı derdi saçlarımı yapar-ken. Tek kızı idim babamın altı oğlandan sonra. En büyük abim, ismini bilmediğim, dedim ya Amerika'da imiş, ben onu hiç gr-memiştim. Hiç gelmemişti memlekete. Annem söylerdi benden çok büyükmüş. Şimdi düşündüğümde çıkartıyorum ki, belki de gelemiyordu memlekete.

Belki de bir korkusu vardı, belki de bir kabahati. Yoksa uzun zamandır bu kadar lafa rağmen hiç gelmez miydi memleketine

* Het: İplik.

insan? Diğer abilerim hep çiftliğimizde babamın yanında çalışırlardı. Üçü bir sene belki de iki sene önce öldürülmüştü. Gider gelirlerdi ortalarda. Biz çok zengindik sanırım. At üstünde gezerlerdi abilerim. Anlamazdım ben ama onlar da bir şeyler çeviriyorlardı büyük kargaşada (Tehcir), kargaşaya katkıda bulunuyorlardı sanırım. Annem hep karşı çıkardı silah taşımalarına, hatırlarım. Ama babam her ne yapıyorlarsa onlara katılıyordu. Bilmiyordum. Babam beni çok severdi bunu hissederdim. Göçe çıkarken bir iç mintan daha giydirmesini tembih etmişti anneme. Ama annem; topaç gibi olacak bu çocuk demişti de, giydirmemişti. Zaten ben de çok sevmiyordum fazla giyinmeyi.

Şimdi içimden keşke giyseymişim diye geçse de, artık neye yarardı. Çok üşüyordum şimdi. Atlas mintanımın iç cebinde paralarım, daha doğrusu altınlarım vardı. Acaba birilerine versem daha üstüme bir şey alabilir miyim idrakini kafamda yapıyordum. Ama burada ne konuşacak ne soracak kimse vardı. Ne de yanıımızdaki bizim gibi kimselerin canı konuşmak istiyordu. Şimdi düşünüyorum da herkes kendi derdinde imiş aramızda. Bize göre büyük ablalar vardı. Hatta bazıları bana anne olacak yaşlarda idiler. Mesela Fatma abla, küçük kardeşi Hatice'nin elinden sımsıkı tutmuş bir köşede oturmuş hiç kimseyle ilgilenmiyordu. Bir başka yerde de şimdi Zaro Zeltek'in nenesi Emine vardı. Tanıyordum ben onu. Bizim çiftliğe gelir giderdi, birkaç kez gördüğümü hatırlıyorum. Akrabam olsa gerekti. Muhtemelen anne tarafından kuzenim idi. Ama beni hiç tanımaz gibiydi. Belki de gerçekten tanıyamıyordu. Yetişkin bir kızdı herhal. Memeleri bayağı büyüktü ordan biliyorum. Bir de çok güzeldi, sorma. Belki, yüz, ben diyim yüz, sen de iki yüz kız çocuğu içinde hemen göze çarpıyordu. Üzerinde ince bir kumaştan, muhtemelen yine atlastan, desenli, boyuna boyuna papatya desenli bir elbise vardı. Vücuduna yapışmış ve iyice karışmış olmasına rağmen bütün vücut hatlarını göstermekteydi.

Köyden bu şekilde çıkması mümkün değildi, herhalde mantosunu birilerine kaptırmıştı. Belki de canını kurtarma pahasına seve seve birilerine vermişti diye düşünmüştüm o zaman. Ama

buna rağmen hiç üşümüş gibi görünmüyor, ben de hayretle bu kadının hiç üşümüyor mu diye habire ona bakıyordum.

Bizi şimdi Şirket olan (Buralara ilk elektrik mazotla çalışan jeneratörlerle gelmiş, Cumhuriyetten sonra, o ilk jeneratörler de bu eski kiliseye yerleştirilmişti. Bir Alman şirketi montaj ve bakımını yaptığı için, başlarda halk tarafından o binanın adı Şirket diye takılmıştı.) o zamanlar boş olan, genişçe bir binanın içine doldurmuşlardı. O zaman bir eski kilise olduğunu bilmiyordum oranın. Tabanı koca nahitlerden yapılmış, ama eski olduğu belli, yer yer aşınmış taşlar görünüyor. Yerler buz gibi. Üşümesi için insanın tabana bir kez bakması yetiyor. Zaten mevsim kış, ama Allahtan buralarda kış mevsimi bizim oralara göre daha sıcak. Ama şansımız bu ya, buralarda bu sene kış kötü geçiyormuş, gelen gidenler öyle diyorlar. Koca salonun doğu tarafı yerden yetmiş beş santim yüksek bir plato gibi. Orası tahta kaplı. Plato-ya İki taraftan güney ve kuzey ya üç ya da dört basamak merdivenle çıkılıyor. Ulu Cami gibi yer. Hatta daha kare şeklinde, büyük, bilirsin Ulu Cami'yi, dikdörtgendir. İçerisi hınca hınç dolu desem, anlamam ki. Ama her gün habire başka gelenler de yerleşiyor. Gelenler genelde küçük kız çocukları. Dediğim gibi tek tük büyükler var.*

Oğlan çocuklarını gelir gelmez başka yere götürüyorlar. Nereye bilmiyorum. Zaten bizimle gelen erkek çocuklarını da hemen götürmüşlerdi. Düzensiz olarak yemek veriyorlar. Bazen bir gün hiç yemek vermedikleri oluyor, bazen günde iki kez yemek geliyor. Bazı yemekleri tanımiyorum, bazılarını acıdan yiyemiyorum. Muhtemelen hayır sahipleri akıllarına estikçe bizleri besleyerek hayır yapıyorlar. Yanda bir cami var. Oraya sırayla tuvalete gidiyoruz. Bu binanın tuvaleti yok. Koca binanın tuvaleti olmaz mı diye şaşırtıyorum. Soracak oldum o ablaya, o güzel abla, burası eski kilise dedi abla. Kilisede tuvalet olmaz. Kiliseye temiz gelinir. Pis gelinip de yıkanılmaz. Kilisede abdest almak yoktur.

* Nahit: Dişi mermer.

Ayrıca alışveriş yapmak bir dert. Dışarıdan bir şeyler almak yasak değil, ama yiyecek bir şey bulmak zor. Bizi niye bekletiyorlar burada. Ne yapacağız bilmiyorum. Çok ağlamak istiyorum.

Ağlayan çok kızıyorlarmış, onları evlerine almıyorlarmış dedikodusu aramızda sık sık, dalga dalga yayılıyor. Aynı dedikodu her seferinde yeni bir şeyler eklenerek, dalgalanarak geçiyor. Bu defa ağlayanları kör bıçakla kesiyorlarmış dediler. Katiyen ağlamamaya karar verdim. Hem boğazım kesilmez hem de beni birileri evine alır, bakar. Boğazı kesilince insan ölür mü? Hatice'ye sordum, ölür, dedi. Sep günü akşam, Talata günü girdik buraya, demek dört gün olmuş, kendi köşeme kıvrılmış uyumaya çalışırken, ertesi gün, yani bazar günü, halktan insanların geleceği, beğenirlerse bizi alacakları söylendi. Bu haber beni önceleri çok heyecanlandırıyordu, ama artık heyecanlanmıyordum. Dört günden beri bu balonlar uçuyor ama kimsenin gelip gittiği yok.*

Ama gene de bu gece ağlamak isteği duymadım, yattım. Rüyamda annemi gördüm öyle güzel oldu ki, duygularımı anlatamam. Sanki o korkunç gece sadece eşeğimiz ölmüş, annem ölmemiş gibi geldi bana. Ben çoğu kez rüyamda, rüya olduğunu bilirim yaşadıklarımın, ama bu sefer hiç rüyaymış gibi gelmedi bana. Sahiden annem sağ, yaşıyormuş gibi geldi bana. Her neyse annem beni kendisi bağdaş kurmuş şekilde kucağına almış, dudakları sürekli alnıma değiyor. Ara sıra alnımı öperken dudakları saçlarımı okşuyor. Bir eli boynumdan dolanmakta, bir eli kalçalarımın dibinde bitmiş, yumuşakça basenlerimi sarmış. Ana kız evimizdeki geniş halının üzerindeki mindere yayılmışız. Dışarıda trap trap trap diye sesinin tedirginlik verdiği bir yağmur var..... Bu yağmurdan sonra, yarın mutlaka günnük güneşlik olur hava diyor, sesi yankılanıyor annemin. Günlük güneşlik olur, günlük güneşlik, güneşlik.. lik.. lik..

Her fırtınanın, karın, yağmurun arkasından hava durulmaz mı, güneş açmaz mı canım. Kutup mu burası, Sibiryı mı? Ayrıca oralarda bile zaman zaman hava açmakta değil mi. İşte öyle demek istiyor herhalde. Ben de uyumuşum...

* Sep: Cumartesi.

Otobüsün kalkışı için süre dolmuş, yolculara çağrı anonsu başlamıştı. “Tüm aile, aklına gelebilecek herkes oradalar, sadece Cengiz benimle döndü.” Devamla “Herkes selam,” dedi Kemal. Kucaklaştılar. “Kaç gün kalacaksın Urfa’da?” Seslendi arkasından, uzaklaşırken Demir.

“Muhtemel üç gün, çok işim var İzmir’de, hemen dönmem lazım. Mezarı görüp nenemle vedalaşınca işim bitiyor. Onunla vedalaşmaya gidiyorum.”

“Bende yarın tekrar orada olacağım, aynı otobüsle birlikte döneriz,” bağırdı Kemal arkasından.

Otobüs yeni ütülenmiş pantolon gibi temizlenmiş, paspaslar tertemiz kupkuru olmuş. Bu kez üstüne su emsin diye atılan gazete kâğıtları bile kurumuş, yer yer kıvrılmışlar. Güneş sanki alın çatlarına nişan almış, yakıyor ve insana bir kibritin tüm doğayı küle çevirebileceği hissi veriyor.

Şoför, otuz beş kırk yaşlarında, yassı, büyük kafalı, oldukça esmer, gür, kıvrıcık saçlı, bıyıklı eli kolu tokmak gibi biri. Bıyıkları saçlarının gürlüğüne gölgesinde kalmış, ilk bakışta hemen göze çarpmıyor, görünmüyor. Bıyıkları da gür ama saçlarının sıklığı yanında gelişme çağındaki çocukların ayva tüyü gibi kalmış. Saç diplerine biraz gayretli bakılacak olsa, her delikten sanki yüzlerce, onlarca kıl fışkırdığı görülüyor. Her bir saç teli kalınlığı neredeyse milimetrelerle ölçülebilecek kalınlıkta görünüyor. Habire sigara içeriyor. Daha sigaranın biri bitmeden üstüne ikinciyi bağlıyor. Dört beş sigara içmeden ağzının acısı geri dönmez ve tütün doyumuna ulaşmaz bu herif diye düşünüyor Demir.

Koltuğuna yerleşirken Kemal’in büyük oğlu Cengiz geliyor hatırına Demir’in. İnsanın diyor; insanın sosyal açıdan hayvandan bilemedin üç göbeklik veya üç nesillik farkı var. Hayvan sadece annesini hisseder, cinsinin gelişmişliğine göre belli bir erişkinliğe gelene kadar onu tanır. İnsansa hayvandan farklı; annesini biliyor bir, artı anneannesini tanıyor bu iki, bazen koca nineyi tanıyor bu eder üç. Gerçi koca nineyi bilmesi biraz şartlara bağlı ama yine de bu fark taş çatlasa üç nesil sayılabilir. İşte hayvanla insan arasında ki sosyolojik fark bu kadar, üç nesillik.

Toplumda yüz kişiden doksan beşi ninesinin annesinin adını bilmez, doğru mu, kendi kendine irdeliyor Demir. Cengiz için babaannesinin annesinin, kim olmasının, nasıl yaşamış olmasının, yaşamış veya ölmüş olmasının ne önemi var. Onun ölümünün acısını duymaz bile. Ebeveynlerince, ondan, vakti zamanı uygunsa yapılan törenlere ve toplantılara sadece eğitim için katılması istenir. Aslında bu istek daha sonra bu edindiği bilgileri, görgüleri kendi anne, baba, nine ve dedesinin veya dayısının ölümünde kullansın diyedir, diye düşünüyor.

Uykusu geliyor şimdi Demir'in, hem de çok. Güneş, ışıklarını taş, toprak, ağaç bitki diye ayırım yapmadan tüm doğaya savurmakta. Araba ısınmış bir tencere gibi, camlarında kırılan düzensiz ışıltıları çoklukla mavi, sarı karışık, parlak boncuk topları insanların önce gözlerinin içine içine fırlatıyor, sonra da bu parlak boncuk topları beyinlerine kadar ulaştırıyor. Saat on ikilerde. Demir doğayı bu kadar sıcak görmedim diye düşünüyor, derinden ürperiyor. Her yolculuğunda bu saatlerde böyle bir ürperti hissediyor sonra da alışır gider hep. Asfalt yumuşamış ve beraberinde arabanın lastiklerinin sürtünme sesini de yumuşatmış. Üstelik daha Gâvur Dağları'nın tepesindeler henüz. Biraz sonra ovaya inip, tekrar Hurşit Dağı'na saracaklar, sıcağı sen o zaman gör. Çıkışta yol biraz geniş, tırmanma şeridinin yanında iki metre genişliğinde bir güvenlik alanı, çıkışta insanın korkularını rahatlatıyor. Bir tehlike anında arabalara kaçacak yer, mesafe bırakıyor. Ayrıca, Allah korusun, tamiratı gerektiren bir olay anında da bu şeritler arabalar için kaçacak bir köşe.

Fevzipaşa'yı şimdi tam olarak tepeden seyrediyorlar. Aşağıda ova kalemle çizilmiş kareler, dikdörtgenler şeklinde görünüyor. Bir bakıyorsun yemyeşil bir tarla, bu mevsimde her ne ekili ise, tabiat ana mahrem yerini açmış gibi. Bir bakıyorsun kıpkırmızı toprak muhtemelen nadasta boş bir tarla. Bir bakıyorsun sapsarı som altından bir kare alan, belli ki biçilmiş bir tarla, toprak ana bütün verimini dökmüş, görevini tamamlamanın rahatlığında dinleniyor. Hurşit Dağı zor bir dağdır, çok yokuştur. Demir'in çocukluğunda bu dağ için, su kaynatarak yolda kalmamış

araba yoktur derlerdi. Şimdilerde motorların su kaynatması yok. Taşıtlar, özellikle otobüsler çok güçlü. Su kaynatma derdi falan tarihe karışmış. Arabanın su kaynatması mefhumu bu nesil çocuklarının hatırasından geçtim, hayallerinde bile yoktur. Kaptan klimayı ancak çalıştırdı, belki ovaya doğru inişe geçildi motora fazla yüklenmemiş olacak ondan, belkide ancak akıl etti. Bütün bu sığağa rağmen doğada güzel, bu güzel doğa da yaşamakta, Demir kendi kendine, özlemişim bu toprakları diyor.

Bir kitapta okumuştum “İnsan sıcaklığı olmadan tabiat ısınmaz, insan gözü görmeden doğayı, böyle yeşermez bu tarlalar, bahçeler, otlaklar diye yazıyordu. Araba inerken Fıssss fıssss diye fren sesler çıkarıyor, o habire sigara içen şoför, fren gerekliliğini bazen motor kompresörüne bırakıyor. Fevzi Paşa’ya iniyorlar. Hurşit Dağı’nı da çıkınca bu güzergâhta, belalı, sataşkan bir yol kalmaz. Hurşit Dağı’nın yaylasında Antep yolu artık kısalmıştır. On, on beş kilometre süren, boş, çakul çukul, dikenli arazi daha sonra kendini kırmızı toprağın çoğunlukta olduğu, çam yetişmesine müsait daha verimli topraklara bırakır.

Demir’in çocukluğunda dikilmeye yeni başlanıldığı söylenen Dülûkbaba Ormanları şimdilerde büyük bir orman sahası olmuş ve etrafı sanayi bölgeleri, üniversiteler ve özel mülklerle dolup taşmış. Bu tesislerin bahçeleri gelişmiş, güzelleşmiş ama insan eliyle geliştirildikleri henüz belli de oluyor, yapılanlara doğa henüz sahip çıkmamış, bakımsız alanlardan bariz ayırt edilebiliyor.

Otobüs sanki etraftaki yemyeşil ağaçları, koyu som yeşil yapraklarını, kıpkırmızı toprakları, hiç sönmezmiş gibi yanan güneşi seyretsinler, ılgıt ılgıt esen sıcak rüzgârı hissetsinler diye bilerek yavaşlamış gibi ağır ağır gidiyor. Geniş geniş bakımlı askeri alanları geçiyorlar. Yerleşik evler, damlar, haymalar, çoban korunakları nazlı nazlı gözlerinin önünden geçiyor, Antep’e yaklaşıyorlar. Çevrede hareketlilik başladı, otobüsün içinde de bir iki kıpırtı var, demek ki Antep’de inecekler var.

Artık yolculuğun bundan sonraki bölümü çok zor geçer. Önce güneş rahat bırakmaz, sabahtan beri biriken, taş, toprağa, ağaca, çiçeklere verdiği ısı, bu saatlerde güneşin yakıcı sığağy-

la birleşip, buharlaşıp canlıları iyice boğar. Gölge alanların gün içinde geçerliliği artar, insanlar, tüm diğer başka canlılar oralara sığınır. Urfa, Antep arasında geçtiğiniz yerlerde bu saatlerde sanki sokağa çıkma yasağı vardır. İnsanlar, canlılar kaçar, daha önceden alıştıkları, korunaklı gölge yerlere adeta saklanırlar.

Saat iki sıraları, Antep ve varoşlarını Demir'in tahmininden hızlı geçtiler. Nizip'den çıkar çıkmaz, Birecik Köprüsü'ne birkaç kilometre kala, Fırat Kanyonu'na iniş başladı, şimdi Fırat'a kadar uçsuz bucaksız gibi görünen tüm vadi, alabildiğine karşılarında. Buralarda doğa o kadar değişken ki bazen insanın gözlerine inanası gelmiyor. Fırat'ın bir tarafı kıpkırmızı verimli topraklarla kaplı iken, karşı taraf ise bembeyaz kireçli, verimsiz toprak. Suyun öte yüzü, otobüsün içinden kar beyazı bir toprak gibi görünüyor. Fırat, karamsar bir ressamın fırçasından çıkmışçasına görünen bir tablo gibi. Sanki içindeki su hiç hareketsiz akmıyor, duruyor. Bu görüntü hiç özenilmeden yapılmış cansız bir resim gibi geliyor Demir'e, mesela yapan ressam Fırat'ı sadece maviye boyamış geçmiş. Bu resmin yapanı sanki daha sonradan tamamlayacak tablosunu, resmine daha sonra canlılık, hareket verecek. Fırat'ın öte yüzü bu yüzüne göre bembeyaz çizilmiş. Evet, bembeyaz, sahiden bildiğimiz beyazdan.

Hiç özenilmemiş. Tabloda bunu da sonra tamamlayacak ressam anlaşılan. Tabloya, bir köşeye, ta uzaklardan görünen, ama öylece cansız duran, virane bir kale koymuş. Tıpkı anneanne gibi mi ne? Yoksa buralarda anneannemle birlikte tabiatı mı öldü diyor Demir. Hani buralarda, özellikle kalede kelaynaklar yaşardı. Hani burada mis gibi kokan, tadına doyumaz kavunlar yetiştirirdi. Hani nerede, Fırat yatağının avuçla kırılan meşhur ceviz ağaçları, resimde yoklar, görünmüyorlar. Ressam ceviz ağaçlarını sonra çizecek her hal, resmi daha sonra tamamlayacak anlaşılan. İş çok bu ressamın diyor Demir, bu resmi tamamlamak kolay değil. Bu resmi canlandırmak kolay değil. Hele anneannem ölmüşken, cenazesi henüz kalkmışken, henüz ben yaşarken, Ressamın işi zor, zor, diyor. İnşallah bu resim düzelmez böyle cansız ve ruhsuz kalır, anneannemle birlikte ölür, cezasını çeker. İnşal-

lah ressam da ölür de, bu resmi söylenenlerdeki gibi yeniden çizemez, bu resmi tamamlayamaz, Kalu Belaya kadar buraları böyle cansız, heyecansız kalır, diyor Demir, intizar ediyor.

....Cılızım, onun için yaşıma göre daha da uzun görünüyorum. Görenler de beni bir şey sanacak. Değil ha, elimden bir şey gelmez. Hoş genelde çok fakir fukara çocuğu olmadıktan sonra, o yaştaki çocukların elinden ne gelir ki. Bilirsin ancak fakir fukara çocukları o yaşlarda hayatın içine girerler ve hayat fırınında çabucak pişerler.

Bu dünyada fakirler için karın doyurmak zordur. Ben öyle değilim, ben zengin çocuğuyum o zamanlar. O zamana kadar elim sıcak sudan soğuk suya girmemiş. Elimden iş gelmez, bi de nazlı niyazlıyım sorma, ama korkma hayat fırınına girince ben de çok çabuk piştim..... Küt diye hayat gerçeğinin içine düşünce nenede çabuk yetişti, her neyse. Bu Gümüşaynalılar var ya, bunlar, hani Beyaz Meydan'da oturanlar. Onların dedesi imiş, Hacı Basma imiş adı. Bulunduğumuz binanın kapı girişinde durmuş, yani şimdiki Şirketin, hani bizim o zaman toplanma yerimiz olan yer, beni gösteriyor. Bana mı diye hissettim, sevindim, ama ilgilenmiyormuş gibi yaptım, ne bileyim kendime göre ağırdan satacağım kendimi herhal. Yanıma doğru geldiler. Bu Gümüşaynalı Hacı Basma elimden tuttu. Söylediklerinin yarısını doğru dürüst anlamıyorum.

Hadi benim kızım ol dedi. Ben de gülümsedim, sevimli bir insan görünümünde geldi bana. Babam gibi sakalları var ama bununkiler kısa kesilmiş, tıraşlı ve bembeyaz. Babamın sakalları kızıldı, düzdü. Bununki kıvrıcık. Benim babamdan çok büyük görünüyor. Bence hemen hemen büyük amcam kadar, ya var, ya yok. Aslına bakarsan ben hemen gitmek istemiyorum, daha doğrusu götürülmek istemiyorum. Hem buraya alıştım, hem de en sona kalayım da kim nereye, nasıl gidiyor göreyim istiyorum.

Bugün günlerden isnain,* demek geleli yedi gün olmuş. Aman karnım da bir acıkmuş, bir acıkmuş, sorma. Üstüne üstlük

* İsnain: Pazartesi.

bir de kirliyim ki anlatamam. Zannediyorum ki bir yere gidersem, bir eve yani, hemen yıkanacağım. Ama bu olaylardan ancak tam bir iki ay sonra yıkanabildim.

Şoför artık sigara içmiyor.

Köprüden geçiyorlar. Şimdiki yollarla, köprülerle karşılaşıldığında artık daracık kalmış Birecik Köprüsü'nden geçiyorlar. Bu köprüde yol, bir gidiş, bir geliş iki dar şerittir, yan yana iki kamyon veya otobüs ancak birbirine sürtünerek zar zor geçer.

Şimdi bu köprünün ilk yapıldığı zamanı anımsıyor Demir. Zaten bu köprüden ne zaman geçse, ilk geçtiği günün sevincini hatırlar. O gün köprünün ne kadar uzun olduğunu düşünmüş, köprü ona devasa bir yapıt gibi gelmişti. Mevsim yine şimdiki gibi yazdı. Fırat küçülmüş, sular iyice çekilmiş, tıpkı bir ip gibi olmuştu. Sanki küçük bir derenin üstünden geçmişler gibi gelmişti Demir'e geçiş uzun sürmüş, köprünün, suyun üstüne gelen bölümlerini çarçabuk geçmelerine rağmen köprünün altındaki su olmayan toprak bölümler bir türlü bitmemişti. Niye bu kadar uzun yapılmış bu köprü diye hayret etmişti de; çocuk aklı, her hal bu kadar uzun yaptığı için o Alman mühendisi öldürdüler demişti.

Aksine daha sonraları tekrar bir bahar günü aynı köprüden geçtiklerinde, o zaman anlamıştı köprünün neden bu kadar uzun yapıldığını. Çünkü taşan bahar suları ile tüm kanyon sular altında kalmış, otobüs köprüden çıkınca bile Antep'e doğru daha bir müddet, suya girerek gitmiş, sudan ancak kurtulabilmişti. Tüm kanyon koca bir deniz gibi su dolmuş, umman dedikleri bu olsa gerekti diye düşünmüştü. Bu arada otobüs köprüden hızla geçti. Köprünün birinci ayağının dibinde yapılmış, köprünün projesini yapan Alman mühendisin mezarı da Demir'in gözünün önünden hızla geçti. Otobüs hiç yavaşlamadı bile. Hızla köprüyü de, Alman Mühendis'in mezarını da geçtiler. Eskimiş, viraneye dönmüş bu mezarı, önceden bilmeyen tanımaz, orada bir mezar olduğunu bile fark etmez. Acaba saygı gereği biraz yavaşlar mı diye kendi kendine hayal etmişti Demir, ama nerde.

Demir şimdi Fırat'tan ilk geçtikleri yorucu günlerini hatırlıyor. Çok ilkel yapılmış sallarla Antep tarafına geçişlerinin eziyetlerini düşünüyor. Kaç yıllarıydı hatırlayamıyor ama çok küçük olduğunu biliyor. Teyzesi köy dikiş kursu öğretmeni olarak Gaziantep yöresine tayin edilince, Fırat'ı ancak sallarla geçmiş, iki yıllık süre için Oğuzeli'nin köylerinde anneannesi ve teyzesi Münire ile birlikte yaşamışlardı. Daha Fırat sularının kabarma mevsimi bile olmamasına rağmen Fırat'ı sallarla geçmek onları çok tedirgin etmiş, sallara ancak hamal sırtında taşınarak gidebilmişlerdi. Bu yaşanmışlığın üzerinden elli yıl geçmesine rağmen, diğer ayrıntıları değil ama hamal sırtında taşınmak ile saldan inip de karşı kıyıya geçince onları bekleyen, Antep'e devam edecek otobüsün görüntüsü şimdiki gibi Demir'in gözlerinin önündedir.

Çok sonraları, çok büyüdüğü yıllarda bu sırtta taşınma işinin kriminal birkaç dedikodusunu duymuştu. "Hamallar, kadınları sallara taşıırken, onları parmaklarmış." Gerçi dedikoduyu önemsememişti, zaten önemseyecek yaşı ve kültürü çoktan geçmişti ama yine de hayıflanmış, belki de hayıflanma değil de, böyle bir şeyi düşünememeyi kendine yedirememişti. Büyüklerden biri, ikinci sıradaki büyük amcası Ahmet, o dedikoduyu söylemişti. Acaba gerçekten hamalların bir ikisi tarafından böyle bir şey yapılmış mıdır, yoksa kendisine böyle bir şey yapılmasını isteyen, arzu eden bir hatun kişinin uydurması mıdır sorusu Demir'in aklında hep cevapsız kalmıştı. Çok muhtemel, birilerinin uydurması idi.

Birecik, orada hiç yaşamamasına rağmen, Demir'in hafızasında oldukça geniş yer tutar. Buraya ancak denetim ve resmi görevli olarak birkaç kez geçici olarak gelmişliği vardır. Halfeti Kaymakam vekilliği yaptığı yıllarda birkaç kez de hiç durmadan içinden geçmiştir. Burada bulunduğu saatler günün hep en sıcak zamanlarına geldiğinden midir nedir, Birecik deyince, aklına sıcak ve ter gelir. Genelde ne zaman Birecik'e veya Halfeti'ye gelse, Urfa'dan sabah erken saatlerde bile yola çıksa, buralara vardığında vakit gelir büyük kuşluk olur. Şöyle böyle derken yemeğe oturulur.

O saatlerde bir de boğma rakı açıldı mı, o zaman sen gör sıcağı. Sıcak, boğar insanı, adı üstünde rakı boğar, döner dolaşır sıcak boğar. Urfa'ya dönüşte istisnasız her seferinde sarhoş olup, Leyla'ya döner. Bir keresinde, o zamanlar Yol Su Elektrik Müdürü olan sınıf arkadaşı Necip'le, müşterek bir program yapmışlar, aynı vasıta ile Birecik'e gitmişlerdi. Yanındaki adam Yol Su Elektrik Müdürü, genelde siyasi iktidarın adamları oldukları için, krallar gibi ağırlanmışlardı. İçmişler de içmişler boğma rakıyı, içtikçe sofrada ne varsa yemişlerdi. Serde komünistlik var o zamanlar, solculuk nağmeleri iyiden iyiye dorukta, eşitlik, sosyal adalet diye şoförleri de bolca rakı içmişti. Bir taraftan rakı bir taraftan sıcak, hep beraber papazı bulmuşlar, Leyla gibi sarhoş olmuşlardı. Dönüşte arabayı Urfa girişine kadar, Demir getirmek zorunda kalmıştı. Çünkü Demir daha az alkollü idi. Diğerleri yol boyu kusmuşlardı.

Yani bu şehrin, Demir'in üstündeki izleri sıcaktır. Ayrıca da bu şehir onun zihninde ahlaksızdır. Bu nedenle kokmuş leş kokusu kimliği vermek istemiştir Birecik'e. Ama koku kimliği zorla verilmez ki, kendiliğinden oluşur. Bu kentte gelince Demir'in burnuna hep rakı kokar.

Annesinden naklen anlatıyor;

... "Babam öldüğü sırada, emmim oğlu Fuat yeni öğretmen çıkmış ve ilk tayininde Birecik'e gitmişti. Neden bilmem, muhtemelen geçim derdimizden, anam ben, Recep, Münire bizi de beraberinde Birecik'e götürdü.

Bibim kızı Lütto'nun yani Lütfiye dayzayın bitişiğinde eski bir ev tuttu. Bibim kızı Lutfiye o zamanlar Sarı Hello (Halil) ile yeni evlenmiş, kızı Kamile kucağında bebektir. Bir sene kaldık orada. Bilmiyem neden gittik ama bir sene sonra Fuat abe tayinle Urfa'ya dönünce biz de döndük. Bu Sarı Hello var ya, ahlaksız bir adamdır. Anama sulandı. O sırada biz de biliyorduk olayı ama anam dalda eder diye kimseye söylemedi. Bizim okula gittiğimiz bir gün Sarı Hello eve gelmiş, kız Fatma ne güzel sen sen demiş ve anamın üstüne atılmış. Anam bir dakika Helil

soyunum deyip kaçmış. Dama çıkmış. Damda bağırmaya başla-
yınca Hello kaçmış.

“Anam güya Lütfiye’ye söylemedi, ama bibim kızı Lütfiye biliyordu zannediyorum. Olay bir daha hiç konuşulmadı Ehlak-sız bir adamdır o Hello. Epriye,* çürüye.” Ama donguz kimin-dir ölmez o pezevenk.”... Demişti.

Aslında domuz gibi filan değildi o adam, Demir biraz ya-
kından tanıdığında fark etmişti, zavallının biriydi. Etraflı olarak o aileyi İzmir’de tanımişti. O üniversiteye başlamadan birkaç yıl önce muhtemel yine geçim derdinden onlar da İzmir’e taşınmış-
lardı. Demir onları tanıdığında, Sarı Hello sokaklarda küçük, kolda taşınan, tahta bir kutunun içinde lahmacun satıyordu. Kızı Kamile ve Kamile’nin kızı da orospu olmuştu, ya da profesyonel-
liğe henüz adaydılar. Tilkilik’te oturuyorlardı. Demir onlara bir iki kez ziyarete gitmiş bu ziyaretlerden birisi yemekle sonuçlan-
mıştı. Kızları Kamile’nin uçtuğunu veya yakında artık iyice uça-
cağını o zaman fark etmişti.

Hatta bir keresinde annesi ile babası İzmir’e gelip, onlarda konaklayınca, sözlüsü Ece ile onları ziyarete gitmeye mecbur kalmış, ancak bu ziyaretten sonra Ece, oraya tekrar gitme teklif-
lerini kibarca reddetmiş, bir daha gitmek istememişti. Araştırsa onlarla bir yerlerde müşterek çekilmiş resimleri de olabilirdi.

Sonunda Sarı Hello ve karısı Lütfiye’nin çok kötü sefalet içinde öldüğünü duymuş ve çok üzölmüştü. Şimdilerde bu za-
vallı Sarı Hello ancak çok yakınlarınca, yalnızca, yaşlanmakla renk değiştirmeyen sapsarı saç ve sakalı ile hatırlanacaktır.

Hayalci olmaya gerek yoktur, insanların birçoklarının sonları böyle biter zaten, ama sonları böyle biten bu kişilerin mazisinde, şu ya da bu nedenle bir özgürlük kısıtlaması veya başka kişilerin onla-
rın hayatlarına bir şekilde müdahalesi varsa, bütün bu kötü sonuç-
lar müdahale edenlere kolayca ve fazlasıyla fatura edilebilir. Bu suçlular her kimlerse veya kuruluşlarsa bu sonuçlarda payları az da olsa, bütün kefareti öderler veya daha doğrusu ödemelidirler.

*Eprimek: Çürümeye başlama.

Sarı Hello da Büyük Kargaşa'da devşirilmiş ve asimile edilmiş bir çocuktur. Bununla birlikte gariban bir ailenin kızı ile baş göz edilecek kadar şansı vardı.

Tersini hayal ettiğinde Demir şöyle düşünüyordu; Sarı Hello devşirme şartlarına zorlanmasa da belki hayatını bu kadar dram dolu geçirebilir. hatta belki daha da trajik bir hayat yaşayabilirdi. Ama belkilerle sonuç çıkarıp yargıya varma hakkı insanlara hiçbir zaman verilmemiştir ve verilmemelidir. Peki, kim suçludur? Diye soruyordu Demir.

Toplum tümüyle suçludur. İnsanlık tümüyle vebal almıştır Sarı Hello'nun trajik yaşamında. Londra'da yaşayan, lordlar kamerasında öğle yemeğini iki saatte, en nadide şarapla yiyen Lord da, İran'da yaşayan Molla Hasan da, İstanbul'daki veya daha sonra Ankara'daki yönetici de, Türkiye'nin doğusunda bilinçsizce yaşayan Avram'da, Abdullah'da, Mustafa'da, kendini eğitmeden kolaya kaçan Sarı Hello'nun kendisi de, onu evlat edinen ve aklıktan ölümüne engel olan ailesi sayılan Parti Ramazan'da, herkes suçludur. İnsanlık suçudur bu suç, cezası büyük olmalıdır, diyor düşünüyor Demir.

Kelimenin tam anlamı ile çok yorgundular artık. Saatlerdir, neredeyse Türkiye'nin bir ucundan öbür ucunu katetmişlerdi. Üstleri, başları, kıyafetleri, saçları kirlenmiş, otobüsün içi ve koridorlar, koltuklar çer çöpten darmadağın görünüyordu. Otobüsün kliması da çalışmaz olmuştu. Zaten genel görünüşü ile otobüs ilk İzmir'den çıkışına göre iyice pejmürdeleşmişti. Arka, orta, hatta ön koltuklara oturan (Adana'dan önce bu tür yolcuları genellikle arka koltuklara oturtmaya özen gösteriyorlardı.) kısa mesafe yolcuları sigara yakmışlar, birçoğu, pervasızca yüksek sesle Kürtçe konuşuyor, konuşmaların bazı bölümlerinde, genellikle anlaşıldığı kadarıyla konuşmaların tasdik bölümlerinde, cümlelerine Türkçe kuvvet veriyorlardı.

Artık sıcağı tarif etmek için ifade bulmak zor. Cehennem sanki.... Yine de yolcuların çoğunda özellikle bu yörede olan insanlarda üstüste giyilmiş hem mintan, hem yelek, hem göm-

lek var. Buna rağmen pek de terli görünmüyorlar, üstelik sakinler, telaşsızlar, sıcaktan şikâyetleri sezilmiyor.

Demir'in boynundan, daha doğrusu gıdığından hareket eden bir ter damlası gömleğin altından kendine yol bularak hızla ilerledi, hiçbir yere dokunmadan göbek çukurunun çevresini dolaştı, sonunda pantolon külot ve gömlek sarkıtının kemeri bölündüğü yerde geniş bir kuyuya düşer gibi oraya düştü ve anında çöle düşen su damlası gibi emildi gitti.

Otobüs yine hafif bir inişte Suruç Ovası'na doğru yol alıyor. Tahminen on kilometre ötede, ovanın ortasında görülen Arap Dağı, ovada sırtında çıban çıkmış bir insan gibi duruyor. Fazla yüksek bir dağ olmamasına rağmen, çıkışının kilometrelerce sürmesi nedeniyle hâlâ ağır vasıta sürücülerin kâbusu olmaya devam ediyor. Bu dağın tam zirvesinde bir Arap köyü ve hemen yanı başında Kara Yolları'nın şantiyesi vardır, kimse bilmez. Bu kıraç tepe insana kendi soyunun nelere kadir olabileceğini derin derin düşündürecek iyi bir örnektir.

Demir'e göre bir tek çalı ve dikenin bile yetişmesinin mümkün olamayacağı bu tepede ki, Demir burayı hiç dağ diye düşünmemiştir, küçümsemiştir, şantiye çalışanlarınca üç, beş yüz ağaçlı küçücük bir çam koruluğu yetiştirilmiştir. Ne koruluk, ne de köy tepeye çıkarken görülmez. Uzaktan fark edilmez. O nedenle de karizması büyüktür bu koruluğun. Tepeye çıkarsınız, pat diye o da karşınıza çıkar, diliniz tutulur. "Ustam anlattırdı," diyor şoför. "Eski motorlar sık sık su kaynattığından dolayı bu dağı çıkmak için bile iki kez araba soğuturlarmış. Bir de hainmiş bu Arap köylüleri deme gitsin, hiç yardım etmezlermiş yolda kalanlara, hatta içecek su bile vermezlermiş." Gariban köylüler bu dağın tepesinde su mu bulmuş, kendi suları varmış da mı ustana vermemişler be gafil, artık ne kadar abartmıştır senin ustan, içinden geçenler Demir'in. Cevabı;

"Ya, öyle mi bu yöreler, vah vah, tüh tüh" diyor.

O bahsedilen, çok sigara içen şoför anlatmaya devam ediyor. Pozantı'dan beri direksiyondaki şoför hiç değişmedi. Yedek şoför, pardon öbür şoför uyumakta, hangisinin yedek oldu-

đu belli değil. Biraz da konuşmak istiyor anlaşılan bizimki. Demir de onu dinliyormuş gibi yapmakta.

Toprak bozlaştı, akıllaştı, giderek taşlaştı. evre giderek dağılmış kaya parçaları ile kaplandı. Etrafta her şey, rüzgârıyla, taşıyla, toprağıyla ben gúneydoęuyum diyor. Buralara tabiat demek zor. Çok eksikleri var. Çok demesek de, önemli bir eksikleri var. Burada tabiatı yaratırken bitki denen canlıyı saymamışlar. Adam yerine koymamışlar, böylece tabiat demişler. Nasıl tabiatısa sadece taş, toprak, kaya?

Sıcağın etkisiyle asfalt yol iyice parlamış, belirginleşmiş. Tepeden bakınca, dümdüz bir alana düşmüş uzun, upuzun, başı sonu yok, sonsuz uzunlukta zehirli, çok ölümcül, siyah bir yılan gibi görünüyor. Çok yılan görmemiştir Demir amindürüst. Aslında yaşamında köy, kır hayatı nedir bilmez. İlk yılanı çocukluğunda amcasının evinde görmüştü. Görmüş müydü, anlatılanlardan görmüş gibi mi olmuştu, onu da söyleyemez, yeminle doğrulayamaz. Öyle zanneder, gördüm diyebilir o kadar.

Büyüklükten başlarsak, M. Ali amcası Demir'in üçüncü büyük amcası, babasının öz kardeşidir. Çocukluğunda babası ona hep ağam, "age" diye hitap ederdi. Çok erkek kardeşler babasıgiller. Kızlar hariç, sekiz amcası vardı Demir'in. Kız kardeşler ise dokuz tanedir. Dedesinin iki eşinden dokuz halası, sekiz amcası vardır yani. Bu on yedi kardeşten, neredeyse aşiretinden diyelim, sürüsüne bereket ola, sayılmayacak kadar kuzeni vardır. Geçen senelerde bir kuzeni hesaplamıştı, Kani, yüzkırk altı kuzen olduklarını söylemişti bir keresinde. Yanlış doğru, bir eksik, üç fazla artık o kadarı bilinmez. İşte o M. Ali Amcası'nın evinde, orada yatıya kaldıkları bir gece odanın mertek tavanındaki büyük yarıktan sallanan bir çift yılan görmüştü. Yılanların tamamını değil, sadece başlarını görmüştü. Yeşil, sarı, karışık renkli yılanların çok uzun olmayacağını düşünmüştü. Ama amcası onları yakından gördüğünü ve boylarının iki metreyi aştığını söylemişti. Olayı sanki yılanlar aileden birileriymiş gibi çok sevecen anlatmıştı. Karı koca imişler o yılanlar. Sen karışmazsan onlar da karışmazlarmış sana, herkes uyuduktan sonra çıkar, rızıklarını bulup dönerlermiş.

Bir gece kalabalık bir aile buluşmasında, diğer üvey amcaları da var, konuşulmuştu bu yılan hikâyesi ve hiç kimse M. Ali Amcası'na itiraz etmemiş, olayı sanki herkes yaşamış gibi onu onaylamıştı. Üstüne üstlük o gece, o odada belki yirmi kişi ayakucu, başucu demeden hep beraber korkusuzca yatmışlardı. Gerçi gece bir iki uyanmasında Demir hep o deliği gözlemişti ama ona neydi canım, koca koca babası, amcaları vardı, öncelikli tedbirlerini onlar düşünsün diye tekrar uyumuştur. Yine de o günün anısında için için korkuları kalmıştı.

O üniversiteye eğitim için gittikten sonra, hatta birinci yılında, bu yılanlı evin bir yıl süre ile kiraya verildiğini duymuştu. Kira gelirini arttırmak, bakım ve onarım masraflarını azaltmak için amcası evi bir barış gönüllüsü karı koca çifte kiralamıştı. Demir üniversite dönüşünde artık, o eski evin yerinde yeller esiyordu. Evin toprak ve mertek tavanları yıkılıp, betonarmeye dönüştürülmüştü. Yıkım sırasında yılanlar ailecek ölmüş müydü, bir yerlere göç mü etmişlerdi, yoksa zaten yoklardı da uydurulmuşlardı da, artık efsanelerine gerek mi kalmamıştı bilinmez ama bir daha o aziz mertebesindeki yılanların bahsi geçmemişti. Unutulup gitmişler, gündemden kalkmışlardı.

Asıl hayret edilecek şey bu barış gönüllüsü ailenin, bu iptidai evde bir yıl nasıl oturdukları, nasıl temel ihtiyaçlarını gidermiş olduklarıydı. Demir için esas konu, dünyadaki bu barış gönüllüsü uygulamalarıydı. Nasıl barış getirirlerdi bu genç insanlar buralara? Sonra kimlere barış getirirlerdi? Yakın tarihe bakıldığı zaman, bu gönüllüler barış zamanlarında bu yörelerde bulunur, savaş zamanlarında bulunmazlardı. Çünkü onlar barış gönüllüsü idiler, doğal olarak savaşlarda bulunmazlardı. Anlatılana göre kaldıkları bir buçuk yıllık süre içinde hep çevreyi gezmişlerdi. Sponsorları onları düzenli destekliyorlardı ve bu iki genç insanın göz önünde olandan farklı bir görevleri vardı. Balayılarını bile Urfa'da yapmayı bir kenara koyalım, ilk çocuklarının doğumu bile Urfa'da olmuştu. Ve kiracısı oldukları aile ile çok içli, dışlı idiler. Anlatılanlara bakılırsa Demir'in amcasını bir baba gibi seviyorlardı.

Urfa'dan ayrıldıktan sonra bile amcanın hastalandığını duyduklarında, onunla çok ilgilenmişler, telefon etmişler, hatta ona hediyeler göndermişler, diye anlatılmıştı. Demir bu insanlar ya çok deli ya da çok idealist, ayrıca büyük paralar karşılığı gizli birtakım görevleri olabilir diye düşünüyordu. Demir'e göre onlar da iyi niyetlerinin faturası olarak kendi ülkelerindeki kompradorlar tarafından kullanılan bir tür zavallılardı. Muhtemel onlar da, Ortadoğu'da petrol ve dini kontrol altında tutmak, dünyayı ekonomik ve sosyal yönden kontrol altına almak ve yönlendirmek isteyen on sekizinci yüzyıldan bu yana uygulanan, dünya zenginlerinin planlarının küçük dişlilerinden, mininnacık dişlilerinden birileriydiler. Sonuçta bilanço çıkarabilse insanoğlu, acaba burada kontrol altında tutulan topluluklar mı kârlı, yoksa bunları kontrol ve manüple edenler mi kârlı? Bu sorunun cevabı yüzeysel bakışla açıktı. İdare edenler...

Demir paranoya kuruyordu kafasında: Burada bir düzen kurmuş, yıllardan beri oldukça karışık bir kültür mozağine sahip, kardeş kardeş yaşayan bu insanlar, oturdukları yörede hasbel kader petrolün fişkırması ile birlikte leş kargalarının saldırısına uğramış, hazırlıksız yakalanmışlardı. Büyük din saldırısının üzerinden, hemen hemen yedi, sekiz asır geçmişti... Petrol fişkırmasaydı, inan olsun buralara ne gelen olurdu, ne giden.

Demir'e göre, buranın yerlileri tembelliklerinden ötürü aslında bu saldırıyı çoktan hak etmişlerdi. Zaten muhtemel bundan sonra gelişecek insanlık tarihi içinde bile artık toparlanmaya fırsatları olmayacaktı. Yörenin yaşayanları için bu tarihsel süreç bu gelişmeler sürpriz değildi.

Demir, "Sen gel, asırlarca yan gel, yat. Uygarlığın gelişmesinde katkın neredeyse sıfıra yakın olsun. Teknolojinin gelişmesine hiçbir katkıda bulunma; yıllarca, asırlarca, endüstri nedir haberin olmasın, sanayi devrimine nedir ki o dediğin? De, burun kıvrır. Sen çocuklarına Uhud Savaşı, Hayber Kalesi kahramanlıklarını anlatırken, elinoğlu buhar gücünü bulsun, elektrik enerjisi-ni, telefon sinyallerini yakalasın, sonra da dünyalıların mülkü sayılacak petrol denen enerjiyi hasbel kader senin topraklarında

çıktı diye sahiplen. Olacak iş mi bu. Üstelik de o petrolun yer-yüzüne çıkarılması, işlenmesi ve uygarlık hizmetine sunulmasındaki teknolojiyi, elin oğlu kendisi yaptığı halde. Yağma yok, adama bedava mama yedirmezler. İşte de yedirmiyorlar zaten. Kâh demokrasi getireceğiz, kâh insan haklarını düzelterek, kâh kültürleri koruyacağız bahanesiyle gece gündüz tepene sıçıyorlar senin...” diye düşüncelerini her ortamda savunuyordu. Yine paranoyaklaştın dedi, kendi kendine. Bırak şimdi bunları senin anneannen öldü. Sen acını içine sindire sindire yaşa.

Bu işleri karıştırma diye kızdı kendi kendine ve yine o yılanlı geceyi anımsadı. O gece, M. Ali Amcası, kendileri, üvey olan Halil ve Abuzer Amcası, karıları yani yengeleri, çocukları, Demir’e emsal olan Kani, Erdoğan, Hatice, Fatma ve yeri gelince sayacağı küçük diğerleri hep beraber yemek yemişler, yarenlik etmişlerdi. O sırada Behiye Ninesi de (üvey babaanne-si) henüz ölmemişti. Bu üvey nine tescilli bir Süryani idi. Tescilliden kastettiği kendi inancına göre ibadetini açıktan açığa yapmasıydı. Çünkü babaanne din değiştirmemişti.

Yengeleri Duriye ve Hayriye geldi gözlerinin önüne Demir’in. Bunların ikisi de büyük kargaşada toplanmış iki Ermeni kız kardeşin çocukları idi. Behiye ile Duriye yengesi öz kardeş, Hayriye yengesi baba bir, ana kardeş olan iki kadının çocukları idi. Hayriye’nin annesi, tecavüze uğradığı söylenen Hatice’ydi.

Demir sabırsızlandıkça otobüs sanki inadına yavaşlıyor, olur olmadık yerde duruyor, durunca da otobüsün içi sıcaktan dayanılmaz oluyor. Ama otobüs hareket halindeyken rüzgâr sıcak da esse, ne de olsa otobüsün içinde bir hava hareketi oluyor, en azından terlemeye meydan vermiyor. Şimdi araba durmuş, içerisi cehen-nemin ven deresi. “Akaba Boğazı’ndalar.” Sarı Mağara yakınında birkaç yolcu iniyor. İnən yolcular buralara yakın köylerin, mezraların yolcuları olsalar gerek.

Eskiden Urfalılar bu yöreye namus takası* derlermiş. Eski zamanlarda tutucu ailelerin hanımları, kızları otobüs Antep

* Taka: Pencere.

istikametine doğru bu takayı geçince, başlarının örtülerini açarlar, muhafazakâr mantolarını değiştirir, yerine daha az muhafazakâr elbiseler giyerlermiş. Urfa'ya tekrar dönüşte ise tam aksi yapılır, bu kez açık, saçık elbiseler yerine kapalı, eldivenli, topuklara kadar uzanan montolarını tekrar giyerlermiş. O nedenle buranın adı Namus Takası kalmış. Taka* geçildi namus gitti, taka girildi namus geldi gibi esprilere konu olurmuş. Tevatür olabilir. Bir kez yaşanmış bir şeydir de, akıllı kişilerce gelenekselmiş gibi, Urfa'daki muhafazakârlığın şiddetini ve şiddeti kadar da zararsızlığını anlatmak için kullanılmış olabilir. Nasıl istersen o şekilde yorumlarsın.

Akaba Boğazı Tek Tek Dağları'nın eteklerinin bitimi ile zirveye doğru başlar. Boğazın tepesinde durup da buradan doğuya bakıldığında zaman, doğuda ve güneyde Urfa taa Viranşehir, Mardin çıkışlarına kadar bütünüyle gözler önündedir. Güneyde, Suriye'ye bağlanan Akçakale yolu eskiden buralardan seyredebilirdi. Şimdilerde bakınca şappadanak göremiyorsunuz. Hızlı büyük yapılaşmalar şehirde hedefleri, mihenk taşı alanların tahminlerini zorlaştırıyor. Eskiden, buralardan ovaya doğru baktığında Demir, güneyde Harran Ovası'nın başlangıcındaki cezaevi binasını görebilirdi diye hatırlıyor.

Urfa, onu seyredenlere kargaşa, kaos içinde görünüyor. Şehrin üstü bunaltıcı sıcak bir su buharı ile örtünmüş, ilk bakışta her şeyden habersiz, anneannenin ölümünü duymamış, ne yaptığını bilmez, şaşkın, vurdumduymaz otomotik çalışan bir beyin izlenimi veriyor. Çalışan, ayıplarını örtmeye uğraşan, ama beceremeyen hareketli, ama huzursuz, kendinden hoşnut olmayan bir insana benziyor.

Şehrin zemin gürültüsü kalın mı, ince mi, tiz mi, tok mu, ses dilinde anlatılır gibi değil. Normal bir şehrin gürültüsüne, uğultusuna benzemiyor, rahatsız edici. Bu uğultu Demir'e huzursuzluk veriyor. Bu gün mü böyle burası, yoksa her zaman vadi güneşinin acımasızca yaktığı günün bu saatlerine mi mahsus bu kargaşa, anlayamıyor Demir.

“Ben tanımamışım bu şehri herhalde, bu ne gürültü? Bu ne karmaşa”? Kızıyor, köpürüyor. “Benim anneannem ölsün, sen kalk

hiç bu olaydan habersiz gibi ol, tınlama hiç, kendi yaşamına bak. Önemseme bile olayı. Yuh sana, anneannem öldü sen tınlamıyorsun bile”, diyor. “O senin de annen sayılır nankör şehir, sen şimdi yasta olmalı, sessiz sedasız tıs, pıs oturmalıydın! Sen geber, Sen geber emi...!” Çok kızıyor bu beş bin yıllık şehire. Kendine geliyor düşüncelerden sıyrılarak, son kelimeleri bağırarak mı söyledi, içinden mi geçirdi o nidayı, belli değil, “sen geber emi” dediğini...

Otobüs garaja girmekte, İyice ağırlaşmış şekilde giriş virajını alıyor. Otobüsü bekleyen karşılayıcılar, kulaklarına yedek sigaraları takılı hamallar, çığırtkanlar çoğu otobüsün perona yaklaşma yerini, kendi tahmin ettikleri yeri, tutturamamaktan ötürü yönü belirsiz hareketlerle otobüse yaklaşıyor, bir geri gidip, bir ileri gelip, sağa sola, kendi hedefleri doğrultusunda hareket ediyorlar.

Garaj harap, pis ve üstüne üstlük çok sıcak, buna rağmen lahmacun satanlar, kebab pişiren tablacılar, el arabası lokantalarının çevresi hareketli. Bu garajın ilk yapıma öyküsünü bilir Demir. Çünkü bunu yaptıran belediye başkanı Kadri Silah, Kemal’in yakın arkadaşıdır ve dolayısıyla Demir’e de yılların da katkısı ile iyi tanıdık. Kızgın, cellallenmiş bu şehre, çok kızgın Demir. Onu, hiçbir şeyi tınmaz, böyle umursamaz, anneanneyi tanımaz karşılamamalı idi. Derinden üksünmüş, bağılıyor da, bağılıyor. Garajdan görünen karşı tepelere bakarak; “Sen adam olsan arlanırsın, utanırsın biraz, susarsın böyle özel günlerde, oturursun süklüm püklüm, hicap edersin biraz. Güya koca Ur kentisin sen,” diyor.

Sen değil misin on beş bin sene önce doğurduğun İbrahim Peygamber’le bütün dünyayı altüst eden. Tek tanrılı dini ilk defa icat eden sen değil misin? Sonra da icat ettiğin bu tek tanrılı dini Filistin’e, daha daha güneylere transfer eden sen değil misin? Sen burnunu sokmasaydın kimbilir ne zamana kalırdı bu kargaşa, belki de hiç olmazdı savaş, kıyım, göç, vahşet. İnsanlık biraz nefes alır, insanlığa bu kadar eza, cefa veren olaylar belki de hiç yaşanmazdı. Musa, İbrahim’e kanarak senin fikirlerine uygun Mısır’da filiz vermedi mi? Senin yüzünden beş bin sene-

dir insanlığın içinden çıkamadığı kutsal kitabı icad etmedi mi, İsa bu çok iyi bir şeydir diye peşinden gidip Musa'nın, koskocaman uygarlıkta ikilik çıkarmadı mı?

Ya daha sonra Muhammed'e ne demeli? Öncekilerin yaptıklarını eksik görüp, yeni düzenlemeler yaparak, insanoğlunu, mahmurluğu bir türlü bitmeyen bir uykuya sokmadı mı? Bütün bu uygarlığı meşgul eden fikirler senin topraklarından boy vermedi mi, insanlığa aşılanmadı mı? Bu topraklarda yeşerttiğin bütün bu fikirler, binlerce canlının hayatına mal olmadı mı? İyi mi oldu sanıyorsun yaptıkların. Yuh sana, yuh sana, yuh olsun, sana!

...Bugün buraya yerleşmemizin bence onuncu gününü geçtik. Yanlış değilsem on birinci gündeyiz. Akşamüstü bize yine yemek dağıtılar. Herkes bir tarafta oturmuş yemeğimizi yiyorduk. Menüde kızartılmış bir börek ve yoğrtan yapılmış bir çorba var. Daha sonra bunun lebeni çorbası olduğunu öğrendim. Kızartma böreği yiyemiyorum. Daha önce de bir kez verdiler yine yiyemedim. Bana çok yağlı geliyor. İlk verdiklerinde, küçük parçalara ayırıp Edibe'ye yedirmiştin (Kıza Edibe diyorlar). Çünkü Edibe çok küçük olduğu için kendisi yemek yiyemiyor. Genelde Fatma Abla onu besliyor. İki erkek kardeşi varmış Edibe'nin. Onlar da erkek çocukların toplandığı yerdeymiş. Bugün pideyi Edibe'ye ben yedirdim. Bir tek kaşığı-mız olduğundan çorba içmek için Fatma Ablanın çorbasını bitirmesini beklerken, bir yağmur başladı, anlatmak, tarif etmek mümkün değil, yer gök yerinden oynadı. Dünyanın altı üstüne geldi. Aniden bir dakika içinde sanki gök yırtıldı. Şirketi bilirsin, damının üstü de mermer kaplıdır. Dama da kilisenin içinden iki ayrı merdivenle çıkılır. İşte o merdivenlerden seller geliyor. Seller ele bele değil, akan su, merdiven kapısının camlarını kırıyor. Kimse bir şey yapmıyor.

Tüm çocuklar, büyükler, hepimiz platformun üzerine çıktık. Aşağı bölüm neredeyse yarıya kadar su doldu. Yerde serili yorganlar, yastıklar suların üstünde yüzüyor. Bizler birbirimize sarılmış korkuyla bekliyoruz.

Benim tahminim burada bizlerden küçük on, on beş çocuk var. Öncelikle bunlara aile bulunacağı söylenmişti, ama bu za-

mana kadar onları alan olmadı. Sadece bir ya da iki ikiz kız kardeş, buranın çok zengini olan bir aile tarafından götürüldüler.

Bu küçük çocuklar da ayakaltında, daha büyük bizlerin bacaklarımıza sarılmış, soğuktan ıslanmış elbiseleri içinde tirtir titiriyorlar. Zaten çoğu kendisi bağımsızca tuvalet bilmediği için çok kötü kokuyorlar. Bu yağmur onları da bir miktar temizledi. Ama meğer bazısını kökten, temizlemiş diyelim. Çünkü o yağmurdan sonra hastalanan dört çocuğun zatüryeden öldüğü söylendi.

Soğuktan titiriyoruz. Benim paltom, yalnız benim mi hepimizin istisnasız üstü başı ıslak ve pis vaziyette. Hiçbir şey yapmak mümkün değil. Ben çok korkuyorum.

Üç dört saat sonra yağmur kesildi, ancak ertesi sabah güneş açtı. Bu arada bizi kurumamız için Kilisenin damına çıkardılar....

“Abi, hoş geldin.”

Arkasına doğru yandan gelen bir ses, tanıdık, can bir ses, İbrahim, Demir’in beşinci sırada kardeşi. Acaba Demir’in kızgınlığını fark etti mi? Gelir gelmez yine herkeslerle kavgaya başladı, demesin. Hayır, farkında değil. Demek yüz ifadesinden, tavrından bir şey anlamamış. İyi, yüz ifadesi anlaşılmıyorsa iyi. Sonra annesi, Demir’in mutsuzluğuna çok üzülüyor. Böyle zamanlarda annemi de üzmemeye özenli olmak lazım, diye düşünüyor. Kucaklaşıyorlar İbrahim’le uzun uzun. İbrahim valizleri almaya gidiyor. Dönüşte ilk sözü; “Başın” sağolsun, başımız sağolsun oluyor. “Cani sağ olsun,” diyor tekrardan. Urfa’da peygamber bile ölse, kullanılan bir tabir bu. Tevekkülün, somut, aydınlık, katıksız bir ifadesidir bu söz.

İkinci Bölüm

Etrafta toprak, kurumuş, kazılmış bölümlerde yer yer kesikler halinde görünüyor. Tahminen dünkü yağmurdan etkilenmiş bu kesik toprak parçaları, nispeten küçülmüş, bazıları dağılmış, kenarları hafifçe yuvarlaklaşmış. Çevrede dünkü yağmurdan söylendiği kadar fazlaca bir etki göze çarpmıyor. Sanki söylendiği kadar yağmur yağmamış gibi. Hâlbuki ne rahmet yağdı, ne rahmet, demişlerdi.

Mezarlar arasında kazılmış alanlardaki toprak bazı yerlerde yayılmış, bazı yerlerde öbek öbek bırakılmış ama etraftaki toprak toprak kalmış, tam dağılmamış toprak kesikleri oldukça yeni yapılmış mezar veya ön hazırlıklarının yapıldığını düşündürüyor. Bu toprak kesiklerinin bazıları ters dönmüş, üstündeki ot kökleri açıkta, toprakla ilişkileri kesilmiş, gitmiş havada tersine durmaktalar. Dün yağan yağmurdan son bir nefes almışlardır ama sonra da ölüp gideceklerdir.

Şimdilerde buralara kışın bile yağan yağmurlar insanların gözünü doyurmazken, mevsim dışı bu aylarda çok ender yağan yağmura ise, insanlar hiç kanmıyor, ne kadar yağmur yağarsa yağsın aç gözlerini doyurmuyor. Üstelik ne menem şey ise bu mezarlıktaki toprağın cinsi, içiyor içiyor suyu, yağmuru, bana mısın demiyor.

Bütün mezarlıkların toprakları mı böyledir, yoksa bu mezarlığa mı mahsus bu durum, anlamak zor. Şimdi de bu mezarlık sanki hiç sulanmamış gibi duruyor, taş, toprak, her taraf kupkuru. Eskiden mezarlıklar için genellikle en çorak arazileri seçerlermiş, dolayısıyla doğa da oralara su yetiştiremezmiş. Şimdilerde ise özellikle büyük şehirlerde yer gök mezarlık olduğundan toprak cinsi açısından seçim şansı kalmamış, çok

verimli arazilere bile diğer şartlar uygunsa mezarlık kurulabiliyor.

Dün nasılda ballandıra ballandıra anlatmıştı Demir'in annesi.

“Neneyi gömdükten sonra, bu yaz günü, bu Allah'ın sıcağında bir rahmet yağdı, bir rahmet yağdı, seller, sular gibi. Ne zaman görülmüş böyle bir yağmur? Vallahi, ben bu yaşıma geldim, buralarda böyle yağmur görmedim. Bir seferinde Şibübük Egbo öldüğünde, yazın gününde böyle bir yağmur yağmış da; Buluntu Hoca, bu gün ölenlere mübarek olsun, onlar na bahtlı insanlar, demişmiş. Hekket (Hakikat) temiz adamdı Şibübük Egbo, sen hatırlar mısın Demir?” demişti annesi.

Şibübük Egboyu iyi hatırlardı Demir, hatırasından hiç çıkmamıştı. Nasıl çıksın; o gürültü, o mis gibi koku, o temizlik, o neşeli, kaygısız, esprili günler hiç unutulur muydu? Onun yaşamında neşeli, kaygısız ve esprili günlerdi o günler. Meğer eğlenmekmiş, mutlulukmuş o günler diyor, Demir şimdi düşündükçe, içinden o günlere hayıflanıyor. Senede bir gün sabahtan saat sekiz, dokuz civarlarında başlar akşam beşlere, bazı durumlarda altılara kadar sürerdi.

Gürültü, buğday öğüten makinenin çalışma sesi, koku, parçalanan buğdayın mis gibi taze hoş kokusu, taze bulgur kokusu, temizlik de bu işlem için evin her tarafının kullanılacağı göz önüne alındığından bir gün önceden tüm evde yapılan dip bucak temizlikti. Bir gün önceden sabunlu sularla evin altı üstü yıkanır, pırıl pırıl yapılırdı. Tüm evi kaplayan mis gibi taze bulgur kokusu bunlardan en akılda kalan, en etkileyici olan idi. Taze çekilmiş bulgur kokusu.

Bu güne buğdaydan bulgur yapma, buğday işleme, diğer tabirle “bulgur çekirme” günü denirdi. Şibübük Egbo'dan günlerce önceden randevu alınır, hazırlıklar başlardı. Egbo o mevsimde kolay ele geçmeyen bu iş kolunun ileri geleni durumundaydı. Gelenekler içinde sıradan insanları evlere almak, çalıştırmak o yörelerde zor olduğundan, evlerde bu işleri yapacakların önceden tanındık, bildik olması, çalışanlara güven duyulması herkes için ön şarttı. İşte Egbo da Urfa'da o güvenli tanınanlar-

dan biriydi. O senelerde Şibübük Egbo'dan randevu almak deveye hendek atlatmak kadar zor. Şibübük Egbo'nun ya daha önceden müşterisi olmanız gerekiyor, ya da onunla çalışmaya yeni başlıyor iseniz, size kefalet edecek hem bir torpile ihtiyacınız var, hem de birtakım ilk randevu bedellerini ödemeyi hesaba katmanız gerekiyor.

Mesela; o gün taze çekilmiş bulgur kullanılarak yapılan bol sadeyağlı bulgur pilavı ve tatlı Halfeti Soğanlı garnitürü ile bir öğle yemeğini önceden Egbo'ya, ya da aracıya garanti etmeniz tartışma götürmez bir bedeldir. Eh, bulgur pilavının yanında bir de taze yoğurtla yapılmış ayran olursa, Şibübük Egbo'dan alacağınız not, beş, pekiyidir. Şibübük Egbo, yanında taze Halfeti Soğanı garnitürü ile bol tereyağlı yapılmış bulgur pilavını çok severmiş.

"Ramazan Efendilerin evinde Ayşe (Eşşe) Bacımız bir bulgur pilavı yaptı, lezzetinden öldük öldük, dirildik", diyerekten, sağda solda bunu anlatmaya bayılmış. Güya bulgur pilavı yerine kebab, baklava ikram etseniz o kadar hora geçmez, burun kıvrırmış. (Bu şartı duyduğu zaman içinden laf diye düşünmüştü Demir. "Eline geçmişte mi burun kıvrırmış, zaten o yıllarda kim bulgur çekiciye kebab, baklava ikram edecek. Böyle düşünmek herkesin işine gelir.")

Ertesi hafta, bir başka bulgur çekilen evde, genelde bulgur, evin erkeğinin evde bulunduğu pazar günü çekilir, konuşma konularının başında bir hafta önceki bulgur pilavının lezzeti ve yağının bolluğu gelirmiş. Hasbelkader pilav yağsız olursa veya kasıtlı olarak latife olsun diye biraz yağsız yapılmış olursa, yandı eski ev sahipleri. Neredeyse bir tellal çağırmadığı kalırmış Şibübük Egbo'nun. Onun diline düşeceğine bok çukuruna düş, daha iyiymiş. Öğle yemeğini askerliğini çavuş olarak tamamlamış yardımcısı Ramazan Çavuş ile birlikte çalıştığı evde, evin ikramı olarak yemesi gelenekmiş.

Şibübük Egbo, dışardan bakınca Demir'e çok yakışıklı, esprili konuşan, hiç gam çekmemiş gibi neşeli, bulunduğu yere eziyeti olmayan mütevazı bir adam gibi görünürdü. Çoluk çocuğu olmadığı söylenirdi. İlk bakışta yaşam iddiasında her şeye

rağmen bir tek yaşam koşulu, olmazsa olmazı varmış gibi idi; Bulgur pilavı elle yenirken çok yağlı olmalı, pilavdan akan yağ insanın parmaklarının arasına sızmalı, hatta birlikte yenen ekmeğin içine sinmeli idi. Şibübük Egbo için ancak o zaman pilav lezzetli olur, o zaman hayat yaşamaya değermiş.

Demirlerin mahallesinde yaşayan Şihe Emminin kardeşi imiş Şibübük Egbo. Aralarında Nasıl bir ilişki, ne biçim bir düzenleri varmış bilinmezmiş ama uzun zamandan beri hiç konuşup görüşmedikleri bilinirmiş. Hatta söylenenler doğruysa Şihe Emmi kendi buğdayını da başkalarına çektiirmiş. O zamanlar Urfa'da daha az popüler Kürtlerden oluşan başkaca bulgur çeken birkaç grup olmasına rağmen, Demir annesinin hiçbir zaman o gruplara bulgur çekirtmek istemediğini hatırlar. Annesine göre buğdayı en iyi o, yani Şibübük Egbo çekerti. Hem annesinin bıkmadan belirttiği üzere de çok temiz bir insandı.

Temiz insan olacak tabii diyordu kendi kendine düşününce Demir. Yaşamını insanca yaşamamış ki. Toplumdan dışlanırım diye hep çekingenlik içinde yaşamış, korku içinde yaşamış.

Hep eksiklik içinde yaşamış. Anası yok, babası yok, dayısı yok, teyzesi yok, amcası yok, kardeşi yok. Hatta gerçek olan adı yok, inancı yok, tıpkı enişte Abdullah gibi. Yaşamında bulgur pilavının yağsızlığına itirazı dışında en ufak bir şımarıklık nedir bilmemiş. O da zaten esprili bir anlam kazandırıldığı sürece ancak şımarma değeri olabilir bir ayrıntı. Bütün değerleri yitmiş, gitmiş. En önemlisi bunu kendisi biliyor. Böyle insanlar ya serseri olur, ya da çok iyi adam.

İnsan, ancak insanca yaşarsa iyi mi, kötü mü olduğu veya ne bok olduğu meydana çıkar. İnsanca duygularını kullanır, kıskanır, hırslanır, kendi yükselsin diye başkalarına çelme takar, kendi su yüzünde daha iyi görünsün diye başkasına iftira atar, kendinin daha fazla olsun diye hırsızlık yapar, daha güzel kadınları almaya, kullanmaya çalışırsa ancak normal insan sayılır. İşte o zaman da bu kadar temiz, iyi insan olmak, mükemmel olmak öyle kolay iş değildir veya olursa da çok zordur. İyi insan olmak denildiği kadar kolay değildir.

Bunun oluşması, için bir insanın asgari insan şartlarında yaşaması gerekir, diye yakınları ile tartıştırdı. Demir'in nenesinden iki sene önce ölmüştü Şibübük Egbo. Bir konuşma sırasında bahsi geçmişti. Dün de bu çok konuşulan, anneanne hesabına övünme vesilesi haline dönüştürülen yağmur hikneti nedeniyle anılmıştı. Bulup bulup mu seçiyordu bu insanları annesi, kanı mı çekiyordu, yoksa esas önemlisi çevresi mi böyle oluşmuştu ki hep bu tip besleme garibanlar, ezilmişler, devşirilmişler vardı çevresinde. Şibübük Egbo ve kardeşi Şihe Emmi de besleme idiler. Hatta onun karısı Nuriye Teyze de. Nuriye Teyze'nin çok güzel bir kızı vardı. Renkli gözlü, beyaz pamuk gibi ama biraz şişman bir kadındı. O geçti bir an gözünün önünden Demir'in. Demek ki çocukluğunda çok etkilenmişim kadının güzelliğinden diye düşündü. Annesi anlatmıştı yine, Nuriye Teyze'nin dönme olduğunu.

"...Nuriye dayze bizim mahalleye geldiğinde, kırk yaşlarında vardı. Bilmiyorum nereden geldiler, Şihe Emmi nereden getirdi, hatırlamıyorum. Geldiğinde kızı Sakine hemen hemen benim kadardı. Dediler ki Şibübük Egbo'dan Nuriye dayze kardaşmış, Ermeniden dönme. Ele, dışarıya, ele güne yanı, Şihe Emmi'nin kardaşı demişler..."

Mezar olan toprak yığınının üstündeki kavak ağacından yapılmış, yerine daha yeni konduğu belli, yaklaşınca yeni kesilmiş odun kokusu hissedilen, lekesiz beyaz işaret tahtası, şimdilik anneannenin mezarının tek sahibi gibi duruyor. Ham odundan yeni kesildiği için de tahtanın nemliliği gömülü olduğu toprağa göre bariz görünüyor ve kesildiği sırada tahtanın üstünde kıvrılan yumuşak yongalar güneşten parlıyor.

Mezar olarak işaret edilmiş tümsek alan, kuzeyden ve güneyden iki yanı koca iki mezarla duvar gibi kapatılmış. Batısı, yani arkası ve doğusu yani önü ise açık, aralık dar bir alan olmuş. Doğusunda, mezarlık sıkışıklıklarına nefes aldırان anneannenin ayakucu tarafına gelen bir meydancık var. Bu, küçük bir meydan. Meydan dendiğine bakmayın, bilemedin iki, üç yüz

metrekare bir boşluk ama insan bu sık mezar aralıklarından bu meydancığa çıksa, sanki biraz genişleyecek, bütün gamını, kasavetini unutacakmış, ferahlıyacakmış hissini alıyor.

Mezarlık alan çok sıkışık ama bütün bu sıkışıklığa rağmen, mezar aralarında insanların yol olarak kullandıkları yerler ilk bakışta belli oluyor. Oralarda toprak çok basılmış. Bu yolların kenarlarında yer yer kavrulmuş, kurumuş otlar göze çarpıyor. Onlar da mezarların kenar taşlarına doğru çekilmiş, yapraksız, yeşiltisiz, sarı yeşil arası renkte otlar, ölmemişler, yaşam savaşı veriyorlar.

Evet, bu otlar ölmesine ölmemişler, ama biteviye ayak darbeleri arasında tıpkı anneanne gibi epeyi yaşam savaşı verdikleri belli oluyor. Mesela dünkü gibi sakın ve yağmurlu günlerde bir parça nefes alıyorlar, sonra yine yaşam savaşına devam ediyorlardır. Demir kendi kendine, ne kadar sıkışmış bu mezarlık, ne kadar çok insan ölmüş ve ölmekte, diyor. Bu minik meydanın, ya da açıklığın tam ortasında, besbelli hüdayi nabit*, besili gövdesi kalınlaşmış, çok sağlam görünen, gövde kabukları hiç sıyrılmamış, zedelenmemiş, bir yaban inciri var. Bu ağaç mezarlık bitki ailesine hiç yakışmıyor. İşte ondan belki de insan kendini meydana atabilirse, incir ağacının yanına yaklaşırsa, altına oturursa, bu mezarlık duygusundan, bu karabasandan kurtulur hissine kapılıyor.

Bu incirin altı tüm günün birikmiş sıcağına rağmen, sepserin bir gölge oluşturmuş. Ağacın hemen dibinde anahtarı bozuk, yerden otuz kırk santim yukarda bir kastel devamlı hafif bir su şırıltısı ile alttaki küçük bir mermer curunun* içine akıyor. Akan suyun sesi ve suyun akışındaki zerafet, hafif esinti ile kırılacakmış izlenimi veren, akan suyun ince beli, dinleyenlere inanılmaz huzur veriyor. Bu sesi dinlemek için dikkat kesilince, şırıltı beyinlerde büyüyor, tek düze yükseklikte sesler veren bir senfoni oluyor ve insanı kucaklayıp bağrına basan bir ana gibi güven duygusu ile çevresini sarıyor.

* Hüdayi nabit: Kendiliğinden yeşeren.

* Curun: Lavabo.

Huzurlu incir ağacının çevresi. Sanki ölmek o kadar da zor değil bizim buralarda diyor. Korkma diyor. Korkma diye bağıyor bu huzur, sanki Demir'e sesleniyor. Ölümden korkma, ölümden korkmamalısınız diyor, Demir'e, herkeslere, öğütlüyor. Ne yönden estiği belli olmayan hafif serin bir yel, incirin yapraklarını dolaşıyor, etraftaki selvileri selamlıyor Demir'in yüzünü mavi, masmavi bir deniz serinliği ile okşuyor, dışarı yaşamın da kokularını kataraktan önüne ılgıt ılgıt her tarafa yayılıyor ve Demir'i gevşetiyor. Tamam, burası iyi diyor, burası güzel, anneannemi emanet etmek için iyi bir yer bulunmuş diyor Demir.

Öldüyse eğer insan, burası beklenen güne kadar, mesela mahşere kadar beklemek için iyi bir yer. İlk defa olumlu bir tavırla karşılaştı Demir. Mezarlık görevini iyi yapmış, iyi hazırlanmış anneannesine. Hâlbuki buraya gelene kadar yol boyunca anneannenin ölümünü önemsemeyen pervasız, patavatsız saygısız neler gördü, neler. Ne türküler duydu, ne göbek havaları işitti, yolda gelirken.

Bu mezarlık dışındakiler sanki bu olay olmamış gibi, anneanne ölmemiş gibi, vurdumduymaz davranıyorlardı. Hâlbuki anneanesi ölmüştü, bir gerçektir bu ama kimsenin şimdiye kadar haberi yok gibiydi. Şimdi ise başka güzel bir gerçek var, burası iyi, anneannesinin yatması için çok iyi. Toprak ananın insanları kucakladığı, huzur dolu, sakın bir yer burası. Korkmamıştır nenesi buraya yatarken. Sakınıyor Demir. Çocukluğunda korktuğu mezarlıklardan değil bu mezarlık. Korku vermiyor, aksine huzur veriyor. Şimdi içinde eskiden kalma mezarlık korkusundan eser yok. Ne korkar aslında mezarlıklardan, ne korkar, ama şimdi, bu ortamda, içinde hiç mezarlık korkusu kalmadı.

Hikmet, incir ağacında mı veya bu meydandan aldığı elektrikten mi bilemiyor, ama şimdi içindeki mezarlık korkusundan sıyrıldı, gitti. Yeni yetişme dönemlerinde öyle kötü bir mezarlık korkusu yaşamıştı ki Demir, geçen bu kadar yıl ona bu korkunun en küçük bir ayrıntısını bile unutturmamıştı. O hatırası fıskırıyor zihninden, hiç gereği yokken su yüzüne çıkmak için bas-tırıyor. Oysa Demir aklından anneanesiyle direkt ilgili olmayan hiçbir şeyi bu sıralar düşünmek istememesine rağmen düşüncelerini kontrol edemiyor

Toprak Meydanı'nda, Demirlerin oturdukları evlerine yakın sayılan, Zebe Ziyaret denilen bir yatır vardı. Aslında Zebe Ziyaret esas sevgilisinin evinin hemen hemen dibi sayılırdı. Ancak o sıralarda kızı tanımıyordu bile Demir. Daha nice sonra sevgilisi olacaktı Ani. İşte Demir ilk mezarlık korkusunu bu ziyaretle* tatmıştı. Zebe Ziyaret'e Toprak Meydanı'ndan Yusufpaşa Camisi'ne giden dar kıvrımlı yollardan geçerek giderken, aynı zamanda yokuştan, yukarıdan aşağı inerken, ikinci ya da üçüncü virajda rastlardınız. Bir buçuk iki metre yüksekliğinde dikdörtgen, Kâbe'yi anımsatan bir yapıydı. Belki de onun küçük bir minyatürü demek daha doğrudu. Ara sıra bu binayı badana ederlerdi. Belediye mi yaptırdı, yoksa çevreden hayırseverler mi orası çok da önemli değil, ama ara sıra bu küçücük yapıyı bembeyaz, tertemiz görürdünüz. Binanın ön bölümünde, Yusufpaşa Camisi'nin tarafına bakan yönde, biraz yüksekçe, ilk bakışta sanki bir pencere izlenimi veren giriş kapısı vardı. Yani bildiğimiz alçak eşikli kapı değildi. Yerden kırk santim kadar yüksekti.

Bu pencereden yatırın içi hep karanlık, karanlık yeşil görünürdü. İyice yaklaşp da incelemeszeniz, dışardan içerde ne olduğunu anlayamazdınız. Ara sıra adak niyetine bir iki eski çaput parçasının kapının bir yerlerinde, girişte sallanıp durduğuna rastlardınız. Yatırın hemen arkasında o zamanlar liseye doğru uzanan genişçe boş bir arazi vardı. Bu yapı, o arazinin geniş görüntüsünü kapatırdı. Mahallenin çocukları eskiden bu arazide top oynarlardı. Bazen de karşı evlere gelmiş olan çeşitli yakacaklar, odunlar, çalı çırpı, tezek yükleri önce bu araziye yıkılır ve daha geniş bir zamanda ev halkı tarafından evlere taşınırdı.

Bütün ziyaret diye anılan yerler hakkında genelde geniş mistik öğelerle süslenen ürkütücü, hatta korkulu hikâye anlatımı şark kültüründe gelenektir. Demir'in çocukluğunda da bu hikâyeler Urfa'da yaygın bir alışkanlıktı. Bu tür hikâye anlatımları çocukların yetişmesinde sosyopsikolojik açıdan çok büyük etkiler gösterir. Bunların başında ve en birincisi çocukları misti-

* Ziyaret: Yatır.

sizimle tevekküle alıştırmak gelir. Toplumda “Hikmetinden sual edilmez,” kesinleşmiş önyargı, bilinçli ya da bilinçsiz olarak çocuk yaşta insanların inançlarını güçlendirmeyi hedefler.

Her neyse Demir de çocukluğunda böyle yetiştirilmiş, sağı solu belli olmayan, ne zaman çarpacaklarını tahmin edemediğiniz birtakım yatır veya ziyaret hikâyeleri ile beslenmiş doğu mitolojisi ve yedi başlı ejderhalar, dev efsaneleri ile süslenmiş hikâyeler ile desteklenen masallarla korkutulmuştur.

....Çocukluğumuzda ninem, teyzem, bazen de teyzemin en büyük kızı, yani Kemal’in ablası Nuriye, öncelikle de kışın tandır kenarında ya da mangal etrafında çoluk çocuk bizlere hikâyeler anlatırlardı. Bu hikâyeler genellikle bir dev ya da bir ejderha masalı olurdu. Ve bu hikâyelerde mutlaka zeki, gözü pek, dürüst bir erkek ile terütaze, iyi niyetli güzel bir kız kahraman bulunurdu. Her ne hikmetse bu masal kahramanı kız, şaşmaz şekilde sonunda hikâyedeki devin kızı çıkardı. Hikâyeye serpiştirilmiş çeşit çeşit yatırlar, bazen ölülerin mucizevî dirilmeleri ya da hiç çürümeden yatan naaş tanımlamaları, hikâyeyi dinleyen bizlerin kanını dondurmaya yeter de artardı.

.....Ben her gün, her gün olmasa da iki günde bir, eve gidip gelişimde gece ya da gündüz, evimize giden kestirme yolun üzerindeki Zebe Ziyaret’in önünden geçmek zorundaydım. Zaten kafam bu hikâyelerle beslenmiş durumda olduğundan, ziyaretin önünden her geçişimde, hayalimde binlerce senaryo kuruyorum, bozuyorum ve çok korkuyorum. Gerçi Zebe Ziyaret için pek bir özel hikâye yok hafızamda ama neticede bir mezar ve üstelik marifetli ve ayrıcalıklı bir mezar. Kim ne derse desin, iyi de dense hakkında, ben Zebe Ziyaret’ten korkuyorum.

Yok, efendim iyi huyluymuş da, kimseyi çarpmazmış da, şimdiye kadar kimseyi çarptığı görülmemiş de, ben anlamam çok korkuyorum. Oradan her geçtiğimde, tam tabiri ile yüreğim ağzımda. Kalbimin sesini kulaklarımla duyuyorum, o kadar heyecanlanıyorum. Vücudumda ne kadar kıl varsa hepsi ayağa kalkıyor. Gece karanlığı bastı mı dışarı çıkmayı belki de hâlâ bu

yüzden sevmem, o zamandan kalma bir alışkanlık olabilir mi, bilmiyorum.

Evin en büyüğüüm ya, gece evde ani dışarılık alışveriş için bir ihtiyaç duyulsa, mesela bir misafir gelse ve evde çay için gerekli şeker bitmiş olsa, haydi Demir şeker almaya, ekmek almaya. Ekmek nispeten kolay, Toprak Meydanı'nda sabaha kadar çalışan fırın var, ama şeker, mübarek ya kalmamış olur yakın dükkânlarda, ya da her zaman yeni bitmiş olur. Gecenin o saatinde ancak Saray Önü'ndeki şekerçi dükkânlarında bulunur. Hadi buyrun gece gece yatırla karşılaşmaya. Lamı cimi yok, Zebe Ziyaret'in önünden geçmek mukadder.

Ta, daha uzun bir yoldan, lisenin önünden geçip Saray Önü'ne doğru dönsem, çok uzak oluyor, Ayşe Hanım geç kaldın, neredeydin diye çok kızıyor. Birkaç kere denemişliğim var. Söylesem Ayşe'ye, durumu açıklasam, ben korkuyorum desem, o da işime gelmiyor serde erkeklik var ya, anneme korkak görünmek istemiyorum. Ayrıca da Ayşe Hanım "soğan erkeği" diye, o zaman "layt erkek" tabiri yok, benimle çok alay eder, biliyorum. Çünkü kendisi çok cesaretli bir kadındır, hiçbir şeyden korktuğunu görmemişimdir. Ninem de öyleydi rahmetli.

N'apalım başa gelen çekilir deyip, kimseye bir şey belli etmeden bu korku fırtınalarına dayanıyoruz. Özellikle de dini bayram zamanlarında sıklaşıyor bu korku fırtınaları, daha artıyor. Çünkü o zamanlarda artan misafir, ziyaretçi trafiğine bağlı olarak ihtiyaçlar artıyor...

Bir gün kendi kendime korkumu yenmeye karar verdim. Çünkü artık dayanamayacağım. Korkularım artık yaşamımı etkilemeye başlamış, rüyalarım kadar tecavüzde. Kimseye bir şey söylemedim, bu kararımı yakın arkadaşlarıma bile açıklamadım. Eski dinlediğim masallardan birinde, masalın kahramanı da bir keresinde korkusunu yenmeye karar veriyor ve zor da olsa böyle yapıyordu. Ben de kendi kendime uzun süre düşünüp, taşındıktan Urfa kullanım dili ile "alıp verdikten"* sonra,

* Alıp vermek: Ayrıntısı ile düşünmek.

kendime göre bir plan yaptım ve korkularımın üstüne üstüne gitmeye karar verdim.

Bir gece yatısı ezanının yeni okunduğunu sandığım saatlerde ihtiyaç için alışverişe gönderildiğim o gün, ihtiyaç neydi o gün itibari ile hatırlamıyorum, bu kez artık yatıra girmeye, ne olup bittiğini öğrenmeye, böylece korkularımın yersizliğini düşünmemeye yardımcı olacak delilleri görmeye karar verdim. Ayrıca belirtmem lazım ki, daha önceden bu yatır hakkında duyduklarım-dan, bunun iyi niyetli bir yatır olmasına da güveniyorum ha. Elim o zamanlar benim hançer sandığım minik çakımı aldım ve çakıya sıkı sıkı sarıldım. Etrafta kimsenin olmadığı bir sırada kendimi Zebe Ziyaret'in içine attım. Bayağı da boylanmışım o sırada ki yatıra girerken telaştan ve korkudan ayağımı yatırın girişinde bir yerlere vurmuşum. Belki de o yüksek eşişe göre ayak hareketimi ayarlayamamışım. O an darbenin acısını hatırlamıyorum. Yatıra girdiğim anda zihnimde kalan, yıllardır silinmeyen sahne şöyle: İçerde bir, iki veya üç mum yanıyor. Bir adam, yüzünü iyi görebildiğim bir adam, mezar gibi toprak kitle-nin önünde bağdaş kurmuş tarzda oturmuş, önünde de bir şarap şişesi, içki içiyor. Ben hiçbir şey hissetmiyorum ve kaskatı ke-silmişim. Elimdeki çakı, sıkıktan elimle bütünleşmiş. Sadece yüzümün alev alev yandığını hissetmemem mümkün değil. Çün-kü o zamandan sonra yüzümün bir daha bu denli alev alev yandığını yaşadığım sürece hissetmedim.

Bir kere önce şunu söyleyeyim, bu sahne beklediğim bir sahne değildi. Hayallerimde kurduğum korkunç şeylerden sonra bu manzarayı hiç beklemiyordum. Bağdaş kurarak oturan adam M. Ali Amca'mın kahvesinin önünde boyacılık yapan Yasin'di. Yasin, gündüzleri kahvenin önüne bir boya kutusu koyup ayak-kabı boyayan, boş zamanlarında da çümbüş çalıp, para toplayan herkesin sevdiği bir adamdı. Amcamı, babamı, doğal olarak beni de tanırdı.

Lafı uzatmayalım bir iki kinayeli, yalan yanlış konuşma-dan, niye oraya girdiğimi izahtan sonra nasıl yaptığımı hiç hatırlamadığım bir şekilde dışarı çıktım. Daha doğrusu çıkmışım.

Rahatlamıştım birden, belki iki yüzlere çıkan nabız atışlarım normale dönmüştü. O gece büyük bir işi başarmış olmanın onuruyla uyudum ve rüyamda bir masal kahramanı hayatı yaşadım...

“Mezarın baş tarafı bu taraf,” diye işaret ederek, Kani, Demir’in koluna dokundu. Bu uyarı Demir’i derin dalgınlığından çıkarmakla kalmadı ayrıca irrite etti. Kani, Demir’in kuzeni, M. Ali Amca’sının ikinci büyük oğlu. Yedi erkek kardeş onlar, sadece bir kız kardeşleri var, Fatma. Bu Fatma, kilisede kardeşi Hatice ile bulunan Fatma’nın torunu. Kani, hem artık duaya başlamak için hem de Demir’e bir anlamda belki yanlış yöne döner, yanlış bir hareket yapar diye uyarı anlamına gelen hızlı bir hareketle ellerini havaya kaldırdı, yanlara doğru açtı ve avuç içlerini gökyüzüne çevirdi. Çünkü törenlerde yapılan yanlış davranışlar buralarda hiç hoş karşılanmazdı.

Kani dua etmeye başlayınca yüzüne büyük bir coşku yayıldı. Kendini duanın akışına bırakıp çevreyle ilgisini kesmiş, trans haline girmişti. Anlamını bilmediği yüzlerce Arapça kelime ile neler mırıldanıyor bu adam, diye düşünürken, Demir de ellerini havaya kaldırdı. Hareketi o kadar iğreti idi ki, duruşu sadece kendisine değil, karşıdan gören birisine bile çok yabancı gelebilirdi. Ne okuyacağını, nasıl dua edeceğini pekâlâ bilmesine rağmen Arapça bir şeyler okumak içinden gelmiyordu. İki yıl boyunca gittiği yarı Arapça, yarı Türkçe din eğitimini anımsadı.

Bu kadarcık kültür birikimi yapmak için bu kadar süre eğitilmesinin ne kadar boş bir zaman kaybı olduğunu düşündü. Bu kadar Arapça eğitim görmeden de insan ibadet edebilirdi. Anneannesini hatırladı. Çocukluğunda onu hayrete düşüren o olayı anımsadı, anneannesinin ibadet şeklini anımsadı. Bir gün, din dersi öğretmeni Demir’den Ayetelkürsü duasını ezberlemesini istemiş, o da doğal olarak bunu anneannesinden öğrenmeye kalkınca, çocuk zihninde kızılca kıyamet kopmuştu. Çünkü anneanesi ben bu duayı bilmiyorum demişti. Allah Allah! Nasıl bilmezdi anneanne bu ayeti. Koskoca kadın. Allah Allah, çok şaşırmıştı Demir. Sonra nenesi ben Fatiha’dan başka dua bilmem diye açıklamıştı.

“Peki, sen nasıl namaz kıalarsın anneanne?” Dediğinde.

“Ne zaman namaza dursam hem kıyamda, hem rükûda, hem secdede, sadece Fatiha okurum.”

Demir, “Namazın çeşitli evrelerinde çeşitli dualar okunur, bize böyle öğrettiler dediğinde, “Ben başka dua bilmem,” demişti. “Onu da bana çok zor öğrettiler” demişti de, başka bir şey dememişti.

Daha nice sonraları Ayşe’den öğrenmişti Demir, “Derviş Emmim anama Fatiha’yı ezberlettiği sırada sinirden, anamın kolunu kırmış.” “Anamın iz’an’ı zayıftır. Anam kafasızdır demişti.” Yine nice sonraları Demir ninesine deneme maksatlı Fatiha okutduğunda, ninesinin Fatiha’yı da yanlış bildiğine şahit olmuştu. İşte diyordu Demir nenesinin mezarının başında, böyle olsa da ninem, iyi bir Müslüman olarak yaşamış ve ölmüştür. Yalnızca, Fatiha duasını bilerek, hac ziyaretinde bulunmuş, beş vakit namazını uzun süre eda etmiştir. Benim de şimdi ona dua etmekten başka çarem yok, çok dua etmem lazım. Demir elleri iğreti olarak hafif gökyüzüne doğru kıvrılmış, ona dua etti. Onunla müşterek yaşadıkları mutlu anılarını anımsayarak dua etti.

Anneannenin toprakta yatarken, Demirin anımsadığı, birlikte yaşadıkları mutlu günlerdeki gibi mutlu olmasını diledi. Eğer dedikleri gibi ise, yani ölümlerle iletişim kurulabiliyor ise, anneannem de hisseder benim düşündüklerimi diye tesselli oldu. Beraber yaşadıkları mutlu günleri tekrardan orada yaşamasını uzun uzun diledi, Tanrı’ya yakardı.

.....Nevaleleri hazırlanmış, eşyaları eşek sırtına yüklenmiş, çocukların bir kısmı palanların boş kalan kısımlarına bindirilmiş, büyükler yaya, eşeklerin yularını çekerek Dev Teşti’ne* pikniğe gidiyorlar. Demir’in hayli çocukluk yılları. Çünkü hafızasındaki izler çoğunluğu ile zayıf kayıtlardan oluşmakta. Hatıraların bazıları rüyadaki gibi flu, bazı olaylar ve yerler ise apaçık temiz görüntüler halinde zihninde.

* Teşt: Derin ve geniş, bakırdan çamaşır yıkama kabı.

Mesela Dev Teşti denen yer, gerçekten devasa bir teşti gibi, doğal bir krater, minyatür bir gölalanı. Teştden suyun seviyesi toprak yüzeyinden iki metre derinde, çünkü besleyici kaynağın gücüne göre geniş bir krater. Demir orayı bildi bileli suyun bir göl gibi toprak yüzeyine kadar yükseldiğini hiç görmemiştir. Demek ki drenajla, kaynak, teşti aynı hızda boşaltıp, doldurmaktadır. Teşt, batı tarafından suyu temiz bir pınar ile beslenip, doğu tarafından ise pek belli olmayan kanallardan yine iki metre kadar aşağıdan drene oluyor. Drenaj alanı ilk bakışta görünmüyor ama suyun akıntısından oralarda bir yerden drene olduğu belli oluyor. Batı tarafından insanların ine çıkma oluşturdıkları doğal, dört, beş basamaklı bir merdiven sizi su seviyesine indiriyor...

Bunlar Demir'in hafızasında açık ve net. Diğer ayrıntılar belli değil, flu. Ne yemişler, ne içmişler, tam olarak kimler var kafiyele, kimler katılıyor, kimler katılmıyor aileden, anımsamak zor. Demir, Ahmet amcasının boz eşeğinin sırtında yol boyu uyumuş. Varınca Dev Teşti'ne, uyandırıyor anneanesi, "Kalk keko" diyor. Sevgisini belli etmek istediği zamanlar ona hep böyle hitap eder anneanesi. Sinirlendiği zamansa "Demo" der.

"Kalk keko, Kedey canıma... Kahvaltı yapalım."

Gözleri ıslıl ıslıl anneannenin, yanakları al al, heyecanlı. Sabah rüzgârı hiç etkilememiş onu, mahmurluğu yok. Çok mutlu görünüyor. Tabiat güzel, iklim ilkbahar, hava şurup gibi. Etraftan esen rüzgârın ikisinin de yüzünü dostça okşadığı belli oluyor. Bu rüzgâr çarpmaz onları, arkadan vurmaz, hasta etmez bu rüzgâr, dostça esiyor. Dev Teşti'nde gün ışımakta. Yazın pikniğe giden herkes gibi karanlıkta çıkmışlardı yollara, öyle programlıyorlar, gecikirlerse güneşin gadrine uğrarlar. Sabah serinliğine sığınarak yol alıp, Dev Teşti'ndeki serinliğin kucağına girip, güneşin yakıcı acısından kurtuluyorlar ve ancak güneş batınca dönebiliyorlar evlerine.

Etrafta binbir türlü börtü böcek uçuşmaya başlamış, kanatlarının altı rengârenk kelebekler, kâh kırmızı, kâh mor, kâh alaca sarı cinsler, hep birlikte kuş cıvıltılarının orkestrası altında

dans ediyorlar. Üşümüyor Demir de, anneanesi de. Dev Teşti'nin suyu durgun, batı bölümündeki pınarın suyunun akış hızı ve sesi bile dipteki yarı yosunlu taşların görünmesine, parlamasına engel olamıyor. Ağaçların arasından kurtulup gelen kırmızı güneş huzmeleri suyun yüzünde renk değiştirip, saçılıp, sararıyor, civciv sarısı oluyor. Dipteki taşlardan sarı mavi pırıltılar yansıyor, su, kıpır kıpır göz alıyor. Durgun su çevredeki canlıların yüzüne meydan okurcasına bakıyor, ben bulanmam diyor. Anneanne telaşlı, boz eşeği seviyor, sırtlarındaki eşyaları çayırın üstüne indiriyor, koyu gölge veren ulu ağaçların altına kilimleri seriyor, yastıkları döşekleri yerleştiriyor, kızları Ayşe ve Münire de onun bu neşesine ortak oluyorlar. Herkes sevinçli bir telaş içinde, bir an önce bu cennet mekâna yerleşmek, sahiplenmek, birlikte yaşamak istiyorlar

Bu Fatma Kadın, bu Fatma Bacı, bu Hademe Fatma, inşallah mezarına da böyle sevinçli bir telaş içinde yerleşmiştir diye düşünüyor Demir, Dizlerinin üstüne çökmüş, ellerini havaya kaldırmış o da şimdi Kani gibi transa geçmiş, yakarmak için açtığı elleri gökyüzünün bilinmeyen derinliklerine gömülmüş gibi dua ediyor. Şimdi dua etmek ona yakışıyor. Mezarın önünde dizlerinin üstüne çökmüş, pantolonunun diz bölümleri tamamen toprakta nenesine yeni yaşamında mutluluk diliyor.

Dönüp, "İnşallah İskenderun'a giderken ki neşesiyle gitmiştir mezarına," diyor Kani'ye. Kani pek bir şey anlamıyor söylediğinden ama ne söylersen söyle saygı gösteririm sana der gibi kısa bir süre göz göze geldikten sonra başını indiriyor, besbelli Demir'in dediğini anlamamaktan utandı, düşüncelerini gizlemek istiyor. Kuzeni Kani, az konuşan, kendine göre yargılarını pat diye yırtık dondan çıkar gibi ifade etmeyen, halinden razı, eğitilmiş, ama sadece eğitilmiş, her nasılsa teknisyenlikten mühendisliği bulmuş, şanslı bir insan. Eğitim döneminde hiç çevre değiştirmemiş. Tunceli'de teknisyen, Adana'da ilave iki yıl eğitimle mühendis olmuş. Özetle iyi, çok iyi, şişman bir insan. Demir'in de aile içinde sevgilisi denebilir. En çok onu seviyor. Tüm aile sorunlarında onunla teşriki mesai etmiştir hep, her konuda fikrine başvurmuştur, hâlâ da vurur.

.....Demir, anneanesi, Emine Teyzesi, Münire Teyzesi, Kemal, Kemal'in en küçük kız kardeşi Hatice ile birlikte İskenderun'a gitmişlerdi. Şimdi neşe ve coşku dolu bu seyahatlerini anımsıyor Demir. Neşe içinde geçen yolculukları gözlerinin önüne geliyor. Hatırda kalan birkaç olumsuz olay dışında bütün gezi boyunca anneanesinin neşesini, keyfini düşünüyor...

Şimdi hayalinde o günkü gibi birlikte gülüp, eğlenip, tabiri caizse birlikte oynuyorlar...

Gezmeyi çok severdi rahmetli, şimdi acaba burada sıkılmayacak mı diye kendine sormakta, kafası karışık duasına devam ederken düşünceleri daldan dala atlıyor.

Kani emreder gibi, "Bu mezar Behiye Neneyin, buna da dön, dua oku," diyor.

Demir hazırlıklı, "Bu şunun, bu bunun mezarı" diye Kani'den alışılmış emirler bekliyor. Sırayla uyarır artık, çünkü o cenahdaki mezarların tamamı ailelerine aittir.

Dönüyor sol taraftaki mezara, taşın üstünde, "Hacı Abuzer Reşit oğlu doğumlu, ruhuna Fatiha, Behiye Keskin Reşit karısı, ruhuna Fatiha."

Demir ellerini kaldırmış amcasını ve onun annesinin yattığı mezara dua ediyor. Bu üvey babaanesi Behiye, katolik doğmuş, katolik ölmüş, din değiştirmemesi ile namlı, bu özelliği ailede kişiliği beğeni ile vurgulanan bir kadın. Demir'in baba dedesinin ikinci karısı. Hikâye edilen söylentiye göre, onun Müslüman olması için ailecek çok uğraşılmış, çok çabalanmış, ama o, Müslüman olmamış. Eh nasıl olmuşsa, bir onu müslüman yapamamışlar. Eşi Behiye'ye (kızlık adı Holofrius imiş) Müslüman olsun diye Reşit dedesi gece gündüz dayak atarmış. Ama ona vurdukça; o, hep İsa! İsa! diye yüksek sesle bağırarak dua eder, Nuh dermiş, peygamber demezmiş. Öyle anlatılıyor. Yıllarca Müslüman olmamak için direnen Behiye Nenesi, Reşit Dede'si dövmekten bıkmış ama nenesi direnmekten bıkmamış, sonunda kazanmış. Behiye yaşarken din değiştirmemiş. Şimdi ise ölünce bu kişi, bu nene, yapmışlar mezarını, gömmüşler, mezarının üzerine de "Ruhuna Fatiha" diye yazmışlar. Hani, nerede hoşgörü, nerede inanç-

lara saygı. Ancak o kişi kendisi güçlüyse geçerli bir uygulama. Ama kendisi güçsüzse, kimsesizse, vay başına, işte böyle insan-cıkların mezar taşına ruhuna Fatiha diye yazılır. En azından ölün-ce bile kurtulamaz dinin asimilasyonundan. Mezarı bile asimile ederler. Bu yeni bir uygulama değil yıllardan beri yapılan bir uygulama diye düşünüyor.

Yıllarca yaptığı küçücük bir günahın kefarecini ödemiş ve ölmüş babaanne. O küçücük kabahat dedeye âşık olmak. Yaşı on dörtmiş o sıralar Behiye Nenenin.

“....Reşit Dedey, yanı kayınbabam yakışıklı bir adam, erkek gözzeli, babay da ona çekmiştir bak, Basmahana 'dan gelip ge-çerken bu Behiye Neneyi göri, âşık oli. O sırada Behiye Avrad'ın babası Basmahana'da papazlık görevi yapmış. Behiye Avrat papazın kızı, anası yokmuş güya. Behiye Avrat da dedeye vuruli ki, dedey bir gün atla geçerken, Behiye Avrada atının terisine atmış ve kaçırmış, Tektek Dağları'na götürmüş. Yanı dağa kal-dırmış. Yedi sene sonra dağdan endirmiş. Geldiğinde Emine, Zeynep bibileri ile Ebizer Emmi varmış, ele deyiler.....”

Bir tuhaf olmuştu Demir, Behiye ninesinin mezar taşındaki yazıyı okuyunca. İçinden isyan eden bir şeyler fişkırılmıştı. Bu kadar da olur muydu canım? Kadın hiçbir zaman Müslüman olmadığı halde, çevresindeki insanların dini ibadetine saygı gös-terirdi. Kendisi oruç tutmazdı ama onlar oruç tutarken, iftarlarını açana kadar yani sabahtan akşama kadar bir şey yemeden onları beklerdi. Namaz kılmazdı ama inanışlarına saygısından ötürü, namaz saatleri onların yapması gereken görevleri üstlenirdi. Buna karşılık siz kalkın kadının mezarına onun da sağlığında kesinlikle reddedeceği yazıları mezar taşına yazın. Ruhuna Fatiha....

“Behiye Nenem ruhuna Fatiha istemez ki” diyecek oldu Kani'ye.

“Boş ver doktor, emmi ister, sen ona oku” diye cevap aldı. Doğru diye kinaye ile düşünüyordu Demir. Amcam da burada gömülü, Behiye Nenenin oğlu, ona dua okumak lazım.

O amcam ki, annesi Müslüman değil diye onu reddedip, evine almayan kişi. Tanrı'nın ihsanlarının onun adına dilenmesini çok hak ediyor. Pes yani çok hak ediyor amcam duayı. Öyleydi, Demir'in Behiye Nineden olma üç üvey amcası vardı. Büyük olan ikisi, büyüüp de palazlanınca, babaları öldükten sonra, analarını gâvur, Müslüman olmuyor diye reddetmişlerdi. Sadece en küçük üvey amcası İsa, annesine devamlı hoşgörü ile yaklaşmıştı. Demir, babasının da üvey annesine saygılı davranışını gururla gözlemişti.

Sağ tarafta Çulcu Dayı yatıyor, Kani'nin dedesi şu çok avratlı, baldızını düzen meşhur Çulcu Dayı. Görkemli bir mezar taşı, sarıklı, boynu kalın, boyu diğer mezar taşlarından daha uzun, tıpkı şeyi anımsatan görkemli mi görkemli bir mezarı var.

"Dedemin mezarı, üstünde Zülfikar Dayım yatıyor" diyor Kani.

".....Heco çocuklarını bırakıp gizliden Urfa'dan kaçınca, Çulcu Dayı ile babamızın emmisi oğlu Topal Osman, Heco ve kızlarını geri getirmek için Beyrut'a gitmişler. Feket Heco gelmemiş, ama Çulcu Dayı kızları Hayriye ile Fahriye'yi alıp Urfa'ya dönmüş..."

Sağ taraftaki Çulcu Dayının mezarına dualar! Okurken, aklının almadığı, ama insanlık tarihinde hiç de azımsanmayacak ölçüde vuku bulmuş, annesinin anlattığı bir dramı hatırlıyor Demir. Hem kendi, hem insanlık adına dua mı, lanet mi okuduğu belli değil.

Hayriye Yengesi, bu Lübnan'a kaçan Hatice'nin çocuğu, Lübnan'dan annesinin yanından alınarak küçük kardeşi Fahriye ile getirilmiş. Nasıl büyümüşler bu çocuklar anasız, ne sıkıntılar yaşamışlar, nasıl tolere etmişler annelerinin kendilerini bırakıp kaçmasını, işin gerçeğinde bilip, çıkarmak zor.

Ama yaşamış büyümüşler, birisi amcası Halil ile evlenmiş, ilk çocuğuna kendisini bırakıp kaçan anasının adını vermiş ama duygularını, yaşadıklarını kimse bilmiyor, kimselere söylememiş. Şimdi de Demir'in amcası olan kocası ölmüş, çocukları ile yaşıyor.

Kimseler sormamış ona anneni hiç özlüyor musun diye. Sormaz da zaten, yaşam yürüyor. Yürürlükte, inanılmaz, yazısız, sözsüz, kimsenin kaldır kapak etmeyeceği tarzda düzenlenmiş gizli bir anlaşma var. Savaştır bu, olan olur, giden gider, doğan büyür, ölen ölür, kalanlar asimile olur, mazileri yok edilir. Hatta eskiler hiç yaşanmamış gibi olur. Sürer gider hayat. Savaştır bu acımasız, haksız, adaletsiz.

Demir düşünüyor ve empati yapıyor, Hatice'nin yerine koyuyor kendini ve eşini, çocuklarını nasıl terk eder bir anne diyor, aklı almıyor. Beyninde kendini haklı gösteren ne ıstıraplar çekmiş, ne fırtınalar yaşamış, ne hesaplar yaptıktan sonra çocuklarını terk etme mazeretini kendine makul gösterebilmiş, kendiyle barışmış ve bir daha çocuklarını görmemecesine Beyrut'ta yaşamıştır.

Veya ne olmuştur bilinmez belki de intihar etmiştir, belki de yeniden evlenmiştir, yeni çocuklar doğurmuştur.

Hatice'nin ismi şimdi bilinçsizce torununda yaşamakta. Eğitimsiz, öğretimsiz torun Hatice ise bütün bunlardan habersiz hayatını sürdürmekte. Utandı Demir yerin dibine geçti, insanlık adına, kendi adına yerin venderesine girdiğini hissetti. Kendisi de bu düzenin bir parçası idi. Şimdi az da olsa bu insanlık suçunda kendi payı da vardır diye düşünmekte. En azından şimdiye kadar yazmamış, ilgilenenlere örnek olsun diye olayları kaydetmemiştir.

Kani habire bu amcam Halil'in mezarı, bu Ahmet Amcamın, bu Zeynep Halam ve başkaları diye işaret ediyor, Demir de o mezarlara durmadan dua okuyordu. Mezar başında artık iyiden iyiye sıkıldığını hissetti. Birazcık rahatlamak için meydana, o incir ağaçlı meydancığa çıktılar. Ellerini yüzlerini yıkayıp, kastelin başına oturdular. Kani koca gövdesi ile koca bir kitle gibi, büyük ağaç gövdelerinden kesilmiş bir kütüğe, bir gülle gibi düştü. Cebinden bir sigara çıkardı Demir'e uzattı, almayınca, kendisi yaktı, daldı, gitti. Hiç konuşmuyor, artık hiç konuşmuyorlardı. İkisinin de ne düşündüğünü, neye baktığını, ne hayal kurduğunu anlamak mümkün değildi şimdi.

.....Keko seni çok özledim, bırımda tütisen. İşleri ayarla, tez zamanda gel. Ben ölecagam, seni son bi kez üreğime basım istiyem... Sen benim hem evladım, hem babamsan. Bilimisen Keko, babam siye çok benzerdi. Yalavuz sen birez karasan. O daha bayazdı. Senide rengi, o, südü pozık babaydan. Ya da, istisen gel beni ora apar. O zaman gözel gelinimi, yavrularımı götrem. Hoşça kal keko, kedey canıma benim...

Demir ağlıyor şimdi, anneannesiyle son telefon konuşmasını anımsıyor, neden o gün hemen buraya gelmedim, neden bu kadar istediği halde alıp yanıma götürmedim diye kahroluyor.

Dikili taşlar gibi duran mezar taşları esen yelin etkisi ile sağa sola, ileri geri hafif bir ritimle sallanıyor gibi. Büyük kuşluktan öğleye geçmiş olan güneş, kimi suçlu mezarları boğmak istercesine, o suçlu mezarların üstüne gelecek şekilde sıcak, kapkara bir sis bulutu atmış, Demir şimdi bu mezarları sadece kara bulutlar gibi görüyor. O mezarların üstüne karanlık çökmüş. Hatta o suçlu mezarları göremiyor şimdi.

Öte yanda ise Kani ve Demir'in çevresinde gün pırıl pırıl. Üstlerinde berrak apaydınlık bir gölge var. Altında oturdukları gölgenin tepesinde, öğle güneşinin ışıkları, incir yapraklarının arasından kocaman pırlanta taşlar gibi pırıl pırıl parlıyor, göz alıyor. Bu pırlanta taşların üstündeki renkler, bir sarı, bir sarı yeşil, bir kavuniçi, bir kırmızı al oluyor, kaynaşıyor, kıpırdaşıyor, bakanları dışarı çağırıyor, mezarlık dışına istiyor.

Demir, bir an, içinden keşke burada hiç olmasaydım, hiç gelmeseydim buraya, diyor.

Yaprakların arasından görünen öteki dünyaya bakıyor.

...Foça'nın denizi var yaprakların arasında oynaşan ışıkların içinde. Demir'in gözlerinin önünde durgun su, kıyıda yemyeşil, açıklarda civit mavisi parlıyor. Denizin üstüne vuran ışık hüzmeleri bir sahnede patlıyor, diğer bir sahnede çakıyor. Bir başka sahnede de mevsimlerden bahar, Foça yolundalar, sabahın esselatında ailecek yola çıkmışlar. Daha denize varmamışlar, denize varmaya az zaman bir zaman kalmış. Yol kıyısındaki

sebze tarlaları yeni sulanmış ve toprak kokusuna karışan suların serinliği henüz, geçmemiş. Anneanne onlardan uzaklaşmış tarlada ebegümeci topluyor. Boynundan topuklarına kadar inen, açık gri düz renkte bir mintanı var üstünde. Belini kalın bir kemerle iyice sıkmış. Ebegümeci seçmek için toprağa her eğilişinde, kocaman, azametli kalçaları ortaya çıkıp göz alıyor, anneanne tümüyle kalça oluyor.

Ece'yle bakışıp gülüşüyorlar, uzaktan uzağa, mahsustan, yarı duyulur, yarı duyulmaz laf atıyorlar. Anneanne neşeli, sabah keyfini yaşamakta yine, hiç umurunda değil onların alayları, zevklenmeleri, eliyle işaretle topladığı ebegümecilerini gösteriyor. Akşam, üstüne yumurta kırarak kavuracağım, bayıla bayıla yerken görürüm sizi, diyor alaylı, başını sallıyor.

Tazı gibi oradan oraya zıplıyor, keyfine diyecek yok.

Tarla tazısı olmuş anneanne...

O yaprakların arasından oynayan ışık, gitti güneş hareket etti, Demir'in hayalleri silindi, gitti. Kani'ye bakıyor, dalmış, gitmiş Kani. Kendi dünyasının sularında, sakın, yüzüyor, kalakalmış.

Sigara da içmiyor artık. Saate bakıyor Demir, zaman on iki olmuş. Biraz sonra bir başka kuzenleri Nevzat arabasıyla gelip, onları alacak, yemeğe gidecekler. "Ne düşünüyorsun," diyor Kani'ye Demir. Cevap yok, uzaklara dalmış Kani.

Nereden bulduysa elindeki taşlarla oynuyor. Taşları elinin tersine alıyor, çarpıyor, avcuna alıyor. Taş oyunun bir bölümüdür taşları elinin tersinden avucuna çarpmak. İki kişilik bir oyundur taş oyunu. Devamı da vardır. Taş çarpmak oyunun son bölümüdür. Oyunun can alıcı, sayı kazandıran bölümüdür. Her çarpmada oyuncu elinde kaç taş tutabilirse, iki katı sayı almış sayılır. Kani dalmış, hiç aralıksız aynı hareketi yapıyor. Şimdilerde bu oyun hiç oynanmamakta. Eskiden Demir'in ve Kani'nin çocukluğunda en çok oynanan vazgeçilmez bir oyundu. Özellikle kız çocuklarının tercihi idi.

Demir kendisinin de iddialı oynadığı zamanları hatırlıyor... Demir gidelim diyecek oldu, alınacaklarını hatırladı, vazgeçti.

Vazgeçti, sözünü tamamlamadı, cebinden bir sigara çıkardı, Kani'ye uzattı, Kani almadı. Hiç değıştirmez sigarasını, o hep Maltepe sigarası içer. Ayrıca eskilerden kalma hiç değışmeyen bir zippo çakmağı vardır. Beş sene sonra bile karşılaştıkları olmuştur, Kani'nin ne çakmağı, ne de sigara markası değışmiştir. Demir sigara içme konusunda anneannesinden etkilendiğı estetik bir yan bulmasına rağmen sigara içmeye geç başlamıştır. Anneanesi el sarması sigara içerdi. Her seferinde Demir ona Toprak Meydanından paketi yedi buçuk kuruştan on beş kuruşa iki paket tütün alırdı. Nenesi paketlerin içinden çıkan yerli sigara kâğıdını beğenmez, Kunduracı Pazarı'ndan temin ettiğı, kaçak, Uzak Doğı menşeli, daha ince yapılmış, daha kolay su emen, kaçak sigara kâğıdı ile tütünleri teker teker sarar, üst üste kalemler gibi dizer, hazır hazır gelip gidip içer, misafirlere ikram ederdi. Demir bu sigaraların yeni kesilmiş kütükler gibi üst üste durmasına bayılırdı.

Sigara konusunda en çarpıcı hikâyeyi eniştesinden yani Kemal'in babasından dinlemişti.

".....Dedey (Demir'in baba babası Reşit) kaçak tütün doğrar ve satardı, yani kaçak tütün ticareti yapardı. Daha dayzaydan evlenmemiş, çocuk sayılacağım yıllarda anam beni bir müddet onun yanına şegirt olarak vermişti. Bir cigara içerdi dedey, zehir zemberek. Tütünü tavlarken, suyun içine isot katardı.

Bir keresinde, benim heberim yok; tütünleri isotlu suyun içinde tava yatırmış, doğramış kurutmuş; öğleye doğru dükkândan ayrılırken, biye, Abdullah, öğleden sonra vaktin olursa bu tavlanmış tütünlerden biraz cigara sar, diye tenbih etti. Ben de bütün bir öğleden sonra o tütünlerle habire cigara sardım, sardım da, bir molada, biraz dinlenirken, bir sigara tellendireyim dedim. Sardığım cigaralardan bir tane yakınca, aboo, ilk anda boğulacağam zannettim, öksürükten boğulacaktım. Çok ve çok kötü cigara içerdi dedey...."

Kani dalmış, taşları elinde şakırdatmaya devam ediyor. Demir her şeyi bırakmış, Kani'yi seyrediyor. Kendinden bile sak-

ladığı hayal tüneline girilebilir mi bu insanın acaba diye düşünüyor? Mutlaka çok gizli hayalleri vardır, kurguları olmuştur, ama bu hayaller, konuşulmaz, kenardan köşeden bile dile getirilmez hayallerdir. Buralarda sosyal kaidelere, kurallara uymayan hayaller dillendirilemez, yasaktır. Dolayısıyla bir anlamda insanların hayal etmeye bile hakları yoktur. Hele, sümmme haşa, bu hayaller zevk, sefa içeriyorsa hiç kurulmazlar, kurulsa da dile getirilemezler. Cesaret bile etse bazıları hayal kurmaya, dillendiremez, ayıptır, büyük yasaktır. Sevdiğini söyleyemez insanlar, âşık olduğunu birilerine anlatamaz mesela.

Buraları inanılmaz gerçekçidir... Bu yörelerde insanlar hayallerini şarkılara dökerler, türkülerde bağırırlar, duygularını ilahilere katarlar. Cinas denen, edebiyat oyunu buralarda icat olsa gerektir. İki anlama gelen şarkı olmuş sözler, şaşırtıcı iki anlamlı uzun hava olmuş şiirler, buralarda konuşma dilinde bile herkesin kullandığı laflardır. Buralarda duygu trenleri tıka basa ağzına kadar dolu olarak sazlardan cümbüşlerden, udlardan kalkar. İnsanlar aşklarını sazlarda konuşturur, sembolik, uzun havalarda çıkarırlar. Buralarda erkekler analarının bulduğu kızlarla evlenir, kızlar babalarının verdiği erkeklere koca derler.

“Urfalı’yam ezelden, gönlüm geçmez güzelden” derler ama hiçbir babayığit çıkmamıştır çevresinin onayı olmasa da ne pahasına olursa olsun, gönlünün beğendiği güzelden vazgeçmemiş olsun. Mesela, Demir, Kani’ye bu kadar yakın olmasına rağmen, bir gün bile onun ağzından gerçek dışı, hayal ürünü bir laf, bir söz duymamıştır. Şimdi unutuldu, bilinmez ama aslında Kani gençliğinde Demir’in sevdiği kıza, Ani’ye âşıktı. Ani de ufacık tefecik, seksi bir kız, hani miniminnacık ama göz alan tiplerdendi. Ufak tefekliğine rağmen, iri iri greyfurt gibi dipdiri tahrikkâr göğüsleri vardı. Hareketsiz olduğu zaman bile göğüsleri dil balığı gibi dipten gelen ağır hareketler yapıyormuş gibi gelirdi insana. İstanbul şivesi ile çok güzel konuşurdu.

Gözlerinin güzel elasını bile örten doğal, bakımlı, pırıl pırıl bir cildi vardı. Kani, Ani’yle evlenmeyi düşünmüştü, tasarlamıştı, ama hiçbir zaman ulu orta dile getirmemişti. Okulu bitirip

de Adana'dan Urfa'ya gelince, konuyu sadece annesi Duriye sağ da solda dillendirmişti.

“Ani'yi oğluma alacağım, mühendis oldu o,” demiş, kıza ve ailesine aslında yoklama çekmişti. Olmadı tabii, olamazdı, kısa sürede hayallerde kaldı bu aşk, başlamadan bitti. Çünkü geçen yıllar içinde iki aile arasında az da olsa sınıf farkı oluşmuştu.

Geçen yıllar demek doğru olur, çünkü iki aile senelerce önce İzmir'de, birlikte askerlik yapmışlar ve çocuklarının beşiklerini kертmişlerdi... Ama hep beraber Urfa'ya döndükten sonra kız tarafı oğlan tarafına göre sosyo-kültürel açıdan farklılaşmıştı. Ani'nin babası daha bir para sahibi olup Kani'nin ailesine göre sınıf atlamış, Urfa'da zengin evlerinin hizmetlisi, oldukça meşhur, iğneci, pansumancı olmuştu.

Şimdi Kani şu dalmışlığında, acaba hayalinde Ani ile evliliğini mi hayal ediyordu, yoksa kendini bağıınca beş köyde birden sesi duyulan bir ağa gibi görüp, avradı eyal dört kadın mı istiyor, elinde tesbihi, namaza dururken aklından, bu gece hangisine gideyim diye, seçim mi yapıyordu.

İncir ağacının huzur veren serinliğinde Kani'nin hayal tüneline giriyor Demir.

“.....Ayıbın düzündeyiz. Anadol arabamızla gitmişiz. Ani, üçüncü çocuğuna hamile. Bir çarpım lahmacun yaptırmışam. Ayrıca bir lenger et hazırlamışım, Ani tike kebabı sever, ona tike kebabı yapacağım. Arabanın Pioneer marka teypine de bir uzun hava koymuşam sorma, Tencereci Bedih bangır bangır öti.

“Buradan bir atlı geçti anam, yarama bastı geçti ...”

Yerde ağacın dibine yaydığım yan halısı var. Ayaklarımı yan halısının üstüne uzatıp, kollarımın altına her zaman arabanın arkasında taşıdığım sap yastıklar aldım, gel keyfim gel, yatıyam. Ataş yandırmasını örgetmişem ona, Kerim karşımda ataş kayı*. Tencereci şimdi de bir türkü tutturmuş,

“El zanneder ben deliyem...”

* Ateş kaymak: Ateş yakmak.

Kani hayallerini anlatıyor, Demir de güya dinliyor. Őayet böyle konuősa Kani, yüz ifadesi nasıl olur diye hayalinde canlandırmaya alıőıyor Demir. Tepelerinde yükselen incir ağacı-nın altındaki musluktan akan suyun debisi hiç deėiőmiyor, çevrede gürültü de olsa, sessizlik de, akan suyun sesi hep aynı du-yuluyor. Akan suyun dkldğu mermer curundan dışarıya sı-rayan su damlacıklarının toprakta yaptığı rutubet halkasının çapı hiç değişmedi.

Demir yarım saattir gzyor, rutubet halkası ne bir milim büyüdü, ne bir milim küçüldü. Ne ahenk, diyor ne ahenk bu tabiattaki, her şey bir başka şeyi dengeliyor. Dat dat dat, mezar-lığın dışında hemen oturdukları yerden kuş uçuőu tahminen yirmi metre kuzeyden, mezarlığın hemen duvarının dibinden gelen bir korna sesi duyuldu. Muhtemelen Nevzat onları arabaya davet ediyor. Ağaçlardan görünmüyor, ama şimdi arabadan inmiş onlara doğru geliyordur. Birlikte ğle yemeğine gidecek-ler, Ramazan davet etti Demir'i. Ramazan'ın daveti hem gele-neksel ikram, misafirperverlik, hem de hasret gidermek. Akşam yemeği teklifine Demir'in itirazına mahal bırakmadan;

"Birlikte akşam yemeği yeriz diye düşünmüştüm, ama g-ryorum tören bitmedi, senin de vaktin kısıtlı, bana bir gece ayıramayabilirsin, şimdilik bir öğle yemeği yiyelim, vaktimiz olursa bir akşam da bizim evde birlikte oluruz" demiőt, Rama-zan her davranışı ile çok sakın görünen, çok mantıklı bir insan-dır. Demir onun olaylara çok hoş grl yaklaőımına hayrandır. Bu kişiliği oldum olası ona çevresinden takdir getirmiş, ona hep bilge kişi gibi davranılmıőtır. Babası Tasan da bu tarz bir insan-dır. Urfa'da herkes, diğer çocukları değil ama Ramazan'ın tıpkı babası olduğunda hemfikirdir. Ramazan'ın babası yıllardır Ur-fa'da aőiret davalarına bakan gayri resmi yargıç gibidir.

Çevrede, hukukta cevabı olmayan bir sorun varsa, ya da hu-kukta cevabı var ama cevap tarafları tatmin etmiyor ise hakem olarak Tasan'a baővurulurdu. Tasan, husumeti adilane bir şekilde çözer ve iki tarafı da tatmin ederdi. Keser parmağı, ama acıtmaz, çünkü őeriattır, o őeriati temsil eder. Hem Ramazan hem babası

Tasan, Kemal'in kadim dostudurlar ve aynı zamanda patronudurlar. Demir de Kemal vasıtası ile tanıdı onları ve dostlukları o zamanlardan şimdilere, Kemal'in aracılığına gerek kalmayan noktaya geldi. Kani sigarasını yakmakta...

Demir'e de paketi işaret etti, yetmedi Demir'e hitaben konuştu.

"Ali mısın?"

Demir'e sigara içip içmeyeceğini soruyor hazret. Nevzat yanlarına yaklaşmış bile, Demir görmedi. Kani gördü geldiğini, oturduğu yerden doğruluyor, yüz kiloluk eti ile ağır ağır ayağa kalkıyor, kalkarken sanki yukardan bir vinç tarafından çekiliyor...

"Tamam, mısınız ağabeyler?"

Nevzat arkalarında ayakta, sesleniyor hemen gideceklerini seziyor, oturmaya yeltenmiyor. Demir'in Abuzer Amcası ile Behiye Yengesi'nin oğlu. Behiye Yengesi ile Kani'nin annesi Duriye Yengesi hem kardeş, hem de Demir'in iki amcasının eşleri. Bunların ikisi de anneannenin aktardığı olayların kahramanlarından birinin, o devşirme, tecavüz edilen ve daha sonra Çulcu Dayıya ilk eş olan, o Ermeniden dönme Fatma'nın torunları.

...Kesin emin değilim buraya toplanışımızın, daha doğrusu buraya benim getirilişimin kaçınıcı günündeyim. Tahminen on beşinci gün olabilir. Fatma abla ve kardeşi o sabah çıkıp yeniden bizim oraya geldiler. Hemen hemen sabahın büyük kuşluğu olmuştu zannediyorum... Ben onları tam kapıdan girerlerken gördüm. Daha önce ne zaman, dün mü, evvelsi gün mü gitmişler, farkında değilim, görmemişim. Yanlarında bir de zabıt var. Bize bakan şişman teyzeyle aralarında bir şeyler konuştular, bize bakan, adı Edula olan Arap kadın, onlara yüksek sesle bir şeyler söyledi. Sonra önümüzden geçip, sol tarafta kilisenin platformunun dibine, kilimin üzerine çöktüler. Ben de onları gözlüyorum. Meraklıyım ya, ne olup bitiyor, takip ediyorum. Bu durumda bile hiçbir şeyi kaçırmak istemiyorum. Yaradılış bu.

Daha sonra Hatice bu Hayriye ile Fahriye'nin anası olacak olan kız, ablasının kucagında yani Fatma'nın kucagında yattı,

uyudu. Valla uzun yıllar oldu, neredeyse yetmiş beş senelik olaylar bunlar, yarısı yanlış ve benim uydurmam da olabilir ama Fatma ve Hatice'nin hemen mışıl mışıl uykuya daldığını şimdiki gibi hatırlıyorum. Yine yemek göndermiş birileri herhalki, yemek dağıtıyorlar. Ben yemeği aldıktan sonra, zaman zaman yanımda oturan, sürekli ağlayıp o Arap karıdan dayak yiyen bir sarışın kız var, adını şimdi anımsamıyorum, geldiğinden beri hiç kimseyle konuşmuyor hep ağlıyor, benimle aniden konuştu.

Ha hatırladım, daha sonra ona Zeliha dendiğini duydum. Aniden bana döndü, o hiç konuşmayan kız, evvelsi gün Hatice'yi ve Fatma'yı götürenler Fatma'ya tecavüz etmişler. Onlar da iki kardeş o evden kaçmışlar. Polis toplama yerine o nedenle geri getirmiş, dedi.

Arap şey demiş Zeliha'ya, daha ağlarsan, sana da tecavüz etsinler diye seni de vereceğim yer onlardır. Beni de o akşam gelip alacaklarını duymuştum. Daha sonra olanları takip edemeyeceğim. Önce evin kadını beni istememiş, daha sonra kocası onu ikna etmiş. Bu Pazenciler denen reziller, adam karısını ikna etmek için ne dedi bilmiyorum tabii, hayal ediyorum.

İşimize yaramazsa kovarsın, gider dedi herhal. Yani tam o sıralarda benim de ayrılık zamanımdı, bu Fatma'ya tecavüz ettiler. Belki Hatice'ye de tecavüz etmişlerdir. Demediler bir şey. Tecavüzcü, yaşı küçük bunun, bunu bırakalım mı diyecek?"

"Tamam," demişti ayağa kalkarken Kani.

Daha sonra dönüp de Demir'e bakmıştı itiraz var mı gibilerinden.

"Gidebiliriz," dedi Demir.

Demir önde, Kani arkada, en arkada Nevzat, yürüyorlar. Hiç arkasına bakmak istemiyor Demir, anneannesiyle vedalaşmak istemiyor. Vedalaşmayayım, böylece daha sık gelirim, en son giderken vedalaşırım, diyor. Daha sonra hatırına başka bir fikir geliyor, hiç vedalaşmıyayım ki, sık gelip ziyaret etmeme bahane yaratayım diye düşünüyor.

Mezarların arasındaki dar yollardan oturdukları meydanın kuzeydoğusundaki çıkış kapısına doğru yürüyorlar. Bütün üzüntüsüne, duygusallığına rağmen Demir mezarlıktan çıktıklarına çok memnun. Karnı da acıkmış. Gerçi çok acıkmaması lazım ama iki günden beri şehrin psikolojik etkisinde mi kalmıştı, neydi, habire Urfa yemeklerini düşünüyor. Düşününce de haliyle çabuk acıkıyor. Ona göre daha doğru dürüst birinci elden yani annesinin veya kız kardeşlerinin yaptığı Urfa yemeklerinden yemedi, belki de özlemi ondan. Şimdi mutlaka yemekleri ile ünlü bir yerde özel bir yemek yiyecekler. Tahminen Ramazan onları Urfa'nın eski hanlarının, eski çarşılarının bulunduğu bir yere davet etti.

Arabaya varınca Demir arabanın solundan arkaya bindi. Sağ köşeyi Kani'ye bıraktı. Hep ince ince Kani'ye saygılı davranıyor. Sağ arka koltuğu ona bırakarak da böyle davranmış oluyordu.

Nevzat direksiyona geçti ama yan oturdu. Saçları fazla kıvrır kıvrır bir saç olmamasına rağmen sık taranmaktan dalgalanmış, kat kat olmuş, yüzünün üstüne kalın bir bukle gibi oturmuş, alttan oraya gizli bir kordela ile bağlanmış gibi duruyor. Saçın her neresiyse Demir'e Elvis Presley' in saç şeklini anımsattı. Taklit olamaz, çünkü Elvis Presley kim, Nevzat kim, tanımaz ki etkilensin de taklide kalsın.

Arabanın içi küçük duvar süsü halılarla döşenmiş. Bir tanesi arka koltukların üzerine serili, düzgün, kırıksız duruyor. Bir yerlerinden içilenmiş veya dikilmiştir, yoksa bu kadar kırıksız durmaz, kayar. Bir tane arka koltuktan dikine, arka cama doğru yatırılmış, üstünde arka camın içine gelen yerde iki tane küçük kırılent duruyor. Bu halılar Demir'in çocukluğunda, genellikle hac ziyareti sonrası getirilen, daha ziyade zengin, hali vakti yerinde evlerde duvar süsü olarak göze çarpardı. Şimdilerde arabaları da süsler olmuş, üstelik bayağı orta sınıflara inmiş.

Demir, Kani'ye, “şimdi herkes zengin” dedi.

Her ikisi de arabaya yerleşince Nevzat, Demir'e hitaben;

“Çarşı içinden dolaşarak gidelim hava sıcak ama olsun, sende dolaşmış olursun” dedi.

Araba yavaş yavaş şehrin içinden dolaşarak, aşağı çarşıya doğru yol alıyor. Şimdi Sarayönü’nden Işıklar’ın köşesini dönüyorlar, orada meşhur kitapçı Işıklar’ın ve hemen bitişiğinde Pazencilerden Salih Barlar’ın kitapçı dükkânları var.

Nevzat, başını hafif onlardan yana çevirerek,

“Ramazan abe bizi Gümük Hanı’nda bekli,” dedi.

“Neresi bilimisen kebabçı?” diye sordu Kani.

“He” dedi Nevzat.

“He biliyem, Gümük Hanı’ndaki kebabçı Tahir’e gidiyig.”

Demir bir sürü laf etti, konuştu, hatıralarını anlattı. Neden şimdilerde herkes zengin dediğini açıklamak istedi, Kani’nin gözünün içine baka baka konuştu. Kani duvar, dinliyor. Israrla soruyor Demir. Üstüne basa basa şimdilerde herkes zengin değil mi?

Kani’nin cevabı tek kelime, “He loo.”

Evet, haklısın, demek istedi. Evet, ben de senin gibi düşünüyorum, demek istedi. Sohbetine de doyum olmuyor mübareğin.

Araba caddeyi neredeyse on kilometre hızla aşarken, Demir konuşmayı bıraktı, caddeyi seyrediyor. Merkeze yaklaştıkça trafik sıkışmaktaydı. Şimdi teker teker geçtikleri dükkânları takip etmek istiyor. Dükkânları, çalışanlarını tanımak istiyor. Buraların her karesinde bir hatırası var. Hepsini anımsamak istiyor, ama ne mümkün arabanın hızı tekrardan arttı. Fazla hızlandı, dükkânları, kaldırımları, şekerçileri fasss diye geçiyorlar. Araba çocukluğunda en çok sevdiği dondurmacı dükkânın önünde biraz yavaşladı, tekrardan hızlandı. Terzi Müslüm Şehirli’nin dükkânını geçiyorlar şimdi, kapıda Müslüm’ün büyük oğlu Feridun duruyor. Dükkân hiç değişmemiş görünüyor. Beyazmeydan’ı geçerken Demir, Eynelilerin mağazasını kaçırdı, göremedi. Eniştesi Rauf İzsüren’in kuyumcu dükkânını hiç göremeden geçti.

Sadece Beyazmeydan Cami’sini gördü. Caminin çevresi genişlemiş gibi göründü Demir’in gözüne. Caminin etrafını biraz açmışlar gibi ama neresini açtıklarını anlayamadı. Neresi açılabilir ki bu caminin etrafının, çıkaramadı ama geçerken ona caminin

etrafı bir anda çok açıklık, aydınlık geldi. Yoksa boyayıp rengini açtılar da o nedenle mi aydınlık, açıklık göründü, tam karar veremedi. Bu cami, cami olarak yapılmış bir binadır, kiliseden bozma falan değildir. Bu nedenle Demir bir başka sever Beyazmeydan Cami'sini. Ona atalarının ender bir mirasıdır, diye düşünür, çok gururlanır. Çünkü atalarını miras bırakmakta pek cimri bulur.

Demir'e göre, aman canım sendecidirler ataları. Tam şarklıdır işte. Gelecek nesillere miras kalsın diye kendileri uğraşıp da güzel mimari bir eser yapacaklarına başkalarının daha önceden yaptıklarını ufak bir tadilatla miras olarak bırakmaya bayılırlar. Yapmak zor, tadilat daha kolay. Üstelik tadilattan sonra gönlüne göre, ya da o güne göre popüler bir büyüğümüzün adını koy, ayrıca da nüfuz kazan, prim yap, vesaire vesaire. Buralarda tekrardan trafik sıkıştı, araba yavaşladı. Şehir trafiği bu, olmadık bir yere bir araba geçici park etse tıkanma birbirini takip ediyor. Bakıyorsunuz yolda on dakika beklemişsiniz.

Şimdi Ulu Cami'nin önündeler, caminin hemen dibinde Atatürk İlkokulu var. Demir'in okuduğu ilkokullardan galiba ikincisi. Demir üç ilkokulda okuyarak bitirdi. O da ayrı bir konu ya. Şimdi hatırladı, Atatürk İlkokulu onun ilk eğitimdeki üçüncü okulu. Demir beş yıllık eğitimi üç değil, dört ilkokulda okuyarak bitirdi. Nevzat konuşuyor.

"Bugün buranın bazarı, trafik o nedenle çok sıkışık," diyor.

"Çek arabayı sağa, biz inelim, sen de buralarda bir yerde arabayı park et, bize yetiş." dedi Kani.

Demir'e baktı ne düşünürsün gibisinden.

"Evet, yürümüş oluruz biraz Nevzat'ım, dedi Demir cevap biraz yürüyelim sen bize yetiş ama yemekte seni de görmek istiyorum."

"Tamam abeee."

Nevzat önce, insinler diye arabayı kenara çekti, geldi sol taraftan Demir'in kapısını açtı. Kendisi daha sonra meydana park için bir yer ayarlayacak.

Nevzat'ın üstündeki kıyafetin gündelik olduğu belli olmasına rağmen yine de yepyeni. Demir hayretler içinde, hayret

etmek onun kârı oldu bugünlerde. Yaşam standardı açısından Abuzer Amcası ve onun oğlu Nevzat'ı karşılaştırıyor, babayla oğul arasında Nevzat lehine ne kadar çok fark oluşmuş diye düşünüyor. Demir çocukluğunda Abuzer Amcasını yamasız pantolonla hiç görmemiştir. Hep yamalı idi yavrum onun üstü başı. Bayramlarda bile Abuzer Amcasını yamalı pantolonla hatırlar. Kendi kendine, şimdi herkes zengin diyor. Daha Nevzat doğmadan önce amcasının evindeki perişanlık dünyasını anımsıyor. İşte o nedenle hayret etmekte ya. O gece babası, amcası M. Ali, Halil ve tüm aile çoluk çocuk yeni yıl kutlaması için amcası Abuzer'in evinde birlikteler. Ev küçük, Urfa tabiri ile düdük kadar bir ev. Demirlerin o sırada Toprak Meydanı'nda oturdukları evlerinin yarısı kadar bile yok. Evde elektrik yok, su yok, doğru dürüst abdesthane yok.

Ev, küçük bir hayat ve iç içe iki odadan ibaret. Hayattan dört, beş basamakla çıkılan ilk oda bilemedin yirmi metrekare. İkinci iç oda ise ancak altı, yedi metrekare. Bu küçük oda Behiye Yengenin dikiş odası olarak biliniyor. Demir, Behiye Yengesini aileyi geçindirmek için hep dikiş dikerken hatırlar. Zaten bu aileyi dikişten kazandığı üç beş kuruşla o yaşatmıştır. Amcasının ise çalıştığı hiç görülmemiştir. Demir, onun işinin sadece çocuk yapmak olduğunu düşünmüştür. Amcasının sekiz çocuğu olmuştur.

Babasının, "Abuzer ağam çok iyi bir dizel ustasıdır" dediğini hatırlar ama hele iyi bir ustalık yapması şöyle dursun, amcasının ustalık yaptığını bile ila maşallah hiç görmemiştir Demir. Evin tuvaleti ve mutfağı hayatın öbür ucunda, yola bakan tarafta, yan yana yapılmış, ortalarından içeriye hayata doğru cümle kapı açılıyor. Hayatın uzunluğu yedi, yok yok, ancak altı metre olsa gerek, hatta belki dört metre. Tuvaletin hemen yanı başından yarı taş, yarı beton bir merdiven çıkıyor, tuvalet ve mutfağın üstünde oluşan küçük bir sahanlığa bağlanıyor. Merdiven kenarında dizilmiş, hem korkuluk hem de çiçeklik görevini yapan çeşitli yağ ve gaz tenekeleri, içlerindeki çiçeklerle evin tek süsü olmuş. Sak-sılarda çoğunlukla gül ve ful ekili. Yengesi bu sahanlığı, evin zahiresini yaparken, güneş ve kurutma işlemi isteyen malzemele-

ri hazırlamak için kullanıyor. Yaz günleri burayı yatma amaçlı kullanmışlar mıdır, Demir hatırlamıyor. Muhtemelen kullanılmamıştır, çünkü bu sahanlığı çok küçük diye hatırlıyor.

O gün çok soğuk bir gündü. Hep beraber sofrada bütün gece yiyip içmişlerdi. Sofrada yiyecek olarak ender, ender değil, daha daha ender şeyler vardı diye hatırlıyor. Portakallar vardı, elmalar vardı, şeker gibi pirçikliler vardı. O zaman yiyebildikleri en bol meyve pirçikli, bir de şeker gibi o zamanın pirçiklileri, hakikaten bal zannedilir.

Demir'in çocukluğunda Urfa'da portakal, elma bulmak her zaman zor. Hem bu meyveler Urfa'ya az geliyor, hem de onlar, o zamanlar onları gönüllerince alabilen ekonomik sınıftan sayılmazlar. Ancak, yeni yılda, yıldan yıla evlerine portakal alınmakta. Elma sanki daha bol diye hatırlıyor Demir ama o elma da Amasya elması, Demir'in gözünde değersiz. Hâlbuki manavlarda daha iri iri elmalar görüyor ama babası onlardan almaz, onlar pahalı. Bakmayın siz şimdi insanların ekolojik Amasya elması almak için çırpındığına, o zamanlar en bol elma cinsi Amasya elması. Ve de çok ucuz.

Bu kadar yiyip içtikten sonra o evde tuvalete gitmenin zorluğunu anımsıyor. Belki kar da var o gece anımsamıyor ama ışıksız, karanlık bir tuvalet gözlerinin önünde. Tuvaleti oturma odasında yanan lambanın dışarı sızan ışıltısı altında kullanabiliyorlar. O tuvalete gitmek işte böyle zor.

O kadar kalabalık insan, muhtemelen yirmiye yakın kişi, belki on beş kişi, o gece, o evde birlikte yattıklarını biliyor, ne sefalet diye geçiyor aklından. Şimdi kendi kendine düşündükçe kötü kokmuştur o gece o ev, demesine rağmen, ama hayret bir şey burnuna hiç kötü bir koku geldiğini hatırlamıyor. O geceden hatırasına yerleşmiş kötü koku hiç yok.

Demir'le Kani arabadan indiler. İner inmez her ikisi de biraz rahatladılar. Yavaş seyreden, bu nedenle rüzgâr da yapamayan arabanın içi çok ısınmıştı. Arabadan inmekle temiz serin bir havanın yüzlerini okşaması bir oldu. Tam Ulu Cami'nin arka girişi-nin meydana açıldığı sokağın köşesinde indiler. Yıldız Meydanı

diyorlar bu meydana. Çok eskilerde bu meydanda bu adı taşıyan bir de güzel bir hamam vardı. Yıldız Hamamı. Suyunun sıcaklığı ile bilinen bir hamamdı. Yolu genişletmek, meydanı açmak gayesiyle yıktılar hamamı, katlettiler, üstünü asfaltladılar, kapattılar. O tarihlerde insanlarda eski eser, tarihi eser düşüncesi, bilgi ve görgüsü daha azdı. Dolayısıyla bu katliamda teammüd falan yok. Bilgisizlikten, cahillikten oluşmuştu bu tarih katliamı. Demir çok emin ki, bu gün olsa, bu hamam yıkılmazdı, katledilmezdi, o kadar da değil, şimdilerde tarihi yapılara, olayları farklı yorumlanarak da olsa daha bir özen gösterilmekte. Dünyada tarihi eser katliamı şimdilerde daha daha güneylere indi. Bu sıralarda tarih katliamı haberleri Arap ülkelerinde duyuluyor. Araplar, Osmanlı eserlerini yok etmede yarışa girmişler.

Hamamın giriş kapısını anımsıyor Demir, merdivenlerle yeraltına inerlerdi. Hamamın tarihini anımsamamakta ama gerçek isminin Yıldız olmadığını düşünüyor. Aklında kalan yapı tarzı ona muhtemelen bir Osmanlı yapısı olduğunu düşündürüyor. Demir'in ailesi hamama on beş, ya da yirmi günde bir giderlerdi. O zamanlar aile gelirlerine hamam da pahalı gelirdi. O zamanın bütçesine göre en ucuz temizlenme şekli su ısıtarak yine evde genemeçte yıkanmaktı. Anneannesinin onları yıkamak için harcadığı çabayı düşünüyor, al al olmuş çıplak bedeni gözlerinin önüne geliyor.

Demir, Kani'nin koluna girdi. Arabadan indikleri sıradaki hafif esintinin verdiği rahatlama geçince ancak çevrelerine bakabildiler. Etraf insan kaynıyor. Meydanda her şey; insan, hayvan, eşya, canlı cansız kırmızı, sarı, yeşil birbirine karışmış ve hareket ediyor. Dolayısıyla olayları kolayca izlemek zor. Bu ne böyle, bu ne yahu, bu saatte bu ne kalabalık, bu ne hızlı yaşam, diye düşünmekten insan kendini alamıyor.

Demir, Kani'ye bakarak, “Bu kadar hızlı yaşanırsa çabuk biter bu yaşam, bu canlılık yok olur, dayanamaz. Bu hız buradaki yaşam enerjisini bir saatte bitirir.”

“Zaten sen, bir de bir iki saat sonra seyret buraları,” diyor Kani.

“Bi de namazdan sonra bah, herkes küftü leht olur. Meydanda herkesin öyle çok işi var görünüyor ki, kimse kimsenin yüzüne bile bakmıyor.”

Atatürk İlköğretim Okulu bahçesinin yüksek duvarla kapalı kısmını sebze, meyve tezgâhları baştanbaşa adeta istila etmişler. Bu tezgâhların tam karşısına hepsi yeşilliklerle dolu belki otuz, belki kırk el arabası tezgâh yerleşmiş. Yeşillik dolu bu arabalarda neler yok, neler. Bağ bağ sarmisaklar, soğanlar, maydanozlar, naneler vesaire. Sarmisak ve soğan bağları İzmir’deki gibi beş altı tane ile yetinilmiş değil. Her bağ yüzlerce tane ihtiva eden devasa bağlar. Sanki tüm Urfa’nın yeşilliklerini toplamış bu pazara getirmişler gibi. Yaşlı, genç, orta yaşlı satıcılar mallarını, satmaya uğraşıyorlar.

Bir de Güneydoğu mutfağı yağ ve et yüklü derler. Ha size! Peki, bu yeşillikleri kimler yiyor. Burayı betimlerken, meydan kargaşa, duman içinde demek yetmez. Kalabalık mı kalabalık, hiçbir canlı hareketi ya da cansız bir cismi, örneğin bir meyve kasasını, on beş saniye takip etmek mümkün değil. Ya biri yürüyor daha siz içinde ya da yanında ne olduğunu anlamadan baktığınız tezgâhın önüne geçiyor ya bir başkası, içinde ne var diye merak ettiğiniz küfeyi ya da bir kasanın önünü kapatıyor veya içini boşaltıyor

Adamlar; yürüyor, duruyor, koşuyor, bağırıyor, sandıklar kaldırıyor, indiriliyor, yerleştiriliyor, boşaltılıyor, tekrar dolduruluyor hiçbir şeyi takip edemiyorsunuz, bir kargaşadır gidiyor. Duyulan sesler karışık. Fiyat söyleyerek malının reklâmını yapanlar, benzetmelerle malını öne çıkarmak, dikkat çekmek isteyenler, ...otuziki dişe keman çaldırır... Biyambalı... gibi etkisini ve tesirini bağırarak şurubunu satmak isteyenler ve başkaca sesler birbirine karışıyor.

Demir kendi kendine gözlerimi kapatınca belki bu kargaşayı daha az hissederim diye gözlerini kapatmayı denerken, meydana bitişik ve daha uzak komşu camilerden meydandaki gürültüye rahmet okutacak gürültüde ezan sesleri duyulmaya başladı.

“Bu insanlar vallahi buraya sığmaz, bu şehri kastediyorum,” dedi.

“Bu şehre, bu insanlar nasıl sığar?” tekrar sordu.

Kani'den; “Sen buralarda oyalan, Nevzat şimdi gelir, ben namazımın farzını kılım, geliyem.” cevabını aldı.

Kani birden telaşlandı, mutlu bir telaş kapladı yüzünü. Yüz çizgileri sevinçle gülüyor, namaza gidiyor. Demir'in cevabını beklemeden yürüdü. Demir arkasından bakarken Ulu Cami'nin üst girişine, Atatürk İlköğretim Okulu'nun bittiği yerden başlayan cami giriş kapısına doğru yöneldi. Kani mutlu mesut yürürken Demir arkadan onu izliyor. Güneş ışınları onun kel kafasında kendi aralarında bir sürü oyun oynuyor, değişik şekiller çiziyor, kırmızı, sarı, mavi, yeşil renkli ışıklar kafasının her hareketinde, kutsal birtakım şekiller oluşturup kaybolup, yeni gelen ışıklara yer açıyorlar. Kani gittikçe hızlandı, tam cami kapısına varacağı sırada bir kez elini kaldırdı, mutlaka tanıdık birine rastladı ve selam verdi.

Meydan güneş ışınlarından o kadar aydınlık ki, her şey parlıyor, bu nedenle insanın hiçbir şeyi tam olarak görmesi mümkün değil. Çok kimse güneş böyle tam tepede dururken, güneş ışınlarının birazdan yatacağına ve etkisinin azalacağına inanamaz. Güneşin bu parlaklığı, onun sanki hep böyle tepenizde kalacağı, hatta etkisinin daha da artacağı izlenimini veriyor. Ama Demir biliyor ki güneş artık tepeden inecek ve yakıcı etkisi giderek azalacak. İnsanlar biraz evvel tanrıya koştukları gibi güneşin etkisi azalmaya başladığı zaman da yine Tanrı'ya dua etmeye koşacak. Bu dua etme işi on bin yıldan beri sürdüğü gibi güneş geldikçe, yükseldikçe, gittikçe biteviye sürecek.

Gılgamış Destanı'nın insanların Tanrı'ya yakarmalarını anlatan bölümünde;

“İnsanlar sabah kalkarlar, secde ederek Tanrılarına yakarır:

Güneşi bize geri gönder ekinlerimize boy versin, başak sayımızı arttırsın, içindeki buğday tanelerini şişirsin” diye dua ederlerdi.

Tanrıları onlara, onlara göre uslu durdukları, Tanrı'nın istediklerini yaptıkları, ona kurban verdikleri zaman, bulutları kaldırarak, sisleri dağıtarak güneşi geri gönderirdi.

İnsanlar kanmazlar, güneş tepeye geldiğinde yine Tanrı'ya koşar, yalvarırlardı; yani şimdiki öğle vaktindeki gibi yalvarırlardı. Güneş gitmesin, hep böyle tepelerinde kalsın isterlerdi. Güneş ufka doğru yatmaya başlayınca, bizim açgözlü insanoğlu tekrar secdeye gelir yalvarırdı.

...Kabul, bizi ısıtan, karnımızı doyuran güneşimizi gönderiyorsun ama hiç olmazsa yarın tekrar doğsun, derlerdi ve tekrardan dua ederlerdi. Bu yakarmalar böylece sürüp giderdi. İnsanların bazıları ise ölçüyü kaçıırır, yakarmaları günde bilmem kaç keze çıkarırdı.

Efsaneye göre bu yakarmalar günde beş kez değil on, on beş kezi bulurdu. Dini bir söylence de, İslami inanışta, Allah'ın Musa'ya, yakarma sayısı olarak ilk teklifi, günde elli kez olarak verdiğidir.

Güya Musa, Tanrı'ya, "Allahım, beni affet, ama benim bildiğim, senin de benden iyi tanıdığın bu insanlar, benim insanlarım, hem de senin kulların günde elli kez namaz kılamaz" diye itirazda bulunmuş, yakarmış, yakarmış da, Tanrı da güya zar zor ibadet sayısını günde beş vakite indirmişmiş.

İnsanlık tarihinde namaz geleneği on bin yıllık bir gelenek, ama her din, hatta her mezhep kendine göre olaya sahip çıkıyor. O sıcakta bütün bunlar aklından geçerken, "değişen, bizim olayları algılama biçimimiz" diye kendi kendine mırıldanıyor Demir.

"İster Sümerli olsun, ister Kenan'ı, ister Kureyşli kabilelerinden olsun, Allah'a karşı yakarmanın anlamından çok biçimi değişmekte, sunumu değişmekte."

Kani de bin beş yüz sene önceki peygamberinin izinde, ama Tanrı'ya yakarmanın yaklaşık on beş bin yıllık bir gelenek olduğunun farkında değil. Ayrıca namazı ilk icat edenin kendi peygamberi olmadığını, hele hele Allah'ın ilk ona göndermediğini söyleyen de inanmaz.

.....Buraya geldiğimiz günden beri, bu Edula denen avrat sabah ezanı ile hepimizi sıraya dizip bize namaz öğretmeye çalışıyor. Namaz dualarını ezberletiyor. Bir keresinde ezberlemeyenlerin kerpetenle tırnaklarını çekerim dedi. Burada her zorluğa katlanmak çok zor, ama bundan da zor olan sabah şafak sökmeden namaz için uyanmak. Neredeyse geleli on beş günü geçmesine rağmen ben hâlâ bu sabahtan ezanla birlikte namaza uyandırılmaya alışamadım. Son iki günden bu yana öğretmeyi de bıraktı, sadece yanlış doğru denetim yapıyor. Doğru namaz kılamayanları dövüyor. Ben hiç dayak yemedim, çünkü tilki uykusunda yatıyorum ve çok istekli namaz kılıyorum. Fakat duaları bir türlü ezberleyemiyorum. Bir gün bu yüzden iyi bir kötek yiyeceğimin de farkındayım. Edula'yı ikna etmek ne mümkün, hepimizi azize yapmak istiyor. Geçen gün Hatice uyanamadı diye kızın sırtına bir dürtme vurmuş, ertesi gün kızın sırtı mosmor olmuş. Ablası Fatma, Hatice şimdi geceleri uyumuyor, namaza kalkmam diye ödü kopuyor, dedi. Bak, ben de dürtme vurmayı bu Edula avrat-tan öğrendim.

Geçen gün, dün gece değil ondan bir önceki gece akşam bütün Şirket'in ahalisi namaza durduk, namazımızı kıldık. Ortada heç bişe yok, beş dakika sonra bu Edula denen avrat Fatma ablayı bir dövdü bir dövdü, niye diye hepimiz şaşırarak kaldık. Ablanın ağzından burunda kan geldi. Sonra o Zeliha kız söledi, Fatma Abla hastaymış, yanı kirlenmiş ha hastayken namaz kılınmazmış, o nedenle dayak yemiş, dedi. Kız ne bilsin.....

Güneşten korunmak için Atatük İlköğretim Okulu'nun girişindeki kalın duvar ve üstündeki ensiz sundurmanın altına sığınmış, hatta yakındaki el arabasının hafif geri gitmesine de sebep olarak, onu iterek açtığı yerde, anneannesinin ilk namaz macerasını düşünürken yine dalmış olduğunu fark etti Demir.

Ancak namaza başlamışlardır, daha on, on beş dakika var namazın bitmesine, diye kendine sıkıldığını beyan etti.

Meydana ilk geldiklerinde göz alan yeşillik tezgâhları her alışveriş edenin, her alışverişte bir çarpım satın almasına rağ-

men yine dopdolu. Buralarda alışverişler hep bol keseden yapılmakta, seeler yine dolu olmasına dolu da, mutlaka devamlı bir yerlerden takviye görüyor.

Ancak sabahtan beri güneş ışınlarından aldıkları keskin bıçak darbeleri ile dirilikleri sanki biraz azalmış. Artık sahipleri de seeleri ile uğraşmayı bırakmışlar, habire su serperek yeşillikleri diri tutmaya çalışmıyorlar. Onlar da bıktı sanki. Zaten kimi tezgâhların başlarında müşteri olarak kimseler yok artık. Seelerin sahipleri de ortada görünmüyor, muhtemelen şimdi hep beraber namazdalar.

Birazdan daha bir rehavet çökecek bu kalabalık meydanın üstüne, sıcağın birazdan daha bitkin olacak buraları, Demir öyle hissediyor. Çünkü canlılarla güneş arasındaki karşılıklı savaş bitti. Savaşı güneş kazandı. Meydanı ve meydandakileri er meydanından kaçırttı. Bazı tezgâh sahipleri ıslak telisleri tezgâhların üstüne örtmeye başlamış bile.

Camide bangır bangır konuşan vaizin sesi kesildi, demek namaz başladı.

“Abe seni çok aradım,” diye gelen ses Nevzat’tan.

“Bırayı nerden buldi, eyi yer ha.”

“Kani abem nerde?” diyor.

“Geciktik, Ramazan abe saat bir buçukta bekliyordu.”

Ramazan’a da saygısızlık etmekten çekiniyor. Ne de olsa Ramazan memleketin ileri geleni.

“Namazda,” dedi Demir,

“Sanırım beş dakika sonra gelir, ama bugün Cuma mı,” diye ortaya sordu. Cuma tabii, unutmuş Demir.

Bugünün namazı uzar. Lafı söyleyince hatırlıyor, “kutsal gün” diyor içinden. Nevzat’a duyurmak istemiyor kinayesini, rahat durmaya özen gösteriyor, “Gelince hemen gideriz.”

“Heee, cumayı unuttum ben.” “Keşke unutmaysaydım,” diyor Nevzat, üzgün.

“Daha çok cumalar var önünde, daha çok gidersin cumaya, hayıflanma,” diyor Demir ona. Laf ola teselli etmek için.

İçinden, bir gün için çok şey kaçırmış sayılmazsın, diye düşünüyor. “En mübarek gün bugün, namazı bütün haftaların ibadetine bedeldir,” diyor Nevzat. İlâveten, “Ele deyiler” diyor.

Son yargısını kesin kendi bilgisi imiş gibi açıkladığı için mahcup Nevzat, biraz önce söylediği kesin yargısını geri almak ister gibi, tekrar ediyor; “Ele deyiler.”

“Ele deyiler,” öyle diyorlar da, kim diyor, doğru mu, yanlış mı diyorlar, cumanın perşembeden daha kutsal olduğunun nasıl bir mantığı var. Uyanıklar için, tipik bir şark kurnazlığı. Bir öğün ibadet et, bir hafta yan gel yat mantığı, yağma mı bu, diyecek, vazgeçiyor, tartışma başlatmak istemiyor Demir. Biliyor böyle bir konuya girerse tartışma uzar. Gerek saygısızlık etmemek için, gerekse saha avantajının onların olmasından, vazgeçiyor bir şeyler söylemekten, kutsal günler üzerine nutuk atmaktan vazgeçiyor.

“Haftaya ben seni uyaracağım, unutmayacaksın cumayı, söz” diyor, Nevzat’a, konuyu kapatıyor.

Lafı çok sevecen, babacan söylüyor. Öyle babacan davranmazsa, haftaya cumaya beraber gidelim demek cesaretini bulur köftehor, Demir biliyor. Haddini bilmez bu cahil herifler, diye düşünüyor. Hele Nevzat çok cahil, hiç hoşgörüsüz sınıftan biri, biliyor. Ne yapsın zavallı, kafasında hoş görüye zemin oluşturacak ufak bir bilgi kırıntısı bile yok. Namaz bitti, tıkalı kanalın aniden açılması gibi, cemaat camiden meydana doğru akmaya başladı.

Kani şimdi mayışmış, yumuşamış, melul bir yüzle teşrif eder, diye düşündü Demir. Nitekim düşündüğü gibi oldu. Bir dakika bile geçmeden Kani uzaktan göründü.

“Hadi gidelim” diye, daha yanlarına yaklaşmadan, uzaktan seslendi. Sıralandılar hemen, Kani sağda, Demir onun solunda, Demir’in hafif ön solunda Nevzat, yürüyorlar. Meydan hareketlendi, sesler daha da arttı. Onlar kalabalığın merkezinden uzaklaşmalarına rağmen gürültü sanki onları takip ediyormuşçasına sesler henüz azalmadı. Kuzeyden güneye uzanan caddeyi güneye doğru yürüyorlar. Yolun her iki tarafında yine el arabaları ağırlıkta, seyrek olarak da yerlere serilmiş naylonlar üzerine kurulmuş

tezgâhlar, baştanbaşa uzanıyor. Yolun sol tarafında kaldırım daha geniş, onlar sağ taraftan yürüyorlar. Sol taraftaki kaldırımın üstüne yol boyunca çoğunlukla ayakkabı, elbise, kaçak, yöresel imalat malzemelerinin tezgâhları kurulmuş. Tezgâhlara yaklaştıkça yarı ham deri ve yeni kumaş kokuları daha yoğun duyuluyor.

Sol taraftaki dükkânların önündeki kaldırım o kadar geniş ki tezgâhlar arkadaki dükkânlar ve işyerlerinin önünü çok kapamamış, tezgâhlarla dükkânlar arasında da bir yürüyüş yolu oluşmuş.

Böylece pazarın kurulduğu günlerde bu dükkânların da rızkı kesilmemiş olmuş.

Bizimkiler yolun sağından yürümeye devam ediyorlar. Teke Zehrasının oğlu, Zellekler'in torunu, berber Müslüm'ün dükkânının önünden geçmekte. Dükkân yine eskiden Demir'in bildiği gibi berber dükkânı, ama içinde çalışanları tanıyamıyor. Muhtemel berber Müslüm'ün çocukları veya torunlarıdır. Berber Müslüm çalışamaz durumda hastaydı. Çünkü birkaç yıl önce İzmir'de onu tedavi etmişti. Sağ tarafı felç olmuştu, konuşamıyordu. Daha sonraları ne oldu, öldü mü, kaldı mı, bilmiyor, soruyor. Kani'ye sırayla soracak, "Çalışanlar kim" diyor önce.

"Oğlu ha, Müslüm abenin oğlu, hetırlemisen mi?"

Urfa şivesi ile "Hetırlemiyem," diyor Demir.

Aralarındaki dialog çok ilginç, zaman zaman Kani'ye sinirleniyor. Kani tek kelimelerle konuşuyor, konuşmayı sevmiyor. Az konuşman, dindarlığının etiği mi diyecek oldu, takılmasına kızar, bu sefer hiç konuşmaz, biliyor, onun için hiçbir şey söylemiyor.

"Müslüm Abi nasıl?" diye soruyor Demir.

"Ele, yatı deyiler," diyor Kani.

"Ölmedi demek."

Yog yog eyi, n' olacak işte, avrat bakı gendine, yaşı mı az ki.

"Ortağı Mahmut Abi?"

"O, eyi maşallah. Heç bi şeyi yok, Bakla Suyu'nda bir dairesi var."

"Mahmut Müslüm Abi'den daha gençtir değil mi?"

"He lo çoktur aralarında ferk."

"Mahmut bizden kaç yaş büyük ki."

Berber Müslüm'ün dükkânının tam karşısında yolun sol tarafında, çevresindeki binalara göre daha modern bir bina, yeni bir pasaj yapılmış, birkaç yıl önce bir geldiğinde Demir görmüştü.

İşte tam o pasajın önünden, onlara doğru sevinçli bir yüz ifadesi ile gelen birisi var, Demir görür görmez tanıyor, karşılaşmak istediği en son insan ama kaçmak mümkün değil. Onlara doğru hızla yaklaşıyor.

Rauf'la karşılaşmaktan hiç memnun olmadı, sülük gibi yapışacak şimdi diye sıkıldı. Ani'nin kardeşidir Rauf. Ani'nin bir yaş ya da bilemedin bir buçuk yaş büyük abisidir, Demir'den de bir yaş küçüktür. Uzun zamandan beri Rauf'la karşılaşmaktan hoşlanmaz Demir. Demir'e göre öküz ölmüş, ortaklık ayrılmış, uzun zamandan beri aralarında manevi, içsel bir bağ kalmamıştır. Oysa o eski yıllarda Rauf'la karşılaşmaktan ne heyecan duyardı. Her karşılaşmalarında mutlu olur, daha çok karşılaşmak ister, karşılaşmak için bahaneler yaratırdı. Sanki Ani ile karşılaşmış gibi hissederdi kendini. Her karşılaşmalarında dönüp dolaşıp lafı Ani'ye getirirdi. O da domuz, Demir'in bu zaafını bilir, ya da hisseder, inadına, ne yapıyor, ne ediyor diye Ani hakkında hiç bilgi vermezdi.

“Demir Beg, kardaşım, hoş geldin,” diyor, üstüne atılıp, sarılıyor, kucaklıyor, adeta kollarında sıkıyor, şapur şapur öpüşüyorlar. Güçlü elleri ile Demir'in ellerini sıkıyor, sallıyor, bir türlü bırakmıyor. Kani'ye aldırtnıyor, nasıl olsa her gün görüyoruz birbirimizi hesabına, ona hafif başucuyla selam vermekle yetiniyor.

“Başı sağ olsun. Ben de bugün duydum, Fatma Nene ölmüş, Allah rahmet etsin,” diyor.

.....*Bu Meryem keri ele çok güzel bir avrattı, sorma getsin. Gendi hakkında bi kelime laf etmezdi. Kaç sefer sordum kaç kardaşsız, sen biralara nasıl geldi, ama ağzından bir laf çıkmadı.*

“Ben Müslüman oldum, hak dinine geçtim, eskileri unuttum, heç bir şey bilmiyem” derdi. Feket bence heç Müslüman olmadı, yalan söledi. Allah rahmet eylesin, Allah günahlarını bağışlasın....

Beş yıl önce Rauf'un babaannesi öldüğünde, anneannesi-
nin onun hakkında söyledikleri hatırına geliyor Demir'in.

"Beklerem tükene gel, bak tam karşısı bizim tüken, bırakmam valla, geleceğiye söz ver," diyor. Kani'ye dönüyor, "Ağayı al gel." "İnşallah çok burdadır, gene bir, iki gün içinde getmidir," diyor. "Seni bu sefer öyle çabuk bırakmayız," diye ilave ediyor. Sevecen, gerçekten söylediğini iyi niyetle, sevgiyle, söylediği, ses tonunda bangır bangır bağırıyor. "Buyrun öğle yemeği yiyag, valla, size güzel bir kebab söylüyüm," diyor.

Demir, Kani'yi şahit gösterip söz veriyor. "Mutlaka ziya-
retine özel geleceğim, ama beni yemek yemekten azat et, inan ki yiyemiyorum, baksana halimize" diyor, göbeğini elliyor. Rauf, Demir'in söylediklerini duymuyor bile. Hem çocukluğundan beri biraz ağır duyar, sağırdır, hem de bazan işine gelmeyi için duymadığını söylerler. Demir'in söylediklerini duymuyor bile,

"Yemeğe bekliyem mutlaka ha" diyor.

Tam dönüp giderken bir an duruyor Demir'e bakarak, "Ani de burada, dün geldi, yalnız, kocası gelmemiş, baş sağlığına beraber geliriz artık," diyor. Rauf uzaklaşırken, içinden onun için, onun bunun çocuğu sıfatını geçirerek, "Selam söyle" diyor, Demir. "Selam söyle" tekrardan sesleniyor. Fakat deminkinden daha yüksek sesle seslendiğini fark ediyor, neden bilinmez, bir anda içini bir coşku kaplıyor.

Kunduracı pazarına yaklaşıyorlar, Demir, Kani'nin kolundan çıktı. Rauf'la karşılaştıklarından beri caddenin sağından yürüyorlar, hatta arabadan indiklerinden beri hep sağdan yürüyorlar denebilir, bir iki kez sıkışık bir kaç tezgâhı atlamak için karşıya geçtiler. Şimdi sol tarafta, tam karşılarında Kasap pazarı var. Hiç değişmemiş Kasap pazarı. Demir nasıl teslim ettiyse öyle teslim alacak gibi, uzaktan bile bıraktığı kadar pis kokuyor. Kasap pazarı eski esnaf teşkilatlarının geçerli olduğu zamanlardan kalma halen faal bir yapı. Bina çok eski. Dükkânlar aynı model, aynı genişlikte ve boyda. Üç giriş çıkışı olan T şeklinde yapılmış bir yapı. Kunduracı Pazarı tarafından, içeriye üzerine

binlerce sineğin konup kalktığı eski, demir, çember şeklinde bir kapıyla girilmekte. T'nin kuzey tarafındaki kısa bacağından girerseniz ta karşıda, T'nin güney ucunun başladığı yerde Kasap Ahmet'in dükkânı vardı.

Kasap Ahmet, Demir'in babasının çok yakın arkadaşıydı. Hiç arkadaşlıklarını görmemişti ya ikisinin, ama babası öyle su-nardı ona veya gerçekten de öyleydi de o fark etmemişti. Ayrıca zaten babasının kiminle arkadaşlık ettiğini görmüştü ki. Babası-nın çok asosyal bir insan olduğunu hatırlıyor. Ailede başta an-neanne olmak üzere herkes aynı kanaatleydi. Demir ancak bi-linçli bir yaşa geldiğinde bunu fark etmişti.

Her neyse, hemen hemen haftanın her günü Kasap Ah-met'e et almaya geldiği günleri anımsıyor şimdi. O zaman bile Kasap Pazarı'nın şöhretli pis kokusunu daha az hissetmek için, çarşıya daha kısa olan üst kapıdan girerdi. Çünkü çarşının o tarafına esinti daha kolay nüfuz edip, içerdeki havayı daha ko-lay değiştirebiliyordu. Ama buna rağmen hava nereden girerse girsin, çarşıda duyulan yoğun et kokusundan kurtulamaz, ancak sırada et almak için beklerken bir müddet sonra kokuya alışırđı.

Diğer kasap dükkânları sinek avlarken, Kasap Ahmet'in dükkânının önünde kuyruklar oluşur, o da satış yaparken burnun-dan kıl aldırılmazdı. Demir et alırken Kasap Ahmet'le diyalogları-nı bu günkü gibi hatırlar.

Demir "Yarım kilo yağlı kıyma istiyem, anam dolma için dedi," der, "Seni anay da her gün dolma yapı," diye Kasap Ah-met'ten ters cevap alırdı.

Nedense et almada, hep dolma için alındığının söylenmesi öğütlenirdi Demir'e. Demek ki dolma için olunca daha yağlı et alma şansı artıyordu. Demir et almak için kuyrukta beklerken, herkesin hemen hemen her gün dolma yaptığını düşünür ve şaşırırdı. Kasap Ahmet, Urfa'da gördüğü en yakışıklı adamlar-dan biri idi. Pos bıyıklıydı. Demir sağda solda konuşurken, "Ben Kasap Ahmet'in bıyıklarına pos bıyık derim," derdi. Ka-sap Ahmet'in bıyıkları, ona, tıpkı takma bıyıkların, saçların takıldığı makyajla mehter takımına hazırlanmış erleri hatırlatır-

dı. Ama Kasap Ahmet'in bıyıkları takma değil gerçektir. Bu pos bıyıklar yüzünün bembeyaz cildi üstünde sahiden takmamış gibi simsiyah görünürdü.

..... Fatma Abla ve kardeşi Hatice geri dönmeden bir gün önce ben Edibe'ye yoğurt yedirirken, birden Edula'nın yanında çalışan, adını bilmediğim küçük kız bize doğru geldi, "Edibe'nin abisi gelmiş, kapıda. Edibe'yi bir aileye veriyorlar, onu da aynı aileden birileri alacak, köye götüreceklermiş," dedi. Ben de Edibe'yi elinden tutup kapıya gittim. Kapıda buraların diline benzemez başka bir dille konuşan dört tane ince, uzun boylu amca vardı. Birisi Edibe'yi kucağına almak istedi ama pis kokusundan alamayıp elinden tuttu. O sırada arkada duran abisi, tahminen benden üç dört yaş büyük bir oğlan çocuğu bana baktı. Göz göze geldik. Bana minnetle bakıyordu. Oğlan çocuğu çok yakışıklı idi. Nice sonra Fatma abla bana, Edibe ve abisinin bir Arap aileye verildiğini, bu Kasap Ahmet'in babasının o oğlan olduğunu söylemişti. Edibe birkaç gün sonra Haran'da ölmüş dedi.....

"Kasap Ahmet'in oğlu şimdi nerelerde?" diye sordu Demir.

"Adana'da deyiler, özel bir şirketin müdürü imiş."

Kasap Ahmet'in oğlu Osman ile Demir lisede oldukça yakın görüşen iki arkadaşlıklar. Hatta babasının pos bıyıklarını seks ögesi gibi yorumladıkları şakalar yapıp gevrek gevrek gülecek kadar samimi idiler, ama liseden sonra bir daha görüşmemişlerdi. Gerçi daha sonra Demir mesleği nedeniyle Kasap Ahmet'le karşılaşmış, ama Osman'ı sormaya cesaret edememiş, babasının da bildiği eski samimiyetlerinden dolayı onun hakkında ondan bilgi almayı utanmıştı. Osman'ın mühendis olduğunu biliyordu, o kadar.

"Kasap Ahmet öldü mü?" dedi Demir.

"He öldü, canı sağolsun."

"İyi insandı, hiç kötülüğü duyulmamıştı, Allah rahmet eyleye."

Kasap Pazarı'nın giriş kapısı, demirden yapılmış her iki yana açılan iki kanatlı, kanatların üstünde yarım çember gibi işlenmiş süsü bulunan gerçek bir sanat eseridir. Kapı akşamın geç

saatlerine kadar açık durur. Demir kapı, tahminen üç dört metre boyunda, üstten kapıyı çevreleyen yekpare demir çember ve ışın-sı demir çubuklarla süslenmiş, güneşin ışıkları gibi yayılan, yukarıya doğru genişleyen, yelpaze şeklinde çubuklardan oluşmuştur.

Demir özenli bir sanat erbabının elinden çıktığı belli olan bu kapıyı seyrederken, kapının üstüne hayalinde kendine göre eksik kalmış bir süs ilave ediyor, pos bıyıklarının tüm haşmetiyle cepheden görünüşlü Kasap Ahmet'in portresini yapıştırıyor.

“Ne kadar pis kokardı, hâlâ öyle mi?” diyecek oluyor, ama ağzının payını alıyor.

“Hâlâ pis kokuyor,” diyor Kani. Ve ilave ediyor. “Ya ne olacak doktor, herkes seni mi bekli, doktor gelecek buraları temizliyağ diye.”

“Yeri geç kaldık,” dedi.

Bu adamla da hiç konuşulmuyor, diye düşündü Demir. Kızgın kızgın Kani'ye bakarak, “Merak etme Ramazan da namazdan ancak çıkmıştır.”

“O senden daha çok Müslümandır, ihtimal namazdan sonraki duayı da dinlemişti, merak etme sen,” dedi.

Hızlandılar, hep beraber biraz hamle yapıp, Gümük Hanı'na en kolay yol olan İsoççu Pazarı'na doğru yöneldiler. Etraf kalabalık, keşmekeş devam ediyor. Doğal olarak Yıldız Meydanı'nda kurulan pazarın kalabalığı, orası kadar olmasa da buralara da yansımış, gürültü buralarda da had safhada. Bir de acıkmış ki Demir sormayın gitsin.

Güneşin ferî hiç acımasızca tüm şehri kaplamış, her dakika, her saniye ne varsa buharlaştırdığı sıvı ile bir taraftan sıcak buharı, rutubeti arttırmaya devam ediyor, öbür taraftan da yine yakıcı gücünü göndermeyi ihmal etmiyor. Herkes terli, ortalarında teri belli olmayan bir kişi görmek mümkün değil. Bazılarının teri o kadar fazla ki, nasıl terliler diye, tarif etmek bile zor. Özellikle bedenlen çalışan, hareketli gençlerin arkalarında kelebek gibi ter lekeleri gömleğin büyük bir bölümünü kaplamış. Işıslak manzara azımsanmayacak kadar çok. Hele bazılarının sırtında ağaç gibi lekelerin yaşını bile tahmin etmek mümkün

oluyor. Sırtlarındaki giysilerde terlemiş kurumuş, beyaz tuz yapmış, halkalar içten dışa büyüyerek çiziliyor.

Onları uzaktan davetkâr çağıran serinliğin, gölgenin yumuşak nağmelerini duyunca, zar zor arabalardan kurtularak İsoççu Pazarı'na girdiler. Bu çarşının tam karşısında, meydanda, yine meydanı genişletmek gayesiyle yıkılan Selçuklu yapısı bir medrese vardı. Gerçekten çok güzel, Demir'in hayal edebildiği kadarıyla muhteşem bir medrese idi. Belki de daha eskiydi tarih olarak, belki de bir Bizans eseri olabilirdi. Şimdi Gümük Hanı'na gitmek üzere İsoççu Pazarı'na girerken, bu yıkılan handa, kirayla Tom Miks okuduğu, günlerce eski sayı Çelik Bilekler kiradan dönsün de, okumak için sıra ona da gelsin diye beklediği heyecanlı yılları geçiyor, Demir'in gözlerinin önünden. Şimdi yıkılan yerler anılarında koyu bir gölge içinde.

....Tek tek, ya da ikili, üçlü, üst üste konmuş dergiler, tek tek serilmiş kitaplar, o zamanlar en sevdiği ve bildiği tek mecmua, Hayat Mecmuası sergileri koca meydanın bir köşesinde duvarın gölgesinde sergilenmiş ve onların başında, kitapları seyreden kendi gibi birkaç meraklı tanıdığını görüyor..... İsoççu Pazarı'nın diğer köşesindeki Pazar Camisi denilen caminin dibine yerleşik ciğer kebabçılarının kebab kokuları, Demir'e bizi de sahneye al diye bağıyor, biz de varız, en azından kokumuzu duyuyorsun, diyorlar.

Ciğerci esnafı son on-on beş yılda gelişti, buralara kadar çıktı, hatta şehrin yeni bölümlerine kol atıp, oralarda da tam teşekküllü ciğerci dükkânları bile oluşturdular. Demir'in hatırladığı yıllarda bu esnaf üçü-beşi geçmez, Halilülrahman'ın civarında icrayı sanat ederlerdi.

Pazar Camisi tam köşesinde bir kısmı yola taşmış yaşlı bir çınar ağacı var. Gövdesi kalın mı kalın. Gövdesinde yer yer zaman içinde oluşmuş budak delikleri, geçen zamanda ağaçla birlikte büyümüş, koca gözler gibi delikler oluşmuş. Her bir deliğin çapı ortalama yirmi-otuz santim büyüklüğünde ve içlerine kirli kebab şişleri uzatılmış.

İlk bakışta kurumuş izlenimi veren bu ağacın, hem gövdesinin belirli bölgelerindeki çınara özgün açık sarı, yeşil gövde rengi, hem de yükseklerde bir yerlerde hasbelkader gökyüzüne doğru yükselmiş tek tük dallarda, üç beş çınar yaprağı ile zor da olsa yaşadığı fark ediliyor. Yaşıyor ama Demir'e biraz sonra ciğer kokusundan boğulmak üzereymiş gibi geliyor. Kani, İsoçu Pazarı'na bir an önce girelim de bu güneşten kurtulalım der gibi çekiştirirken onu, Demir o çınar ağacını düşünüyor, çınar ağacının gövde kalınlığı çocukluğunda ne kadardı, şimdi ne kadar diye kafasında kıyaslama yapıyor.

“Sanki bu ağaç hiç büyümemiş gibi bak” diyor Kani'ye.

“Bırak çınarı, gövdesini doktor, gidah, artık karnımız acıktı,” diye cevap geliyor.

Serinliğin cümle kapısı gibi duran İsoçu Pazarı'ndan içeri tüm vücutlarının hararetlerini de yanlarına alarak daldılar. Üstü kapalı olan bu yola girer girmez güneşin keskin yakıcılığından kurtulmanın ani rahatlığını hissettiler. Nevzat daha önce silmeye gerek duymadığı anlaşılan alın terini silerek, öne geçti ve hızlı yürümeye başladı.

Üstü kapalı olan bu çarşı hem hayal edilen kadar serin değil, hem de en az dışarısı kadar hareketli... Yalnız ortada dolağan, çalışan insanların yaş ortalaması diğer çarşılara göre daha fazla. Nitekim bu çarşının özelliğidir bu, genellikle yaşlı insanlar çalışır. Hepsi de teşhir ettikleri eşyaları ile yola taşmış, sıra sıra dizilmiş dükkânlar, pazar nedeniyle daha kalabalık. Eskiden bu çarşının tamamı aktar dükkânı idi. Şimdi çoğu dükkânlar manifaturacı olmuş, tek tük aktar dükkânı kalmış.

Bu manifatura dükkânlarında her türlü kumaş, bez, çadır bezi, ip, naylon, kendir, plastik ayakkabılar satılmakta. Gerçi çarşıda aktar dükkânı azalmış ama çarşıdaki baharat kokuları azalmamış. Çarşının Demir'in hoşgeldin kokusu dediği kokusu hiç değişmemiş. Zaten bir keresinde Kani, Demir e, bu çarşıda hiç aktar dükkânı kalmasa bile, baharat kokusu bin yıl çıkmaz, demişti.

Dükkânların genişliği ortalama beş-altı metre kare. Dükkânların çoğunun tabanı kilimlerle ve halılarla kaplanmış. Bu

nedenle dükkân sahipleri ve yardımcıları dükkânda ayakkabısız çalışıyorlar. Çoğu bağdaş kurmuş, oturmuş, bir kısmı da ayakta alışverişle meşgul, eğilince pantolon yerine bu yörede kullanılan şalvarları yeri süpürüyor. Şalvar şimdi gençler arasında oldukça moda olmuş, şalvar giyen sayısı artmış. Eskiden daha az sayıda insan şalvar giyerdi. Belki de o zamanlarda kıyafet kanununun etkisi daha belirgin duyuluyordu. Kıyafet Devrimi bu işte, Atatürk'ün büyüklüğü bu işte, diye düşünüyor, bir kere daha hayranlık duyuyor o büyük insana Demir. İzmir'de Gilman isimli bir Arap asistanını hatırlıyor. Bir gün bu Arap asistanına; "Gilman Türkiye ile Arap ülkeleri arasında sence bir fark var mı? Biz buradan baktığımız zaman, büyük bir fark yokmuş izlenimi ediniyoruz. Yaptığımız bu kadar devrimler, bunların yeşermesi için verdiğimiz emekler bize hiç fayda vermemiş ya da beklediğimiz kadar fayda vermemiş gibi geliyor bize ve moralimiz bozuluyor. Dışardan bakan bir kişi olarak bir fark var mı aramızda?" diye sormuştu.

O da, "Olur mu abi, çok fark var bizimle sizin aranızda.

Bir kere karayoluyla, güneyden Türkiye'ye girince bize göre her şey değişir. Tabelalar Latin harflerine döner bu bir, hemen kıyafet değişikliği göze çarpar pat diye bu iki, mesela setre pantolon çıkar ortaya. Bu sizin fark etmeyeceğiniz kadar önemli bir olaydır. Biz, güneyden Türkiye'ye girince Avrupa'ya girdik sayarız kendimizi," demişti. Demir bu konuşmanın verdiği morale, bu konuşmayı sağda solda, aile toplantılarında en az on, on beş kez anlatmıştı.

Şimdiler de gençlerde giyime kuşama otantik bir yaklaşım var. Şalvarı daha çok yöresel özellikleri yaşatmak adına giyorlar. Bu şalvarlılar ayağa kalkma zorunluluğuna girince, alışmamış gözler için halleri çok komik oluyor. Ayakları da çıplak ya da, ayakkabısız olunca boyları çok kısa görünüyor.

Dükkânlara ziyarete gelmiş sohbet dalmış kişiler ayakka-bılarını çıkarmamış, çoğunlukla, dükkânın kenarına oturmuş, ayaklarını yerden yarım metre aşağıdaki yola doğru sarkıtmışlar. Bir iki dükkânda yemek yeniyor. Yemek yerken sofraya etra-

fina oturmak için misafirler de ayakkabılarını çıkarmak zorunda kalmışlar.

İsotçu Pazarı'na girdiklerinden bu yana Kani'nin de selamlaşma sayısı arttı. Kemal'in babası, Demir'in eniştesi Abdullah'ın dükkânı bu çarşıdaydı ve Demir çocukluğunda buralara sık gelirdi. Arap Meydanı'ndaki teyzesinin evine giden en kestirme yollardan biri de buradan geçirdi. Çarşuyu yürürken yolun sonunda, çarşının açıldığı bol çınar ağaçlarının bulunduğu meydana varmadan, Kalaycı Pazarı dönüşünden üç beş dükkân önce Abdullah Eniştenin dükkânına rastlar, meydana çıkar çıkmaz karşınızda Demirci Muharrem'in dükkânını görürdünüz. Köroğlu Kahvesi de bu meydana bakardı.

Demirci Muharrem dükkânının pisliği ile meşhur olmuş, anlatılana göre hoş sohbet, Urfa'da bilge kimliği ön plana çıkmış ve dükkânının pisliğine tarih düşülmüş, söylenmeden geçilemeyecek şöhreti olan bir esnaf. Ama dükkânı pis mi, pis Demirci Muharrem babasından miras aldığı dükkânı, babası gibi tahminen otuz-kırk yıllık tarih içinde hiç badana etmemiş. Şey dermiş hep; "Pislik benim dükkânımın karizmasıdır, biz, babam da, ben de bilmem kaç yıldır dükkânımızı badana ettirmedik, ettirmeyiz de," diye, pek iddialı konuşurmuş. Rivayet o ki, altmış ihtilali olunca, Türkiye'nin her tarafında olduğu gibi Urfa'yada askeri garnizondan bir yüzbaşı, belediye reisinin yerine vekâleten görevlendirilmiş. Görevlendirilen kişi neticede asker ya, malum, esnafı asker gibi denetlemeye çıktığı bir gün, Kalaycı Pazarı'nı gezerken, Demirci Muharrem'in dükkânına takılmış. İşte bizim geçici belediye reisi, işgüzar yüzbaşı, dükkânını kapatırım tehdidi altında Demirci Muharrem'den tez zamanda dükkânını badana yaptırmasını istemiş. Muharrem'in itirazları işe yaramamış ve al takke, ver küllah, neticede tezgâhı kapanacak korkusu ile dükkânı badana yaptırmış. Yaptırmasına yaptırmış ama bu olay elalemin diline pelesenk olmuş. Demirci Muharrem'in, dükkânını badana yaptırması, bütün Urfa'da alay konusu olmuş, Demirci Muharrem'in namına nam katmış.

Tüm Urfalılar olayı sağda solda yarı kinayeli, yarı ironik anlatırlarmış. Zamanla, çoğu insan sıradan konuşmalarında bile, zaman saptaması yaparken, Demirci Muhharemin dükkânının badana olduğu zamanı kullanır olmuşlar. Örneğin, “Demirci Muharrem dükkânını badana ettirmeden bir hafta önce hastalanmıştım, doktor bey,” ya da “Kaç yaşında bu çocuk?” sorusuna, ebeveynlerin verdiği cevap, “Demirci Muharrem’in tükeninin badana olduğu sene doğmuştu bu çocuk,” olurmuş.

Demir’in Urfa’da sevmediği yer yoktur ama bu çarşmayı çocukluğundan beri çok sever. Hele bu çarşmayı en çok sevdiği bir gündür ki Demir’in, hayatı boyunca o günü unutmadığıdır, unutmak istemez de. Çünkü o günün çocukluk hayallerinde ayrı bir yeri vardır.

...Hangi dini bayramın arife günü bilmiyorum, tahminen Şeker Bayramı arife günü veya arifeden bir gün öncesi olabilir. Fuat Dayımla birlikte onun yakın dostu olan Abdullah Enişte’nin dükkânına gittik. Dayım kumaşını ve rengini seçmeyi bana bıraktığı bayramlık bir zıbun diktirecekti. Hangi yıllar olduğunu hatırlamıyorum ama o yıllarda Urfa’da biz erkek çocuklar da Araplar gibi uzun elbiseler giydik. Elbiseler topuğumuza kadar uzanır, sadece yakası kadınlarınkinden farklı yarım hâkim yaka olurdu. O gün kısa sürede krem ya da ekru renk üzerine, boyuna kahverengi çubuklu kumaştan, bir ezye* dikildiğini hatırlıyorum. O gün sevinçten çılgına dönmüş, eski, püskü, yırtık, yamalı eski ezyemden kurtulmanın sevinci ile bayrama kadar geceleri uyumamıştım. İlk defa bayram harçlığını koyacak cebi olan bir elbisem oluyordu, bu çarşının benim gönlümde özel bir yeri vardır, diye anlatır durudu.

Eniştesi Abdullah dükkânda ayakkabısız dolaşan esnaf takımındandı. Ayaklarına ayakkabıların içine giyilen ince deriden yapılmış, abdest alırken çıkarılmaya gerek duyulmayan, Urfa’da mest denilen ikinci bir ayakkabı giyerdi. Düşünceleri Arap Meydanı’nın çevresinde gezintiye çıkınca, eniştesi Abdullah’ın

* Ezye: Elbise.

kendisine çok özel şartlarda anlattığı yaşam öyküsü ile birlikte eniştesinin Amerikan filmlerindeki Araplar gibi, kırarmış sakalını bir santim kestiren tipik Arap görünümü geliyor.

.....Gözlerimi açtığımda sol kolum çok ağrıyordu. Yanımda yatağın yanında oturan tahminen annem yaşındaki, karakaşlı, kara gözlü teyze, "fazla kıpraşma kolı kırık" dedi. Başkaca bir sürü konuştu ama ben çoğunu anlamadım. Sonra "bundan bele bizim evde kalacaksan, benim uşağım yok, benim oğlum olacaksan, şimdi şorbayı iç yat, daha sonra konuşurım" dedi. Ben şaşırmıştım, ne kadar zamandır yorgan ve döşekte yatmayı unutmuştum. Kafilemiz saldırıya uğrayınca, ben ağaçtan inmemiş, orada gizlenmiş, herkes öldükten ve gittikten sonra inmiştim.

İşte o zamandan bu yana dağlarda dolaşıyor ve açlıktan ölümü bekliyordum. Neler olup bittiğine aklım eriyordu. Yola çıkmadan bir hafta önce onuncu doğum günümü kutlamıştık. En son dağ başında su içmek için bir su kenarına inmek üzereyken suya düştüğümü hatırlıyordum. Daha sonra Emine Anne'nin anlattığına göre, amcasının oğlu Yaşar beni avda bulmuş, baygınmışım. Ve buraya getirmiş. Sonra da beni Emine Ana'ya evlatlık vermeyi düşünmüşler.....

İşte şimdi tipik Arap görünüşlü, sakalını, saçını, bıyığını bir Arap gibi tıraş etmiş eniştesi gözlerinin önünde. Teyzesinin evin deler.

...Teyzemlerin bizim evimize göre görkemli bir evleri vardı. Bu ev zamanla ilaveler yapıla yapıla bir avluya bakan üç katlı bir ev olmuş çıkmıştı. Hatta bu ev benim aile ve yakın çevremdeki akrabalar içinde sahip olunan en büyük ve en değerli ev sayılırdı. Gerçi sonradan yapılan ilaveler, evin gerçek tarihi kimliğini nispeten silmişti, ama yine de ilk bakışta evin tarihi görkemi gözden kaçmazdı.

Evin avlusu, Urfalıların nehet dedikleri dişi mermer taşla döşeli olduğu için avluda, hiç toprak alan kalmamıştı. İlk bakışta evde çok oda, çok dam, çok merdiven, her yerlerden çıkılan bir sahanlık ve onlara çıkılan merdivenler göze çarpardı. Ben bu evde, yaz odası, kış odası diye ayrılmış çok oda hatırlıyorum.

Evin yola göre sağ tarafında, küçük bir ara kapıyla kolayca geçilen, Urfa'da etnik kimliklerini her nasılsa koruyarak kalmış bir Yahudi komşularının evi vardı. Orta kattaki tüm odalar avlunun batı ve güney cephesini kaplayan çok büyük odalardı ve zaten evin de asıl kemik kısmını oluşturan bölüm bu bölümdü. Diğer bölümlerde, üst ve alt katlardaki ilaveler, sonradan yapılmış bölümler, daha özensiz ve zevksizdi. Ahşap işçiliği seyirlik, avlunun batısında, boydan boyaya en az dört pencereyle avluya bakan, tahminen elli metre genişliğindeki odanın koca koca pencereleri, dıştan harika işçilikli demir parmaklıklarla korunmuştu. Hatta evin tüm eski odalarının pencerelerinde demir parmaklık mevcuttu. Odaların tavan yükseklikleri üç buçuk metreden az değildi. Bu, batıya bakan ve kış odası olarak kullanılan odanın tabanı tamamen ahşap kaplıydı. En çok bu odayı hatırlarım. Çünkü hatıralarımın çoğu bu odada yazılmış gibi. Odanın girişi, bir tarafında odayı boydan boyaya geçen gecemele çevriliydi. Bu geceme odanın tabanından tahminen yirmi santim düşüktü. Gecemeten odaya tahminen bir metresi açık bırakılmış, gecemei boydan boyaya çevreleyen ahşap bir korkuluktan girilirdi. Halı kaplı odanın geceme tarafındaki korkuluklar bölümü hariç her üç duvarı, kırk santim yüksekliğinde sap yastıklarla döşenmişti. Sırtını vererek oturmayı sağlayan bu yastıklar hem odaya sıcak bir görüntü veriyor, hem de kışın soğuk günlerinde oturanları duvarın neminden koruyordu. Odanın ortasında duran ve en az bir buçuk metre çapındaki sininin üstüne konulan genişçe, genellikle sabah, akşam ve özellikle akşamları mutlaka içinde kömür kayılan bir mangal, odayı ısıtmada oldukça başarılı bir ısıtma aracı idi.

.....Teyzemin evindeki kış geceleri, bana hep binbir gece masallarından kopmuş, gelmiş bölümleri anımsatırdı. Hele akşam yemeklerinden sonra sofraya toplanıp da çay demlemeye geçilmesinden yatana kadar geçen zamanda yapılan yarenlikler, sohbetler unutulur gibi değildi. Tüm gece çocuklar kendi aralarında oyunlar oynarken, büyükler daha ciddi tartışmalarını, sap

yastıklara yan gelmiş, sıcak ev ortamında yaparlardı. Arada ikram için çıkarılan kış yemişleri çekçekler, bastıklar, muskalar, cevizli ve fıstıklı sucuklar, üzümle ve daha neler neler, yaşıyanlarda, özellikle çocuklarda dış dünya galesi bırakmaz, günün yorgunluğu ve yaşam galesinin ağır yükleri bu gecelerin sonunda bitmese bile çok hafıflemiş olurdu. Çocukluğumda yaşadığım, ama değerini yeteri kadar takdir edemediğim bu geceleri, daha sonraları rahatlamak ve huzur duymak istediğim zamanlar hayal eder ve o kış gecelerine sığınarak güç kazanırdım. O kış gecelerinin bana yüklediği sıcaklık ve sevgi enerjisini o kadar çok hissedirim ki, zaman zaman bir ömür kullansam bitiremeyeceğimi düşünürüm...

Şimdi hep birlikte Gümük Hanından içeri giriyorlar.

Tüm bunları hatırlayınca, gözlerinin önüne o gecelerden kopup gelen bu renkli, oynaşan sarı, mavi, samimi, huzurlu renk çümbüşü Demir'i kucaklıyor ve karanlık, rutubet, izbe Gümük Hanı girişini pırıl pırıl aydınlatıyor. Gümük Hanı iki kapılı bir han. Kapılar Veysel'in şarkısındaki karşılıklı birinden girilip, birinden çıkılan gibi değil, ama yine de han iki kapılı. İki kapı da bir dikdörtgenin yan yana iki kenarının ortalarına oturtulmuş. Karşı kenarlar kapalı. Emsallerinin ender yaşayanlarından, muhtemel bir Roma yapısı. Hanın kapısından avluya girerken başlayan yirmi, yirmi beş santim kadar iki alçaltı, tüm hanı yarım metre kadar yere batmış gibi gösteriyor. Muhtemel çevre yapılaşması ve tadilatları sırasında hanın diğer yapılara göre kodu düşmüş, toprağa gömülmüş. Bina dikdörtgen mi, kare mi, ayırt etmek zor ama gözkararı ile Demir'in dikdörtgen diyeceği geliyor. Bina neredeyse yarım metre en ve boyda taşlardan yapılmışsa da, bazı yerlerde, daha sonraki tadilatlarda, daha küçük taşlardan yapılmış izlenimi veriyor. Muhtemel bir kaç kez tadilat görmüş.

Tüm handa perakende müşterinin uğrağı, iki kahve, bir kebabçı, üç işyeri var. Zaten bu tek kebabçı Demirlerin yemek yiyeceği yer olsa gerek. Her iki kahvenin de farklı renkli san-

dalyeleri avlunun tam ortasındaki havuzun etrafına serpiştirilmiş. Havuz, çok güzel, dikine yerleştirilmiş, her bir kenarı tek parça, kırmızı mermerden yapılmış. Mermerlerin bazı bölümleri de yer yer üstten erimiş çukurlaşmış ve bunlar binanın yapılış tarihini anlatan antik bir pafta gibi duruyor. Havuz taşlarının kırılmış, zedelenmiş bir yeri görünmüyor. Bu havuz da aynen Demir'in bıraktığı gibi kalmış. Havuz fiskeyi fırlattığı suyla, yağmasa da gürleyen yağmur misali, insana serinliğin tadını çıkarttırıyor. İki metre uzunluğunda, dehliz gibi karanlık kapı girişini dönünce, yemek yiyecekleri mekâna ulaşılar.

Lokantanın kapı girişinde Nevzat daha önce kendini göstermiş olacak ki, Ramazan onlara doğru yaklaşıyor önce önde yürüyen Kani ile el sıkışıyor ve Demir'e doğru dönerken, "Şükür görüştürene müdür bey, Demir gelmeseydi görüşemeyeceğiz," diyor. Demir'i kucaklarken, "Doktor başını sağolsun, anneyi ziyaret ettim, sana da yarın geleceğim, baki allah, baki allah" dedi. Sesler havada çınlıyor, yakınındaki kardeşi İbrahim de aynı şeyleri tekrar ediyor, "Baki Allah, baki Allah," sesleri Demir'in beyininde büyüdü, çoğaldı arttıkça artı. İyi de, ne zamana kadar baki Allah, diyor. Ne zamana kadar hep baki kalan o olacak, diye isyan ediyor. Töbe töbe diyor içinden, töbeler çekiyor, bu düşüncelerinden ötürü pişmanlık duygusu ile yaradandan af diliyor.

.....O, adı Zeliha dedim hani, o ağlayan kız var ya, o işte, hiç konuşmayan kız, erbege* günü akşam üstü yanıma geldi. Bir dillenmiş, bir güzelleşmiş, hakiketen güzel kızmış. Demek hep ağlarken gördüğümde olacak, güzelliğini hiç fark etmemişim. Çok güzel saçları örük örük, sapsarı, lepiske saç dediğiniz saçlar gibi. Yüzünü yıkamış, artık herkesle konuşur olmuş. Artık ağlamıyor. Edula ne dese yapıyor. Belki benim kadar, belki bir, iki yaş küçük görünüyor. Bir dirilmiş kız, sorma. Ne var dedim, onunla konuşmamız kolay, herhalde o da bizim taraflardan. Şey dedi, ben akşam gidiyem dedi. Sevinmiş.

* Erbege: Çarşamba.

Yarım saat sonra ak saçlı bir amca geldi. Yaşlı ama zeif, dinç, uzun boylu bi adam. Sonra örgendim Harranlı Arapmış. Harran'da oturmuş, bi de Urfa'da evi varmış.

Bunları sonradan Edula söli hep. Adam bu kızı bi sevdi, bi sevdi görini, sorma. Hemen belli oli, eyi adam. Sanki torunu kimin saçını okşı. Konuştular, konuştular, Edula, dışardan birileri daha konuştular, kızı alıp gettiler. Herif kızı kucağına aldı, eyi mi. Ben şaşırdım kaldım. Daha sonraları, epeyi zaman sonra bi gün, hamamda gördüm bu Tenekekollar'ın avradı olmuş. Genç, mayalar kimin bi avrat olmuş. Yanına gittim, konuşmak istedim, beni tanımadı. Ben de bi daha başka yerlerde karşılaşsak da heç kaldır kapak etmedim. Geçenlerde bir yerlerde duydum, Zeliha avrat için Çerkez kızı deyilerdi, şaşırdım. Yalan, küllien yalan, o Zeliha işte bu benim yanımda ağlayan kızdı.....

Yemek kokuları, daha doğrusu kebab kokusu demeli, etrafta o kadar çok ki, kebabları pişsin diye sıra beklerken, karınları neredeyse doydu. Yemekte beş kişiler, ortam havadan sudan konuşulan bir ortam.

Demir, Ramazan'a "Annen ne zaman öldü Ramazan Abi?" diye sordu. "Tasan Amca iyidir inşallah, annenin adı Zeliha değil mi?" diye ekledi.

"He rahmetli Zeliha idi, Allah seninkileri de gani gani rahmet etsin, doksan altıda öldü, tahminen seksenlerindeydi," dedi.

"Eyi yaşamış, öle olsun," diyerek Kani, atıldı.

Doksan iki yaşında olsa ölürken, demek ki dokuz yüz dört doğumlu dedi Demir içinden, nenemden küçükmüş diye hatırlarından geçirdi, demek doğru hesaplıyordu rahmetli. Güzeldi de Zeliha Teyze öyle değil mi, dedi Demir.

"He" dedi Ramazan'ın abisi İbrahim karşıdan söze girdi.

"Ramazan'ın kızı Ebru aynı anamdır. N'oldu, niye sordun ki?" deyince Ramazan, Demir'e, "Hiç neneme göre yaşını hesaplamak istemiştin" dedi, yalan da değildi yaşını hesap etmişti. Konuyu değiştirmek için "Tasan Amca iyi dedin değil mi, hürmetlerimi ilet özellikle," dedi.

Güncel konu Urfa'da, PKK. Nerede ne olmuş, kimler ölmüş, kimler kalmış, PKK ne kadar güçlüymüş, ya da güçsüzmüş, asıl istedikleri ne imiş ve bu olayların sonu nereye varmış. Sonuç olarak Kürtler için bir bok çıkar mıymış bütün bunların altından. Esası neymiş bu olayların, gaye neymiş yani. Şimdiye kadar niye yokmuş bu olaylar, neden seksen beşten bu yana alevlenmiş. Bu tamamen dış mihrakların işi miymiş acep, yoksa dış mihraklarla içerdeki işbirlikçilerinin mi işiymiş. Ne yapılması gerekmiş çare olarak.

Darağaçları kurup, başkaldıranlardan birkaçını sallandırmak mı gerekiyormuş, en doğrusu bu muymuş, yoksa demokratik özgürlükleri arttırmak mı gerekiyormuş? Yoksa ikisinin de faydası olmazmış da esas bu insanların ekonomilerini mi yükseltmek lazım mı? Sanayiye mi canlandırmak lazım mı, eğitimi mi hızlandırmak gerekiyormuş buraların, öncelik hangisine tanınmalıymış falan felan. Bunların hiçbirisi çare değilmiş de, versek kurtulsak her şey bitirmiş mi, bitmezmiş mi. Bütün bunlar tartılıyor, masada herkes yoğun dürümlerini bir taraftan sindire sindire yiyor, bir taraftan da ağzı boş kaldıkça bir diğerine laf yetiştiriyor ya da cevap veriyor.

Lokantacı bu masada yemek yiyenlere diğer masadakilere göre biraz daha ayrıcalıklı ve içten davranmakta.

Demir güncel konularda mümkün olduğunca hiç konuşmama özen gösteriyor. Onun için, zaten bu masadaki insanların fikirlerini öğrenmek bulunmaz fırsat, ayrıca kendisinin konuşmasına gerek yok.

Burada, bu masada, yemek yediği insanlar, bu memleketin azımsanmayacak önemli kişileri, memleketin birçok kesiminin nabzını tutan insanlar. Dikkatle dinliyor Demir, ara sıra kendine göre konuşmaları yönlendirmek için, ortaya bir iki soru soruyor. Kani daha çok bu Kürt hareketini bireysel menfaatlere bağlı yöresel bir hareket olarak yorumluyor ve konuşmalarına örnekler veriyor, dış mihrakların etkisini kabul etmiyor. Baksana diyor, geçen seçimlerde Siverek'ten Kürt partisi kaç oy aldı,

DYP kaç oy aldı diye ortaya soruyor. Nevzat da aynı şekilde yorum yapıyor ve belediye reisinin tüm ihaleleri Kürtlere verdiğinden yakınarak “Eskeriye gevşek davranı, bunları zeptırapta almak gerek,” diyor İbrahim, Ramazan’ın abisi, “Bir bok çıkmaz, PKK sonunda yenilir, görecahsız, bunlar demokrasinin yerleşmesi sırasındaki cılveler,” diyor. Ramazan hiç ortadan konuşmuyor, ne zaman söz ona geçse, işi dönüp dolaşıp ekonomiye bağıyor. Her konuştuğunda son söz olarak, “Adam rahat rahat karnını doyursun, bak bakalım kaç kuruş prim verir teröriste,” diyor. Demir “şey” dedi, “Neden Urfa çok rahat, sizce şiddet olayları bölge ortalamasına göre burada neden düşük. Bakın Diyarbakır’da taraf olmazsanız can güvenliğiniz yok, keza Mardin’de de öyle, daha doğuyu saymıyorum bile ama Urfa her şeye rağmen daha güvenli, sizce neden?”

Ortada, tavanın tam ortasında, habire dönen tavan vantilatörünün sinekleri uçuşturmaktan başka faydası yok, serinletmeye katkısı neredeyse sıfır. Ama kebab tezgâhının önünde ayaklı vantilatörün, hem etleri hem de şişlere saplanmış kebabları korumada, hakkını yiyemezsiniz. Yemekleri de yiyince buharlaşacak hale geldiler. Demir, Nevzat’a dönerek saati sordu, o da cevap olarak üç buçuk dedi. Bu, masadakilere kalkma sinyali idi. Sinyal işe yaradı, Ramazan dükkân sahibine dönerek, ısmarladıkları paketlerin hazır olup olmadığını sordu.

“İşyerindeki arkadaşlara, aç bekliyorlardır,” diye de açıklama getirdi. Yemek paketleri gelince hep birlikte kalkmaya davrandılar, Ramazan, “Dört kişilik değil mi?” diye sordu, “Evet abe,” dedi lokantacı.

Demir, özellikle abartılı bir tarzda lokantacıya teşekkür ederek, beraberce Gümük Hanı’ndan ayrıldılar. Lokantadan çıkarken lokantacı birkaç kez, “Şeref verdiniz, şeref verdiniz, saadetle, saadetle,” diye onları uğurluyor, bir taraftan da Demir’in gözlerinin içine bakarak, “Baki Allah beyim, baki Allah” diyordu.

Ramazan’ın elindeki yemek paketleri Demir’in bir anısını çağırıştırıyor. Mezuniyetinin hemen sonrası Urfa’da çalışan De-

mir'in en yakınları, teyzesinin oğlu Kemal onun yakın arkadaşı Kadri, Ramazan ve Ramazan'ın iş çevresi ve doğal olarak onlara yakın akrabaları olmuştı. Hem Kadri hem Kemal, o sıralar Ramazan'ın yanında çalışıyorlar, Kadri daha çok muhasebe işlerine, Kemal de parça tasnifi ve satışı ile uğraşıyordu. Bu ikili o sıralar siyasetin içinde değillerse de yakın takipçisi idiler. Ayrıca da yerel tek gazete olan Urfa'nın Sözü Gazetesin'de ki bu gazetenin sahibi de yakın arkadaşları idi, yazı yazıyorlar; bazen genel siyasi görüşlerini bildiriyor, bazen de yerel basınlarda daha çok görülen yöresel problemlere, kâh populist, kâh radikal çözümler sunarak Urfa kamuoyunun nabzını şehir çapında ellerinde tutuyorlardı. Patronları Tasan ve Ramazan Tenekekollar, onların sadece görünen işlerinin dışında bu özellikleri ile de onlardan yararlanıyor ve her zaman politikanın içinde olan kendi ailelerinden birinin, politikada aktif olarak çalışmasına katkı sağlamış oluyorlardı.

Sadece erkeklere özel sıra gecelerinin vazgeçilmez misafirleri idi bu ikili.

..Bir keresinde odaya girince hararetli bir tartışmanın içine düştüm. Kadri, Urfa Ülkü Ocakları derneklerine destek olsun diye para toplamak istiyor, Kemal ona destek veriyordu. Ancak tüm oda sakinleri onların yaptığını onaylamıyor ve yardımı, istenen para miktarı oradakileri etkilemeyecek kadar küçük meblağlar olmasına rağmen, vermek istemiyorlardı. Kadri hararetle ülkücülerin isim ve fikir babası Alpaslan Türkeş'i göklere çıkarıyor ve ülkenin ancak milliyetçi düşünerek, milliyetçi davranarak kalkınabileceğini, bu davranış ve düşüncelerden kaymanın ülkeyi bu hale getirdiğini, kalkınma hızını yavaşlattığını iddia ediyor, Atatürk'ün milliyetçilik anlayışının bile artık ülkenin kalkınmasında yetersiz kaldığını söylüyordu. Kemal o kadar koyu düşünceleri savunmasa bile her halinden, tavrından ve söylediklerinden, Kadri'nin en büyük destekçisi olduğunu saklamıyordu.

...Makul bir süre geçmesini ve konuşmaya intibak etme sürem, hoşgörülecek, kabul edilebilecek bir düzeye gelmesini bekledim ve daha sonra ben de tartışmaya müdahil oldum. Siz ne diyorsunuz yahu, dedim. Ülkenin kalkınmasında Türkiye hudut-

ları içindeki herkesin birlik ve beraberliğine amenna demeyecek insan yoktur sanırım, ancak aramızda şu Türk'tür, bu Arap'tır, şu göçmendir, bu Çerkez'dir diye ayırır ve Türkiye sadece Türklerin gayreti ve desteği ile kalkınır dersiniz, orada durmanız, düşünmeniz lazım. Türk yoktur, Arap yoktur, Çerkez yoktur, Kürt yoktur saf olarak, Anadolu'da herkes birbirleriyle karışmıştır, harmanlanmıştır. Mesela sen Kadri, köken olarak Arapsın, anadilin Arapça, kalkmış saf Türklük iddiasında bulunan ülkücü düşünceyi destekliyorsun. Bu nasıl bir çelişki, kendin fark etmiyor musun? Bence senden umulan ve beklenen, vatanına, milletine sadık insanların ırksal kökeni hakkında ayırım yapmadan, onları bütünleştiren davranışları disipline etmek ve yeşertmektir. Mesela beni düşün. Benim karışık bir ırksal kökenim var. Bizler, saf, hatta yarı saf Türk bile değiliz. Zaten bunun ne önemi var. Buna en güzel örnek, benden önce, sensin. Türkçe bilmeyen anan, baban ve aile çevren benim düşüncelerimi destekleyen en büyük gerçek. Yarın bir gün senin düşüncelerin Türkiye'de boy verse ve iktidar olsa, olmaz ya inşallah, ananı, babanı çevreni Arabistan'a mı süreceksin. İmparatorluktan ulusal devlet aşamasına geçmiş, o süreci yaşayan bu devlete bu yapılmamalı, insafli olalım biraz. Sen böyle davranacağına, Türkiye'yi kamplara bölecek organizasyonlara gireceğine; herkesi, Türk'ü, Kürt'ü Arap'ı, Göçmeni, Çerkez'i birleştirecek sosyal, bilimsel değerde çalışan sivil toplum kuruluşlarına emek versen daha iyi edersin, demiştim. Tartışma her zamanki gibi Ramazan'ın, "Çiğ köftemizi yiyeliim sonra tartışırız" yaklaşımı ile ertelenmişti...

"Arabanız nerede?" diye sordu Ramazan, henüz hanın içindeler, Yıldız Meydanı'nda olduğunu öğrenince arabalarının, biz sizi bırakalım, Nevzat gençtir, o arabayı almaya gider, dedi. Kani, Demir, Ramazan ve İbrahim hep birlikte Kazancı Pazarı'ndan geçip Akarbaşı'na doğru yürüdüler. Belki her iki araba da mesafe olarak onlara aynı uzaklıkta idi, ama bu tarafta yolun fazla bölümü, güneşten korunmuş çarşıların içinden geçtiği için bu tarafı tercih etmişlerdi. Hem de Demir için tekrardan oraları görmeye vesile olacaktı. Çünkü oraları gezmeye vaktinin kâfi gelmeyeceğini biliyordu.

Üçüncü Bölüm

....“Gece bele seet üç, dört civarları, daha yukuya yeni dalmışam, telefon çaldı. Ben anam üçün olacağını tahmin ederek telefonu açtım. Zaten akşam yatarken içimde bir sıkıntı vardı. Dayzayın sesi, ‘Ayşe, annem ağırlaştı’ dedi. Hemen Remezan’a seslendim, kahtıg, Müno’nın evine gettih. Zatan biz gettihadan bir seet sonra anam teslim oldu”...

Dün akşam Demir bu hikâyeyi annesinden dinlemişti. O sırada aile içinde, kendi aralarında mutfakta oturuyorlardı. İlave olarak ona, “Rahmetli ölmeden evvel, bu Müno delidir (kız kardeşi Münire demek istiyor), sen ablası olarak onu idara et, dedi. Müno’yu biye teslim etti, diye anlatmıştı Ayşe. Demir de ona, haklı anneannem haklı, teyzemin deliliğini herkes bilir, der gibi bakmıştı. Şimdi Ayşe taziyyeye yeni gelen herkese, usanmadan, bu hikâyeyi tek tek yeniden anlatıyordu. Demir geldiğinden bu yana kendisine ilk anlatımı hariç sayarsak, en az beş, altı kez aynı hikâyeyi dinlemişti.

Şimdi de Ani’ye anlatmaya hazırlanıyordu. Dün karşılaşmalarında Rauf’un söylediği gibi taziyyeye Rauf’la Ani birlikte gelmişlerdi.

“Nasıl oldu eşşe ane, rahmetli hestehanada yatmadı değil mi?” deyince Rauf, “Yok, oğlum bi seedin içinde teslim oldu.”

“Anam eyi kadındı. Allah eyilere çektirmez, sürüm sürüm süründürmez, emeli eyi imiş anamın” deyip, başlıyordu yalan yanlış ağlamaya.

İnsanlar da saygıdan sessiz, sedasız onu dinliyorlardı.

Dört, beş saaten beri inanılmaz bir coşku içindeydi Demir. Bu coşku öğle vakti yemeğe giderken Rauf’la karşılaşmalarında

başlamış, yemekten eve dönünce Ani'nin telefonu ile artmış ve Ani buraya gelince de, içindeki heyecan şimdi doruk noktasına çıkmıştı.

“Seni özel görmek istiyorum, dönüşte de birlikte dönebilirsek çok mutlu olacağım,” demişti Ani.

“Seni seviyorum” demişti telefonu kapatırken,

“Seni seviyorum.”

Öğleden sonradan beri Demir havalarda uçuyordu. Kendini tanırdı, evet havalarda uçuyordu. O da ona, “Yarın sabahtan Bilic’in kahvesinde buluşalım, seni İbrahim’le aldırırım, Kudret’i de çevreye karşı yanımıza, emniyet olarak çağırırım. Belki beraber gitmemizi o sağlayabilir.” demişti. Birkaç saat sonra Ani’yi görebileceği düşüncesi, onu sevinçten ve heyecandan çılgına çevirmişti. Ani’nin ortaya çıkması, anneannesinin ölümünü unutturmuş, acısını bir anda silip süpürmüştü. Bu düşüncesi için kendi kendinden bile utanarak şöyle diyordu; anneannem ölmese Ani ile karşılaşmayacaktım, teşekkürler anneanne, teşekkürler anneanne.

.....O gece bir rüya gördüm, rüyada mutluluktan uçuyordum. Rüyamda ayaklarımın yerden kesildiğini hissediyor, sevinçten için içime sığmıyor, inanılmaz bir cennet hayatı yaşıyordum. Rüya da olsa ben çok mutlu olmuştum. Hani Fatma Abla’nın tecavüz edildiği gün, Edula bana seni birileri görmüş beğenmiş, eğer sözlerinde dururlarsa seni onlara veririz demişti de, ben de çok sevinmiştim demiştim ya, işte o gece, ...güya beni verdikleri evde hiç çocuk yokmuş, annem babam olan kişiler beni çok seviyorlarmış. Görür görmez adımları prenses koyuyorlarmış. Rüya da babam olan kişi bana, senin adın prenses olsun, sana bu isim yakışır sen artık bizim biricik evladımızsın diyor, ben de onları çok seviyormuşum. Tıpkı annem, babam gibi boyunlarına sarılıyormuşum, çok iyi hatırlıyorum.

Rüyada ben onlara baktıkça bu yeni annem ve babamın yüzü zaman içinde değişiyor ve benim gerçek annem ve babamın yüzü oluyordu. O gece mutlu, mesut sabah namazına doğru

uyanmışım. Bir de baktım yanımda yatan benden küçük iki kız beni seyrediyorlar. Rüyanda o kadar mutlu görünüyordun ki, biz de seni seyrediyorduk, dediler. Ama ertesi gün gerçekten rüya yorumcuları haklı çıktı, rüya tam tersine gerçekleşti...

Anneannesi ona bu dünyadan göçerken bile kıyak yapmıştı, biliyordu bunu, bilerek yapmıştı. Mutluluktan taziye odasında konuşulanları doğru dürüst takip etmiyor, yine yeni bir dinleyici bulmuş Ayşe'nin anlattıklarını dinliyordu.

“Telefon çaldı....” Ani, Demir’in sağına, tek bir koltuğa oturmuş, onun hemen yanına sağındaki sedirin başına, Demir’in karşısına Rauf ilişmiş, karşı sedirlerde ve kapıya yakın yere serilmiş minderlerin üstü de dâhil, taziye odası hınca hınç insan doluydu.

Rahmi, İclal, Sülbiye, Fitnat taziyenin öncelikli hizmet eden kızları. Ayrıca taziye odası ve mutfak arasında mekik dokuyan dayısının büyük kızı, teyzesinin kızları, Kemal’in kardeşleri Nuriye ve Hatice de var. Saat yediden beri sofranın biri inip biri kalkıyor, sofraya bezleri tekrar tekrar yayılıp, toplanıyor. Bazen de Ani gibi Urfa dışından gelmiş kişiler olursa, yemekler onlara bir kürsünün üstüne konan sinide sunuluyor. Çoğu gelenler dizlerinin üstüne çökmüş, asker oturuşu ile yemek yiyorlar. Her gelene sunulan yemek farklı farklı, taziye için bir çeşit yemeğin yetişmesi zaten mümkün değil. Taziye evine gönderilen yemekler çok çok çeşitli olmuyor. O yemeklerin de üç, beş çeşit alternatifi var. Bu sıralar en popüler ve kolay yemek menüsü kıymalı ekmek, daha profesyonel dili ile “Lahmacun.” Urfa’da Lahmacuna kıymalı ekmek denir.

Recep Dayısı’nın evi taziye evi olmuş. Bu da gelenekler içinde yapılan bir davranış. Taziyenin ölen kişinin en büyük erkek evladının evinde olması gerekiyor. Eğer ölenin oğlu yoksa doğrusu en büyük damadının evinin kullanılması. Dayısının evi Burungüllü apatmanında bir daire. Birinci kat. Evin geniş bir salonu var. Taziye için hemencecik daha fonksiyonel hale getirilmiş, dekoratif bir iki eşya dışarı alınarak yerine daha çok insanın oturulabileceği malzemeler geçici olarak yerleştirilmiş.

Bu Burungüllüler, Gümüşaynalıların çocukları, torunları. Urfa'da pek sevilmeyen, ancak hali vakti yerinde bir aile. İlk modern manifaturacı dükkânını açan insanlar olarak tanınıyorlar. Baba tarafından bir akrabalıkları da var Demir'in ailesine, ama Demir nedir, neyin nesidir bilmiyor. Bilmek de istemiyor. Bu Gümüşaynalılar hakkında bilgi almayı belki de bilinçli reddetmiştir.

.....Hemis* günü öğleden sonra bu Gümüşeynelilerden Kemal'in emmisi, büyük emmisi, ikisi barabar kilisenin kapısında görününce, niye yalan söyliyim sevindim. Çarası yok, ana yok, baba yok, kardaş yok, kimsey yok ne yapacaksan. Birisi gelsin, beni hizmetçi olarak alsın da kurtulum deyisen. Zatan ana, baba, kardaş acısı kalmadı bile. Burada herkes karnını doyurmağa bakı. İşte bu iki kardaş beni aldılar.

Böyük abe, Mahmut olan elimden tuttu ve Karameydan'daki evlerine apardı. O zaman Müslüm'ün anası Zeliha dayze sağ. Onun babası da evde oturmuş, evden heç çıkmış. Eve gidince, beni Zeliha avrat karşıladı. Ama biye savug. Müslüm, "Ane belkim acdır, acıg ayran, ekmek ver kıza" dedi. Bu Zeliha avrat heç bu lafı duymadı. Döndü biye, yekten, "eyvandaki* mangala bak, sönmesin, kay getir, ev savudu," dedi. Ben de kahdım ve dışarı eyvana çıktım.

Ane! Savug mu savug. Eyvan boyraza bağan bi eyvan, n'olacak kış günü. Nasıl ağlıyam, zatan bilmiyem, ataş mataş kaymayı. Heç yapmadım ki o güne keder. Nasıl kıziyam anama, babama, abelerime, amcama, dayıma, komşularıma, köylüme, şehirlime, memleketlime, milletime, herkese kıziyam. Poh mu vardı deyem, bizi bu hallere düşürecağ.

Savaşacaktız, savaşı bilseydiyiz. Savaşmıyacaktız, asırlardan belli savaşmadığınız gibi ele kalsaydız. Savaşmasaydız size bişe yapan mı oldu, göziz körola, deyem, bizi bu hâllara düşür- diz. Benim gibi parmak keder çocukları sehepsiz bıraktız. Haliz buydu, ne çıkarsız Hasan Dağı'na oduna. Ele değil mi? Savaş bitti,

* Hemis: Perşembe.

* Eyvan: Üç tarafı ve sütü kapalı teras.

siz öldiz, kaçdız, her neyse bizleri ortada bıraktız deyem, ben biye deyem, içimden konuşuyam, ağlıyam.

Madam biz bu hallere düşecagdıh götizin pohundan niye savaştız, deyem. Desey n'olacak, sanki faydası mı var benim halıma.

.....Belki de bütün bunları çok sonradan düşündüm şimdi söyleyem ha..... Maşayı elime alım dedim, iki dekke önce mangalın kenarına koymuşam, unutmuşam görmedim. Nar kimin kızmış maşayı tutunca elim, caz yandı. Hemen şişti, su topladı elim. Tam altı ay eyileşmedi sonra. Ahhh! Deyip de ağlayınca, Zeliha Avrat geldi. Oruspu iş yapmıyım deye mi eli yandırsandedi, sıfatıma iki sille çekti.

Heee! O zaman ferk etmişem hanyayı konyayı, deyem ben biye sonraları. Silliyi yiyince ağlamam kesildi, elimin de yanık balonunu patlattım. Daha kimseye elimin ağrıdığını söylemedim. Zaten ondan sonra, bi daha heç bir yerimin ağrıdığını heç kimseye söylemedim. Kedey canıma, ta ki sen doktor olana kadar.

Akşam olunca Zeliha Avrat zerzembede bi mitil, çapıt döşek serdi, üstüne de kirli, eski bir yorgan koydu, birda yatacaksan, dedi.....

Ani, Demir'in omuzuna dokunarak, "Ne oldu böyle daldın?" diye sordu, Gül'ün dağıttığı çayı alsın diye de Demir'e işaret etti. Demir çayı aldı, Ani ile göz göze geldiler, ikisi de gözlerini hızla başka tarafa kaydırды. İkisi de çevreden çok çekiniyor, karşılıklı bakışarak dikkati çekmek istemiyorlardı. Çünkü hâlâ popülaritesini koruyan aşkları hem Urfa'da çok namlı, hem de her ikisinin de ailesi tarafından ayrıntısı ile biliniyordu.

Ancak ailelerin başından beri bu ilişkiyi bilmeleri Demir'le Ani'nin ilişkisine fayda sağlamamış, aksine yersiz dedikodularla bitmesini çabuklaştırmıştı. Onlar sadece gelişmeleri yalnızca uzaktan seyredip, dedikodusunu yapıp, kendileri için empati, onlar için sempati yapmışlardı.

Ani, ona çok yakışan, beyaz, tafta benzeri alımlı bir kumaştan, kolları karpuz kolu anımsatan, etekleri kloş bir elbise giymişti. Boğazına yine ince beyaz bir şifon bağlamış, sağ omuzuna doğru

atnuştı. Saçları kısa kesili, boyasız ama simsiyahtı. Bir iki nazarlık gibi beyaz saç, uzaktan baksan bile o siyahlığın içinden seçiliyordu. Demir Ani'nin bu elbiseyi bilerek giydiğini düşündü. Çünkü bu elbise, eskiden, çok eskiden kalma, Demir'in Ani'nin üstünde çok sevdiği ve bunu ona defalarca kendisine söylediği elbiseydi.

Şimdi kasıtlı olarak bu elbiseyi giymiş, onu etkilemek istemiştir diye kendi kendine yorum yaptı. Oldum olası Ani, Demir'in beynindeki yerini hep, gündemde birinci sırada tutmaya çaba göstermiştir. Yine gündemde kalma numarası bu, Demir biliyor, biliyor ama yine de gönlünde planladıklarını yapamıyor. Mesela kendi kendine karar veriyor, tekrar karşılaşmamızda ona aynı ilgiyi göstermeyeceğim diyor, ama bu sözü veren o değilmiş gibi, ilk karşılaşmalarında hemencecik yelkenleri suya indiriyor.

Dün seni görmek istiyorum diye telefon etti ya, Demir'in gönlünde eşek kaçtı palan düştü, işte o an her planı değişiverdi. İlk tanıştıkları günden beri bu böyle olmuştur. İlk tanışmaları Hoca Emmi'nin damında olmuştur. Konuşmuşlardı ve birbirlerine fazladan hiçbir söz, laf söylemeden, birbirlerinin olmuşlardı. Olayın hemen akabinde Ani, Demir'i suçlamış, "Kandırdın beni, kandırdın hemen yapmasaydın, sen büyüktün," demişti.

Kısa bir süre sonra, Demir eğitim için üniversiteye gidince Ani'ye karşı gene ufak bir hatası olmuştur. Bir keresinde Kudret'e, "Evet hata yaptım, onu, dört, beş ay İstanbul'dan hiç aramadım, bir kart bile atmadım. Haksızım ama yirmi senedir de bunun faturasını ödedim sayılmaz mı?" demişti.

Saat gece geç vakit, Demir'le Ani hâlâ birbirleri ile on kelime bile konuşmadılar. Yeni gelen, gidenlerle ev dolup taşmakta, daha büyükler ve yaşlılar geldikçe onların da yeri odanın başköşesinden yavaş yavaş salon kapısının yanına kaymış durumda.

Sağır Rauf, "Biz artık kalkalım," dedi.

Çıkışta hal hatır sorar gibi, ne zaman gideceklerini herkesin duyacağı şekilde birbirlerine söylüyorlar. Aa ne tesadüf, aynı gün beraber gideceklerini anlıyorlar. Güya onların kimse-den saklayacakları bir şeyleri yok. Herkeslerin içinde, muhte-

melen aynı otobüsle gideceklerini, orada öğreniyorlar. Bunu da herkese duyurmak için yüksek sesle konuşuyorlar.

Herkes de yiyor ya yaptıklarını, her neyse. Hâlbuki orada bulunan herkes, birbirlerine ne söylüyorlar, nasıl davranıyorlar, diye ikisini izlemekle meşgul. Onlar için epeyi dedikodu malzemesi birikti. Hele Demir'in yengesi, aynı zamanda amcasının kızı Kurdanur, onları çok dikkatli izlemekte.

Ani'nin üstündeki beyaz elbise bir anda Demir'e Ani'nin ba-baannesi Meryem Neneyi hatırlattı. Demir her gün Hoca Em-minin damına çıkar, tepeden Ani'nin bahçeye çıkmasını bekler, beklerken de Meryem Neneyi seyredirdi. Damdan bakınca, Meryem Neneyi, tabak gibi içini gösteren odanın ortasında hep aynı yere oturmuş, ibadet eder pozisyonunda, Demir'e koskoca bir yorgan gibi gelen beyaz başörtüsü ile dua eder bulurdu. Bir anda Meryem Nene geliyor gözlerinin önüne, onun da Müslüman olmadığını ve hep süryani kaldığını söyleyen Ayşe'nin sözlerini hatırlıyor.

Demir'in Ani'ye ilgisi iyice su yüzüne çıkınca; annesi, on-lara Demir'le ders çalışmaya, annesine göre, güya ders çalışma-ya gelen Ani'yi evden kovmuş, güya kibarca kovmuş ve sonra Demir'le konuşmuştu.

"Onun nenesi gâvur, heç Müslüman olmadı, o gâvur" demişti. Devamla Meryem Nene için yine kafa karıştıran bir öykü, anlatmıştı.

Germiç Köyü'nün ağalarındanmış bu Meryem'in büyükba-bası, çok zenginmiş. Hamidiye askerlerinden bir bölük köyü bas-mış ve tüm köyü kılıçtan geçirmiş. Hatta ölmeyenleri tekrardan asmışlar. Bu kargaşa gürültü içinde banyoda, ya da bir iç odada yıkanan on sekiz yaşlarında Meryem'i de çıplak yakalamışlar. Ancak bu katiller ordusunun kumandanı bu kıza kıyamamış, öldürmeyip kendine almış. Meryem, güzelliği dillere destan. Köyün en güzel kızymış. Ama bir müddet sonra müslüman olmuyor diye kocası onu boşamış ve bir çocukla sokağa bırakmış. Meryem Avrat kucağında Kerim'le (Ani'nin babası) Urfa'da yalnız kal-mış. Gergah işler para kazanırmış Meryem. "Piç derlerdi Kerim abeye eskiden, babası belli değil derlerdi."

Demir, Ani ile abisini kinayeli bakışlar altında kapıya kadar uğurladı ve Rauf'a dükkânına özel uğruyacağına dair tekrardan söz verdi. Kapı kapanınca, ayaküstü bir şeyler atıştırmak bahanesiyle mutfağa girdi. İçinde Ani ile yarın buluşmanın heyecanı var.

Ayrıca eşine, çocuklarına karşı, suçluluk duyuyor ama daha fazla sıkılmamak için kendine göre makul bahaneler buluyor. Suçluluk duygusunu aklından atmaya çalışıyor. Hayatında hiç kimse yokken Ani vardı, kimsenin üstüne kimseyi sevmedim ki ben, kimselere ödenecek faturam yok, diyor kendi kendine, güya teselli buluyor.

Öğleden beri bir şey yemediğini fark etmiş ve salona girmeden bir şeyler atıştırmak için mutfağa dalmıştı, ama mutfağa girer girmez de pişman olmuştu. Mutfak kalabalık, oturacak yer yok. Mutfak tezgâhı koskaca bir tezgâh ama ağzına kadar dolu. Bir tarafında kirli, diğer tarafında temiz, kullanılmaya hazır tabaklar duruyor. Sehpaların üstü yarısına kadar yenmiş börekler, çörekler, lahmacun, üstleri lavaj pidelerle örtülmüş kebaplarla dolu. Mutfaka girince kızlar ona hemen bir yer açtı, ta mutfağın karşı köşesindeki bir sandalyeye ilişmiş İbrahim ayağa kalktı, abisine yer verdi.

Demir ortalığa hitaben “Bir şeyler yesem dedim” dedi.

“Bir dürmük kebab sarım siye” dedi Kurdanur ablası, yani yengesi, yani aynı zamanda amcasının kızı. O da olur anlamında başını sallarken, açıklaması zor bir şey yaptı. İbrahim’e hitaben, yarın sabah arabayla Ani’yi almasını tenbih etti.

“Önce cep telefonundan ara, sonra Bilic’in Kahvesi’ne getir,” deyince konuşmaların bir kısmını duyan mutfaktakiler aralarında gülüştüler. Zaten mutfağa girerken de kızlar kendi aralarında gülüşüyorlardı. Demir; sıradan yaşlı bir insan ölmüş gibi anneannemin ölümü umurlarında değil, bu olur mu diye aklından geçirmiş, kızlara çok kızmıştı ama kendisinin İbrahim’le konuşmasından sonra artan gülüşmelerden dolayı bu kez kendine sinirlenmiş ve suçluluk duygusundan kıpkırmızı olmuştu.

O sırada odadan mutfağa doğru yaklaşan bir ses, yeğeni Esra’nın sesi, Demir’i bu sıkıntılı durumdan kurtardı.

“Dayı Kudret Bey geldi, sizi bekliyor.” Acele ile elindeki dürümü bitiren Demir, hızla salona doğru fırladığında, saat gecenin onikisi olmuştu. Ayşe, Kudret’e cenazeyi defnetmelerinden sonra nasıl yağmur yağdığını anlatıyordu. “Bir rahmet yağdı, bir rahmet kurban, sular seller getti, Allah’ın işi işte. Kurban olım, rahmetli eyi kadındı”.....

.....*Gene de ele deme, mitil mitil, döşek, yorgan ya, kafamı yastığa koyunca demag hemen yatmışam ki, sebeh ezanının ogındığını heç ferk etmedim. Tam sebeh ezanı biterken, tam o zaman gözümü açtım, tekrar kapattım. Canım hemen kalkmak istemi. O sırada bahtım bele bi el bacaklarımın arasından dolaşı. Keri* bi el. Ben ilk an yuku başımda sanki anam beni sevi zannediye. Sonra hemen, o seet ferk ettim, anam beni bele okşamaz. Hem baldırlarıma elini atmaz hem de zatan bu el tumanımın içine girmiş.*

Ben heç bele şey anamdan görmedim deye şaşkın düşünürken bi herif üstüme çullandı. Karanlıkta eyi ferketmiyem ama bu herif, evin herifi, beni alan adamların babası, pis Müslüm. Aynamıyam da sölediglarını, herif hırıl hırıl hırıldı. Üstümden atmamın mümkünatı yok. Heyvan yorganı üstümden açtı, ağzımı kapattı, tumanımı çıkardı.

Yok, töbe, tumanımı çıkadırken; ceyran yandı, bu herifin kafasına şrak diye bi sille geldi! Zeliha Avrat sırtına, omuzuna vuri, herif şeyini çıkatmış, üstüme çullanı, Zeliha Avrat’a heç aldırma bile. Zelihe Avrat barbar bağıri, ünni. Bi dekke, iki dekke sürmedi, o beni kiliseden alanlardan küçük olan herif geldi, babasını üstümden aldı. Bu sırada Zeliha Avrat habire herife vuri. Berabar herifi olup götürdüler.

Ben de ne olduğunu anlamadım heç, yorgandan çıkmamışam. Hemen tumanımı geydim. Bir dekke sonra Zeliha Avrat o genç heriften berabar geri geldi. Beni yataktan çıkattılar, ezyeme, üstüme başma baktılar. Zeliha Avrat tumanımı soydu, bacak arama bahtı.

* Keri: Yaşlı kadın.

“bişe yok, kan da yok, ben zatan yetişdim, bi dekke geç kalsaydım herif kızı becerecahtı, epriye, çüriye bı babay dedi. Genç olan adam birşeyler mırıldandı, getti.

Zeliha Avrat da paltomu da verip, üstüme atıp beni sokak kapısının öğüne otırttı. Tetirbe zıfır zindan karanlık. Ben yataktan yenği çıkmışam, savuhtan tır tır tutriyem.....

Kudret hafif mütebessim ve sürekli tasdik eder bakışlarla Ayşe’yi can kulağı ile dinlerken, Demir’le kucaklaşmaya hamle yapınca bile başlangıçta onun konuşma heyecanını kırmamak için gözlerini Ayşe’nin tarafından ayırmadı.

Uzun uzun kucaklaştılar. Kudret her zamanki gibi yine bakımlı ve diriye ve gecenin bu saatine göre hiç yorgun görünmüyordu. Gelen giden seyrelmiş, salonda pek kimse kalmamıştı. Birlikte Ayşe’nin yakınına oturdular. Salonda oturanlar iki arkadaşın yakınlığını fark edince, insanlardan kopmaları kolaylaştı ve aralarında sohbet koyulaştı.

“Yarın gelemeyebilirim gelmem şart mı? Düşündüm de, sizin baş başa kalmanız daha uygun gibisinden,” kem küm dedi Kudret.

“Mutlaka gel,” dedi Demir.

“Anı’yi sekiz buçukta alacak İbrahim.”

“Hayır, ben daha erken geleyim,” dedi Kudret.

“Tamam,” dedi Demir, “Gel de ne zaman istersen gel.”

“Tamam, ne adamsın, neler çeviriyorsun, sen bilirsin ama yanlış bence,” dedi Kudret.

“Tamam, tamam, ben ne yaptığımı biliyorum, uzatma” dedi Demir.

Konuyu değiştirmek için bu öğle yemek sırasındaki konuşmaları nakletti Kudret’e, fikrini sordu. Demir’in heyecanı, Kudret’in gözünden kaçmıyor;

“Ne bu heyecan oğlum sende, ne bu heyecan, kendine gel, gören de seni on beş yaşında delikanlı sanacak.”

Demir de huzursuzluğunu fark etti, “Tamam, şimdi sen girdince bir banyo yapar, rahatlarım.”

Kudret, “Haa sahi, yarın akşam hamam sefası yapacağız ona göre. Senin de geleceğini söyledim Ramazan Bey’e, sen gelmezsen gitmem, ona göre. Çünkü burada bulunduğum kısa sürede seninle de olmak istiyorum, her zaman elimize beraberlik fırsatı geçmiyor,” dedi. Kudret gitmek üzere ayağa kalkınca;

Ayşe ona hitaben “Biraz daha otursaydın, Kudret oğlum,” dedi, Kudret Ayşe’nin elini öptü.

“Tekrar başınız sağolsun, Allah size uzun ömür versin Ayşe Teyze, ben gideyim geç oldu, baksanıza programımız yarın pek yoğunmuş,” dedi.

Bu lafı Demir’e kinayeli gibi geldiği için, farkındayım alay etme der gibi gitmesi için Kudret’i hafifçe ittirdi. Herşey birdenbire oldu. Zaten Demir’in hayatında, her şey birdenbire olur. Zaman zaman yaşadığı olaylara kendinin de intibak edemediğini düşünür. Hele Ani ile ilişkilerinde bunu hep yaşamıştır. Birdenbire birlikte olmuşlardır, birdenbire sevmişlerdir birbirlerini, birdenbire ayrılmışlardır. Kozmik çizgilerinin kesiştiği zamanlarda, her şey hep birdenbire olmuştur.

Şimdi salonda annesi ile karşılıklı birer sedirde yatıyorlar, ışıkları en son Ayşe söndürdü.

Baba evinde geçirdiği bu ikinci gecesinde Demir yorgana, yastığa, çarşaflara, duvarlara, tüm evin içine sinmiş annesinin, babasının, ailesinin çocukluğundan beri tanıdığı o kokuyu hissediyor, alıyor, doya doya içine çekiyor, müthiş haz alıyor.

Yarı açık perdeden sızan sokak lambasının ışığı, rüzgârın etkisi ile olsa gerek, karşıda portmantonun üstünde oynuyor, vals yapıyor. Demir bu ışık oyunlarını izlerken, Orhan Veli’nin “birdenbire oldu her şey” şiirini okuyor aklından. Birdenbire uyumak istiyor çünkü.

Her şey birdenbire oldu.

Birdenbire gün ışığı vurdu yere;

Gökyüzü birdenbire oldu;

Mavi birdenbire.

Her şey birdenbire oldu;

Birdenbire duman ttmeye başladı topraktan;
Filiz birdenbire oldu, tomurcuk birdenbire.
Yemiş birdenbire oldu.
Birdenbire,
Birdenbire;
Her şey birdenbire oldu;
Yollar, kırlar, kediler, insanlar...
Aşk birdenbire oldu,
Sevinç birdenbire.

Demir, kendi kendine kurban olayım şu kara ikliminin güzelliğine, hiç olmadı sabahları insanı dinlendirir. Gün ne kadar sıcak gezerse geçsin, buralarda sabah serinliğinin keyfine diyecek yoktur diye düşünürken, oturduğu plastik sandalyede geriye doğru gerindi. Sabah serinliğini içine çekerken, arkaya düşmemek için bacaklarını her iki yana açtı ve ayaklarını öne doğru uzatıp, ağırlığını ayak tarafına vererek dengesini sağladı.

Adının Recep olduğunu ve kahvede sabah aycısı olarak çalıştığını söyleyen bu saatteki tek görevli, yeni demlenmiş bir bardak çay getirirken bir taraftan da konuşuyor.

“Bu Bilic var ya bu Bilic, heç birşeyi olmayan zavallının biriymiş. lrken ben yanındaydım, benim elimi tuttu ölürken, ben eyi tanımazdım, feket eyi adamdı demişlerdi. Bütün kuşlarını Ramazan Abe’ye bırakmış. Tek mirası kuşlarıymış” diyor.

Gerinince, kaç günden beri ilk kez deliksiz uyuduğunu hissetti Demir. Bu akşam rüyasında anneannesini gördüğünü hatırlıyor, ama rüyayı hatırlamıyordu. Yalnız biraz zorlasa çıkaracağına emindi. Sabaha doğru görülen rüyalar kolay unutulur dedikleri gibi, demek sabaha doğru görmüştü. Bir hafif uyku rüyası gördüm herhalde diye içinden geçirdi. şimdi sabahın esselatında, yaklaşan sıcak günün ayak seslerini duyarken, erkenden Bilic’in kahvesine ıkagelmişti.

Buraya gelirken geçtiği yollarda, sabah serinliği bütün keyfini sürdürüyor, caddelerdeki taşlar, topraklar, beton alanlar hat-ta asfaltlar, ne varsa etrafta, sabahın bu saatinde üstlerine basıp

geçenlere mutlu mutlu bakıyorlardı. Hepsi de dipdiri, berrak, pırıl pırıl ve gergindiler. Demir buraya gelirken çevresinde neye baktıysa hepsinin yüzünde bu diriliği görmüştü.

Oysa Demir dün öğlen vakti mezarlıktan çıkıp da yemeğe giderken, bütün bunlar, taşlar, topraklar, binalar, betonlar ve asfaltlar ve de ağaçlar, insanlar, tüm etraf nasıl bitkin nasıl bitkindiler. Biraz evvel kahveye doğru gelirken, yolda kendi kendine, aynı sözü söylemişti.

“Hey yavrum hey, gözünü seveyim bu kara ikliminin” demişti. “Gözünü seveyim.”

Hiç olmadı, insanlara sabahları serin serin uyuma fırsatı tanır. Neymiş o, kara iklimi kötü olurmuş da, gece gündüz farkı felaketler yaparmış da, laf bunlar laf diye düşünmüştü yürürken. Zaten sabahları hep keyifli olur, karizmasıdır sabahları keyifli olmak, bu sabah daha da keyfliydi. Bir keresinde Ece, nasıl beceriyorsun sabah sabah bu kadar keyifli olmayı, sana imreniyorum, demişti. Sabah serinliğinde hava şurup gibi, sütliman iken, erkenden çıkıp buraya gelmiş, gelirken yıllarca önce geçtiği yolları tekrar karış karış inceleyerek, neler bıraktığı gibi kalmış, neler çok çok değişmeler göstermiş diye kontrol etmişti.

Geldiğinde saat beşleri ancak geçiyordu. Kahve de biraz önce açılmıştı. “Beş dekke olmadı ben kahveyi açalı begim,” demişti kahveci. Gelir gelmez de kahvenin en büyük demliği ile çay demletiyordu. Recep, “Şimdi demledim begim, daha yeni çay bu,” demesine rağmen, Demir yine de ısrar etmiş, yeni bir demlik çay demlemesini istemişti. “O demlediğin de kalsın, sen bir demlik daha demle” demişti çaycıya. Bugün burası çay kokusundan bunalsın, yer, gök, her taraf çay koksun istiyordu.

Henüz Kudret’in ve Ani’nin gelmesine çok zaman var, daha uyuyorlardır onlar, diye düşündü. Özgürce kahvenin tadını tek başına çıkaracak, daha önce çok merak etmesine ve çok istemesine rağmen yapamadığı bu keyfi, kahvenin keyfini yaşayacaktı. Onların gelmesine daha çok zaman vardı.

Çocukluğundan bildiği bu kahve bir miktar değişmesine rağmen, zamanın derinliklerinden gelen çizgilerini korumuş,

kabaca aynı kalmış görünüyordu. Toprak taban betona dönüşmüş ve hafif öne doğru çıkıntı verilerek sahanlık genişletilmişti. Demir'in eskiden tanıdığı, gaz tenekelerinden yapılmış korkuluk, biraz ileri giderek aynı görevde yaşıyordu. Teneke saksılardan çıkan sarmaşıklar eskiye göre kalınlaşmış, koca koca, kalın gövdeler oluşturmıştu. Kahveyi yazın güneşten, kışın yağmur ve kardan koruyucu bir zırh gibi kaplamış bu sarmaşıklar, yukarı doğru dönerek demir asma üzerine yatmış, sahanlığa yüksekçe bir tavan yapmış ve sık yapraklardan koyu bir gölge yaratmıştı. Sahanlıkta liseye doğru dönerek oturunca, doğuya bakarken, şimdi Demir o pozisyonda oturmakta, hem sol tarafınızda arkaya, mezarlığa doğru dönen köşenin dibinde mezarlıktan yükselen dev boyutlara ulaşmış servileri görmeniz mümkün, hem de lise karşınızda tabak gibi görünüyor.

Hemen önünüzde, sol köşeye doğru genişçe bir alanın önünde, sarmaşıklar ve ağaçlar kesilmiş, burası kuşların mekânı yapılmış, onlara uçuş sahası, hava sahası açılmıştı. Bu sahanın en ucuna, çiçek saksılarına dayanan, dibi yosun bağlamış, yarı yarıya su dolu büyük, yayvan taştan bir curun yerleştirilmişti. Taş curun ile saksıların arasında, daha çok curuna doğru meyve kasalarından yapıldığı belli olan, ama kırmızıya boyanmış, sonra üstüne ikinci kez yeşile boyanmış, büyükçe sayılabilecek bir kuş kümesinin içinde ve önünde tünemiş sekiz, on kadar değişik renkte kuşlar, uyuyorlar.

Uyanmış olduğu sanılan bir iki kuş, çevreden geçen bir, iki arabanın çıkardığı sestten tedirgin paytak paytak uçuyorlar, ama hâlâ daha uyku mahmurluğunu üstlerinden atamamış görünüyorlar. Çoğunluk kuşlarda hâkim renk beyaz. Bazısı inanılmaz zıt renklerle donanmış. Bazılarının bu renklerinin doğal olduğuna inanmak zor. Sanki birileri üşenmemiş, bu kuşları oturmuş, boyamış gibi. Biri var ki boynunu içine çekmiş, hiç boynu yokmuş gibi görünen bir kuş, Demir' in tam karşısında, gözleri dışında tüm kellesi kırmızı kahverengi ile sanki kuaförden yeni çıkmış gibi duruyor.

“Bu kuş,” diyor, Recep işaretle, “Bu baktığınız kuş,” “Bilic’in en çok sevdiği kuşun oğluymuş. En çok bu kuşu severmiş,” karmızı kahve renkli, boynunu içine çekmiş kuşu gösteriyor, “Bunun babasını cesaretli bulurmuş, cesaretine hayranmış bunun babasının, gerçi, bu da ele,” diyor.

Ramazan Abisi anlatırmış ona, öyle söylemiş, bilgisinin kaynağını açıklıyor. “Ramazan abi, Biliç Usta’nın tek yakını idi,” kuşcu ustası demek istiyor Biliç için, “Evine tek Ramazan Abi’yi alırdı, zaten Ramazan Abi önceleri, kahvede Bilic’in çırağı imiş, biliyorsundur belki beyim,” diyor.

“Bu kuş havada üst üste on takla atarmış. Keyfi geldiği bir gün, Ramazan Abi kuşa on takla attırmış. Kuş son taklasını yere on santim kala tamamlamış. Bakma sen bunun böyle süklüm püklüm yattığına, ne deyustur o, hep öyle numara çeker,” diyor.

“Biraz sonra Ramazan Abi gelince, uçursun onları, sen bak marifetlerine.”

Demir mis gibi kokan tavşankanı çayını yudumlarken, “Ne oldu çay demlenmedi mi? Hiç çay kokusu almıyorum,” diyor. Usta bir çaycı olduğu belli Recep, çayın tadının çayın koyuluğuyula ilgili olmadığını bilenlerden.

“Dediğiniz gibi yeniden koca bir çaydanlık çay demledim, çaydanlığın kapağını da açtım, bu kahve, kahve olalı bu kadar çay demlenmedi. Her taraf çay kokuyor, siz almıyorsunuz kokuyu beyim, burnunuz alıştı herhal ki,” diyor.

Demir ona cevaben, “Benim çocukluğumda, yani tahminen otuz, otuzbeş sene evvel, diyor, şu gördüğün lisenin önünden geçerken bu kahvede demlenen çayın kokusunu, taa karşıdaki lise binasının duvarının dibinden alırdım.” Kahvenin önündeki yolu on metre, lisenin bahçe duvarının bina duvarına mesafesi yirmi metreyi sayarsan, Recep’e otuz metre öteyi gösteriyor.

“O zamanlar lise binasını çevreleyen bu bahçe duvarı yoktu” diyor.

“Nerde o eski çaylar beyim,” diyor çaycı Recep. Sesinden alay mı ediyor, yoksa samimi fikrini mi söylüyor belli değil. Devamla, “Ayrıca o zamanlar Bilic Usta varmış ocakta” diyor.

Belli ki dalga geçmiyor Demir’le konuşurken, onun abartılarına inanmış görünüyor. “Çayınızı yeniliyeyim ben” diyor, her zaman böyle özgün bir müşteriye alışık tavırlarla, ikinci bardak çayı doldurmaya yöneliyor.

Hâlâ kimseler damlamadı kahveye, şimdi düşer erkenci, yalnız yaşamaktan yorulmuş insanlar, buraları doldururlar. Zaten müdavimlerin çoğunun kahvede oturacakları yerleri bile bellidir. Hatta çoğunun nasıl çay içeceğini bile bilir kahveci. Kuşlar bir iki hareketlendiler. Demir, sarmaşıklar kesilerek bir pencereye dönüştürülmüş boşluktan, ta karşıları, uzakları izlemekte.

Tanyeri kızılıktan sarıya dönmüş, güneş uzaklarda, şehrin doğusundaki ovanın üstünde bir yerlerde, ufuk çizgisinin üstünde, altın bir top gibi yavaş yavaş çıkıyor. Çok uzun sürmez biraz sonra tamamı çıkar meydana. Burnunu henüz çıkarmışken, Demir ona bakabiliyor, çevresini seçebiliyor. Biraz sonra bir ateş topu gibi tamamen çıkınca, hiç bakılamaz artık güneşin yüzüne.

İnat etmiş, birkaç kez bakmak istemiş, ancak becerememiş, gözlerinin içine içine, ince kıl gibi hançerler saplandığını hissetmiş, başı ağrımıştır. Biraz sonra bakılmaz artık o ateş topuna, diye mırıldanıyor. Biraz sonra şok bir sıcak dalgası tüm şehri sarar, aniden pat diye gelir ve sabahki serinliği öyle bir unutturur ki, sanki sabah serinliği hiç yaşanmamış, hayal mi, gerçek mi olduğu belli olmayan bir olay gibi kalır.

Kuşlar biraz hareketlendi. Kıpırdadılar. Bir ikisi yer değiştirip, küçük uçuş hareketleri ile daracık sahanlıkta pırr diye uçuyor, bakıyorsun, seçtikleri yerlere hayret edilecek kadar hızlı bir şekilde yerleşip, epeyi uğraşılarak özenle düzeltilmiş bohçalar gibi kanatlarını kapatıp, yerleri değişmiş ve hemen üstlerini başlarını toparlamış, buruşup oturmuşlar. Neden o küçücük alanda oradan oraya uçarlar, nedir hissettikleri, anlamak zor. Sanki belli zaman aralıkları ile yer değiştiriyorlar. Bir ikisi aralıklı aralıklı uçmaya gayret ediyor, ama uçarken sersemsepelek, sağa, sola yalpalyorlar. O kuş, o beyaz kızıl kahve renkli kuş, Bilic’in torunu olan kuş, boynunu dışarı çıkarınca kahverengi

arttı, uçu tu curunun kenarına kondu. Su mu içecek, yoksa ayılm için elini yüzünü mü yıkayacak, tahmin etmek zor.

Recep yeni çay getirdi, soruyor;

“Abi çay kokularını duyuyor musun?” diyor ve devamla, “Bu Bilic var ya bu Bilic çok çekmiş çok, bir keresinde, bir sıra gecesinde bir iki kadeh parlatınca Ramazan Abi bana anlatmıştı, öyle ileri geri konuşmaz, ama o zaman bir iki şey anlatmıştı, o da bana yetti diyor. İnsanlar ne acılar yaşıyorlar abi, her kişinin hayatı kendine göre bir roman. Daha neler, diyor neler.....

Demir kuşu seyrediyor; curunun kenarında su içen kuşu bakıyor, kuşun yüzünde Bilic’in ihtiyarlamış suratını, gövdesinde dökülmüş kızıl kahve renkli tüylerini, küçülmüş ayakları ile mermer curunun kenarına zar zor tutunuşunu görüyor. Curunun kenarları dıştan, üstüne sonradan dökülmüş, beton kırıntıları ile çapaklanmış. Demir önce o çapakları hayalinde siliyor, yontuyor, sonra curunun duvarları tamamen parlak olursa kuş tutunamaz düşer, bu kuş ihtiyar, düşer ölür diye, tam silecekken vazgeçiyor.

Elinde külüngü ile çapakları yontmaya hazır Yonucu Şakir’i hayal ediyor. Onu hatırlayınca Hamdi Usta’yı düşünüyor. İkisi de öldüler mi, kaldılar mı bilmiyor ama şimdi ölmüş olmaları çok muhtemel diye tahmin yürütüyor. Demir’in çocukluk yıllarında bu iki insan evlerinde çok çalışmışlardı ve ailesinin yakınıydılar. Şakir, adı üstünde yonucu, Hamit Usta da yapı ustasıydı. Temelde birlikte iyi anlaşılan bir ekip gibi hatırlasa da, çalışırkenki tartışmalarından edindiği izlenim, ayrıntı da anlamadıkları yönünde.

Onların evinde aylarca, hatta aralıklarla bir yıl süreyle birlikte çalışmışlardı Hamit ve Şakir Usta, Demir’in ailesinin şimdi kirada olan Toprak Meydanı’ndaki, çocukluğunun büyük bir kısmının geçtiği ilk evlerini aldıkları zaman, ev, bayağı eskimiş, yer yer sıvaları dökülmüş, bir Yahudi veya Ermeni evi idi. Evin, küçük olmayan, tahminen ikiyüz metrekare genişlikte toprak bir avlusu ile avlunun etrafına sıralanmış üç odası ve bir mutfağı vardı. Üç oda da geniş odalardı. Bu ev alındığında Demir ilkokulu bitiriyordu.

Demir, yonucu Şakir ve Hamdi Usta ile işte bu evin; kışın çamur, yazın toz olan bu toprak avlusunun nehet kaplanması sırasında tanımıştı. Aslında evi aldıktan iki yıl sonrasına kadar maddi imkânsızlıklar nedeniyle avluyu nehet kaplatamamışlar, o şekilde yaşamışlardı. O sıralar Demir’le Ayşe, avlunun bu halinden kurtulması için sıva yapılmasına bile razıydılar ama babaları her ikisine de yanaşmıyordu. Annesi, özellikle yazları avluya kilim serip de oturmadan önce yerleri süpürürken, “Ramazan burayı nehet kapladağ” der, ancak her seferinde babasından da, “İdare edin şimdi para yok,” yanıtını alırdı.

Eğer bu konuşmalar sırasında, Fatma annenanne, oradaysa, o da lafa karışır, para yok diyen damadı Ramazan’a kızardı. Zaten Demir kendini bildi bileli anneannesi, babasını sevmezdi. O yapmaz, para biriktirir o, seni de bu toprak heyatta eprıdıp, çürütür, derdi.

Demir o zamanlar avlunun taş kaplanması konusunda tüm menfi gelişmelere rağmen çok hayal kurduğunu hatırlıyor. Hayale sınır yok ya, “bu avlu mermer olsa, bi mermer olsa bu hayat, evimiz ne güzel olurdu diye hayal ediyor. Bütün yapı meydana çıkar, ortalıklar temizlenir, diye düşünüyor. Şimdi kendini kaptırsa, o günlerin heyecanını yaşayabilir, Demir. Ama bütün umutsuzluğa rağmen günün birinde inanılmaz bir şey oldu. Babası onlara birgün, hiç beklemedikleri bir anda bir sürpriz yaptı. Eşek yükleri ile taşınan yontulmamış ham taşları pat diye avluya döktürüverdi.

Ayşe ve Demir sevinçten göklere çıktılar tabii. Daha taşlar gelmiş, henüz ortada bir şey yok, ama onlar avlunun taşlarla döşendiğine, tozun, çamurun bittiğine hemfikirler artık. Daha çimento alınacak, kireç alınacak, bu ham taşlar yontulacak ve en son aşama bu mermerler döşenecek. Ama olsun, onlar her işe bitmiş gözüyle bakıyorlar, ana, oğul pek seviniyorlar.

Demir, kırmızı kahve renkli kuşu seyrederken o pek sevindikleri günü ve yonucu Şakir ve Hamdi Ustayla tanıştıkları günü hatırlıyor.

“.....Taşların bahçeye getirilmesinden bilmem ne kadar zaman sonra, bir sabah, ilk önce bu Yonucu Şakir koltuğunda

eski püskü bir torba ile evimize çıkageldi. Babamla hoş beşten sonra, kendine avluda gölge bir yer seçti, torbasından çıkardığı mermer tozlarına bulanmış, genişçe bir keçe parçasını kendine uygun seçtiği yere serdi. İlaveten de annemden istediği eski artık kullanılmayan işe yaramaz bir çarşafı, keçesinin üstüne iki kat yaydı. Böylece önce kendine taş yontarken oturacağı minde-rini yaptı. Ve daha sonra ağızları körelmesin diye önceden yağlı bezlere sardığı çelik dişli ve düz ağızlı, külünk denen, yassı yaprak gibi, kesicileri çıkardı. Bunlar, çok ağır, çelik taş kesici-ler idi ve çelik kısmın beklenmedik ağırlığına rağmen incecik, kullanmaktan parlamış tahta sapları vardı. (Şakir Amca'nın ol-madığı anlardan birinde bu aletleri kullanmaya çalışmış ama ağırlıklarını hissedince taşların üstünde kullanılmasını deneme-ye kalkışmamıştım.)

Ve başladı çalışmaya, ta sabahtan ikindilere kadar, günlerce, haftalarca çalıştı. Benim yerinden oynatmakta güçlük çektiğim bu aletlerle, o, benim kalemle yazı yazmam kadar kolay çalışı-yordu. Buna rağmen günde temiz olarak ancak dört, beş taş çıka-rabiliyordu. Şakir Usta, ya da benim artık samimiyeti geliştirerek Şakir Amca dediğim bu yontucu ustası, taşları ocaktan çıkmış boylarına göre en rantabil şekilde kullanım için şekillendiriyor, önce dişli ağızlı külünkle kaba yontuyor, daha sonra ince, düz ağızlı külüngü kullanarak ince işini tamamlıyor, taşları parlatı-yordu. Taşların önce sadece bir yüzünü kaymak gibi düz yapıyor ve arkasından kenarlarını gönyeyle ölçerek dik kesiyordu.

Çalışırken çok gürültü olmuyordu, öyle çok gürültü hatırlamıyorum şimdi düşündüğümde. Taşın arka yüzleri, yani top-rağa gelecek olan yüzü, taş ocağından çıkarılmış gibi kalıyor, belki taşların eni bir miktar diğerlerine göre yüksekse taşın ar-kasını bir miktar kırıyor ve kabaca taşları üç aşağı, beş yukarı aynı kalınlığa getirmeye çalışıyordu. Daha sonraki gözlemle-rimde, usta bunları döşerken, yontucudan isteyeceği ufak tefek düzeltmeleri sanırım bilahareye bırakıyordu. Bu çalışmalar sırasında ben hem heyecandan hem de merakımdan boş zaman-larımı yontucunun tepesinde geçiriyordum. Hem ham taşın yon-

tulmasını ve dümdüz yapılmasını bir mucize gibi izliyor, hem de zaman zaman, taşa hayalimde tasarladığım şekli vermediği için Şakir Amcaya kızıyordum.

Her külünk vuruşunu, evimizin güzelleşmesine ve yenilenmesine, zengin evlerine daha fazla benzemesine bir katkı sayıyor, bu işlem yapılırken çıkan gürültülerden hiç rahatsızlık duymuyordum. Bu ham taşları düzeltme işi, yontulan taşların sayısı, döşeme için gerekli taşların sayısının tahminen yarısına ulaştınca, Hamdi Usta da eve geldi. Hamdi Usta kısa boylu, koca kafalı, elli yaşlarında bir adam görünümünde. İlk bakışta göze çarpan alaycı bakışları ve bunun yanında her şeye şüpheli yaklaşımı insanda çok sağlamcı bir adam izlenimi veriyordu.

Hemen işe başlamış, bir günde avlunun mermerlerinin neredeyse dörtte birini bitirmişti. Avlunun döşenen dörtte birlik veya daha az bir bölümü genelinin nasıl olacağı hakkında bir fikir veriyordu. “Hayat” ımız çok güzel, pırl pırl oluyordu. Hamdi Usta az konuşan, öz konuşan bir adam. Çalışmaya başlayınca onu tanıyorum. İlk fark ettiğim özelliği inatçı kişiliği. Çalışırken dediğim dedik, çaldığım düdük biri. Şakir Amcanın da ondan kalır tarafı yok. Meğer babam ve annem tarafından bilinen bir gerçekmiş, ben yeni öğreniyorum. Şakir Amcayla, bu taşı şöyle kestin, böyle kestin ya da sen bu taşı şöyle yerleştirsen daha iyi, böyle değil diye habire tartışıyorlar. İşin ilginç tarafı, ikisi de çalışırken karşıdaki ne söylerse söylesin öbürü bildiğini okuyor. İşin daha da ilginç yanı, iki usta da çok mütecessis ama Hamdi Usta biraz daha meraklı görünüyor. Evimizde olan biten her şeyi ikisi de büyük bir merakla izliyorlar.

Bizim gibi saftiriklerin yani annemle, benim, ağzımızdan laf almakta maharetleri, ikisinin de bir başka ustalık alanı. Ana, oğlan ailenin mahrem kalması gereken konularında bile açık veriyoruz. Onlar da iş dedikodu ve tecessüse gelince birbirleri ile çatışmalarını bırakıp aynı safta yer alıyorlar. Birinin atladığı, sormadığı bir soruyu ötekisi sorarak, konunun tamamen açığa çıkmasına pekâlâ yardımcı olabiliyor. Babamın birkaç gün önce keman dersi almam için düşünüp getirdiği ödünç kemanı, ben

olur olmaz her vesile ile gösterip, kendime öğünme payı çıkarmak için uğraştığım anlardan birinde; Hamit Usta anneme “Bu keman nedir?” diye sormuştu.

“Bu keman ne ki eşşe bace?” Annem de, “Demir, Bogos’tan keman dersi alacak, Ramazan emanet almış, Bogos beğenirse, Demir için satın alacağız,” demişti.

O sırada iyi, hayırlı olsun laflarını geveleme ile söyleyen bu ikilinin, sonra gizlice şahit olduğum, babamla konuşmalarında onu ileri derecede tenkit ettiklerini ve yargıladıklarını gözlemiştim. Beni çingeneler gibi çalgıcı yapmak mı istediği şeklinde suçlamışlardı onu.

“Oğlanı mitrip mı yapacagsan Remezan?” demişlerdi, kulaklarımla duymuştum. Babam da bunların eleştirisinden, çok etkilenmiş, ertesi gün daha Bogos kemanı görmeden bir daha hiç gelmemecesine kemanı geri götürmüştü. Ve böylece de benim müzik eğitimimin başlaması ile bitmesi bir olmuştu.

Kendi aralarında bu kadar tartışan bu insanlar, bazen bu tartışmaları olmadık yerlere kadar getirebiliyorlardı.

Örneğin, Hamdi Usta’nın öğle yemeği ve namazı için evine gidip de Şakir Usta’nın öğle saatinde de çalıştığı bir gün, Şakir Usta lafı döndürüp, dolaştırıp Hamdi Usta’ya getirmiş ve “Bırak yahu bu gâvur soyluyu” demişti. O zamanlar bu konuşmalar sırasında üstünde durmadığım bu “gâvur soylu” lafı daha sonraları, çok sonraları annemin açıklamaları ile netlik bulduğunda; Hamdi Amca’nın da Ermeni dönmesi olduğunu öğrenmiş, bizim çevremizde bu sendromu yaşamış insan sayısı ne kadar çok tanırım, diye düşünmüştüm. Ayrıca annemin bu konulara ilgisi de artık beni şaşırtmanın da çok ötesine geçiyordu.

...Başlangıçta babamın ve annemin gelmiyeceğini, bir hastalık nedeniyle babamın Halep’e gittiğini, annemin de ona bakmak için beraberinde gittiğini söylemişlerdi. Selim Amca’nın oğlu Edip benim canciğer kardeşim gibiydi. Yan yana olan evlerimizde hep birlikte büyüyorduk. Zaten günümüzün dörtte üçü birlikte idi. Küçük kardeşim olmadığı için ben onu oyunlarda hep kollardım, diye anımsıyorum.

Emsalim, ya da benden bir, iki yaş küçük bir erkek kardeşim olsun istemiştin hep, ama annemler benim tekne kazıntısı olduğumu söylerlerdi (hem kendi annem, hem de evlatlık alan annem). Bi sürü oğlan çocuktan nice sonra belki kız olurum umuduyla annem tekrar doğurmayı düşünmüş ama olmamış, ben olmuşum. En küçük ağabeyimden on yaş küçükmüşüm. Abilerimin hepsi ya da çoğu tehcir sırasında kurtuluş ordusuna katılmışlarmış. Daha sonra Selim Amca ya da baba, hepsinin, daha önce belki Artaki gelir seni alır demesine rağmen Artaki de dâhil, öldüğünü söylemişti. Daha sonra hiç kimseler gelmedi, gelmediler.

Annemle, babamın beni bırakıp da gitmesinden sonra, gece yatağa yatınca, (Edip'le aynı odada yatıyorduk), Edip hemen uyur giderdi. Ben nice sonraları uyurdum ilk zamanlar, bu zaman dilimini hatırlamıyorum. Bir ay mı, bir yıl mı, iki yıl mı sürdü, hep annemin gelip üstümü örtmesini beklerdim ve uyumazdım. Bu alışkanlığımı, daha önce kaç yıl yaşadığımı bile hatırlamıyorum ya. Zaten beni kaç yaşlarımda Selim Amca'yla Kadriye Teyze'ye verdiklerini ben bilmiyorum. Belki beş, belki yedi yaşındaydım. Çünkü Selim Amca ölürken bana, kırk sene dir evladımsın benim, seni Edip'ten hiç ayırt etmedim, Kadriye Ana'ya iyi bak demişti.

Ben de nüfusta yazan yaşıma bakınca, yedi yaşında yanlarına verildiğimi hesaplamıştım. Demek ki iki, üç yaşlarından itibaren dört, beş sene hep yatarken annemin üstümü örtmesini, babamın da kapat gözlerini diye bağırmasına alışmıştım.

İşte dediğim gibi uzun zaman bu alışkanlığımı bekler, annem gelmeyince üstümü örtmeye, babam bağırmayınca, Hrانت gözlerini kapat diye, yorganı başıma, çeker hüngür hüngür ağlardım. Daha sonra babamın beni Selim Amca'ya teslim ederken söylediği sözlerini hatırlar, uyurdum. "Hrانت, insan dünyada hep yalnızdır, insanlar, hayatlarının en zor işlerini hep kendi başlarına yaparlar. Kendi başlarına doğar, kendi başlarına ölürler. İnsan bu işleri bile kendi başına yaptıktan sonra, korkma, geri kalan tüm işleri yapabilir, sen her şeyin üstesinden gelirsin. Biz seni beraberimizde götürmek isterdik, ama benim

hastalığım sana da bulaşır diye korkuyoruz, kuvvetli ol, erkek ol, en önemli şey yaşamak” demişti.

Son sözleri bu olmuştu. Ben de bunları hatırlayınca yorganın altında ağlamayı bırakır, kuvvetli erkek olur ve uyurdum. Kardeşliğim Edip de benden göre göre alışmış olacak o da uyurken yorganı başına çekmeye başlayınca, Kadriye Ana'm bizi uyarmaya başladı.

Bu kez onun uyarılarına alışmıştık, bize ninni olmuştu özellikle kendi hesabıma. “Başızı açın oğlum yatarken, boğulacaksınız, insanın yatarken başı açık olmalı, yatmadan önce işediz mi bahıyım” diye her yatıştaki sorular eskiden alıştığım uyku tembihlerinin yerini aldı zamanla ve yine zamanla uyumak için Kadriye Annem'in uyarısını bekler oldum. “Kurban olum sze, haydi uyuyun”, “Hamdi, Edip işediz mi yatmadan” deyişi, tembihleri, şimdiki gibi kulaklarımda çınlamakta. Allah razı olsun Kadriye Ana şimdi sevmesin, beni çok severdi, kaç kezler hastalandığımda kucağına alıp, canı gönülden bağrına basmıştı. Ben onun göğüslerinin kokusunu bu yaşıma geldim, hâlâ unuttum. Ama kan annemin adı neydi unuttum, kokusunu bile hatırlamıyorum.....

Hayatını işte böyle anneme anlatmıştı Hamdi Usta. Temiz, Müslüman adamdı Hamdi Usta. Bir kez babası, çerçi Selim ile bir şeker bayramında namaza gitmiş ve bir daha bu yaşına kadar bir kere bile kaza namazı kılmamıştı. Annesi bunları Demir'e anlatırken, ona namazını hiç kazaya bırakmamış diye övgüler yağdırmıştı. Evet, Hamdi Usta da bir Ermeni dönmesi idi. Ancak tehcir sırasında annesi, babası öldürülmemiş fakat yolda telef olur diye ebeveynleri tarafından gönüllü olarak emanet bırakılmış, yetim, öksüz kalmış mağdur bir tehcir çocuğuydu. Bunun örnekleri tehcir sırasında sıkça duyulmuştu.

Örneğin, öldürüleceğini ya da en azından istikbalini karanlık gören Ermeni ailelerinin bir kısmı ki Demir'e göre akıllı olanları, aynı mahallede ya da aynı köyde birlikte yaşadıkları Müslüman Türk ya da sadece Müslüman komşularına çocukla-

rını emanet ederek onların hayatlarını kurtarıyorlardı. Doğal olarak bu çocuklar kısa zaman içinde emanet edildikleri evlerin, ailelerin dillerine, dinlerine ve ırkına yamanmış oluyorlardı.

...Hamdi Usta'nın yaşam öyküsünü annemden dinlediğim zaman hikâye bana hiç de üstünde durulacak bir konu gibi gelmemiş, ancak daha sonra bu konuya ilgi duymaya başlayınca anneme tekrar anlattırıştım.

...Hamdi Usta'yı tanıdığım sırada aklımda varsa da yoksa da, bizim avlunun bir an önce yapılması, mermerlerin döşenerek evin güzelleşmesi vardı...

O sırada Hamdi ve Şakir ikilisine tek sinirlendiğim şey bana göre benim müzik hayatımı engellemiş olmalarıydı. Benim müzik eğitimime engel olarak yaptıkları bağnazlığı açıklayamamıştım. Nice sonra olayları derinlemesine incelemeye başladığım zaman tipik bir asimilasyon sonucu ile karşı karşıya olduğumu fark ettim. Bu mağdurların kimileri Münip amca ve Kuşçu Biliç gibi oluyor, kimileri de Hamdi Usta karakteri geliştiriyordu...

Demir'in, Kemal'le tartışmalarından parçalardı bu söyledikleri...

...Bu sevdadan bana bitmez tükenmez gam, keder kaldı...

Kahvenin radyosunun sesi Demir'i daldığı düşüncelerden çıkardı.

"Abeme yeni bir çay, bu çay seni çayı begim, bak bahalım fark var mı?" Şarkının nakaratı kulaklarında çınlarken, kahvecinin bağırarak sorduğu soru Demir'in düşüncelerinden sıyrılmasında tuz, biber oldu. Bu şarkıyı çok sever Demir, sözlerinde nağmelerinde kendi yaşadıklarını bulur. Ona göre bu şarkı, melodi ve sözleri bütünleşmiş bir felsefe anlatır insanlara. Demir'in yaşamındaki önemli bir bölümü kristalleştirir, kesitlerle özetler.

İzmir'in sıcak bir yaz günü muayenehanesinde hasta muayene ederken yaşadığı bir olay, bu şarkıyla ilgili bilinçlenmesine vesile olmuştu. Şimdi o günü anımsadı.

Bir adama tek taraflı tutkusu nedeni ile sıkıntılar yaşayan, bu nedenle vücudunda şikâyetleri olan bir hanım hastasının üzerinde çalışırken; Konuşmanın bir yerinde, Demir, hastasına;

“Benim bildiğim iki seneden beri bu sevgiyi yaşamaktasın, ne yarar sağladın, ne kadar mutlu oldun bu sevgiden ötürü, ne artı verdi sana bu sevgi söylesene,” demişti. Hastası da ona cevap olarak “İki sene içinde, iki kez bir yerlerde birlikte kahve içmekten ileri gitmeyen bir ilişkimiz var” deyince; hiç birlikte olmadıkları, hiç kol kola yürümedikleri, hiç birbirlerine müşterek bir hediye almadıkları, hatta birbirleri ile hiç tartışmadıkları, birbirlerini bir kere kıskanmak için fırsatları bile olmadığı apaçık meydana çıkmıştı.

Tam o sırada da Demir’in zihninden aniden akıp giden şarkı nağmeleri işte bu nağmeler olmuştu.

... Bu sevdadan bana bitmez, tükenmez gam, keder kaldı...

Bu olay daha sonraki günlerinde kendi yaşantısını irdelemesine sebep olmuş, onu uzun uzun düşündürmüş ve kendi yaşadığı sevdadan ne yaşadığını, ne kazandığını derin derin sorgulamıştı. Gerçekten bu sevda Ani’ye ne, Demir’e neler kazandırmış veya birlikte neler kaybettirmişti. Üç beş birliktelik, bir kaç telefon görüşmesi ve birkaç gizli, kapaklı buluşma dışında birlikte ne yaşamışlardı. Birlikte aynı şeylere bakıp, farklı farklı neler görmüş veya birlikte neler hissetmişlerdi. O olaydan sonra artık kendini hep sorgulamış, kendi kendine şöyle söylemeye başlamıştı. İnsanlar birlikte yaşar, birlikte sever, birlikte kavga eder, birlikte paylaşırlarsa gerçekten sevebilirler, sevgileri yeşerir büyür, gelişir, meyvelenir. Demir’le Ani’nin yaşadığı örnek gibi, bütün bunları birlikte yaşama şansları olmayanlar Demir’e göre birbirlerine sevgili adaydırlar, Demir’le Ani’nin yaşadıklarının sevgi mi yoksa tutku mu olduğu konusunda Demir artık, emin değildi. Bu olay olsa olsa, birbirlerini tutku ile bağlı iki insanın, birbirini sevebileceğini zannetme duygusunun abartılı algılaması idi...

Çırağan’daki o olayı anımsadı. Ani’nin yeni İstanbul’a göçtüğü yıllardı. O günlerde Demir bilimsel bir toplantı için birkaç günlüğüne İstanbul’da bulunuyordu. Uzun zamandır görüşemedikleri, seyrek olarak, Demir’in zar zor düşürebildiği telefon

görüşmeleri yapabildikleri yıllardı. Demir'in İstanbul'a gelişinin ikinci günü, telefonlaşmışlar ve mesai bitişi Demir'in toplantı nedeniyle ikamet ettiği Çırağan Otelinde buluşmaya karar vermişlerdi. Ani, çalıştığı yerin mesai bitimi sonrası saat beş sıraları otele gelmişti. Üstünde portakal rengi, çiçekli, o zamanlar moda olan topuklarına kadar bir elbise giymişti. Bu elbise kısa boyunu kamufle edip onu uzun boylu gösteriyordu. Yine çok güzeldi. O sıralar Demir ve Ani kırklı yaşlarını yaşıyorlardı. Şimdi düşününce, buluşmalarının daha ilk anında ilgisinin de çok heyecanlandığını hatırlıyor Demir.

Ani'nin pespembe olmuş yüzü gözlerinin önüne geliyor. Ani, yüzünde açan sevinç çiçeklerini satan, kendinden emin davranışlarla sarılıp kucaklaşmadan Demir'in yanına oturmuş, aşırı heyecanını göstermemek için oturur oturmaz sigara yakmıştı. Demir, Ani'nin çok sigara içtiğini bilirdi, ama uzun zaman görüşmemelerinin getirdiği yabancılıkla aşırı sigara alışkanlığını unutmuştu. Hiç konuşmadan el ele tutuşmuşlar, nice sonra aperatif bir şeyler ısmarlamışlardı. Birlikte sert bir cin tonik içip, daha sonra birlikte otelin Boğaza hâkim terasına çıkmışlardı.

....Akşam karanlığı Boğaza yaklaşırken, Boğaz masmavi olur, Boğazın sularında önce sarı mavi, yer yer sarı, yer yer mavi hakim ton olur ve sonra suları koyu mavilik kaplar. O saatlerde bu maviliği içine sindirmek, fonu tamamlamak için deniz de sanki bilerek durulur. Bu sırada Boğazın kıyısında iseniz ve de eğer bir miktar alkol almışsanız, bu mavileşmiş dünyanın içine içine girmek, bu sihirli ortamın koynuna dalmak istersiniz. Bilmem sende de olmuş mudur bu duygu. Seyrek de yaşasam İstanbul'da, ben hep böyle hissetmişimdir.

Uzatmayayım, Ani'yle birlikte otelin Boğaza hâkim terasına çıktık, biraz alkol alınca birbirimizin içine girmiş, bir bütün olmuş, bankta; öpüşüyorduk, ama biliyordum bu ikimize de yetmiyordu. Hafif durulmuş Boğaz suları çok yalın, hafif darbelele kıyıyı yalıyor ve çevrenin bütün gürültüsüne rağmen ikimiz de o sesi dinleyebiliyorduk.

Ben başta odamıza çıkmayı planlamıştım. Ancak, bir müddet sonra yukarı çıkmayı ona teklif etmeyi düşündüm. Nasıl olsa ilk teklifte, hatta ikinci teklifte bile reddedeceğini biliyordum. Çünkü Ani'nin teninden daha önce hiç almadığım, oldukça rahatsızlık veren, kötü bir ter kokusu almış ve ona karşı inanılmaz bir istek kaybetmiştim. "İstersen, yukarı çıkalım" sözcüğünün kendisi mi, sözcüğün söyleniş tonu mu bilmem ama isteksizliğim gün gibi ortaya çıkmıştı. Odaya çıkma teklifimi hemen reddetti. Hoş benim isteksizliğimi hissetmese de reddedeceğini adım gibi biliyordum. Sinirli sinirli, "Hayır olmaz, hazır değilim," dedi. Zaten ne zaman hazır olmuştur ki, bunu kendisine de söyledim. "Ne zaman hazır olacaksın normal bir ilişkiye," "Ne zaman bitecek benim normal ilişki hasretim?" dedim. Ayrıca da, "Bunca senedir bir gün hazır olduğunu hissettin mi hiç?" diye sordum ilaveten. Soruma sinirlendiğini ve gerildiğini hemen anladım, kalçalarının teması bunu hissettiriyordu, dudakları gerilmişti, zaten ince olan dudakları ip gibi olmuştu.

Benden, yine bir kurgu, bir oyunla onu odaya götürüp çok zorla olmasa da zorla olmuş gibi, birlikteliğimizi bekliyordu. Kendi açısından baktığımda, umduğu doğruydı. Ben onu böyle alıştırmıştım. O hep namuslu, evli iken başkası ile ilişkiye karşı, ama çok sevdiği insanın baskısı ile onunla birlikte olmak zorunda kalan hep asil, hep masum birisi olacak, ben de sevgilisinin kendine karşı zaaflarını kötüye kullanarak ona sahip olan kötü âşık olacaktım. Böylece hoş olmayan ilk beraberliğimizin acısını hayat boyu cakır cakır ödeyecektim.

İlk birlikte oluşumuzda sanki onun hiç kabahati olmamıştı. Sanki kendini sırt üstü yere atıp, beni üstüne çeken, yine bendim. Yıllarca onun onurunu kırmamak için böyle düşündüğümü söylememiş, hatta ima bile etmemiştim. Kendimce hep asil davranmayı yeğlemiş, onun onurunu korumuş, ama o da bunca zamandır akliselimle hiç değerlendirme yapmamıştı. Belki de onu kafamda ben büyütüyordum. Böyle bir ilişkiyi hazmedecek kadar kafa yapısı gelişmemiş olabilirdi.

Olayların, eğer suçsa, yüzdeyüz suçluluğunu bana yüklemiş ve bu yanlış yorumuna üstelik canı gönülden inanmıştı da. Vaktimiz olsa, aşkımız gündemde, daha beş, on yıl geçse, artık ben de yüzde yüz kendi suçluluğuma inanacağım sanırım. Kendi kendime, o gün ona, zorla tecavüz ettiğimi kabul edeceğim. Üstelik de sen biliyorsun, o birliktelik benim karşı cinsle ilk birlikteliğim demişti, Kudret'e.

Demir oturduğu sandalyeden ayağa kalktı, minik jimnastik hareketleri yapıp, derin derin nefes alarak vücudundaki kanın akışını hızlandırdı. Henüz kahveye gelen giden olmamış, radyo son sesiyle bangır bangır bağıyordu. İkisi de Urfa'dan ayrıldıktan sonra İlk buluşma yerleri Ankara olmuştu. İlk buluşmalarından uzun zaman sonra Ani'nin kocası tarafından, yine orada basılmışlardı. Basıldıktan sonra bir müddet görüşmemişler. Bir kaç yıl sonra da Ani İstanbul'a tayin olmuştu.

Şimdi kaç yıl geçmişti aradan bilmiyordu ama uzun zaman dan beri, bu sevdadan ne kazandım muhasebesi yaparken, Çırağan'da gelişen olayları anımsaması çok doğaldı. Çünkü en çok, o sırada aşkları ile ilgili olarak köprüünün altından çok suların, geçtiğini fark etmiş, Demir kendini tükenmiş, bu sevdadan yorulmuş hissetmişti. Ani de kendini yalama olmuş gibi hissediyor, zaman zaman konuşmalarında başkalarının yaşadığı bir olaydan bahse der gibi konuşuyordu. Her ikisi de fiziksel olarak birlikte olmaktan tad almıyorlar, uzun süreli ayrılıkları, aşklarının gizemini ve tılsımını her seferinde daha fazla alıp götürmüş oluyordu....

Kuşlar uçtu, bir anda bütün kuşlar pırr diye kalktı, sanki bir şey duymuş, ya da bir haber almış, bir işaret almış gibi, pır pır pır.. Arka arkaya, kahvenin özellikle onlara ayrılmış hava sahasından uçtular, gittiler, gözden kayboldular.

Sadece Bilic'in torunu olan kuş yerinden kıpırdamadı. Kasım kasım kasılarak uygun ve ahenkli adımlarla bu küçük alanın içinde dolaşüyor, sanki uçmamakta bir bildiği var izlenimi veriyordu. Belki de aşağıdan filoyu o idare ediyor, yerinde eşinip duruyordu. Eşinmek değil de, daha doğrusu durduğu yerde diklenip duruyor, sanki birilerinden bir haber bekliyordu.

Kuşların uçması ile birlikte Demir'in de yine yerinden kalkması bir oldu. Kendini oturmaktan kamburu çıkmış gibi hissetti. Böylece uçan kuşların seyrine, daha bir müddet devam etti, görüş alanını arttırdı, dışarıya doğru hafifçe eğilerek, bacaklarını kasti, karnını içine çekti, kahveye çok erken geldiğine karar verdi.

Kendi kendine gene heyecanlandın ulan, gene heyecanlandın hırbo, herhangi bir gölgeyi Ani'nin gölgesine benzetsen heyecanlanıyorsun, dedi. Hani bu sevdadan vazgeçmiştin, hani bitmişti artık bu aşk, hani sadece güzel yaşanmış anılardı artık bunlar. Bak, neredeyse anneannenin ölümü bile bu kısa zamanda anı oldu aklında, ama Ani'nin aşkı ve hayali her zaman yanında. Hiç vazgeçmez misin sen, diye kendine kızdı.

Birden dün akşam gördüğü rüyayı hatırladı. Bu bir rüya değil de sanki uykuda anneannesi ona bir ders vermişti. Anneanneyi unuttun da Ani'yi unutamadın deyince dün geceki unuttuğunu sandığı rüya küt diye düştü aklına.

.....Küçücük bir göl var ortada, suyu göztaşı dökülmüş gibi yemyeşil, yani suyun olabileceği kadar yeşil, her nedense hem dalgalı, hem bulanık bir su. Demir, sekiz, on, belki de on-iki yaşlarında. Suda yüzüyor, sadece yüzmekle de kalmıyor sudan çıkınca kuşlar gibi uçuyor. Hatta kuşlar kadar çaba sarfetmiyor bile uçarken. Önceleri o da şaşkın nasıl uçuyorum gibisinden ama birkaç hamleden sonra, uçmaya alışıyor, bol bol yüzüp, bol bol uçuşunu hatırlıyor.

Kıyıda da, kıyı şöyle yüksekçe bir yer, anneanne oturmuş, her nasılsa galiba kıyıda kum da varmış ve mayo giymiş anneannesi ona sesleniyormuş.

Yanıma gel, bak sen uçabiliyorsun, bu herkese nasip olur şey değil diyormuş. Rüyada uçmak, büyük adam olmak demektir, bak ben uçamıyorum, yüzemiyorum bile, diye bağıırıyormuş. Sen büyük adam olacaksın, unutma bunu, bu bir rüya, unutma bunu, sen büyük adam olacaksın, beni unutma, beni unutma.

Beni su yüzüne ancak sen çıkarırsın, beni unutma, beni yaz, diye sesleniyormuş.....

Bu sabah uyandığında Demir'in aklında bu rüyadan hiçbir iz kalmamıştı; şimdi kuşların uçuşunu izlerken hatırladı, rüya şak diye hatırına geldi. Anneannesinin sözleri, kulaklarında çınladı. Sen büyük adam olacaksın, sen büyük adam olacaksın, diye.

.....*Valla eski hayatımdan doğru dürüst heç birşey hetirle-miyem ama, aklımdan heç çıkmıyan bir rüyam var ki, mıh ki-min, ha onu heç unutmadım. Hetrimden heç çıkmadı. Daha anam, babam sağ, köyümüzdeki çiftlikteyih herhalde.*

Ateşlandığım bir gece, bir rüya gördüm, heç unutmam onu. Uman kimin bir yerdeyig, ben de ummanda çimiyem. Ama çılpagam. Ele bele çılpag değil, anadan uryan. Çocuğam, ama gene de üzerken utanıyam. Begezen pır deye havaya uçıyam, düş-miyem, yanı kuş kimin uçıyam. Begezen ummanda balık kimin üziyem. Masmavı berrak bir umanın içindeyem. Çimiyem, uçiyem, ha bele. Sebehten anama aynattım rüyamı, büyük adam olacaksın kız sen, dedi. Ama görısiz olmadım, olamadım. Rüya-lar yalandır inanmayın, nerde büyük adam, nerde biz.

Anneannesinin ona rüyasını anlattığı günü hatırladı şimdi. Sen büyük adam oldun anneanne, dedi içinden. Sen çok büyük insan oldun. Sen bu şartlarda bile yaşadın bir kere, bu büyük bir hamle, bizleri yetiştirdin, bu ikinci büyük hamle, daha bu şartlarda ne olacaktın anneanne. Peygamber mi, allah mı olacaktın, tövbe tövbe.... Yetmez mi büyüklüğün, dedi Demir içinden, hayıflandı.

Şimdi kuşlara takılmış vücudunun şeklini düzeltirken kuşlara bakıp, mutluluk dediğin bu kuşları nki işte, dedi.

Kimseye hiçbir şey sormak yok, meraklanmak yok, çoluk çocuk derdi yok, birbirini öldürmek yok. Mutluluk bu işte, kuş gibi olmalı insan, kuşlar kadar sorumsuz ve o kadar özgür olmalı. En önemlisi insanoğlu kuşlar gibi birbirini öldürmemeli. Zaten ölüm var, zaten herkesler, her şeyler ölecek, bir de birbirini öldürüp, ölümü hızlandırmanın ne anlamı var. Ölmek ve öldürmek için doğal koşullara bu kadar destek biraz fazla değil mi, zaten var olan bu kadar doğal afet yetmiyor mu.

Bir de biz şeytanın aklına gelmez bahanelerle birbirimizi öldürüyoruz; örneğin, bu Türk, bu Kürt, bu Ermeni bu Yahudi, ben daha çok hisse isterim petrolden, bana bu ektiğim arazi yetmiyor, burada hakça paylaşım yok, sen benim gibi düşünmüyorsun, ben senin gibi katiiyen düşünmem, benim peygamberim seninkinden daha kutsal, benimki daha yakışıklı diye binlerce uydurma bahanelerle vur abalıya, vur zavallı insana, vur zavallı hayvana, vur ağızsız, dilsiz bitkiye, envayi türlü canlıyı yok et, türlü türlü var olanları bitir, tüket. Aferin sana insanlık, aferin.... diyor Demir.

Ne güzel aklımı bir miktar Ani almışken durup dururken yine derin konulara daldım, aptallık benim kârım* diye, kendine sinirlenerek söylendi.

Kahvenin müdavimleri tek tük kahveye düşmeye başlamış, saat sekizlere yaklaşmış, köylülere ve çiftçilere yönelik sabah programları bitip, haberler başlamıştı. Tüm istasyonlarda güncel konu, yıllardır gündemden düşmeyen Kıbrıs konusu, yine alevlenmişti. Yıllardan beri bu konu kâh alevlenir, kâh küllenir gibi olur, ama genelde gündemde ilk üç sıradaki yerini aslanlar gibi hiçbir habere bırakmaz. Bu sabahta yine haberlerde Kıbrıs görüşmeleri gündemde birinci sırada.

Uzun zaman olmadı, Demir politik konuşmaların içinde, satır aralarının olduğunu öğrendi. Meğer politik konuşmalarda satır araları varmış, ama bu satır aralarını anlamayı kendisi bir türlü beceremiyormuş. Bazı insanları dinliyor, gazetelerden köşe yazılarını, yazarların yorumlarını okuyor, onların satır aralarını bu kadar açık görebilmelerine hayret ediyor. Bu insanlar nasıl bu kadar uyanık, ben niye anlamıyorum satır aralarını diyor. Geçenlerde bir büyük insanın konuşmalarından kendisinin anladığı şeyleri ne kadar yanlış anladığını bir gazetenin köşe yazısındaki yorumla karşılaştırdınca fark etmiş, hayretler içinde kalmıştı.

Allah Allah, bu laflardan, şu anlamlar nasıl çıkarılır, ben niye düşünmedim diye hayıflanmıştı. Bazen bu düşüncelerini birilerine sormak istiyor ama çekiniyor, avanaklığı meydana çı-

* Kâr: İş, meşgale.

kacak diye kompleks yapıyor. Şimdilerde Kıbrıs konusunda konuşmasını anladığı politikacı, Kıbrıs Cumhurbaşkanı. O adam, satır arasız konuşuyormuş gibi geliyor, Demir'e. Söyleyeceğini açık söyleyen bir insan. Kimse düşündüğünü neden açık açık söylemez de satır aralarında söyler ki diye düşünüyor Demir. Neden korkar, çekinir politikacılar, bilemiyor Demir.

Avrupa niye böyle bir telaşa, Kıbrıs sorunu çözülmezse Avrupa Birliği olmaz, Kıbrıs'ı çözün, yoksa ağzınıza biber sürerim demekte. Biz niye, tamam Kıbrıs'taki her şartı gönülsüz kabul ediyoruz. Avrupa Birliği'ne girince nasılsa her şey ortak olacak demiyoruz. Yoksa bu devletler bir birine hiç güvenmiyor mu? Herkes karşı taraf su koyuverirse, verdiği sözleri tutmazsa, diye mi korkup, tedbiri elden bırakmak istemiyor.

Fransız parlamentosu Ermeni soykırımını kabul etmiş, Türkiye'de kıyametler kopuyor. Eyvah eyvah, eyvah ki ne eyvah, insanlar bu konuda çuval çuval konuşuyor, sanki yazılar daha önceden hazırmış gibi o saat cilt cilt kitaplara sığacak yazılar yazılıyor.

Vay efendim, Yahudi lobisini harekete geçirelim, tanıtım yapalım, aman Irak konusunda taviz verelim de Amerikan Senatosu'nda Ermeni soykırım tasarısı da kabul edilmesin telaşı anlaşılır gibi değil. Tasarı orada kabul edilir edilmez arkasından, cesaret alan, sırada bekleyen diğer devletler de kabul eder düşüncesi yaygın.

Sonra, konu Birleşmiş Milletler'e getirilir. Arkasından, gelsin tazminat, gelsin toprak istekleri, gelsin Sevr gibi yorumlar. Radyolar, televizyonlar bu yorumlarla, yorumcularla dolu. Yorum enflasyonu almış başını gitmiş, herkes yorum yapıyor. Neredeyse bedeninden başka hiçbir birikimi olmayan mankenlere bile Fransız Parlamentosu'nun Ermeni soykırım tasarısını soracak, yorum isteyecekler. Futboldan başka bir şey anlamayan Cancal bile siyasi gelişmelere fikir verecek diye yoruma çıkıyor.

De babam de, diyor Demir, kendi kendine. Yağma mı ulan, yağma mı, o kadar kolay mı Sevr'i geri getirmek; yok tazminat ödemek, yok toprak vermek. Osmanlı'dan kalan devlet ve güç

geleneğini bile saymasan, seksen yıllık bir ömrü var bu koca cumhuriyetin. Klasik deyimle, muz cumhuriyeti mi bu ülke, hemen tazminat, toprak dağıtsın, rejim değıştirsın. Her yüz kişiden doksanın yalın ayak olduğu, ordusunda beş kişiye bir tüfek düştüğü, milli gelirin adam başı otuz dolar olduğu yıllarda bile kuru gürültüye pabuç bırakmadı Anadolu, şimdi mi bırakacak. Birleşmiş Milletler, Türkiye'yi nasıl tazminata mahkûm edecek, hatta toprak alıp da, misakı milliye bozacak, anlamak mümkün değil.

Demir anlamıyor. Siyasi zekâsı sıfır anlaşılan. Şimdilerde zekâyı pratik, teorik, duygusal, vb zekâ diye bölen, sınıflandıran bir eğilim var. Belki ilerde bulunacak siyasi zekâ diye başka bir zekâ çeşidi de vardır, ama bizimkinde bu zekâdan hiç mi hiç yoktur. Demir, ne kadar düşünse de kendini teselli edecek başka bir iyimser düşünce bulamıyor.

Radyoda haberler bitti, hafif müzik başladı. O son kalan güvercin de pırr diye hızlı bir kalkış yaparak uçtu, öyle hızlı kalktı ki güneşe varmıştır, diye düşündü Demir. Kendisi hâlâ ayakta duruyordu.

Güneş, onu yaradanının elinden, tomadan yeni çıkmış, ilk defa kullanılacak bir altıntop gibi pırıl pırıl parlıyordu. Henüz etrafındaki koyu hale oluşmamış, sanki hiç kıpırdamadan hep öyle yerinde duracakmış gibi gökyüzüne asılıp kalmıştı.

Kudret, sırtında önden düğmeli, beyaz penye, tiril tiril bir gömlek, ayağında haki renk bir pantolonla merdivende göründüğünde, Demir hayretle biraz önce uçan son kuşun bir anda nasıl yok olduğunu düşünüyor, arayan gözlerle ufku izliyordu. Sağ tarafında kalan merdivende ayak seslerini duyunca başını sağına çevirdi ve yeni tıraşlı parlak bir yüzle merdivenden çıkan Kudret'le karşılaştı. Merdivenden çıkışını seyretmek için onu kahvenin tabanına çıkan son basamakta fark etmiş gibi yaptı. Kudret'se Demir'in ne yapmak istediğine aldırmadan hınzır hınzır gülüyordu, "Günaydın koca çapkın, koca kart papaz," dedi ve lafına kendini de katarak, "Kart papaz yakışmadı bize, biz daha genciz, kart papaz olamayız," diye ilave etti. "Günaydın," dedi Demir cevaben, "Günaydın, haklısın."

“Hayır, hayır, ben vazgeçtim kart papaz benzetmesinden, baksana on sekiz yaşında birbirine kız ayarlayan oğlanlara döndük” dedi Kudret otururken.

“Haklısın, bence de,” dedi Demir.

“Bence haklısın, biz kart papazız.”

“Benim kulaklarımda kıllar çıkmaya başladı, eskiden çıkmazdı. Seninkilerde de kıl çıkmıyor mu?” diye sordu.

“Benim kulağımda da çıktı ama Canses cımbızla alıyor.”

“Benim de öyle, Ece cımbızla alır. O kıllar çekilmezse, çok rahatsız oluyorum, hep elim kulaklarımda kalıyor.” dedi.

Kürsünün etrafına karşılıklı oturdular. Kahvede çoğu genç, sekiz, on kişi oturmuş, dalgın dalgın çaylarını yudumlamaktaydı. Kudret dün gece nasıl güzel uyuduğunu ve nasıl güzel bir yemek yediğini anlatırken, kahvedeki herkes, Demir’le Kudret’i yan gözle izliyordu.

Kudret, “Akşam belki hamam sefasına gelemem, haberin olsun! Buradan ayrılınca terminale gidecek, sizin otobüs işinizi ayarlayacağım” dedi.

“Tamam, hallet de o işi, nasıl halledersen hallet,” dedi Demir.

Kudret, “Ani gelince kaç numaralı koltuğu aldığını öğrenir, kardeşim adına onun yanını alır, böylece o koltuğu boşaltmış oluruz,” dedi.

Demir onu onaylar gibi başını eğip, “Tamam” dedi.

“İlhan yemek hazırlamış, Canses de ısrarla birlikte gitmemizi istiyor, bakalım hamama nasıl geleceğim.”

“Yemekten sonra çık, gel,” dedi Demir.

“Zaten bizimde akşam ezanında gidecek halimiz yok hamama.”

Demir saate baktı. Ani’nin evden kurtulması zor, en az daha bir saat var, koyu bir sohbe dalmakta mahsur yok, biraz da bu havadan çıkarım, diye düşündü.

Aradan bunca yıl geçmesine rağmen onlar kaldıkları yerden sohbe başladılar. Kudret ilaç sunumculuğu yaptığı yılları anlatıyor, ekonomik krizden söz ediyor, konuşurken gözlerinin içi gülüyor, Demir’i ve sohbetini çok özlediği belli oluyordu. Hapis yattıktan sonra, kendini daha da disipline etmiş, kişiliğin-

de eskiden varolan, az da olsa yumuşak yaklaşımları da hiç kalmamış gibi görünüyordu. Zaten doğuştan disiplinli bir adamdı. Asker olunca bu disiplinli hali oldukça pekişmişti. Şimdi ise konuşmalarında acımasız, tavizsiz bir işveren izlenimi veriyordu. İyi para kazanıyor, Ankara’da kök salacağa benziyor, anlatıklarına göre oğluyla önemsenmeyecek problemleri olduğu hissediliyordu. Hiç değişmemiş gibi görünen hali ve tavrına rağmen saçları Demir’i hayretlerde bırakacak kadar ağarmıştı.

Biz farklıyız, katı sosyal kurallara teslim olmadık ama çevremiz bizi anlamıyor. Bizim ufkumuz çok genişledi, evrensel düşünmeye başladık, farkında mısın, diye birkaç gün önce yaşadığı bir olayı Demir’e anlatmaya başladı. Demir de ona Bilic’in Kahvesi’ni ve Bilic’i anlattı.

İnsanlar kendilerini ne kadar kolay kandırabiliyorlar değil mi, ne kadar kolay dedi. En büyük dolandırıcı insanın kendisi. Hiç kimse bir insanı kendinden daha kolay kandıramaz. Bu Bilic işte, kendini kandıramadığı için böyle yaşamış, böyle ölmüş bence dedi.

Keşke anneannem, yengemin annesi gibi, kendini kandırsaydı, her şeyi unutup gitse, asimile olsa, daha güzel, daha mutlu olurdu, değil mi, diye Kudret’e sordu. “Haklısın” dedi, Kudret. Demir’in düşüncesini onayladığını kuvvetlendirmek için ikinci kez daha kuvvetli sesle, “Haklısın” dedi. “Ama herkes yapamaz dediğini, bu bir yaradılış birader, sen de bu işlere fazla kafa yorma. Biliyorum senin çabaların insanlık adına, ama sonuçta sen mutsuz oluyorsun.” Sanki yer yarıldı hepsi birlikte içine girdiler gibi kuşlar ortada yok şimdi. Gökyüzüne ne kadar baksan bizim kuşlardan haber yok. Kudret’le, Demir, şimdi kuşları konuşuyorlar. Demir Bilic’in torunu olan kuşu anlatıyor. Tek serveti imiş Bilic’in, inanılmaz güzel bir kuş, diyor.

Kudret gelirken fırından kahvaltılık gevrek, çörek almış, bu nedenle kahvaltı için Recep kürsünün üstüne büyük bir gazete kâğıdı seriyor. Kudret, “Bu şekerli kehkeyi özel yaptırttım,” diyor. Şekerli kehkeyle kahvaltı yaptığı günlerin mutluluğunu anlatıyor, gazeteleri masaya örterken, Recep de lafa karışıyor.

Kudret ona, “Bu kuşlar ne zaman döner?” diye sordu.

“Öğleye dönerler beyim, hiç başka bir yere inmezler, evlerini senden benden iyi tanırılar, şimdi sabah antremanlarını yapıyorlar, acıkınca dönerler,” dedi.

Recep masayı hazırlamayı bitirip giderken çayları tazeliyeyim mi diye sordu, Kudret, “Hayır bir arkadaşımız gelecek beraber kahvaltı yapacağız, biraz daha bekleyelim, sen, bu arada bana okkalı bir kahve yap” dedi.

“Peki, beyim kahveniz nasıl olsun diye sordu?”

“Acı olsun.”

Acı diyorsanız, isterseniz Mırra hazırlıyayım o zaman beğim,” dedi.

Kudret “Yok yok, mırra daha sonra içeriz, sen bana şeker-siz bir kahve yap, elinin artığı, okkalı olsun” diye cevap verdi.

Recep elindeki derin plastik kovayla taş curuna su doldurmaya başladı, bir taraftan da konuşuyor.

“Öğlede bakarsın kahve kalabalık olur, dalgınlığıma gelir curuna su ilavesini unuturum, Ramazan Abi de kuşları susuz bıraktın diye bana kızar, en iyisi ben, şimdiden doldurayım dedim,” diyor.

Devamla; “Bak beyim, birazdan bu güvercinler gelirler, bir curun suyu içerler.” Söylemek istediğini düzelterek, “Tabii suyun bir kısmı da bu sıcaktan uçuyor ama çok su içiyorlar bu güvercinler, özellikle bu sıcak günlerde, bu hayvanlar sıçar gibi su içiyorlar beyim,” diyor.

Güneşin doğmasından bu yana geçen zaman içinde, sanki curundaki su biraz azalmış. Demir, bu kadar kısa bir süre içinde, sabah gözüne çarpan su, bu kadar, nasıl azalır diye düşünüyor, konuşmak için, Kudret’in konu açmasını bekliyor. İkisi de hani, kahve nerde der gibi kahveciye baktılar, ne demek istediklerini anladı ve telaşla, “Şimdi beş dakika sürmez, hazırlarım, çocuğu taze kahve almaya gönderdim,” dedi.

Taze kahve, Demir taze kahve lafını duyunca çocukluğunda evlerinde, kahve hazırlanma işlemini hatırlar. Nohut katılmamış, katışksız sırf kahve olan kahveleri anımsar. İşlemin

başında önce kahve alımı vardır. Çiğ kahveler evlerine kilo kilo alınır. Genellikle kaçaktı. Her seferinde en az yüz, iki yüz gram kavrulur ve daha sonra, sırf o işi iş edinmiş biri, bu kahveyi el değirmenleri ile çekerti. Bu işe ayrılacak kişi ya evin emekliye ayırdığı anneanne, babaanne gibi evin büyüklerinden biri, ya da kabiliyeti değirmen kullanabilecek, ama başka işe yaramayan yeniyetne biri, evin küçük çocuğu olurdu.

...Bizim evimizde bu işe ayrılan kişi ben ve anneannem idik: Biz kahve konusunda bir tim kurmuş sayılırdık ama özellikle kahveyi kavurmak ve özellikle de kahvenin kavrulma kıvamını saptamak anneannemin işi idi. Kahveyi annemin kavurduğu, anneannemin işi olduğu zamanlarda bile, eğer anneannem evde ise kavrulma kıvamı hakkında onun görüşü alınır. Eğer anneanne o an bırakamayacağı bir işle meşgul ise, kavrulma işleminin tamamlanıp tamamlanmadığını, yerinden kalkmadan ya da elindeki işini bırakmadan, yayılan kahve kokusuyla tayin ederdi. Veya dediğim gibi anneannem evde yoksa yarım kavrulmuş kahve o gelene kadar bekletilirdi. “Eh eyi, tamamdır, kapatın tavanın altını,” derdi.

Kahve kavrulduktan sonra, öğütme işlemi başlar. Kahve değirmenini hep komşulardan isterdik. Çünkü bizim evdeki kahve değirmeni nedense ya iyi çekmeyen ya da çekse de ince öğütmezdi.

Yine zamanını tam hatırlayamadığım, karlı bir kış günü, büyük oturma odamızda tandır kurulu ve biz tandırın içindeyiz. Demek ki hava çok soğuk, yoksa babam tandır kurulmasına müsaade etmez. Ancak her ne kadar babam izin vermez dediysem de, aslında annem de tandır kurulmasına pek yanaşmaz. Aslında annem tandır kurulmasına başka nedenle karşı çıkar. Çünkü tandır yorganı çabuk kirlenir ve bu yorganı yıkamak, sonra tekrar dikmek pek zor bir iştir o zamanlar. Soğuk kış günlerinde yorganı sökmek ayrı bir dert, yıkamak ayrı bir dert, sonradan da tekrar mitilleri dikmek ayrı bir eziyet.

Ama biz çocuklar kış günlerinde tandır içinde oynamaya, oynaşmaya bayılıyoruz. İşte o gün tandırın içinde evinin girişi

Bıyıklı Mustafa Tetirbesi'den* olan arka komşumuz, muhacir Güler'in el değirmenini almışız anneannem ve ben kahve çekiyoruz. El değirmeni pırıl pırıl. Nenem ve ben sırayla, birkaç kez hazneyi doldurarak, kahve çektikten ve kahve kokusu ile tahrik olduktan sonra anneannem kendine okkalı, köpüklü bir kahve yaptı. Babamın ambargosuna rağmen benim kahveyi çok sevdiğimi biliyor ya, artan kahveden bana da biraz içirmek istedi. Cezvede kalan son kahveyi içmem için bana verdi. Belki tandırda olmanın rehaveti, belki cezveden çabucak içmenin telaşı, her neyse, ben içtiğim kahvenin yarısını tandır yorganına dökmüş, annemden zilgıtı yemiş, ayrıca, daha vahimi tandırın kalkmasına sebep olmuştum. Her duyduğu, her gördüğü Demir'i alıp götürüyor o günlere.

.....*Kapının öğüne koydu ya beni Zeliha Avrat, hava savuh, sabahın esselatı, donıyam. Allah'tan poltomu, çeketimi de vermiş, kapının dibine koymuş. Ben aynı boh kiminem, ne yapacağam bilmiyem. Doğru dürüst dil, ağız bilmem. Kâh dedim ben biye, kâh tekrar kiliseye get. E, he, gidim de, nasıl bulum kiliseyi sebeh sebeh. Neyse yapacak bişe yok, çıktım yola. Gelirken yoları bakmıştım, ama ne keder. Ananyın dediği kimin ben kafasızam, ele açıkgöz bi uşag değilem. Beyaz Meydan'ına doğru yeridim, bahdım bi ihtiyar biye dorgu geli. Herhal namazdan mı çıktı nedir herif. Dedim, emmi, ben kiliseye gidacağam, ağlıyam, ben kiliseye nasıl gidim. Ağlıyam, gözlerimden yaşlar ağı. Herif acıdı herhal, beni de aynadı ne olduğumu, konuşmamdan belli oli zatan, beni kiliseye götürdü. Sori biye, kızım sen biraya nasıl geldi, ben bişe demiyem, korhıyam ha.*

Neyse elimden tuttu, kiliseye gettik. Bilisen, Büyük Yol nere, Beyaz Meydan nere. Edule gelmemiş daha, ben içeri girdim. Kilise biye sanki babamın evi kimin geldi o zaman. Heç hetrimden çıkmaz...

* Tetirbe: Çıkmaz sokak.

Ona tecavüze yeltenildikten sonra, kiliseye dönme macerasını teyzelerinde böyle bir tandır sefasında annesine anlatmıştı.

“Oh, oh, kim acaba gelen bu güzel bayan, ben bir yerlerden çıkarıyorum, ama bu bayan benim çıkardığımdan da güzel, o değil galiba”.... Hoşgeldiniz diye ayağa kalktı Kudret. O, yüzü merdivenlere bakar pozisyonda oturuyor, Ani’yi önce o gördü. Demir de Kudret’in söylediğini duyunca fırladı, yerinden kalktı. Bu vesile ile de hep beraber masayı biraz daha gölgeye, curunun tarafına doğru çektiler ve Ani’ye masada ikisinin arasında bir yer açıp oturdular.

Ani’nin alışkanlığı hiç değişmemiş. Yine hemen çantasına, sigarasına davrandı. Kudret onun sigara aradığını fark edince, hemen kendi paketine davrandı ve Ani’ye uzatıp, buyrun buradan alın dedi. Ve ilaveyle; “Seni kahvaltıya bekliyorduk, istersen kahvaltıdan sonra iç, sen bilirsin, zararlı diyorlar, ben bu doktorların yalancısıyım” dedi. Demir de, “O doktorları dinlemez, dinleseydi şimdi sigara içmezdi, o doktorları sevmez,” dedi. Ani, “Yapmayın allah aşkına kim ölmüş sigaradan, sigara bahane bence, ben hiç vazgeçmeyeceğim sigaradan ama dediğin gibi senin, kahvaltıdan sonra içeyim bari görüyorsun ya birilerinin hiç de umurunda değil, biz sigara içmişiz, içmemişiz, o hep kendi hesaplarında,” dedi ve Kudret’in uzattığı sigarayı almadı.

Demir, Ani’ye döndü, onu omuzlarından tuttu, kendine doğru çekti, “Seni düşünmez miyim hayatım, seni düşünmez miyim, içme demek seni daha çok strese sokacak biliyorum, ondan birşey demedim,” dedi. Bu şefkat gösterisine hem Kudret, hem Ani çok şaşırdı. Demir oralı bile olmadı onların bu şaşkınlığına, ben içimden geldiği gibi davranıyorum onlar düşünsün, diye içinden geçirdi. Recep’e seslendi;

“Artık biz kahvaltı yapacağız, göster marifetini, bak, bu bey ve hanımefendi senin çaylarını merak etmekte, ayrıca da anlat bakayım bugün şimdiye kadar ne kadar çay demledin,” dedi.

“Saygı duyuyorum, saygı duyuyorum bu sevginize, zaten saygı duymamak mümkün değil, keşke her kulun başına gelse

böyle bir olay,” dedi Kudret, bayağı yüksek sesle söyledi ki etraftan ne söylüyor diye kahvede kimileri dikkat kesildi.

Demir ve Ani bir an şaşırdılar ne söyleyeceklerini bilemediler. Ortamı yumuşatmak Demir’e düşüyordu şimdi.

“O zaman, şimdi öpüşmemiz gerekiyor bizim, bu sahne başka türlü eksik kalır, bütün gördüğüm filmlerde bu tablo böyle biter,” dedi Demir. Birbirlerine bakışarak gülustüler. Radyoda tekrar Türk Sanat Müziği programı başladı.

....Gezdiğim dikenli aşk yollarında elimden bin kırık saz, geldi geçti...

.....*Seni tütüncü hec Orhan'a verah. Tütüncü hec Orhan temiz bi adamdır. Bırak o Gümüşeynelilerin pezevengi, zaten bunak deyiler, eyi etmişsen, kaçmışsan. Gerçi hec Orhan'da bu Gümüşeynelilerin akrabasıdır ama herkes gendi gendine bu dünyada. Bu tütüncü hec Orhan temiz bi adam, namazında, niyazında, Tefide Avrat da eyi bi avrat yarın akşam seni görmeğe gelecahlar, bak, sen de sevecahsan dedi Edula.*

Heç, niye kaçtı, niye onar seni geri getirmedi diye sormadı, ben de bi şey söylemedim, sölesem n'olacak ki. Kim inanır bize o zamanlar. Herkes gendi derdinde. Ben o akşam karnımı doyurduğuma bagıyam zatan. Yalama it kimin olduğ, kim öğümüze bi gemik atsa, onun ayağını yalıyğ. Herkesler ele. Ezyem, aynı boh kimin kogi.

Ertesi gün akşama doğru bu hec Orhan benim keder bi oğlanın elinden tutmuş, oğlan sanki benden büyük, bilmeyem, ha bı Fuat işte, o zaman benim kader herhal, geldi. Heç konuşmadı bile, beni elimden tuttu, bi elinde ben, bi elinde Fuat Dayı, evlerine götürdü. Benim elimi tutar tutmaz elimdeki yangıdan toplamış su bi daha patlamaz mı. Bi canım yandı aynadamam, valla bir iki dekke nefes alamadım...

Güneş batıp da akşam saat sekize yaklaşınca Demir, bu sıcak yaz günü de tam hamama gidilecek gün hani, diye düşünerek, Harran Hamamı'na doğru yola çıktı. Taziyenin son günü olması-na rağmen ev, gelen, giden, yemek yiyen, sofrı kuran, kaldıran

insanlarla oldukça hareketliydi. Annesi, Demir'in yakınlarına onun hamama gittiğini söylerken, yakın olmayıp soranlara, çok yoruldu biraz dinleniyor, diyordu. Ramazan ile hamamda buluşma saatini akşam sekiz buçuk diye konuşmalarına rağmen, Demir biraz da yürümek istediği için evden erken çıkmıştı. Çöken akşam karanlığı ile kol kola girmiş, çevresine bakarak yavaş yavaş yürüyordu. O yürüdükçe, karanlık da gittikçe koyulaşıyor, koyulaşan karanlıkla hem onların samimiyeti hem de şehirdeki ışıkların sayısı artıyordu.

Karanlığın bu kadar hızlı gelmesine rağmen, şehir aynı hızla serinlemiyor, etraftaki beton yapılar ve asfalt yollar tüm gün depo ettikleri ısılarını aynı masallardaki kızgın bir dev gibi dışarı püskürtüyordu. Demir kinaye ile şimdi de tam hamam zamanı yani diyor, özlemle bu sabah kahveye giderken yaşadığı sabah serinliğini hatırlıyor. Ama hatırlasa da, şimdi yaşadığı sıcaklığı, sabah yaşadığı serinlikle karşılaştırdınca bu sabah yaşadığı o serinliğin yarın sabah da gelebileceğine inanamıyor.

Çocukluk yıllarında gittiği hamamın bulunduğu yerde tek katlı, sıra sıra, vakıf dükkânları vardı. Bu dükkânlardan biri de, Demir'in önünde ayran sattığı, M. Ali Amcasının leblebici dükkânı idi. İki kardeş ortaklardı aslında, babası ve M. Ali Amcası, ama büyük olması hesabıyla amcası mal sahibi olarak önde görünüyordu. Aile içindeki konuşmalarda, M. Ali'nin dükkânı diye geçiyordu. Amcası, yaz günleri hemen hemen her gün dükkânın önüne koca bir sıtıl* ayran koyar, Demir'le Kani de sırayla ayranın başında bekler, isteyene bardak bardak ayran satarlardı.

Hamama yaklaşırken, ayran satmak için yaptıkları reklam çınlıyor şimdi kulaklarında. "Pence kuruş, pence kuruş." Bir bardak ayranın beş kuruşa satıldığı yıllar o yıllar. Harran Oteli tam bu eski dükkânların üstüne yapılmış, yedi, sekiz katlı Urfalı'nın en lüks oteli. Binanın bodrum katı genişçe bir alan. Eski hamamlar gibi planlanmış, çok özel mermerler kullanılarak döşenmiş, göbek taşı, külhanı olan zeminden ısıtmalı bir ha-

* Sıtıl: Kova.

mam. Şimdilerde Urfa da moda bir turistik faaliyet alanı. Turistler bayılıyorlar. İstanbul'da Çemberlitaş Hamamı nasılsa, Urfa'da da bu hamam aynı, her gelen turiste mutlaka teklif ediliyor. Ayrıca Urfa'da çalışan Cincıglı ve Vezir hamamı isimli iki hamam daha var, ama bu hamamlar daha çok yerli taleplere cevap vermekteler. Cincıglı ve Vezir hamamları hâlâ eski usul, gündüz kadınlara, gece erkeklere hizmet veriyor, oysa Harran Hamamı, yirmi dört saat, kadın erkek karışık olarak kullanıma açık.

Hamama yaklaşırken sanki sıcaklık artıyor, belki de psikolojik, Demir'e öyle geliyor. Hamama inmek için merdivenlere yöneldiği sırada, Kani arkadan yetişti ve Demir'in koluna girdi,

"Geldim aga, başka kimse yok mu yanında?" dedi.

"Yok, Kudret, bir, iki saat sonra gelecek. Ramazan'la da birazdan burada buluşacağız, İlhan belki gelirim demişti, ayrıca belki Ramazan'ın abisi İbrahim Abi de gelir," dedi Demir.

"Tamam," dedi Kani.

İnerken merdivenin yan yana ikisine dar geleceğini görünce, Demir'in kolundan çıktı. Şimdi merdivenlerden arka arkaya iniyorlar.

Buram buram, mis gibi kir, buhar, ter, hamam otu kokan, yılışık, yapışık bir hava onlara doğru yaklaşıyor. Hamamın giriş kapısına doğru yaklaşırken burunları alışır, şimdi kapıdan girince hiç hissetmezler bu kokuyu. Demir daha önceden tanıdığı bu kokuya aldırıyor, hatta hamamın girişindeki her şeyin onu mutlu eden, ona her zaman heyecan veren bir havası var. Bir kere merdivenlerden inerken bir şeye benzetemediğiniz bu yapı, kapıdan girer girmez sürprizlerle doluyor.

Önce binbirgece masallarında hayal edilebilecek, halılar, minderlerle, kaplı resepsiyon diye planlanmış bir oturma köşesi ile karşılaşıyorsunuz. Resepsiyonun hemen karşısında inanılmaz otantik özelliklerle döşenmiş bir sahanlık, yıkanmış, paklanmış insanların dinlenme yeri olarak hazırlanmış. Soyunma odaları ile çevrilmiş bu sahanlığın, ortasında fıskıyeli mermer bir havuz mevcut. Havuzun etrafında üstleri yan halılarla kaplı kerevitlere fitalı insanların rahat oturmasına uygun, sap yastıklar yerleştirilmiş. Çay, kahve ve meşrubat servisi, özellikle kan

kırmızı çaylar, fonu tamamlayıp sizi daha kapıdan girer girmez binbirgece masallarının içine atıyor.

İçeri girer girmez resepsiyonda usul usul çalan bir müzikle karşılaştılar. Müzik özellikle Demir'i şaşırtmıştı.

"Karanlıkta ablan sandım, ondan öptüm seni baldız." Urfa'da hamama girince bu türküyü dinlemek ilginç, soruyorlar.

"Ne bu türkü, artık Orta Anadolu Havası mı dinliyorsunuz?" diyor Kani.

"İstisen söyliyim değiştirsinler," dedi görevli.

"Söliyim, Tencereciyi koysunlar istisen."

"Hayır, hayır bu güzel, ben sadece kim dinliyor, onu merak ettim, ondan sordum. Urfalılar pek dinlemez böyle türküler," dedi Demir.

"Dellekler dinni, dellekler Çorumlu, Yozgatlı, Ankaralı, onnar dinni, buradaki kesecilerin tamamı Orta Anadolu'dan geliler." dedi Kani.

Demir merak etmekte haklıydı. Urfalılar çok tutucu insanlardır, ayrıca da tutuculukları bir yana, kendilerine hayrandırlar. Kendileri en güzelini sever, kendileri en güzelini pişirir, kendileri en güzelini yapar, kendileri en güzelini düşünürler. Böyle de kendilerine hayranlık gibi bir paranoyaklıkları vardır. Mesela; bir Urfalıya göre, en güzel ritmli ve melodili müzik onlardan çıkar, en güzel ses onlardan doğar, onların yemeklerinden başka yemek üretmek abesle iştigaldir, onlardan güzel konuşmak mümkün değildir, onlar kadar temiz insan yoktur dünyada. Dünyayı onlar yaptılar, uygarlığı onlar göğerttiler, yeşerttiler, medeniyeti, teknolojiyi de üreteceklerdi ama gerek görmediler, onları da Batı dünyasına bıraktılar. Yazık, onlar da insanlık için bir şeyler yapmış olsunlar, diye düşündüler.

Urfa tabiri ile "Onlar da fekir, yazık ha, onlar da bi şe yesin ha, kurban olım," dediler. Bu nedenle, bu türkünün, hamamın danışmasında çalınmasına şaşırdı, Demir, çünkü kendi müzikleri dışında başka müzik dinlemek istemezler Urfalılar. Varsa da, yoksa da Tencereci Bedih, Tenekeci Mustafa, yenilerde Tatlınağme. Urfa türkülerini dejenere ediyor diye eskiden Tatlı-

nağme'yi de beğenmezlerdi. Yeni yeni değer vermeye başladılar. Urfalıların bu bağnazca tutuma örnek iki olay vardır Demir'in yaşamında. Lise yıllarında, kendisine örnek aldığı yakın bir arkadaşının abisi vardı. Müziğe kabiliyeti herkesçe bilinen bu abi, günün birinde, İstanbul'da, Demir'le karşılaşınca, biraz hoşbeş sohbetten sonra, söz müziğe gelmiş ve o, abi, ben artık Türk Müziği'ni bıraktım, Klasik Batı Müziği ile uğraşıyorum deyince Demir çok şaşırılmıştı, Hem ne şaşırmak. O zamanlar Demir de tüm diğer Urfalılar gibi, dünyada Urfa müziğinden daha değerli müzik yoktur diye düşünürdü. Batı Müziği çok güzel, inanılmaz güzel, deyince o abi, Demir şaşkınlıklar geçirmiş, o abinin dejenere olduğu kanaatine varmıştı.

İkinci olay da İzmir'de otuz yıldan bu yana ikamet eden, kırk yıllık ahababı olan, kendilerini çalışan karı koca oldukları için kollayan, bu nedenle, evine sık sık yemeğe davet eden, çocukları ile ilgilenen çok sevdiği bir dostunun yaptığı bir bağnazlıktır. Yine bir akşam o dostlarının yemek davetlerine icabet ederken, Ece, "Biz de yemek olarak bir şey yapsak ta götürsek, bu akşam eli boş gitmesek," diye teklif etmiş, teklif etmekle de kalmamış bir tencere enginar dolması, alıp, ailecek davete gitmişlerdi. Ancak, o gün, her zamanki gibi, yine pek bilinen Urfa yemekleri ikram edilmiş ve hep beraber afiyetle yemişlerdi. Buna karşılık onların götürdüğü bir tencere enginar dolması sofraya çıkarılmadığı gibi, lafı da edilmemişti. Zaten o evde ikramlarla fazlasıyla doyarlardı. Onlar da enginarı ne yaptıklarını merak etmişler ama sormamışlardı.

Bu olaydan nice sonra, hem yemek tenceresini geri almak, hem de yemeğin beğeni kazanıp kazanmadığını öğrenmek için, enginar dolmasını nasıl buldunuz, diye sorunca, dostu ona bir tencere yemeği döktüklerini söylemişti. Suratını ekşiterek şöyle demişti.

"Töktüm lo, neye yarar, ben aynamam ele enginar, münginar dolması." Demir için, bu bağnazlık söyleşilerinde en çok örneklediği bir deneyimdir. Ancak bu olay nedeniyle dostluğuna bir halel gelmemiştir elbette ama dostunu uzun süre yargılamış, bu bağnaz-

lığından ötürü inanılmaz derecede sinirlenmişti. O nedenle Demir resepsiyondan dinlenen bu müziğe çok şaşırmıştı.

Kaset, ...“karanlıkta ablan sandım, ondan öptüm seni baldız”..... diye çalarken, Demir annesinin ona anlattığı hikâyeyi düşünüyordu.

.....*Bu Çulçu Dayı çok sütsüz bir adamdır, çok südü pozuktur, bu Hedice'ye yanı baldızına tecavüz etti, sonra da mecburiyetten evlendi pezevenk, püşt. Bi gün Fatma, uşakları, bacası Hedice hamamdan çıkmışlar, Hedice o vahıtlar yeni serpil, on iki, on üç yaşında. Fato Avrât yorgın yimeği yiyip yatılar. Fato Avrât, uşakları yatırmış, kendi de mangalın başında yatmış herif bekli. Dayı geç vakit geldi herhal, çocuklar ve Fato Avrât mangalın başında yatmışlar. Heco da içerki odada yatmış. Sen kâh, pezevenk, Heco'nun odasına gir, kapıyı kapat, kızın ağzını burnunu tut, erzine geç, yanı Heco'ya tecavüz et.*

Fato Avrât anama, ben duydum ama korkdım, beni döger deye, sesimi çıkarmadım, demiş. Ne yapım bacım Fatma, demiş anama. Anam derdi ki, bu kadar ehleksiz gördüm bu düynada, bele bi ehleksiz görmedim. Sonadan gözleri kör oldu ya, Allah'ından bula, epriye çüriye. Beleleri de eprimi, çürimi ama seksen sene yaşadı dürzü herif.

Sonra Heco'yu evlendirmağa kâhmış kimse almamış deyi-ler, gendi nikâh kıymak zorunda kalmış. Sonra da fırsat bulunca Heco Avrât kaçmış, bilisen.....

Annesinin bu baldız hikâyesini anımsıyor şimdi, Demir.

“Baldız baldan tatlıdır” lafı acaba bir Urfa deyişi mi diye alaylı soruyor Kani'ye. “Ne biliyem doktor, nerden geldi het-riye gene, bele saçma sapan şey” diye cevap veriyor Kani. Artık bu hikâyede de masumiyet aranmaz ki, diye düşünüyor, Demir. Hatice'nin neden bir fırsatını bulur bulmaz Beyrut'a kaçtığı herkesçe bilinmiyor mu diye düşünüyor, yine insanlık adına bu utancı da artırarak, koyuyor borç hanesine.

Soyunma kabinlerinin anahtarlarını aldılar. Anahtarla birlikte bir peştemal, temiz bir havlu veriyorlar yanlarına. Havlu soyunma kabinindeki muşambadan kaplamanın üstüne sermek için kullanılıyor. Demir tam soyunma kabinine girerken bir ses duydu, danışmanın başında tanıdık bir ses, ses, “Doktor Demir Bey geldi mi?” diye, onu soruyordu.

“Bilmiyorum, iki abi geldi, soyunuyor, birisi Kani Keskin” dedi, resepsiyondaki çocuk.

“Tamam, onlar,” dedi Ramazan, o sırada Demir’i yanında görünce telaşı geçti.

“Geç kalmadım değil mi doktor?” dedi Ramazan.

“Hayır, biz de yeni girdik, Kani ile de kapıda karşılaştık zaten,” dedi Demir.

Öpüştüler. Ne çok öpüşüyor bu millet, nereden çıktı bu alışkanlık bu millette. Birbirleri ile bir kez karşılaşmış insanlar, üç kelime edip ayrılırken öpüşüyorlar. Daha birbirlerini adını bile bilmiyorlar, bilseler bile beş dakika sonra unutacaklar ama yine de öpüşüyorlar. Eskiden Türk toplumunda böyle şeyler yoktu, Araplardan özentisi olarak gelen bir alışkanlık. Bir keresinde birilerine şöyle demişti Demir; “Öpüşmenin espirisi kalmadı artık, duygusallığı, özlemi de yok oldu. Kırk yıllık dostun, yakının, akraban, birbirinizi seviyorsunuz, uzun zamandır görüşmediniz, karşılaşıyorsunuz bir ortamda, birlikte olacaksınız; hasret gidermek için, dostunuzu hissetmek için, karşılaşınca öpüşüyorsunuz. İlk karşılaşmada tabii öpüşürsünüz, hakkınız, ama olur olmaz öpüşmek, öpüşmenin anlamını yok etti. Herkes herkesi öpünce, muhabet de it ayağına düştü, yarenlik de...”. Bu gün de böyle olmuştu sabahtan gittikleri Bilic’in Kahvesi’nden ayrılırken Kahveci Recep, müsaade etseler, hem Demir’i hem Kudret’i hatta Ani’yi de öpecekti. Hamle yaptı onlara doğru, ama başaramadı. Belki de içinden sinirlenmiştir bile, bilinmez.

“Kudret Bey gelecek mi?” diye sordu, Ramazan.

“Gelecek,” dedi Demir, cevaben, “ancak biraz geç gelecek sanırım.”

“Sonra düşündüm, tanıyorum ben, Kudret’i,” dedi Ramazan.

“Babasını, Selahattin Abi’yi iyi tanırdık.”

“Ben de görünce tanıyacaksın sanıyorum,” dedi Demir.

“İyi, soyunalım dooktor,” dedi Ramazan, “Ben, saat ona doğru biraz kadayıf söyledim, hatta kırma olsun diye tembih ettim, sen, kırma seversin, bilirim.”

“O zamana kadar sıcağa dayanırsak, zaten, acıkırız, yeriz,” dedi Demir.

“Ne gerek vardı, yemediğimiz şey mi?” diye ilave etti, “Madem hamam sefası yapmak istiyoruz, bunun keyfi böyle çıkar, hedik yaptıracak halimiz yok ya, artık doktor,” dedi Ramazan, soyunma odasına yönelirken.

Demir de peştemalı belinde, elinde her zaman banyo yaparken hiç bırakmadığı fırça tıraşı, yıkanma bölümüne doğru yürüdü, girişte durdu, Kani’ye yol verdi. O demin hamama girerken aldığı müthiş kokuyu daha yoğun bir şekilde hissetti, biliyordu kubbe altına geçince bu da geçer. Hamamın esas yıkanma bölümü çok güzel planlanmış, tam ortada üç kişi rahat rahat birbirine değmeden uzanacak hatta biraz özenli uzanılsa dört kişi bile uzanabilir kadar genişçe bir göbek taşı var. Gelişigüzel serpiştirilmiş açık ve kapalı kurnalar bu göbek taşının etrafını çevreliyor. Kapalı kurnaların kapıları demir. Her taraf, bütün hamam üç metre yüksekliğe kadar, yerler dâhil Afyon mermeri ile kaplı. Göbek taşının üstüne isabet eden yerde yükselen kubbe, esas kubbe değişik renkli binlerce vitrayla kaplanmış. Vitrayların aydınlığını nereden aldığı belli değil, ama her taraf pırıl pırıl ve kubbe altında bu ışıktaki rahatlıkla bir şey okumak mümkün. Zaten hamama girer girmez ilk göze çarpan şey bu vitray kubbe.

Hamamda göbek taşına uzanmış, bir kişi var, Demir için tanıdık bir sima ama şimdi kim olduğunu düşünüp de bulması zor. Kani, girer girmez o kişiye selam verdi. “Selamünaleyküm,” “Aleykümselam,” dedi diğeri, hafif doğruldu yattığı yerden, Kani’yi tanıdı, tanır tanımaz kalktı, bulunduğu yerde oturdu, yeni gelenlere kibarca yer açtı. İşte, hayran olduğum şeylerden biri de bu Urfa’da, dedi kendi kendine, bu terbiye, bu nezaket inanılmaz bir şey, gösteriş falan değil, ayrıca bunun eğitimi falan da yok. En

eğitimsiz kişiler bile bu terbiyeli ve nazik davranışı yapıyorlar, kundakta öğreniyorlar herhal. Onlar göbek taşının ucuna oturunca, adam, Demir’le Kani’ye döndü, her birine tek tek merhaba dedi, sonra döndü, kendi kendine terlemeye devam etti.

“Bayılıyorum Urfa’nın bu selamlaşma tarzına, bayılıyorum” dedi Demir.

“Eyi, bi bayıldığı şey var heç olmasa,” dedi Kani, “Bi şey var heç olmasa.” Dalga geçiyor, Urfa tabiri ile zavklanıyor, Kani.

“Geldim doktor,” Ramazan içeriye, o Çorumlu olduğunu Kani’den öğrendiği tellaklardan biriyle giriyor, bir yandan, onunla konuşuyor.

“Ne zaman keseleniriz Demir Bey?” dedi yüksek sesle. “Daha sonra,” dedi Demir, “Biraz yumuşayalım, şimdi keselenirsek yapacak iş kalmaz.”

“Ne zaman emrederseniz,” dedi tellak, döndü, dışarı çıktı. Ramazan, geldi, göbek taşına Demir’in yanına oturdu. Hazırlıklı gelmiş kendine göre, elinde iki koca pet şişe su, bir paket kâğıt bardak var.

Beş dakika sürdü sürmedi, İlhan girdi içeri, selam verdi, oturdu aralarında havadan, sudan konuşmaya başladılar. Konuşulan konuların başında Irak müdahalesi var. Tabii, diyor İlhan, “İnsanlar her gün televizyonlarda Halepçe katliamını gösterirsen, sokaklardaki büyük, küçük, bebek cesetlerini görünce, nasıl ön yargılı olmasınlar. Saddam’ın yaptıklarında nasıl ileri, ulvi bir hedef arasınlar, kim olsa böyle ön yargı ile düşünür,” diyor. Demin, Ramazan, Saddam’ın esas gayesi Arap dünyasını birleştirmek mi acaba, diye ortaya bir soru atmıştı da ona cevap olarak söyledi, İlhan. Devamla, “İlahi Ramazan Abi,” dedi, “bir kez bile, ima yollu söylemedi Saddam bu fikri, onun yerine sen söylüyorsun galiba, hem de ilk kez,” dedi.

Ramazan çok kibar bir şekilde, “İlhan’cığım, hocam, böyle lafı açık söylemek kolay mı sanıyorsun? Eğer öyle bir açıklama yapsa bütün gizli gizli arkasında olan Arapları da, bu kez, hem de açık açık olmak üzere karşısına alır, ne diyorsun sen, ben yine iddia ediyorum ki Saddam, Arap Birliği’ni kurmak isti-

yor,” dedi. Çok kibar söylüyor, demek ki çok kızdı İlhan’a. Kemal öyle der hep, Ramazan kibarlaştı mı bilki çok kızmıştır, hele sizin fikirlerinizi kabul etti mi bilin ki işte o zaman tam aksini düşünüyordur. Demir gerginleşen ortamı yumuşatmak için Kemal de gelecekti ama gelemeydi, senin haberin vardır, dedi Ramazan’a. Yarın gelecek, haberleştik sabah, bir sorun çıkmış Bahçe’de dedi.

İlhan döndü, abisine hitaben; “Abi sen bir kitap yazacaktımsın, Kani Abi’me söylemişsin galiba, doğru mu?” diye sordu.

.....Elimi patlattı ya, hec Orhan, eve gelir gelmez, Tefide, bu yavruya bak elini yandırmış, su toplamış, yolda gelirken o da patladı. Üstüne eyice bir yoğurt sürt, o elini heç kullanmasın, dedi. Döndü biye, Fatma, bu eli kuruyana kadar heç kullanma, dedi. Seni adı Fatma olsun, hazreti Fatime Ana’mızın adı, bize de uğur getirir işşalah dedi. O Basmahana’daki büyük ev hani, daha sonra Fuat Dayıyın sattığı evdeyig.

Ben, ilk o eve gettim, ilk, o evde gelin oldum, Derviş Em-mi’den o evde evlendim. Tefide Avrat; hec Osman, bu kız kohmuş, kohmuş, niyapım ben bunu, dedi. Bilmiyem, yakasay da elini yağama, yarın da Vanis’e götür, sor bakım, ne yapak eline. Vanis bilisen o zamandan beri bizim mahallenin doktorudur. Ne mehellesi, külliye Urfa’ nın doktorudur o. Biz, ne olsa ona danıştırdık, bütün mahelleli, hatta bütün Urfa, ele. Doktor, mogtor yok, gözümüz argısa, kolumuz argısa, her nasıl hestelensak Vanis’e giderdig ben de o günden sonra örgendim.....

“Evet, dedi Demir, “Evet, düşünüyorum, hayali bir kitap yazmak istiyorum, bir deneme, belki anneannemi yazarım. Ama bir şeyler bulup uydurmasını bilmeden insan yazı yazabilir mi? Hiç değilse ana hatlarını yaşamış olmadığım bir macera hayal etmek, elimden gelmezki. Ancak anneannemi yazmak için yüreğim devamlı buhar basınçlı bir kazan gibi, devamlı tazyik altında. Yazayım da ne uydurayım veya hayal edeyim. Kaç defadır, yazacağım şeyin taslağını oluşturmak istediğimde, kafam duruyor. Birkaç kez denedim hiç de işe yarar bir şey hayal

edemedim, ama bugün, dün, bu cenaze töreninden sonra, bir şeyler yapmam gerektiğine kesin karar verdim. Kani'ye de onu söyledim, ama yarısı hayal olacak. Bu olayı yazmak korkutuyor, yazamam diye korkuyorum, bakalım" dedi.

"Sakın apuk, sapuk bir şeyler yazma, anneannemizin Ermeni dönmesi olduğunu, asimilasyonu, ırksal farklılıkların anlamsızlığını yazmak istiyormuşsun, bırak, bu sapık yaklaşımları, olaylar tarihte kalmış, olayları deşelemeye gerek yok" dedi İlhan. Ben bir şeyleri deşelemek, bir şeyleri ortaya çıkarmak iddiasında değilim ki. Ben bir gerçekten hareket ederek, bir hayalkurgu anlatmak istiyorum, yalan mı anneannenin Ermeni dönmesi olduğu? Yalan mı tehcir sırasında yol üstündeki kentlerde, tehcir sırasında ölümden kurtulmuş, çoğunluğu kız çocuğu olmak üzere, birçok Ermeni çocuğunun, buralarda, serpiştirilmiş şekilde bulunduğu ve bu çocukların asimile olduğu, onlardan türemiş senin gibi aşırı milliyetçi, kafatasçı demesek bile, ona yakın fikirler geliştiren insanların varlığı gerçeği."

"Yalan değil," dedi lafa karışarak, Ramazan.

"Yalan değil, ama bizce, bu konular hassas konular, kurcalamaya gerek yok," dedi.

"Herkes senin gibi olamaz Ramazan Abi, ben senin gibi düşünsem de senin gibi olamam, mesela ben senin annenin de bir Ermeni dönmesi olduğu konusunda kanaate sahibim." dedi. Oradakilerin şaşkın bakışları altında, Ramazan kısa bir süre duraklama geçirdi, o duraklama süresinden çok kısa süre içinde, makineli tüfek gibi; "Hayır," dedi.

"Benim annem Çerkez."

"Çerkez olabilir, doğrudur da. Ancak olmaya da bilir. Mesele senin hiç dayın var mı, hatta senin bildiğin, senin ana tarafından bir akraban var mı, benim bildiğim yok. Ama sen daha iyi bilirsin, var mı söyle. Çerkez gelenekleri, bunun aksini gerektirmez mi. Bildiğim kadarıyla Çerkezler birbirlerine bağlı, aile hiyerarşileri tam olan, şu anda sizin ailenizde, benim gözlediğim gibi, birbirine yakın insanlardır. Nerede senin annende bu akrabalık bağı, hani, annen hüda-i nabit mi dünyaya gelmiş, babası kim,

anası kim, bu soruları sorunca tabii rahatsız olur insan, ama gerçek. İnsanı mutlu kılan en kalıcı şey, gerçektir.”

“Ben senin gibi düşünmüyorum” dedi Ramazan, “Benim annem Çerkez. Tabii kolayına kaçmak, insan tabiatının vazgeçilmez parçası, kolayına kaçmak, ama bazıları yapamaz, ben böyle düşünüyorum.” dedi.

.....Üç, döt gün ele, elimin ağrısından geçti, elim çok argı yanı. Ertesi gün, hekketen Tefide avrat beni Vanis’e götürdü. O zaman Zemzem yeni bebe, kucağında, üçümüz barabar gettik. Hemis günü Hec Orhan beni almıştı, ertesi sep günü, demağ on gün sonra elimin ağrısı azaldı, barmaklarımı oynatabiliyem ha.

O zaman hetrime geldi, gettim, geldiğim gün tandırlıkta sakladığım, babamın koynuma soktuğu altınlarımı aradım, yerinde bulamadım, Koyduğum yeri de unutmuş olabilirem, biri de almış olabilir.

Sonraki günler çok ağladım. Geceleri korhıyam, Zemzem’i yanıma alım yatım deyem, Tefide avrat vermi. Bi de konuşmamı sevmiler beni taklit ediler, benden zavklanılar. Kilisede heç ağlamamıştım. Orası kalabalık, ne de olsa hergün yeni bişey belki, ele heyecanlı geçi ya, ondan ağlamamışamdır. Eve gelip de tandırlıktaki kuyudan su çekip, kab yıkamaya başlayınca heyatın zor olduğunu gördüm.

Allahı var, on iki yaşına kadar Tefide avrat biye, dişe dokunur bi şe yapmadı. Ne olduysa Derviş Emmi ’yin avradı ölüp de, Derviş Emmi beni gendine almağa kahınca oldu. Bu Tefide avrat biye bi düşman oldu, sorma getsin. Daha önce bir kaç kere beni oğlavidan döğmüştü, ama ehemmiyetsiz, esas olan evlendihdan sonra oldu.....

Kani daha fazla bu tartışmanın uzamasını istemiyor, konuyu değiştiriyor. “Kedeyif, ne zaman gelecah Ramazan Beg?” diyor. Saat onlara gelmekte de Ramazan bu müdahaleden memnun oldu. Kani etrafına baktı, “Artık delleği çağırar” dedi, “Hem keseye doktordan başlasın. Onun tökmesi gereken kirleri bizimkinden çok aynaşılın.” Tam umudunu kestiği sırada De-

mir, yıkanma bölümünün demir kapısı, gerilmiş ortamı daha da germek istercesine, gıııııç diye açıldı. Kudret vücudunu kasaarak bu gergin ortama, top güllesi düşmüş gibi bir etkiyle içeri girdi. Onlara doğru yaklaşıırken, “Selamünaleyküm millet,” dedi. Zaten Kudret’in geldiği sırada hamamda onlardan başka müşteri yok sayılırdı. Aralıklarla üç, beş kişi geldi, yıkandı, çıktı, yenileri geldi, yıkandı, çıktı.

Bu gece hamam pek bir kalabalık olmamıştı. Kudret yanlarına otururken, ikinci kez açılan kapının gıcirtısı duyuldu, ama bu kez oradakilerin üstünde aynı etkiyi yaratmadı kapının açılışı. Tellaklardan biri elinde tatlı üsküresi yanında kadayıfçı çırağı, kadayıf tepsileri ile içeri girdi.

“Başlıyalım artık keselenmeye. Sen on dakika sonra gel, doktordan başla,” dedi tellağa hitaben Ramazan. Tellak, elindeki üsküre ile kadayıfın üstüne kadayıfın şurubunu dökerken, “Baş üstüne begim, ben on beş dakika sonra uğrarım,” dedi, göbek taşının üstüne serdiği bir gazetenin üstüne, getirdiği çatalları bıraktı ve gitti.

....Bele Derviş Dedey öleli üç ay, dört ay olmuş olmamış zannediyem. Bi gün Tefide Avrât çocukları aldı hamama getti. Halil dayıda barabar götürdü. Ben de onlar hamamdaken evin işlerini bitirip, hamamdan ac gelirler diye, oturdum, aya kıftesi yapım dedim. O zamanlar deyim ki on yedi yaşımdayam belkim.

Halil Dayı ikibıcık, Emine Dayzay bi yaşında yok. Hatta Emine de o gün heste, öksüri. Ona da bulamaç yapıp yedirecegam. Kapı çalındı eve Fuat Dayı geldi. Dedim ki Fuat, yarım kilo kara et al, biraz da dolmalı kifte yapım. Aneygil hamamdan gelince hazır olsun.

Oğlan bi şe demedi getti, et aldı getirdi, çardağa çıktı yattı. Ben de aşağıda aya kıftesi yapıyam. Ne zaman kâhtı bu Fuat, ne zaman getti, valla heberim olmadı. Akşam Tefide avrat eve gelince vış, bu yatak niye serili Fatma, dedi. Ben de bilmiyem, Fuat geldi, yattı, dedim. Yattık, yemeklerimizi afiyetle yiyip yattıg. Sebehten kahdığımda, bahtım Tefide avrat her güne göre er kâhmüş, benden

heç konuşmı. Surat bi karış, hâlbuki bi gün önce hamama getti, ona yorulmasın diye yemek yaptım, neşeli olması lazım, feket değil.

Ne oldı Tefide Ane demeğa kalmadı; oruspu, gâvurun dölü dedi, oğlumu üstiye mi çekti. Genç oğlanı buldı, üstiye çekti, azgın orısı, evimden çek get, dedi. Viş, seni ağzı ne söli, Tefide Ane deyince, üstüme yeridi, suratıma bi sille çekti. Ele bele değil silleler, fevkim karardı. Bi daha ele kuvvetli bi sille yemedim. Bekir beni döğerdi ama bele döğmezdi. Ben de deliyem ya, yalvarıp yakaracağıma Helil'i ve Emine'yi yukudan uyandırım gidim dedim. Yattığım odaya doğru yeriince, çocukları götüremezsen, hec Orhan kızar. Sen get, ben ona Fatma kaçtı, deyeceğam.

Getmessey hec Orhan'a, Fuat'ı üstiye çekdiği gözümle gördüm, derem dedi. Ne bok yiyeceğam ben şimdi, çarşafımı aldım, kapının öğüne çıktım nereye gidacağam bilmiyem. Oğlum, kızım içerde, kimseyi tanımam. He Derviş'in bazı akrabaları tanıyam ama gidim, ne deyim onlara. Anayın babasının evine doğru Bas-mahana'nın kenarından yeriye. Camıdan çıkmış herifler biye bakılar, bu saatte, bu avrat sokakta ne arı deye. Hec Orhan uyanık olsa beni kıvertmez biliyem ama bi kere oldu. Gettim, bu anayın kayınbabasının, Reşogil'in evine, kapıyı çaldım.....

Keseci, sanki pratik sınavına girecek, bütün marifetini bu keseyle gösterecek öğrenci gibi, işini çok dikkatli yapıyor. Önce, insanı kese için hazırlıyor. Müşterinin üstündeki peştemalı alıyor, sadece edep yerlerini örtecek şekilde kendisi düzenliyor. Daha sonra bol köpüklü sularla, başınızı, vücudunuzu yıkayıp, kesesini de, keselenen kişi görececek şekilde iyice yıkayınca, başlıyor keseye. Keseye, genellikle kollardan başlayıp, daha sonra bedenin diğer taraflarına geçiliyor. Demir keseyi iyi bilir ve hoşlanır. Bakla gibi kirlerin, çıkmasını seyrederken hafıflediğini hisseder.

Şimdi göbek taşına uzak mesafede, milletten biraz uzakta, ancak konuşmaları zar zor izleyebilecek mesafede kurnanın dibinde oturuyor. Onlar hızlarını alamadılar, yine aynı konuyu konuşuyorlar. Şimdi de onlar gibi düşünmeyen kişi Kudret. Hepsı birlikte hararetili hararetili onunla tartışıyorlar. Demir alçak söylenen sesleri

anlayamıyor ama Kudret'in "Tamam kardeşim, hepimiz birlikte kuma gömelim başımızı, deve kuşu misali," dediğini duydu. Kesci son turlarda, sırtını boynunu keseliyor artık. Her kese darbesi bir işkence geliyor ona. Hayal ediyor... Vücuduna gelen her acıtıcı kese darbesinde, hayalinde gözlerinin önünden anneannesi, yengesinin annesi Hatice, Fatma, Şibübük Egbo, Hamit Usta, Kuşçu Biliç ve diğerleri geçiyor, her biri bir hayalet, olmuş hep bir ağızdan bağırıyorlar, insanlık yok oluyor.

...Ben heç yalnız kalamam. Babam öldiğtan sonrada zatan heç yalnız kalmadım. Ne zaman yalnız, ben biye kalsam, babamın kafasının kesilişi gözlerimin önüne gelir. Gece ne zaman yalavuz yatsam hepi anam savuğ bedenine sarılırdım çocukken. Ben yalnızlıktan çok korharam.

Evlendiğtan sonra acığ geçti bı korgı sonnada yavaş yavaş sizler girdiz yaşamıma. Feket genede hâlâ yalnız kalamam, yalnız kalsam çıldırram ben vallahi. Zatan o zenci herifinde koy-nuna o üzden girdim. He valla sırf yalnız kalmamağ üçün evlendim o zenci herifden. Sonrada neler geldi başıma...

"Haydi, doktor, kedeyif hazır," dedi Ramazan. Bu söz, Demir'i hayallerinden çıkardı. Demir, kadayıfın mis gibi kokusunu alınca acıktığını hissetti. Ayaklarını, ovalayarak yıkayan tellağa baktı, gülümseyerek, "Yeter artık, yoksa bunlar kadayıfı bitirirler," dedi.

"Tamam, beğim, zaten bitmişti," dedi tellak ve kesesini yıkamaya başladı.

Ramazanın abisi İbrahim, kadayıfın, Urfa dışındaki adı ile künefenin, yararlarını anlatıyor. İbrahim orada bulunanların yaşça en büyüğü kendine göre geliştirdiği fikirleri var. "Bu kadayıf, bakmayın ele, boş verin yağını, şekerini, otuz iki derde deva, bi kere şeker yaşlılara eyi, hırflamazlar, ataşta bişi, böbreklere eyi...." anlatıyor... Kimse de onu dinlemiyor aslında da dinliyor-muş gibi görünüyor. Herkes yumulmuş kadayıf tepsilerine, ha babam, de babam nefes almadan yiyor. Urfalılar çok sever kadayıfı. Büyüğü, küçüğü, yaşlısı, genci, herkes sever bu tatlıyı. Sanki

mahkemede ifade veren yalancı şahitler gibi söz birliği etmişcesine, herkes kadayıfı sevdiğini söyler. Kimseden duymamıştır Demir, ben kadayıf sevmem lafını. Bütün şehir kadayıfı sever. İşin ilginç yanı, dışarda, Urfa dışında da seviliyor kadayıf. Tek tük, ben yedim, hiç sevmedim, diyene rastlanır, Urfa dışında

Kadayıfı yeyince ağırlaşmış şimdi Demir. Bu mübarek kadayıfı az yemek kanunen yasak sanki diyor kendi kendine. Hem sığınamazken, hem buram buram sıcakken, kendini tellakın ellerine iyice bırakmış ykanıyor. Tellak habire orasını burasını çekistiriyor, vücudunu ovalıyor, kâh masaj yapıyor, kâh sabunlu lifle siliyor, orasını, burasını olur olmadık şekilde elliyor. Diğerlerini de diğer tellaklar yıkamakta. Üç tellak var. Üçü de iş üstünde şimdi, bu üç kişiyi keselemeyi bitirip, öbür üç kişiye başlayacaklar. Şimdi onlar için, ellerinin maharetini göstermek çok önemli. Demir de iyiden iyiye gevşemiş artık, bir an evvel çıkmak istiyor, artık bu sıcaktan kurtulmak istiyor.

Hayal kurmakta yine, ...bu kez bir düğün hayal etmekte, davullu, zurnalı, ziyafetli, kalabalık mı kalabalık. Düğün fantezi bir düğün. Örneğin, Demir kimi hatırına getirirse onu karşında bulabiliyor. Bunun sınırı yok, mesela amcam var mı bu düğünde acep diyor, bakıyorsun M. Ali Amcası koca göbeği ile karşında, ama bu kez asık suratlı değil, gülen yüzüyle, yüzünde güller açan amcası düğünde halay çekiyor...

Soruşturuyor Demir, insanlığın düğünü var diyorlar, bu düğün insanlığın düğünü, insanlık evleniyor diyorlar. İnsanlık büyük şölen kurdu, insanlık barıştı diyorlar. Görevliler var beyaz sakallı, ak tenli, sevimli ihtiyarlar, güzel yüzünden nur akan neneler, her dilden konuşan gençler, dilberler var. Her dilden konuşuluyor bu düğünde, ama her dilden. Kuşdilinden bile konuşulmakta. İstedğin an her türden müzik çalabiliyor, yeter ki hayal et. İsterseniz anında apağır kilise müziği dinliyor, isterseniz Karadeniz oyunu izliyorsunuz. İsterseniz bir Japon kızının tek düze, tek ses müziğini dinliyorsunuz. Bakıyorsun bir Japon, kafasında bir takke, bir Yahudi ile evlenmekte, oğlanın nikâh şahidi Hitler, kızınki ise Mao. Bakıyorsunuz bir İngilizle Fransız evlenmekte, ama şen ola, düğün şen ola

türkü sü çalıyır, şahitleri imam ve Ermeni Patriği. Bakıyorsanız bizim Diyanet İşleri Başkanı, Papa'nın kızının nikâh şahidi olmuş, davette önüne gelen herkesi öpüyor Demir şaşkın, hayaline de, tekrar tekrar soruyor, bu, düğün kimin düğünü? İnsanlığın düğünü diyorlar. Arada yeniyetme gençler, insanlığın düğünü amca, niye şasıırıyorsun, diye bağırıyolarlar. Biri Kürt, öbürü Türk, iki genç, kol kola dans ediyolarlar...

Reşo dedey biye, Fatma benim ablalarından otıran, bahçaçı bi arkadaşım var. Birez fekirler ama eyi adamdır atmuş yaşımda ya vardır, ya yoktur. Heç evlenmemiş. Pek kehveye gelmez ama her geldiğinde, dayı biye bi kız bul, beni baş göz et der. İstisen konuşum, eyi adamdır dedi. Bende o kazgınnığtan heç düşünmeden, olur Reşit dedim.

Ertesi gün konuşmuş herhal, yarın bek kapısına giideceğih akşam mubaşır hocayı alır gelirem dedi. Bende kederime boyun eğdim, ne deyim. Zaten bişe söylemağa hakkım mı varki. Erbege günüdü, heç unutmam, sebeh namazından sona Fatma kâh gidiyiğ dedi, bende mendilimi aldım, zatan mendilden başka bi şeyim yok, o da Derviş dedeyin mendilidi, gettik. Beğ kapısını çıktık, bahçalara geldik. Bahdım behdeniz bahçasının içinde bi haraba ev. Ufursey uçacak bi herif, dedem yaşımda, zebeleh kimin, bide zenci. Biye eyi davrandı he. Anasının eski bi ezyesi varmış onu biye verdi. Yaga, akşam nikahten sonra geyersen kız dedi. Parça parça olmuş bi azye, üstümdekinden daha kötü, sesi mi çıkıtmadım. Allah var, beni heç döğmedi bu herif. Bi ay, iki ay, üç ay geçti ne çocuklardan bi heber alıyam, ne de öbirlerinden. Öbirleri yere girsin, ben çocuklarımı görmeg istiyem. Bı herif beni bırakmı sebeh akşam iş, bahçada çalış babao çalış. Üç bacısı ben bi odada yatıyış öbir ahır kimin yer abdeshana. Suyu kapıdan girmi, girmi beş adım ötede kuyudan çekiyiğ. Ben bahçada çalışmıyam, eve bahıyam. Bı dört gişini kirini pasını temizliyem. Helil, Emine rüyalarım a giri, ama ne yapım herif*

* Behdeniz: Maydanoz.

bırakmı. Bikere söledim, otur otırdığı yerde dedi. Zatan uşaklar ölmüştür kim bagacak onnara dedi.

O gece çok ağladım. Ben başka şe için ağlamam sadaca size aglaram heberiz ola. Ertesi gün kahdım eşyaları eşeğe yükleyip bahçaya apardım. Görümlerime ben gidip hemam yapacağam dedim, döndüm. Bahtım herif evin öğünde yalakları temir edi. Ben çimecagam dedim, arkadaki ahır kimin yere girdim kapıyı kapattım. Küçük takadan geçip evin arkasındaki tepeye yalnayak endim, kaçtım...*

Demir, kubbe altından kendini dışarı attı. Çıkar çıkmaz, hamamın dinlenme salonuna gitti. Deminki hayallerinin de etkisi ile bir uyku bastırdı, kendisini kurulaayan natıra biraz uzanıyım, dedi. Natır, “Peki begim,” dedi ve ona kerevette uzanması için bir yastık yaptı. Uzanır uzanmaz, keşke deminki hayallerimi rüyamda görsen temennisi ile uykuya daldı. Gerçek olmasa da, rüyası da hiç yoktan iyidir. Rüyasına da razıyım bu hayallerin diyordu. Rüya hayalden daha inandırıcıdır. Rüya bile olsa, hiç olmazsa, kısa süre de olsa, bir müddet inanırım gördüklerime diye düşünüyordu.

* Aparamak: Götürmek.

Dördüncü Bölüm

Necip terbiyeli, kıbar, ama Urfa'ya göre biraz fazla kıbar, ilk bakışta, konuşmaları ve davranışları ile çevresindeki herkese yumuşak izlenimi veren, aslında yumuşaklıkla uzaktan yakından alakası olmayan, evli, iki çocuklu bir tanıdık. Ailesi, Demir'in çocukluğunda, onlarla aynı sokakta, kapı karşı komşularıydı. Şimdi bile onlar, o eski mahallede oturuyor olabilirler, ama Demir bilmiyor. Demir, Necip'i ve ailesini görmeyeli, görüşmeyeli uzun zaman olmuş ve bu arada annesi de her nedense onlardan hiç bahsetmemiş.

O da biraz sonra hareket edecek otobüsün çevresinde dolaşiyor, pat diye Demir'in karşısına çıktı. Telaşlı hareketlerle binecekleri otobüse çıkıyor, iniyor, bir çıkıyor elinde bir şey, bir torba, bakıyorsun pat otobüsün içinde, bakıyorsun elinde bir çanta otobüsün dışında duruyor. Etrafı kalabalık, kardeşleri, Demir'in onun yeğenleri olduğunu tahmin ettiği başka kişiler Necip'in etrafında kalabalık bir grup oluşturmuşlar.

Kendisi mi yolcu, birisini mi yolculuyor anlamak zor, ama sanki kendisi yolcu gibi. Demir'in buna canı sıkıldı. Otobüste tanıdık birinin bulunması, yol boyunca onları rahatsız edebilir diye düşündü. İnşallah Necip'in kendisi yolcu değildir, diye içinden dua ediyor. Ama galiba yolcu o, hem de galiba Demir'in koltuk komşusu olması çok muhtemel. Çünkü her otobüse iniş çıkışında, Demir'in koltuğuna yakın yerde duruyor, bir şeyler yapıp, bir şeyler yerleştirip tekrardan iniyor.

Demir'in de etrafı kalabalık. Eskiden beri hep böyle kalabalık uğurlanır. Demir onlarla ilgilenmekte ama bir taraftan da yan gözle Necip'i gözlüyor. Zaten yolcuların içinde şimdilik ondan başka tanıdık görünmüyor. Demir'in yanında annesi, kar-

deşleri İlhan, İbrahim, Sülbiye, Fıtnat, Rahmi ve amcaoğulları Kani, Bekir var. Sadece İclal'le, İhsan yok. Onlar Urfa dışındalar. Ani'nin kendisinden haber olmadığı gibi, şu ana kadar sülalesinden kimse de henüz görünürlerde yok. Otobüsün kalkmasına da on dakika kaldı.

Zaten öyle konuşmuşlardı, fazla göze batmamak için, geç gelip hemen otobüse binecek, böylece çevrenin fazlaca dikkatini toplamayacaklardı. Demir, Kani'nin getirdiği hediye, badem şekeri zannettiği paketi, oturduğu numaranın üst gözüne koymak için otobüse çıkınca, Necip'le göz göze geldiler ve kaçamadı. Necip büyük bir muhabbetle Demir'e saldırdı.

“Ooo.. Demir Bey, aneyi benzeddim ama o mu, o değil mi diye kararsızdım” dedi, boynuna sarılırken “Nasılsın, hiç değişmemişsen maşallah, sen sağol, baki Allah, baki Allah,” diye ilave etti ve yüzüne üzüntülü bir ifade takındı.

Ne konuşması, ne davranışı, Demir'in onu hatırladığı zamandan bu yana hiç değişmemiş. O zaman da yumuşak yumuşak, biraz cilveli kadın gibi konuşurdu, şimdi de öyle. Zaten kız Neco derlerdi, Urfa'da öyle tanınırdı. Gene öyle kız gibi, davranışları hiç değişmemiş. Üç, dört adama yetecek kadar gür bıyıkları, konuşması ve davranışları ile inanılmaz tezat teşkil ediyor. Tahminen Demir'den beş, altı yaş büyüktür. Hatırladığı kadarıyla Kemal'le sınıf arkadaşıdır. Demir, Necip'in bu davranışlarına, dışa yansıyan yumuşak kimliğine çocukluğunda da şaşırırdı, şimdi de şaşkın. Bütün gerginliğine rağmen ilgiyle onun konuşmasını izliyor.

Ani de tanır onu, hem de iyi tanır, çünkü Demir'e gelip gittiği zamanlarda, hoşnutsuzca hep onunla kaşılaştığını söyler, “Gene gelirken pencerede kız Neco'yu gördüm,” diye şikâyet ederdi. “Karşılaşmaman mümkün mü canım, zaten kız Neco bütün gün sokak penceresinin önünde oturur, dışarıyı keser,” derdi cevaben Demir. Ani, hemen hemen her gelişinde Necip'le karşılaşmasına sinir olurdu ama yapacak bir şey yoktu. “Baba baskısıyla evden çıkamaması, onu eve bağlamış, kadınlarla dedikodu yapan meraklı kimliği gelişmiş, yatkınlığı da varsa olmuş

kız Necip, boş ver,” der, Ani’yi yatıştırmaya çalışırdı. Gerçekten de mahalledeki kadınlarla bir dedikodu yapardı bu Necip, dedikodu yaparken bir kırtırdı, sormayın gitsin. Mesela birkaç keresinde Demir’in annesine; “Eşşe abla, sen evde yokti, o kız, düneğin gene size geldi. Viş o kız bi ecaip, suratına boya süri, bu oğlanı bu kıza kaptırma, bu kız eyi değil eşşe abla,” derdi. Demir bunları duyar, ama kendisini savunmasının hiçbir yararı olmayacağına bildiğinden fazlaca konuşmazdı.

“Gene niye geldi bı oruspu, her gün ders mi olur, âlim mi olacaktı, sen Marko Paşa mısın?” gibi sorular ile annesi onu zorladıkça; Sadece, “Ders çalıştık, bir şey sormaya gelmiş,” savunmasını fazla sürdürmezdi. Demir’in annesi Ani’yi hiç sevmezdi. Ama gene de Ani’nin Demir’e ilgisine ve zaafına için için bayılırdı. Onun çocuğu erkekti ve ona göre karılar erkeklerin elinin kırıydı. Bir keresinde Ece için, karı sıkı ayakkabı gibidir, ayağını sıkarsa, sen de çıkarır atarsın demişti. Demir de bunun üzerine annesine, “Babam senin için aynı şeyi düşünse ne dersin?” diye sorunca; “O başka oğlum, viş bu nasıl söz,” demişti, “Babay niye bele düşünsün benim için, niye ben orıspı mıyam?”

İşte zamanında bu şekilde gelişmiş olaylardan sonra, şimdi yine yıllar sonra Necip’in burada, bu şekilde sahneye çıkması çok ilginçti. Kırk yılda bir yapacakları bir gizliğinin yine hesapsız kitapsız içinde bulunuyordu. Kader çizgisi bu olsa gerekti, kesişme işte bu olsa gerekti. Kırk yıl düşünse, yirmi yıl önce Ani’yle yaşadığı yer ve olaylarda yerini almış bu kişinin, tekrar bu şekilde ortaya çıkmasını bırakın yaşamasını, hatırına bile getirmezdi. Demek ki bu herifin bir şekilde Ani ile Demir arasındaki ilişkide bir rolü vardı.

Aman Tanrım, diyor Demir, aman Tanrım, içinden bu işe bir çözüm getirmeli, diyor. Esas sürpriz Ani’ye olacaktı, şaşkınlıktan çatır çatır çatlayacak, inanamayacaktı. “Hayır, inanamıyorum,” derdi. Nedense, bu tür konuşmalarda inanmıyorum değil de, hep inanamıyorum derdi. Kelimeyi cilvelendiriyordu böyle diyerek, herkes cilveliliğini bir şekilde gösterir, Ani de böyle gösteriyordu.

“Kaç numara senin yeri kurban?” dedi kız Neco, Demir’e. “Bilmiyorum,” dedi, Demir, “Hostes koltuğu olabilir, yer ayırtmayı telaştan unutmuşuz önceden.” Beraber oturma umutlarını kırmak istiyordu böyle diyerek. “Keşke barabar otursaydık kurban, onun için sordum hele yeri yak bi çarasına bakarlın,” dedi kız. “Tamam,” dedi Demir, “Tamam Necip Abi, bakarız,” önemsemez bir ses tonu ile bir şeylerle meşgul olur gibi yaptı. Fazla bulaştırmak istemiyordu başına, zaten çok heyecanlı idi.

Programa göre, otobüsün kalkmasına beş dakika kalmıştı, ama Ani ortalarda yoktu. Demir, bir taraftan, bir an önce gelsin de bu iş bitsin diyor, diğer bir taraftan ne kadar geç gelse o kadar iyi, çevrenin gözüne daha az görünür, fazla etki yapmadan, otobüse biner, diye düşünüyor, işkilli büzük gibi dingildi diyor. Sonrada kendi kendine, iyi ki görünmez benimki; şimdi Allah bilir ne frapan bir giysiyle gelir, annem de onu hiç görmez, benim annem kördür zaten diye aklında kinaye yapıyor, nasıl olsa Ani de sönük, sümsük bir karıdır, gelir, görünmeden yerine oturur, etrafta kimse nin ruhu bile duymaz diye kendi kendiy le alay ediyordu.

“Eşşe abla maşallah çok eyisen, bilisen anam da öleli çok oldu, ne güzel günlerdi o eski günler. Fatma ane de ölmüş belediye hoperlorında duydum, vallah geledim, sen sağol, valla kelbimdesiz ha, hele Demir.” “He”, diyor Ayşe kadın, “He, abla ları nasıl Necip, avradı nasıl?” diyor. Ayrıca da yayvan yayvan gülümsüyor. Kız Neco ile Ayşe Hanım arasında muhabbet kuyulaşmış görünüyor. Demir’le kardeşi Sülbiye sarmaş dolaş, bir anlamda giderayak sohbet edip hasret gideriyorlar. Sülbiye hem gülüyor hem de başıyla bak şu tarafa gibi işaret ediyor. Bir taraftan da abisinin elini sıkıyor. İkinci kez hafif güler ek Ani’yi gösteriyor.

Barabar getmagı pılanladız herhal kardaşım, ele mi?”

“Yok,” diyor Demir. “Yok, saçmalama, tesadüf.”

“Nedir bu haliz kardaşım o zaman, boş a vradı, o da boşasın herifini, alın birbirizi işte.”

“Saçmalama!” dedi Demir Sülbiye’ye,” “Saçmalama!”

Ani geliyor, Ani geliyor hem de gök gürültüsü gibi gümbür gümbür geliyor. Demir’in tahmininden de gürültülü geliyor. Mü-

barek kadın, etrafıma hava atacağım diye öyle giyinmiş, öyle makyaj yapmış ki, hiçbir kimsenin hatta körlerin bile görmemesi mümkün değil. Üstüne pırl pırl cart kırmızı, tafta bir bluz giymiş, altına da yırtmacı nedeniyle bacaklarını yarı beline kadar gösteren bir siyah etek geçirmiş. Üstelik doğal olarak yaz günü çorapsız olduğu için, bembeyaz bacakları meydana çıkmış. Boununda, memelerini geçip, göbeğine yaklaşan eğildikçe sarkaç gibi sallanan koca bir demir parçası ferforce bir madalyon asılı. Arabadan inince annesi Hatice Teyze ile otobüse doğru kol kola, yavaş yavaş yürüyorlar. Annesi, Ani'nin koluna düşecekmiş gibi asılıyor. Gerçekten güçsüz de mi asılıyor yoksa kızının frapanlığını biraz olsun frenlemek mi istiyor, belli değil. Otobüsün sağ tarafında, Demirlerin ailecek durduğu yere uzak bir yerde, ön kapıya yakın bölümde durdular.

Ani annesinin kolundan çıktı, otobüsün arka kapısına Demir'e doğru yürüdü, yürürken kime yanaşacağı belli değil, geldi, Ayşe Hanım'ın elini öperken Demir'e döndü, "Yolcu mu gönderiyorsunuz, yoksa beraber yolculuk mu yapacağız?" dedi.

"Beraber yolculuk yapacağız, ne güzel tesadüf," dedi Demir. Ani aldırmadı bu cevaba, döndü Ayşe Teyzesi ile konuşmakta. Haydi, binelim, diye düşünüyor Demir, haydi artık binelim, kurtulalım bu işkenceden, sanki bütün otobüs ve yolcuları Demirle Ani'yi seyrediyor ve "...hııı, sizi gidi, sizi gidi... diye, parmak sallıyorlar. Ani rahat görünüyor, şey dediğini duyuyor, Demir.

"Evlat değil mi Ayşe Teyze, bir yüzünü gösterip, bir çeker değil mi? Annem babama, benim için hep, bu kızı okutma Kerim, dermiş," diyor, nabza göre şerbet veriyor, Ayşe Hanım'ı can evinden yokluyor. Bir haber var, önemli bir kişi beş dakika sonra burada olacakmış, yolcu bagajlarını kapatmadılar, o önemli yolcu bekleniyor şimdi. Telefonunu çıkardı cebinden, bu trajikomik durumu Kudret'le paylaşmak istedi.

"Evet, burası harika," şimdi bir sen eksiksin, herkes birbiri ile hasret gidermekte, öpüyorum, yoldan ararın. Tamam olurum." Soğukkanlı ol, dedi Kudret, o da tamam, olurum, dedi cevaben.

Birden bir şimşek çaktı aklında evet, sakın olmalıyım. Evet, öyle yapacağım, dedi. Utanmaktan utanmamalıyım, korkmaktan korkmamalıyım, sevgiyi saygıya çevirmeye çalışmalıyım, dedi içinden. Öyle davranmaya karar verdi. Bu şekilde düşününce de bir anda rahatladı. Şimdiye kadar niye böyle yapmamıştı ki, soruyor kendine.

Döndü Hatice Teyze'nin yanına gitti. Ani'nin annesi Hatice Teyze, Demir'in onu tanıdığı yıllarda hatıralarda kalmayı hak edecek kadar güzel bir kadındı. Hâlâ da güzel, yetmiş beşlik bir nineydi. Demir yanına yaklaşıp, elini öpmek için uzandığında, "Demir, sen misen?" dedi ve "He maşallah heç değişmemişsen, çoluk çocuk eyi mi, doktor avradı eyi mi, o da geldi mi, nerde?" dedi.

"Yok, Hatice Teyze, ben, ninemin ölümüne geldim, senin de canın sağolsun," dedi.

"He, Ani söledi, daha önce Raif de söylemiş, ama unutmuşam valla, ele deyi Raif. Bindan kelli artık unutmam, anayın yanına gidecağam, acıg tenhalaşsın istiyem etrafı, ele kalabalığa gelemiyem ha, tansiyonum yüskeli benim, heste oliyam" dedi.

"Sizin zahmetinize gerek yok, Rauf'la, Ani dün geldiler, yine de anneme söylerim ben," dedi Demir saygıyla. "Yoh yoh gelecağam, Eşşe kızar biliyem," dedi. Müsaade isteyerek ayrıldı Hatice'nin yanından, ayrılır ayrılmaz da aynı anda biraz yavaşladı tekerrardan, Ani'nin ona yetişmesini bekledi. Ani de ona doğru geliyor, Ayşe Teyzesi ile konuşmasını bitirmiş, yetişince de, yeteri kadar anons eder gibi yüksek sesle, güya Ani'ye hitaben ama orada onları seyrettiğini sandığı kişilere hitaben "Keşke söyleseydiniz biletlerimizi birlikte alırdık, sohbetle giderdik" dedi.

"Hatırıma gelmedi sizin bu kadar çabuk döneceğiniz, daha çok kalırsınız sanmıştım. Ne de olsa ölen Fatma Nine, sizin asıl aşkıınız," dedi, bu son kelimeleri sadece Demir'e duyurdu Ani.

...unutursam aşkıma yazık olacak, gücüme gidiyor böyle yaşamak...

Şarkıyı arabanın ön kapısının çevresindeki herkes dinlemekte, ...gücüme gidiyor böyle yaşamak... Ziya Taşkent ne

duygularla söylemiştir ki acaba bu şarkıyı, onun trajik ölümünü hatırlıyor Demir, yakın zamandaki onunla birlikte ölen, telef olan, sakat kalan otuz binleri, kırk binleri anımsıyor, bir an.

“Bakalım, belki bir şeyler yaparız, bir yer ayarlarız,” dedi Demir, cevaben Ani’ye “Tamam” dedi Ani annesinin koluna girerken, Demir de uzaklaştı. Kolunda Rauf’la, annesinin yanına doğru yürüdü.

Hatice Teyze, annesi erkenden ölmüş bir yetim teyze. Annesini besleyen eczacı Cavit Bey, yanına besleme aldığı hamile kız ölünce, onun üç yaşındaki kızını büyültmeyi kendine vasiyet saymış ve daha sonra yanında kalfalık yapan Kerim Amca ile evlendirmiş. Kerim Amca da askerde sıhhiye eri olunca, dönüşte Urfa’da meşhur iğneci, pansumancı Kerim olmuş. Forsu doktordan fazla idi onların çocukluğunda.

“.....Öyle herkese iğne yapmaya gitmez, hep zenginleri tercih ederdi. Benim çocukluğumda biz de oldukça gariban bir aile sayıldığımız için, doğrusu bize de iğneye gelmemesi gerekirdi aslında. Ama M. Ali Amcam ve babamla uzun süre birlikte yaşamışlıkları var ya İzmir de, o nedenle bize de, o da ara sıra iğne yapmaya ve tedavi için fikir vermeye gelirdi...” Daha sonra, tahminen bundan yedi, sekiz sene önce, bir tarafı felç olmuş ve İzmir’de bir zaman benim tedavimde kalmıştı. O mağrur, her zaman mobiletin üstünde gezen havası kalmamıştı. Çok zavallı bir görünüme bürünmüştü. Hatta su yüzüne çıkmayan, ama yakın çevrede herkeslerce bilinen bizim aşkımız nedeniyle ki bunu mutlaka kendisi de biliyordu, suçluluk duyduğu için Ece’nin yapması gereken bir iki tedaviyi de bilerek ihmal ettiğini hissetmişti... Demir, bunları düşünürken annesinin yanına gelmişti.

“Göri misen, oruspu Heco” yanıma geli mi?

Gelecekmiş anne, şimdi bana söyledi. Ben de, sen hastasın, ne gereği var dedim de, yok yok geleceğim Ayşe’nin yanına” dedi. Annesi, “Gelmez oruspu, gelmez, bunnar analı, kızlı oruspıdır,” derken, Ani ile annesi kol kola karşı gruba yaklaşıyorlardı.

“Canı sağolsun Eşşe Bacı’m, aklımdasan, ama ferahla istiyem biraz, kalabalıktır şimdi seni yani, bi de ben heste oluyam

oğul, tansiyonum çıhı ha, üzölüyem olır olmaz şeye, ondan herhal, valla aklımdasan, kurban olım, rehmetli Kerim Abey nasıl severdi bilirsin Fatma Ane'yi Bu asil bi avrat derdi hep, ben de ele," diye konuşuyor, Hatice Teyze.

Kucaklaşıyorlar, kırk yıllık dost gibi Hatice ve Ayşe. "Üzölme bacım dedi Ayşe, ben seni bilmem mi ne kadar hetırşınassandır..."

"Viş, ben daha yengi Demir'e dedim valla, bilohma evvel valla, hestedir Hedice dedim, yoksa şimdiye kadar on kere gelirdi dedim. Valla benimde tasniyonum var baco, valla ben de hesteyem" kucaklaşma devam ediyor hâlâ, birbirlenin sırtlarını muhabbetle sıvazlıyorlar.

Demir'le Ani göz göze geldiler, ikisi de ancak ikisinin anlayacağı şekilde gülümsediler. Demir annesini ve Hatice Teyze'yi gözlerken sahtekârlığın allahını yaşıyor. Kendisi öyle demişti, sonradan olayı hikâye ederken Kudret'e. Buna sahtekârlığın allahı denir, demişti. Annemdeki bu marifet mutlaka bana da geçmiştir, kork vallahi benden, demişti dostuna. Ben de bu kadının oğlu değil miyim canım, ben de bu kadar sahtekâr olabilirim. Ani de olaydan hemen sonra, olayın başlangıcını, otobüste anlatmıştı. Demir'lerin yanına gelirken, "Hadi kızım, apar beni o Eşşo kerının yanına şimdi arhamdan bin türlü laf söyler, o, oruspu," demiş.

Kalkışta öpüşme ve vedalaşma faslı fazla uzun sürmedi. Zaten çoğu yolculayıcı ile daha önce öpüşmüşledi. Ani yerine daha önce oturdu, o sırada şoför otobüsün teybinin sesini kıstı. Demir otobüse binince, önce abartılı bir şekilde ona yer veren Kız Neco'nun yanına oturdu. Otobüste son kontroller yapılmakta, Kahraman Turizm'in kâhyası, elinde son notlar, şoföre uzattı ve indi, yedek şoför tamam deyince, şlak... otobüsün kapısı kapandı, otobüs hareket etti.

Şimdi yolculuyanları ile selamlaşıyorlar. Ani ayağa kalkınış, boş olan yan koltuktan dışarıya el sallıyor. Yan koltuk, yalancık-tan Kudret'in kardeşi İlhan için alınan koltuk. Demir vedalaşmanın kararını hiç bilememiştir. Bazen, uğurlayanlara gözden kaybolana kadar el sallamak ister, bazen de hemen elveda der ve yerine oturur. Şimdi otobüs Köprübaşı'nı dönene kadar el salladı,

biraz da Ani'ye özendi. Ani de otobüsün sol tarafında, otobüsün sağına gelen kaldırımdaki yolculuyanlarını görmek için, kızıcağız iki, üç dakika ayakta el salladı durdu, sonra o da yerine oturdu, otururken de derinden bir off çekti.

Gel dedi, daha doğrusu işaret etti, daha doğrusu gel diye baktı. Demir onun bakışından, gel mi diyor, git mi diyor anlar. Hatta telefon konuşmalarında bile anlardı da, yanına, her nerede idiyse yanına giderdi. Ama gâvur inatlı kız, aslında gelmesini istediğini Demir'e ancak gevşedikten sonra itiraf ederdi. Kız Neco ikram için bir sigara tuttu, Demir almayınca o da yakınladı. Zaten elinde sigara paketi görülünce muavinden uyarı geldi, "Yasak abe," Kız Neco yasak uyarısını hiçbir şey demeden sadece muavine gülümseyerek geçiştirdi, Demir'e doğru döndü ve konuşmaya başladı. Oğlu yeni doktor olmuş da, ihtisas yapmak istiyormuş da, ihtisas seçmede kararsızmış da, Demir'in çocukları ne olmuş da, kaç çocuğu varmış da, doktor mu olmuşlar yoksa ne olmuşlar da, lisansüstü yapmışlar mı, hangi bölümü bitirmişler falan.

Otobüs Beyazkoyun Deresi'nin kenarından yukarı, kuzeybatıya doğru yöneldi. Eski kışlanın hemen bitişiğinde, koca bir tır garajını geçiyorlar, Eşekçiler A Ş, bu isim sanki üst üste geldi şimdi.

...Bu Kamıl Çavuş, hanı bu kız Neco'nun, Kaya'nın babası, bizim kapı karşı komşumuz var ya, bu çavuş postahanada çalışırdı. Van'dan gelmiş derlerdi, bilmiyem. Kimi kimsesi yoktu. Bu Necip'in anası Heco'dan evlenmiş. Bu bizim karşıımızdaki evi de, hanı karşı evi de, kızına babası Eşekçi Muço vermiş, dediler. Bu Eşekçiler çok zenginmiş, ele deyiler ha. Onnar beslemiş bu Kamıl Çavuş'un avradı Heco'yu. Neney kimin yanı. Valla eyi insan çok bu dünyada, evlerini de vermişler avradın. Bu Neco ve Kaya beş kızın üstüne sonradan olmuş. Fekir, temiz insanlardır. Ben komşuluklarını çok severem, sen de bilersen eyi komşuluğumuz olmuştur. Bı vakit anama sordum, çok eskiden, kili-seden hatırlı misen diye, hetirlemedi. Ne bilsin avrat, o zaman bi barmah uşah bu, hetirledihları bile çok valla ananım. Saftır, maftır ama gözleri fıldır fıldır anamın.

Bi kiracımız vardı Sivaslı polisler hetırlı misen, hanı kesilmiş et kurutmışlardı heyatta da, kokudan günlerce rahatsız olmuştuk. Ha o polisin avradı Sakine Hanım, seni gözleri nene-yinkine benzetir, daha sen çok k      ken bile bu oğlanın gözleri fildir fildir derdi. Her nese, neney bilmidi bu Heco Avrat o kilisede toplananlardan mı. Ama biye göre bu avrat da ordan, ele vehmediyem. Gene de dorgusunu Allah bilir.....

Demir ne zaman bir iddianın arkasında, doğrusunu Allah bilir lafını duysa, altında bir şark sahtekârlığı düşünür. Bu yöre-nin insanları kendi fikirlerini açık açık söylemekten korkarlar, hep de korkmuşlardır. Kalubeladan beri bu böyle gelmiştir, böyle gitmektedir Demir’e göre. Tarihte de böyle olmuştur. Bu tarz bir konuşma ona on bir ve on ikinci yüzyılda İslam dünya-sında yaşamış sof  düşünürleri anımsatır. İbni Haldun bu sofilerden, kendini kurtarmanın yolunu bulmuş en akıllı düşünür-lerden biri ona göre.

O, her zaman böyle diyor. Her şeyin en doğrusunu Allah’  taala bilir.

.....Zamanın ileri gelenlerine ağzına geleni söylüyor. Zamanın ahlak ve sosyal değerlerini olur olmaz, açıkça eleştiriyor. Çoğu da doğru tabii bu eleştirilerinin, söyledikleri, iddiaları özel-likle bilime daha yakın. Özellikle İmam-ı Azam’ın getirdiği kla-sik, nakli İslam anlayışına yazılarında şiddetle karşı çıkıyor, Kur’an aklidir, nakli değildir diyor, diyor ama tüm fikirlerini ifade edip okurları iyice şaşırtıp, düşündürüp, zehirledikten sonra yazısının son cümlesini, her şeyin en doğrusunu Allah   taala bilir diyerek, kendini o zamanki iktidarların şerrinden koruyordu.  zellike Mukaddime adlı kitabında tasavvuf düşüncesinin ince-liklerinin doğruluğunu iddia ettikten sonra, hep son fikri, her şeyin en doğrusunu Allah bilir demek olmuştur.....

Orhan Hançerlioğlu’nun Düşünce Tarihi kitabındaki yorum-larını hatırlıyor, şimdi Demir. Demir’in annesi de böyle uyanık-lardan, her şeyi, her iddiayı ortaya atar, sonra da g     Allah korkusunu ön plana çıkarak kendini masum kılar. Demir’e

göre; her şeyi söyler, sizi zehirler, kanaatlerini çevresine yayar, sonra da “Allah bilir doğrusunu, ben ne köpeğim bu lafları edecek,” der, sanki deminki lafları o etmemiş gibi söylediklerinin üstüne bir bardak yağ içerdi. Bu konuşmanın geçtiği sırada da bu şekilde olmuş annesi, komşuları Necip’in ailesi için Ermeni dönmesi demiş, ama kesin kanaat belirtmemiş, en doğrusunu Allah bilir deyip kendini kurtarmıştı.

Eğer Mansur da böyle yapsaydı, doğruyu söylemese ya da söylese de sonunda en doğrusunu Allah bilir deseydi, ölmezdi. Doğruyu söyleyen ama doğruyu söylediği için öldürülen bir Mansur örneği vardır uygarlık tarihi içinde. Hallacı Mansur, Vahdet-i Vücüt düşüncesini iddia ettiğinde insanların hayrını istiyordu. Bir din, bir Allah var, fikir ayrılıkları nedeniyle birbirinizi öldürmeyin. Siz de aslında Allah’tan bir parça sayılırsınız. Kur’an’da da böyle demiyor mu? Allah insanları kendi suretinden kopya etmiştir demiyor mu, demek istemiş. Ama dünya âleme ders olsun diye derisi yüzölüp, içine saman doldurularak günlerce sokaklarda dolaştırılmıştı. O zamandan bu yana bu yöre insanları ders almıştır. Doğruyu, dosdoğruyu söylemezler. Zinhar, asılmaktan, derilerine saman doldurulup yakılmaktan, kendilerinden sonraki ailelerinin istikbalinden korkarlar.

Demir belki de bu nedenle şarklı sahtekârlığı ortaya çıkmıştır diye düşünür. Guguk kuşu arka arkaya yedi kez öterse, bahar geldi denirmiş. Bu rakamın batıda, örneğin İzmir’de dokuz olduğunu öğrenmişti Demir. Kumru diyorlar guguk kuşuna daha genel kullanımla. Urfa’da, yani Tevrat inançlarının gizli hâkimiyetinin daha fazla sürdüğü yörelerde, Yusuf’u tutan derler bu kuşa. Yusuf’u bulan anlamına gelir bu isim. Eski Ahit ve Kur’an’da güzel peygamber Yusuf’un kuyuya atıldığını bu kuş söylemiştir. Mübarek kuş. Bu sabah uyanırken işte o kuş ötüyordu, öttükçe de Demir’e huzur veriyordu.

İşte bu sabah Demir bu sesle uyandı. Karşısındaki sedirde annesi yatıyordu. Biraz sonra Ayşe de uyandı geldi Demir’in koynuna girdi, daha doğrusu yatağının yanına şöylece ilişti. Bir taraftan Demirin saçlarını okşarken, “Neney sağ olsa seni koy-

nida yatarđı Şimdi.” Hem de Şimdiye Şorbayı biŐirmiŐ olurdu, sen de sebeh sebeh mis gibi Çorba kokusuna kagardı. Ben hesteyem oğlum, Rahmi kalsın da kahvaltı hazırlasın siye,” demişti.

.....*Neney kimin besleme olanlar çok çekmiş oğlum, çok çekmiş neney,  gün aç kaldıktan sonra, o Zenci heriŐin evine getmiş de, o Zenci heriŐin koynuna girmiş. Bu Heco var ya, hanı kaçan, dayının avradı, ulu Dayı’nın avradı, o kaçınca kızları ulu Dayı’nın sonradan evlendiği Glo’nun eline kalmışlar. Fatma Avrat, yanı Düriye Yenge’yin anası da ölünce, bu HeriŐ yanı Heco’nun kızı, Glo’nun eline kalmış tabii. O Glo avrat, kebabları yandırdı diye sıcak kebab ŐiŐini HeriŐin ayaklarına saplamıŐ..... Allahından bula.....*

.....*Çok çekmiştir bunlar, ele deme, Şimdi unutuldu, getti. Zaman her Şeyi, her yarayı kapadı.....* Demir’e annesi aklına geldikce anlatır dururdu.

Otobüs, Akabe Boğazı’nın yakın koyaklarına kadar yetişmiş, orada yeni kurulmakta olan mahallenin ortasındaki belediye garajına uğramadan hızla Tek Tek dağlarına sarmıŐtı. Urfa lıların ironi ile taktıkları ismi ile Namus Takasından geçerken sanki daha önceden öđretilmiŐ gibi, üç beş hanım soyunup dknmeye başladı, buna Ani’de katıldı. Boğaz zaten elli, bilemedin yüz metrelik bir mesafe, çabucak bitti, otobüs hızla boğazı geçti. Otobüs hınca hınç dolu. Yolcuların çoğunluğu erkek. Doğal olarak herkesin yüzünde seyahat etmenin mutluluğu, davranıŐlarında bir kibarlık hissediliyor. Yan koltuk komşuları birbirlerine bir Şeyler ikram etmede adeta yarıŐıyorlar.

Ani koridor tarafında oturmak istedi, gece i tarafa, pencere kenarına geçerim, daha muhafazalı olur, stm başımı korurum, dedi, oturunca daha da açılan bacaklarının üstüne bir Őal ekti. Demir ise ite pencere kenarına oturdu. Şimdi ele ele tutuşmuşlar. Ani; “Biraz dinlenmezsem, Şimdi seninle kavga ederim, deminden beri çok gerildim” dedi, beş dakika müsaade istedi ve başını Demir’in omuzuna koyarak gözlerini kapadı. Demir, demin otobüs hareket edince yaşadığı mutluluğu düşünüyor. İnsan-

ların gözünün önünden uzaklaşınca nasıl rahatladığını anımsıyor, aklından Kudret'e anlatacaklarını geçiriyor. Elini tutunca onu çok sevdiğimi bir kez daha anladım, sadece vücudunun sıcaklığını değil, kaslarının kıpırtısını, kanının akışını, vücudundaki gözeneklerin soluk alıp verişini, sinirlerinin titreşimini hissediyordum. Beş dakika istirahat on beş yirmi dakikayı bulmuştu. Ben de hiç kıpırdamadan bu anın hazzını, bana hayatımda özgürlük duygusunu yaşatan bu anın tadını çıkarıyordum. Yerimde hiç kıpırdanıyor ve kemiklerimin kalçalarıma battığını hissediyordum...

Otobüste onları tanıyan çok kişi olabilir, ama kimlikleri ve özel yaşamları ile tam olarak tanıyan bir kişi var, o da Kız Neco. Onunla da demin, onu şaşkınlık içinde bırakarak konuşmuş ve yanından ayrılmıştı. Necip, Demir'in anlattıklarından duygulanmış gözleri dolu dolu olmuş; "Viş, kurban olım, ne demag, sizin ki gibi duygular kaldı mı dünyada. Bu ilişkiyi ben yirmi senedir biliyem. Şapka çıkarılır bu ilişkiye. İki günlük dünya, boş verin. Korkma, ben bacımı, kardaşını koruram," demişti. "Yeri de kimseye vermiyah, yol boyunca birimizden birimiz rahat yatarız" demiş, onu gerdeğe uğurlar gibi Ani'nin yanına göndermişti.

....Yolumuz yedi yüzelli kilometre falan filan..... hayırlı yolculuklar dileriz... diye yol tanıtını için anons bitince... Dönüp Demir'e, "Herli yolculuk" diyen ön koltukta oturan adam, arkaya doğru iyice dönerek, elindeki içi derin bir kese kâğıdını ona uzattı ve Demir'in ısrarlı teşekkürlerini sabırla kırarak, bir tane Aya Köftesi* almasını sağladı. "Bi tene de yengeye al" dedi adam. Demir o yemez dedi, ama Ani bir gözü açık, "Al al bi tane yerim," dedi. Demir bir tane daha alıp, ön koltuk komşusuna tekrar teşekkür etti. Sol eliyle köfteleri tutmakta, bir yere bırakamıyor, sağ elinde Ani'nin eli, hiç knıldamamaya gayret gösteriyor, kızcağız biraz dinlensin, istiyor. Saat üç sıralarına gelmekte, demek ki bir saat olmuş yola çıkalı, Ani kıpırdamadan uyuyor, Demir de kazık gibi olmuş, onun uykusunu bozmamak için nerdeyse nefes bile almıyor.

* Aya köftesi: Bulgurdan yapılan el ayası ile şekillendirilen kızarmış köfte.

Suruç Ovası'nı çıktılar artık. Otobüs Arap Dağı'na sardı. Karşıdan gelen Kahraman Turizm'in otobüsü ile otobüs otobüse, sanki tanıdık iki arkadaş gibi selamlaştılar. Otobüs şimdi birazcık serinledi nasılsa veya Demir öyle hissetti. Sanki biraz yükseklerle çıkınca hava tümüyle serinlemiş.. Taa şoförün sağ yanındaki açık pencereden içeri süzülen hava, koşarak üçüncü sıradaki Demir'in yüzünü hafif nazlı yalamakta, çok ağır hareketlerle Ani'nin saçlarını kıpırdatarak hareketlendirmekte. Demir koltukta kaykılarak Ani'yi iyice kucağına aldı, göğsünün üstüne yattırdı. Acaba bu kaykılmada mini etekleri açıldı mı diye merak etti ve Ani'nin beline dolanmış eli ile körlemeden yaptığı araştırma sonunda bacaklarının üstündeki şalın kaymadığı kanaatine vardı, rahatladı. Yeni almış olduğu pozisyonda o da nispeten rahatlamış, tavşan uykusuna daldı. Artık birlikte birbirlerinin nefeslerini soluyorlar.

Demir otobüs kalkmadan önce kendi kendine rahat ol diye verdiği kararın isabetini şimdi hissediyor. Çok rahatlamış. İyi ki Necip'le de açık açık konuştum, artık konuşacak, merak edilecek bir şey kalmadı, diye düşünüyor. Necip açısından, her şey meydana. O da bizim kumruları gözetlemeden gazetesini okumaya başladı. Biraz önce öndeki koltukta oturan komşu ile yüksek sesle Kıbrıs konusunu konuşuyordu. Şimdi gazetesine gömülmüş, konuşmuyor artık. Önünde demin sohbet ettiği yolcu da uyur gibi şimdi. Ani de sanki kocası ile yatağında yatar gibi rahat. Elinin, kolunun kontrolünü bırakmış, uykudaki hiçbir hareketinde kontrolü kalmamış.

Demir'in aklına bir an Ankara'daki otelde, Ani'nin eşi tarafında yakalanışları geldi. O günlerde ne kadar cesaretli olduklarını düşündü. Kâh İzmir de, kâh Ankara da iki, üç haftada bir buluşuyorlardı. Küçük Ankara Otel'i'ni mesken tutmuşlardı. İzmir'de de Demir'in işyerinde buluşuyorlardı. İşte o gün, otelin banyosunda yıkandıkları o sahne şimdi gözlerinin önüne geldi. Olayın mevsimini bile hatırlamıyordu. Bir anda banyonun perdesinin açıldığını görüyorlar. Demir, Ani cıvılcıplaklar. Belki tam açılmayan perdenin kontrolünde bir an bir adamla yüz yüze geliyorlar.

Bu adam Demir'e tanıdık, evet tanıdık adam, ama kim. "Affedersiniz yanlışlık, affedersiniz" diyor ve kendi eliyle açtığı perdeyi kapatarak, dönüp gidiyor adam. O an yaşadıkları, rüya mı, gerçek mi belli değil. Üstünden akan düşün altında Demir donmuş, put gibi kalmış. Ani de refleksle onun arkasına kaçmış, ona sarılmış kalmış. Yaşanan sahneye inanmak mümkün değil.

Bu Rahmi, diyor Ani, bu Rahmi. Bilmiyorum, diyor Demir, tanımadım. Tanımazsın sen, nerden tanıyacaksın yirmi beş sene evvel, bir kez gördüğün adamı. Ama bu Rahmi idi, ben kocamın sesini tanımam mı diyor. Bir anlık perdenin açılıp kapanmasında Ani onu göremedi. O an sırtı dönüktü. Ne oldu Allah aşkına biz şimdi basıldık mı diyor, Demir soran gözlerle. Ani, "Evet, basıldık," dedi. "Rahmi geçen gün çantamdan senin kartını almış, bana kartını göstererek kaybolursan seni nerde bulacağımı biliyorum artık demişti. Ben de ona bulamazsın, demiştim, bak gördün mü demek bulabilirmiş," diyor. Demir'e.

Demir düşünüyor şimdi; o gün, o basıldıkları gün bile, sonradan bu kadar rahatlamamıştı Ani. Bugün bu kızda bir hal var diye düşünüyor, başına, boynuna bakarken, boyun kenarındaki, gıdğındaki kırışıklıkları görüyor, orasından öpmek, coşkuyla öpmek istiyor şimdi....

Mutluluktan sarhoş, kendini uyumaya bıraktı. Uykuya dalmadan önce de Ani'nin üstünü başını kontrol etti. Otobüsün sesi de neredeyse kaybolmuş, sanki otobüste motor yok gibi, öyle sessiz ve sakin, huzur içinde yol alıyor.

.....Bir rüzgardır, gelir geçer sanmıştım, meğer başımda esen, kasırgaymış sevgilim. Gönül oyunudur, bunun izi kalmaz demiştin, meğer başımda esen, kasırgaymış sevgilim....

Antep'e giriyorlar. Otobüs Antep'e uğrayacak anlaşılan, koridorda gidip gelenlerden anlaşıyor. Hava Urfa'ya göre üç, dört derece farklı gibi, yani serin. O kadar olur, Antep, Urfa'ya göre üç yüz metre daha yüksek bir plato. Ani uyandı, mahmur mahmur, Demir'in düşmesin diye eliyle bastırdığı şalın altında baldırlarının terlemiş olduğunu hissediyor, dik oturdu şimdi. O üstünü başını toparlarken, Demir de eliyle minik hareketlerle

onun baldırlarını okşuyor. Ani, Demir'in eline yaramaz çocuklara yapıldığı gibi mini bir hareketle bi şaplak attı.

"Beş dakika kestiriyim dedim Antep'e gelmişiz. Sen de uyandırmamışsın, bu ne kibarlık, sende değişmeler olmuş," dedi. Demir'e doğru eğildi, gözlerinin içi ısılt ısılt, dudakları ile Demir'in gamzesine yakın yanak bölgesine hafif dokunarak Demir'in kokusunu içine aldı.

"Acıktım, nerde benim aya köftem?" dedi. Ağ çantanın içinden aya köftesi'ni aldı, yemeğe başladı. Hemen arkalarından Necip, "Günaydın, eyi kestirdiniz valla, vıış, ben heç yolculuklarda yatamam," dedi.

Araba şimdi garaja dönüyor. İnanılacak bir şey değil ama Ani bütün bedeni ile Demir'in üstüne abanmış onu okşamakta, koklamakta, geçen yılların hırsını alacağım, der gibi onunla cileleşmekte. Yerleri uygun olsa Demir onu zorlamadan kendini ona verecek, hatta şimdiye kadar halvet olmuşlardı bile. İlk defa böyle bir şey geliyor aralarında. Demir tam o anı, ilk karşılaş-tıkları anı hatırlıyor şimdi; tıpkı romanlardaki gibi etrafında bir-den bire sevgi rüzgârları uçuşuyor, bulunduğu bina, çevredeki tüm binalar sallanıyor, topraktan gelincikler fıskırıyordu. Rengâ-renk kuşlar hep bir ağızdan şarkı söyleyerek gümüşten göllerin üzerinde uçmakta idi. Bir anda Fırıncı Halil'in fırının bulunduğu sokak yemyeşil çimen olmuş, fırının içinde, sıcaktan etkilenmeyen güller, karanfiller, ayçiçekleri açmıştı. Ani'nin bakışlarındaki arzu ile tüm evren dolmuş, taşmıştı.

Eve gider gitmez yaşadıklarını hemen anneannesine anlatmış, heyecanını onunla paylaşmıştı. Anneanesi onu, sessiz sedasız dinlemiş, "Ben bilmem, beledir herhal, doğrudur, beledir birini beğenmah," demişti. Ertesi hafta yine, yeni gelişen olayları biri hariç tekrardan en ince ayrıntısı ile anlatmış, anneanesi yine, "Ben bilmem oğlum, ben bilmem," demişti. Ancak hem utandı-ğından hem de korktuğundan birlikte olduklarını söyleyememişti. Aşktan, sevgiden coştığı o günleri hiç unutmazdı Demir, ama daha sonraları bir başka nedenle de o günün unutulmaması gereken bir gün olduğunu fark etmişti.

O günlerden birinde anneannesine, “Sen hiç âşık oldun mu, anneanne?” diye sormuş, anneanesi de ona, “Ne aşkı oğlum?” Demişti kısa bir duraklamadan sonra mutfaktaki kızına yarı alaylı “Eşşe, ben heç eşik oldum mu?” diye seslenerek alay etmişti. Kızı da bu soruyu o anda âmin dürüst anlamamış, “Ne oldi mi? Ne oldi mi? diye yarı şaşkın sormuş, mutfaktan oturdukları odaya doğru yönelirken olayı kavramış ve Demir’e sinirlenmiş, densiz densiz konuşma diye onu paylamıştı. “Oğlum, bizler için âşık olmak lükstür, hele neney için çok çok lükstür. Âşık olmak kim, neney kim. Karnını doyuramamış, kendini güvenceye almamış insanların aşkı mı olur? Âşık olmak için karnın tok, sırtın pek olacak. Hayvandan farksız yaşayan insanların aşkı mı olur, Demir, artık büyüdün, böyle çocukça düşünceleri bırak,” demişti ve çok sinirlenmişti. Demir bu trajikomik olayı o zaman anlayamayıp, yerin dibine geçmediği için, sonraları ne çok hayıflanmış, ne çok üzülmüştü. Çünkü anneanesi ile resmen alay etmiş, Urfa tabiri ile zavklanmıştı. Sonraları ne zaman bu olayı düşünse, kendi kendine pes demişti.

Sevgi ve aşk, özellikle bedensel aşk, bir insanlık hakkıdır elbette; ama daha öncelikli, daha yaşamsal, insanca hakları, kimlikleri ellerinden alınmış, mesela aç kalmış, sokakta kalmış, kimliğini kaybetmiş insanların aşkı düşünmesi mümkün mü? Abesle iştigal değil midir bunu düşünmek. Büyük Marks’a göre aşk toplumda bir üst yapı kuruluşudur. Ancak alt yapısı hazırlandıktan sonra varılan bir duygudur. Alt yapısı oluşmadan, hayvanca yaşam terk edilmeden aşk denen şey olur mu diye düşünmüş, nenesinin âşık bile olamama sorumluluğunu kime yüklese acaba diye çaba harcamış, ama sorumlu bulamayınca bu sorumluluğu kendisi üstüne almıştı. En iyisi, bu sorumluluğu ben üstleneyim, evet anneannemin âşık olma hakkının bile olmamasından, ben suçluyum, kimsenin kaba-hati yok. Bu bir insanlık suçu değil, bu, Demir’in suçu demişti. Ve bu alaylı düşüncesi ile bir rahatlık, biraz huzur bulmuştu.

...Lo, boş ver onu, bunu, boş ver. Ben Beg kapısındaki evden kaçtım. Gidecag yerim yok, gene zuvağa düştüm. O zenci heriften

evliliğüm dört ay mı, altı ay mı sürdü bilmiyem. Anay deyî sekiz ay sürdü. Anay daha iyi bilir. Ben iyi bilmiyem. Uşaklarımı da özlemişem. Biliyem, eve getsem Tefo Avrat beni eve almaz, ama tükene getsem beklîm hec Orhan beni eve götürür. Ondan da beni döğêr deye korhıyam ha. Her neyse akşama dorgı karnım nasıl acıkmış, perısanam, kâhtım, bizim evin yakınlarında Arasa Hamamı'nın oralarda Pıçakçı Bazarı'nın dibinde bir evin kapısını çaldım. Bele böyük, enikli bi kapı. Kapıyı kırk, elli yaşlarında bi avrat açtı, içeri buyur etti. İçeri kalabalık, herhal çok mısafır var. Ben de bi köşeye oturdum. Hoş, beş derken akşam oldu, herkes kâhtı evine getti, ben oturiyam. Ev sehebi kadın utana sıkıla, bacım sen getmisen mi dedi. Ben de, gidecah bi yerim yok, Allah rızası üçün bi gece sizde kalım, dedim. Avrat olur bacım, kah, siye bi eski ezye verim, yeri yapım, yat dedi....

Bilmiyem sonra herifinen ne konuştı, ne etti. Sebehten biye, istisen kal bizde, biye baco ol, biye yardım edersen, dedi. Bacı bacı yaşarığ, ele mi dedi. Adı Pazencilermiş bunların, zenginler, ele belli oli. İşte o evde dört ay çalıştım, biye çok iyi bahtılar.

Bi gün hec Fahriye baco, bö gün mısafır var, ben hamama erken gidiyem, sen de ağayın, mısafırın yemeğini hazırla, sonra hamama gelirsen dedi. Bende olur baco, dedim. Mısafır odası kalabalık, eyice örtündüm, elimde yimek tepsisi içeri girdim. Pazenci Salih Beğ'in yanında otıran herif, bı dediğim evin herifi, "baco, üzi aç bağım" dedi. Ben başımı kaldırıp herife baktım şaşkınlıkla, bi daha bahtım yanında hec Orhan Emim otırı. O beni üzim kapalıken bile tanıdı, döndü, "Salih Beg, kardaşım, bu benim gelinim, ben bunu eve götürecagam", dedi. Biye, ah- şam Arasa Hamam'ının öğündeki kehvede beklerem seni, hamamdan çıkınca eve giderih dedi.

İşte ele, sonra dayanamamış Tefo Avrad'ı hamama göndermiş. Tefide Avrat beni aldı, eve götürdü. Ama canı sağolsun, Emine öldü, dediler. Ben gettiğdan hemen sonra Emine hestelenmiş, ölmüş. Halıl, maşallah babası kimin bi senede boylanmıştı...

Bu Pazencileri sonradan tanımıştı Demir. Bu aile Demir'in çocukluk ve üniversite yıllarında Urfa'nın en medeni ailelerindendi. Çocuklarının hepsi eğitim yapan, kibar konuşan, medeni giyimli ve görünürlü insanlardı. Bir kitapçı dükkânları vardı. Urfa'daki iki kitapçıdan biriydi zaten bu dükkân. Soyadları farklı idi ailenin, Pazenci değildi. Urfa tarihini ve kültürünü iyi bilen babaları Salih Bey, kitapçı Salih, Fatma Ninenin evine sığındığı ailenin en küçük çocuğu idi. Ne zaman Urfa'yla ilgili bir tarih ve kültür çalışmasına gerek duyulsa, Salih Barlar, ayaklı kütüphane gibi bir başvuru kaynağı olurdu. Hatta bir de Urfa Tarihi diye bir kitabın üzerinde çalıştığı söylentisi vardı.

Demir'in sonradan yaptığı incelemelerine göre, aslen Ermeni olan bu aile, Pazenciler lakabı ile tanınıyordu. Tehcirden hemen önce, tarihi çok söylentili, belki de nice nice önce bu aile müslüman olmuştu. Bu Müslüman olmada kimin, hangi olayın katkısı vardır, açık bir şey bilinmiyordu ama veriler ailenin çok daha önce Müslüman olduğu kanaatini uyandırıyor. Demir'e göre, bu din değiştirme işine her türlü etken neden olabilir.

Zaten Anadolu, tarih boyunca baskınlardan, savaşlardan, istilalardan o kadar yılmıştır ki, Anadolu halkı o zamanlar rüzgârın yönüne göre bile din, dil, ırk değiştirebilirdi. Halk alışmış, canını kurtarmanın yolunu, kestirmeden böyle bulmuştu. Mesele; Anadolu Moğol istilasına mı uğradı, o sıralar ortama Müslümanlar mı hâkim oldu, hayda bütün Rumlar, Ermeniler, daha bilumum ırklar, aşiretler, hepsi Müslüman olur, aksine Haçlılar mı istila etti, Anadolu'yu, hayda bütün Müslümanlar ve diğerleri, hepsi, yerli Rum kisvesine girerlerdi. Başka türlü nasıl canını kurtarsın ki insancıklar, en kolay yolu hemen taraf değiştirmekte bulurlardı. Ölmekten iyi değil mi canım diyordu Demir.

Otobüs Antep garajından çıkarken, Ani sol eliyle tuttuğu Demir'in sağ elini olanca gücüyle sıktı. Şoförün demin kapatmış olduğu teybe kaseti tekrar sürmesi ile aynı şarkı kaldığı yerden aynı canlılığıyla, kulaklarında cıvılamaya başladı.

.....Gönül oyunudur, bunun izi kalmaz demiştin, meğer başımda esen, kasırgaymış sevgilim...

İnanılmaz şeyler yaşamak bana mahsustur. Yine inanılmaz bir tesadüf beni hedeflemiş görünüyor. Şimdi otobüsün teybinde yıllar önce Ani ile ilk defa beraber dinlediğimiz bu şarkı çalmakta. Aslında günlerce arasan bu kaseti piyasada bulamazsın artık, ama çalışıyor ve biz Ani'yle el ele bu şarkıyı dinliyoruz. Sana anlatıyorum ya, tesadüfün bu kadarına içinden inanmıyorsundur. Evet, aynen öyle oldu bizim yıllarca önce birlikte dinlediğimiz ve Ani'nin bana en sevdiğim şarkı dediği bu şarkıyı, şimdi yıllar sonraki bir kaçamakta, bu otobüste, birlikte el ele dinliyoruz...

Şarkı bitince Ani birden Demir'e dönerek, "İlk karşılaştığımız günü, ilk karşılaştığımız anı anlatsana," dedi.

.....Bütün nazı, cilvesi ve şehvetini üstüme yıkmış, bedeninin tamamı benim bedenimi örtmüş, memelerini değil memelerinin altını hissediyorum, bu kadar baskı altında, ağzından kuş tut dese, tutacağım vallahi.

"N'olur anlat Can?" dedi, hep öyle der yalnızken, Can der, biliyorsun. Elli kez anlatmışımdır dediysem de, eliyle çenemi okşuyor, beni dinlemiyor bile. Anlat da, anlat diyor. Hadi anlat diyor. İnanılmaz gevşemiş, hele Necip'in ona sevgi ve saygı dolu bakışını hissedince daha da gevşemiş. "Senin sevgini, senden çok seviyorum ben," dedi bana. "Ben, senin sevmeni seviyorum," dedi. Ben de ona döndüm ve anlatıyorum. "Her seferinde aynı mı anlatıyorum, anlattıklarım bazen sana farklı gelmiyor mu, ben, bazen o hatıraları artık unuttum sanıyorum," dedim. Yüzü bozuldu, suratı ekşidi, yarı şaka, yarı ciddi, "Ne demek, benimle ilgili hatıraları nasıl unutursun, sen," dedi. Devamla yine "Hadi, anlat," dedi.....

"İlk defa böyle bir ışık, böyle bir heyecan düşüyordu içime, sanki çevremde daha önceden var olan her şeyi şimdi görür olmuştum. Birden her şeyi sever olmuştum. Çevremdeki insanları, hayvanları, kuşları, kelebekleri, börtü böcek, ne kadar yaşayan varsa hepsini, eşyaları, var olan canlı cansız her şeyi seviyordum artık. Nasıl olduysa bir anda olmuştı bu duygu. Senden ayrıldıktan sonra, daha doğrusu, sen salınarak ve kırıtarak sizin tetirbeye doğru yürürken, arkandan bakakalmıştım. Seni tanıımıyordum,

üstüne üstlük, bilmem nedendir kimseye de soramıyordum. Eve gidene kadar, evde, gece yatakta, uyurken, uyanırken, su içerken, yemek yerken, nefes alırken içim içime sığmıyordu. Çok şaşkındım, bu duygunun ne olduğunu bilmiyordum çünkü. Yolları uçarak geçiyor, bana verilen işleri bir çırpıda bitiriyor, okuyacağım bir şeyi, bir kitabı su gibi yutuyordum. Sanki dünyada her istediğim şey olmuş da ben artık cennete düşmüştüm. Bir hafta sürdü bu heyecan fırtınası diyebilirim...”

Ani burada, sözümü keserek; “Şeyi söylemedin,” dedi, “Şeyi o ilk gün erken yattığını söylemedin,” dedi. Başımla onu tasdik edip devam ettim. “O akşam, yani olaydan bir hafta sonra, babam eve gelince, ilk aşkım bir başka boyut kazandı.” Ben anlatırken gözlerini kapatmış, tüm vücudu kasılmış beni dinliyor, arada bir kulağımın dibine kadar eğilip, “Seni seviyorum, seviyorum,” diyordu.

Babası o gün yakın arkadaşının kızı Ani’ye matematik dersi vermesini istemişti. Demir, “Bunu duyduğum zaman, hayatımda ilk kez babamı kucaklamak geldi içimden. Babamdan bu kadar mutlu bir emir daha sonra hiç almadım,” demişti. O zamanlar bu gelişen olaylar Demir için inanılmazı yaşamak olmuştu. Ne demek, diye düşünüyordu Demir, hem birine âşık olacaksın, hem de Urfa gibi bir yerde, bu kadar kadın erkek ilişkisinin yasak sayıldığı bir yerde, bi de âşık olduğun kıza ders verme imkânını yakalayacaksın, bu bir mucize değil de neydi Demir’e göre.

Otobüs dolu olarak Antep’ten hızla çıktı. Saat dörtlerde, hava daha da serinlemiş, insanlar hamamın hazne önünden çıkmış da rahatlamış gibi yüzleri al al, arkalarına yaslanmışlar. Arabadaki çocuklar bile yolculuğun etkisiyle büyümüş, olgunlaşmış gibi görünüyorlar. Muavin, elinde içi büsküvi dolu tepsi ile servis yapıyor. Biraz sonra içecek birşeyler ikram edecek.

Yolun bütün yokuş ve virajına rağmen otobüsün hızı gittikçe artıyor. Şoförün arkasından bile onun yol tecrübesini fark etmek mümkün. Çünkü otobüs, virajları yağdan kıl çeker gibi rahat almakta.

Ani, şimdi hafif arkasına dönmüş, sağ arkasında oturan Necip Bey'le sohbet ediyor. Demir de zaman zaman onlara katılıyor gibi yapıyor, hiç ilgisiz durmak istemiyor. Konuşulandan anlaşıldığı kadarıyla, Necip Bey ve Ani'nin eşi, onların Urfa'da bulunduğu yıllarda aynı okulda mesai arkadaşları imişler. Ani Demir'in yanında bir anlamda onun kollarında iken kocasından bahsetmek istemiyor, ama başkaca yapacak bir şey yok. Konuşmaya fazlaca ambargo koyamıyor. Çünkü şimdilik tek müşterekleri, kocasının Necip'le mesai arkadaşlıkları. Bir müşterekleri daha var aslında ama daha onu konuşacak havaya henüz girmediler. Necip Bey daha; "Ee söyle bakalım Ani, Demir'e gelip giderken sizi nasıl yakalardım," diyecek kıvama gelmedi. Samimiyet biraz ısınsın onu da söyler bu Necip Bey. Yumuşak davranışlarının getirdiği hafif bir yavşaklık alışkanlığı vardır Necip'in. Hafif patavatsız laflar edebilir. Demir, patavatsızlıklarını ne zaman yapacak diye tetikte. Ama Ani'nin haberi yok, ilerde olacakları tahmin edemez.

Hep okuldan, milli eğitimden, vergi dairelerinden, arada bir de Demir'den, Demir'in nasıl çalışkan, iyi bir insan olduğundan bahsedip, durmadan bir bilerini tasdik ediyorlar.

Yine el eleler ikisi. Demir yolu gözlüyor, seyahati çok sever, seyahatte yolu seyretmeye bayılır. Hele mutlu iken, gündüz, hiçbir seyahatin tadına doyamaz. Aksine gece de, yanındaki sevgilisi de olsa bütün gece uyur. Muhtemel bu gece de uyuyacaktır. Ece ile balayına giderken onun kucağına yatmış, bütün gece uyumuştur. Ece de bütün gece erkeğin uyuduğu ilginç bir balayı yaşıyoruz demiş, çok gülmüşlerdi.

Kendi kendine, şimdi kendimi tutamam, yine bütün gece uyurum mutlaka, diye düşünüyor. Askeri alanları, Dülükbaba Ormanı'nı hızla geçtiler. Tabiat birden yeşillendi. Dağların eteklerinde yer yer arada saksı çiçeği gibi duran tek tük çam, meşe, kayın ağaçlarının çevresini Akdeniz iklimine yaklaştıkça giderek artan şekilde maki kaplamaya başladı. Demir, olsun diyor, yeşillik olsun da varsın maki olsun. Her ne kadar maki bitkilerinin korumacılığı orman kadar olmasa da yine de altında

canlıları korur. Hiç olmadı diplerinde sürüngen, tavşan, envayi türlü yer hayvanı, börtü böcek yaşar.. Yeşillik yeşilliktir.

Şimdiye kadar geçtikleri çıplak dağlardan, ovalardan sonra, bu maki kaplı dağlar yolculara sık, yoğun bir ormanın içinden geçiyorlar izlenimi veriyor. Tam önlerinde konuşlanmış güneş, alın çatlarına nişan almış ışıklarını saçıyor ama iyice eğilmiş ışıkları artık o kadar da etkili değiller. Şoför otobüsün önündeki güneşliği yarıya kadar indirmiş, üstüne üstlük gözlüklerini de takarak kendi için tedbirini almış, dingin, arabasını kullanıyor. Demir dışarı sol tarafta yamaçları seyrediyor. Biraz sonra Hurşit Dağı'nı ineriz diyor. Akşam otlamasına çıkmış bir sürü koyun, kuzu, keçi belli ki büyük bir sürü, birkaç köpekle kafil halinde kâh o yana, kâh bu yana, arpayı fazla kaçırmış sıpalar gibi zıplıyor, hem yemleniyorlar, hem oynuyorlar. Bu kadar uzaktan seslerinin duyulmadığı bir sürü kırlangıç çok yükseklerde vıcır vıcır vıcırdayarak, arabanın içinden bir parmak boyu kadar görünen kuzulara, koyunlara arkalarında bir orkestra varmış gibi eşlik ediyorlar.

Demir dalmış anneanesi ameliyat olduğu zaman hastane sahnesi gözlerinin önünden geçiyor şimdi, Dün gece hamamdan çıktıktan sonra bir müddet Kudret'le bir yerlerde oturmuş, sohbet etmişlerdi. Kudret, ona yaz, demişti, aldırma sen söylenenlere, yaz bunları, çok ilginç şeyler gözlemlemiş, düşünmüşsün. "En azından bir öykü, ne bileyim birkaç öykü karalamaya çalış. Yaz, bir deneme olsun, ama mutlaka yaz," demişti. Bu öneri Demir'in içini parçalıyor. Ben de öyküler yazabilsem, hatta bir roman dökürsem, daha ne isterdim. Düşüncelerimi, kanaatlerimi, dile getirmiş olurum, diyor. Ama ne zaman yazmaya otursam kafamdan hiçbir şey dökülmüyor kâğıtlara. Geçen gün şu değirmencinin, hani şu bulgur çeken Şibübük Egbo'nun yaşamını bir öyküde toplamak istemiştin. Daha öykünün taslağını bile hazırlamadan aklım durmuştu. İçimde kaldırılması zor bir mutsuzluk gelişmişti. Bu kez yazmaya karar verirsem yaşamımın bizzat gözleyebildiğim kesitlerini yazmalıyım, diye düşünüyor.

.....O gün akşam doğru ges bitti, esbapları astım. O sırada Tefide Avrad da tandırlıkta nişe yapı. Benim işim bitince, ben de ona yardım etmağa gettim. Teşte elimi yeni sokmuş, ancak bi kaç kesik yapmamıştım ki, zuvag kopısı vurdu. Evde uşaklardan heç kimse yoğdı. Tefide Avrat, Fatma kapıya sen bah, kakacah halım yok benim dedi. Dizlerimin üstüne basıp ayağa kalktım, bahdım belim ağrımış. Kolay mı, o gün üç ges kazanı çamaşır yıgamışdım. Nişeden ellerimin, kollarımın kollarına buğda teneleri yapışmış, gettim ele kapıyı açtım. Karşımda tanımadığım bi herif. Yüzü sapsarı solmuş ama yakışık bi herif. Ben deyem elli, elibeş yaşlarında var. Herifi görünce, hemen viş namehrem dedim, kapıyı hemen kapattım. Herif kapının arga- sından, "Ben Bekir bacım, evin oğlu Bekir. Tefide Baco evde yok mu, evde başka kimse yog mu," dedi.

Zanediye Tefide Avrat herifin sesini duymuş ki, viş Bekir gelmiş, gözi körola Fato aç kapı, diye biye seslendi. Bahdım gen- di de yerinden kakmış kapıya geli, ben de kapıyı tekrar açtım. Tefide, Bekir hoş geldi, şükür kavuşturana, hele geç geç dedi. Tefide Avrat, kapı komşu Gümükoğlu Kız Mıçoğa, "get kehveye Hec Orhan Emmiyi çağır gelsin, Bekir Emmim gelmiş de," dedi. Biye de Fatma zerzembedeki Hec Orhan'ın keh- vesinden Bekir'e bi kehve yap dedi. Ben kehveyi verip, gidip nişenin başına oturup akşama keder işi bitirdim. Akşam yemeğinden sona da Helil'i aldım, yattım.

Aradan bele bir hafta geçti, belki de geçmedi. Kaynım Bekir Helil'i tükene barabar götürmüş. Akşam dönerken ona bi sapan almış. Helil, ane bah emmim biye sapan aldı dedi. Ben de Bekir abe niye zehmet etti, daha o uşag deyince, Tefide biye, ne var canım emmısı değilmi, almış almış, o da babası sayılır, dedi. Bunnarın halında bi ecaipliğ var ama hekketen aynamıyam. Bah bunu en eyi anay bılır, ben acığ safamdır. Hekket bişey aynamıyam.

Ertesi hafta Sep günü sebehten Ayıbın Düzü'ne kara getmag için kahdığımda, bahdım Tefide Avrat bizim yattığımız odada. O odada kızı Kara Heco, ben, Helil, gene kızı Fatma yatıyğ. Ben onu içerde görünce fırladım yatağdan kahdım, diğer

kızlara da kahsınlar diye seslendim. Tefide biye döndü, Fatma, Bekir seni almağ istedi, Hec Orhan da olur dedi ne deyisen dedi. Ben ne deyecagam Tefide Ane, en dorgısını Hec Orhan ebem bilir dedim. Bi hafta beni hamama götürdiler, ertesi günde Der- viş emmi'den evlenirken geydiğim basma elbiseyi geydirdiler, Bekir dedeyden evlendiğ, ha bele işte...

Ani, “Neden daldı, benim sevgilim?” dedi. “Ne düşünüyor bakıyım, yoksa benden başka şeyler de mi var aklında. Bak bunu kabul edemem. Hiç olmadı, ben varken senin yanında, benden başka gerçek olmamalı hayatında artık. Biliyor musun Can, dün kahveden ayrıldıktan sonra, yaşamımda sana uymamakla neler kaybettiğimi, kaçırdığımı anladım. Bu kısacık ömrümüzde, nasıl kişilik kavgaları vermekteyiz ve ne kadar romantik düşünmekteyiz,” dedi. “Hayatın bu kadar acımasız gerçeğine rağmen, biz kalkıyoruz, bir o kadar romantik düşünüp, romantik yaşamak istiyoruz. Böylece, bizi mutlu edecek hayatın gerçeklerini bile en azından kaybediyoruz, hiçbir şey yaşamadan herşeyi erteliyoruz.

“Hatta içimizde bazı kafasızlarımız, sanki bir daha dünyaya gelecek de, tekrardan daha hatasız yaşayabileceklermiş gibi bu ertelemeyi bir ömür boyu yapıyor. Hatalarla yaşama gerçeğini hiçbirimiz göremiyoruz. Sen, ben, şunlar, bunlar, hemen hemen herkes.” “Hayır,” dedi Demir, deminki düşüncesinden yeni sıyrılmış, “Senin dışında bir şey düşünmüyorum. Sadece yazmayı düşünüyordum. Zaten uzun zamandır düşünüyordum, bu sıra bu düşünce kafamda ön plana çıktı.

Kudret de çok baskı yapıyor biliyorsun, ama düşünmek bir şey değil ki, istediğin kadar düşün, yazamadıktan sonra. Yazamayacağımdan korkuyorum, beceremem, diye korkuyorum. Şimdi de anneannem ölünce, ona bağlılığımı bilirsin, şimdi en azından onu yaşatma adına bir şeyler yapmayı düşünüyorum, ama işte olmayacak diye korkuyorum. Bu konuya takılmıştım bir an dalmışlığım o, kısa bir süre seni aklımdan çıkardığım için başışla beni,” diyor. Gülüyor, gülüşüyorlar, çaylarını alıyorlar, ikisi de ikram edilen çaylarını içiyor şimdi.

Demir, “Bıktım üç gündür Urfa’nın bu kaçak çaylarının tadından. Ne kadar seyreltik de istesen çayları, her seferinde tembih de etsen, bu Urfa kahvecilerinin elleri alışık, gene de çok koyu hazırlıyorlar. Çok buruk geliyor bana, bazen mideme kurşun gibi düşüyor. Ben Urfa çaylarını içmeyi değil, sadece kokusunu seviyorum artık,” diyor. “Ben de senin gibi düşünüyorum, bana da çok koyu geliyor çaylar,” diye tasdik ediyor. Ani, bisküvisini yemek için bisküvinin ambalajını açmaya teşebbüs edince, Demir ona, “Çok acıkmadıysan yeme istersen, birazdan kayınbiraderin seni boğazına kadar doyurmadan bırakmaz,” dedi. Gülüştüler... Bu kayınbirader lafı eski yıllardan beri aralarında espri konusuydu. Özellikle birlikte Urfa’da yaşadıkları yıllarda. Ani Demir’in teyzesinin oğlu Kemal’e lafı gelince espri olsun diye kaynım derdi.

“Çok acıktım ama haklısın, haklısın yemeyeyim,” dedi. “Annem boranı yapmış, hem de sadece benim için. Tüm itirazlarıma rağmen dün gece o kadar çok yedirdi ki, ben de sabah-tan bu yana sadece içecek aldım. Şimdiye kadar demin senin verdiğin aya köftesi dışında hiçbir şey yemedim, acıktım. Ama haklısın şimdi yemeyeyim, savaşa hazır olayım, hiç olmadı bu sefer sözünü dinlemiş olayım,” dedi. İki eli ile Demir’in ellerini avuçlarının içine aldı, oğuşturarak, mır .. mır .. dedi. Kedi taklidi yaparak, Demir’in göğsüne yaslandı.

“Bir saati, bulmaz, Bahçe’deyiz zaten,” dedi Demir. Çaylarını yudumlarken ikisi de birbirlerine söyleyecekleri düşüncelerini sıraya sokuyorlardı. İlk başlayan Ani oldu. “Bak,” diyor Ani, Demir’e dönerek. Gözleri ile onun gözlerinin içini severek, “Ne yaptık biz bir düşün,” diyor. “Olaylara tepeden bakınca, yaşamımızda pek çok yanlış yaptığımızı görebilirsin,” diyor. “Şu anda ki değerlendirmeme göre sen küçük bir yanlış yaptın, bu nedenle birbirimize çok kızdık. Daha doğrusu ben sana kırıldım ve senin yaptığın bu hatayı şimdiye kadar hiç affetmedim. Benim affetmez cahilliğime, senin bir delikanlı davranışını ekleyince olaylar bizi buralara getirdi,” diyor. “Bak yaşımız kırkların sonu, biz ancak bir gün, ancak bu gün özgürce beraberiz,” diyor.

“Evet, benim açgözlü, seks görmemiş ve doymamışlığım, bir müddet benim seni aramamama neden oldu. Aslında İstanbul’da bulunduğum sırada seni hiç aramamamın altında sana karşı utangaçlığım vardı. Sen, buna misillemeye kalktın ve olmadık şekilde evlendin, bunu mu kastediyorsun?” diye soruyor, Demir. “Evet,” diyor Ani. “Hem onu kastediyorum, hem de kendime şimdi başka başka şeyleri, hatta çok şeyleri soruyorum,” diyor devamlı. “Bak,” diyor, “İnsanlar ikinci kez yaşamıyorlar, bırak o reenkarnasyon laflarını filan, onlara inanmıyorum ben, ben insanın bir kez yaşadığını görüyorum ve hissediyorum, dolayısıyla da inanıyorum. O halde bu kadar etik yaşamaya ne gerek var. Hayal et, sen İstanbul’a gidince beni bir müddet aramadın. Zararı yok, deyip ben, bunu hoş görseydim, bekleseydim bir müddet, sen dönünce de mademki birbirimizi bu kadar seviyorduk, kavga yerine birlikteliğimizi pekiştirecek olayları yaratmaya çalışsaydık, örneğin nişanlansaydık diyelim, daha sonra evlenseydik. Hayır, yapmadık...” diyor.

“Biz ne yaptık, sevgimizi cezalandırıp, bir de üstelik erteledik. O sıralar, sonsuza kadar ertelemiştik. Daha sonra yumuşadık biraz değil mi? İşte yanlış olan bu, bizim sevgimize ters olan bu, yaptığımız insanca olmayan şey. Biz tanıştığımızdan bir hafta sonra yani ikinci karşılaşmamızda birlikte olma gücünü gösteren bir sevgiye sahipken, kalktık, bunu kısır çekişmelerle erittik ama buna rağmen yine de bu sevgi kendi başına buraya kadar geldi. Bunları yapacağımıza, hiç olmadı...”

“Evet,” diyor Demir; “Farzet ki sen, bana içerleyip, beni ve kendini cezalandırıp, evlendin, diyelim, ben geldim ve seni evli buldum tamam, sevgimiz ölmüş müydü, hayır. Ben ne yaptım buna karşılık, bu sevgiyi yeşertmenin yollarını arayacağıma bin kezler, ben daha bu kadının yüzüne bakmam, diye aptalca yemin ettim. Halbuki böyle diyeceğime, ben hoşgörüyü girip de kavgasızca sevgimizi yaşatmaya çalışsaydım ve bitirene kadar uğraşsaydım, değil mi, hiç olmadı...”

“Evet,” diyor Ani, “Hadi sen geldin, beni evli buldun, sinirlendin, reaksiyon gösterdin, küstün, konuşmadın, yemin ettin

falan filan. Bir yıl sonra sırf sana köprü kurmak için Canan'ı alıp senin yanına mesleki yardım bahanesi ile seni görmeye gelince beni reddetmeseydin, ben de gidip sevgi açlığımı kapatmak için Ahmet'le birlikte olmazdım. Ahmet benim sevgi açlığımı geçiren bir ilişkiydi aslında, en azından onunla ne yapıyorsam seninle onu yapardım hiç olmadı..."

"Evet," diyor Demir, "Hadi ben senin bütün bahanelerine, yaklaşımlarına rağmen yumuşamadım, affetmedim seni ve biz çıktık ikimizde bir yerlere tayin olduk gittik. Daha sonra yine böyle denk gelen bir Urfa seyahatimizde karşılaştığımızda, ben sana artık hiç ayrılmayalım, birlikteliğimiz başlasın. Sosyal şartlarımızın elverdiği kadar sevgimizi yaşayalım, sosyal şartlarımız neye müsaade ediyorsa, artı, biz ne istiyorsak birbirimizden, o kadar yaşayalım, artık ayrılmayalım dediğim de, sen, hayır olmaz, çocuklarım çok küçük, olamaz, demeseydin, hiç olmadı..."

"Evet," diyor Ani, "Ankara'da basıldığımızda, otelde kocamın bizi hoş göreceğini anladığımda, senin tekliflerini rahatlıkla kabul edip birlikteliğimizi arttırsaydık, eski kavgaları sürdürmeyeceğimizi birbirimize söz verseydik, eski düşüncelerimizin çocukca olduğunu söyleseydik ve sevgimizi ertelemeyi bırakıp, kavgamızın sürmesine göz yummayıp, birbirimizi affetseydik, hiç olmadı..."

"Evet," diyor Demir, "Beş yıl önce sana telefon ettiğimde, senin bana verdiğin ters cevaba kızmayıp, seni aramamazlık etmeseydim şimdiye kadar, keşke ertesi gün seni tekrar arasaydım, dün n'oldu, niye o kadar sinirliydin, deseydim, sorsaydım ve sen de benden, o günkü paylaman için af dileseydin, barışsaydık hiç olmadı..."

"Evet," diyor Ani, "Sen daha sonra beni aradığında, biraz geç aradın diye yüzüne telefonu kapatmasaydım, üstüne üstlük kızgınlıkla telefon numaramı değiştirmeyip, senin aramana zemin hazırlasaydım hiç olmadı..."

Konuşmanın burasında, gene de onları yakından gözlediği anlaşılan Necip, onlara hitaben, "Ne tartışıyorsunuz bakıyım, kavga yok bu otobüste size," diye babacanca çıkıştı. Hah kendi-

ni buldu kız Neco, konuşmaya maydanoz olmasa şaşardım zaten, ancak kendini buldu Necip'cik, diye düşünerek, "Hayır tartışmıyoruz Necip Abi, biz galiba otuz yıllık düğümü çözmeye çok yaklaştık," dedi. Ani de, "Evet yaklaştık galiba," dedi. "İnşallah treni kaçırmamışsınızdır," dedi kız Neco, "Çünkü her şey zamanında güzeldir. Aşk da, sevgi de, seks de, kavga da, zamanında en güzeldir. İnşallah treni kaçırmamışsınızdır," dedi. "Gerçi sevgi yaşamının yaşı olmaz ama gene de biyolojinin etkisi yaşlandıkça artar. Gerçi siz, bize göre çok gençsiniz, altı, yedi sene az yaşam değildir zamanda, az zaman değildir. Elli yaş yaşamış insan ömrünün yüzde on beşidir hesaplırsan, ama siz yine de zamanı kaçırmayın çocuklar, zaman çok kısa. Nerede yakalırsanız ipleri tekrar, hemen orada bağlayın sevgi bağlarını."

İçinde gizli kalmış, eskilerden gelen, ılık ılık akan kanayan bir gönül yarasının varlığı kelimelerin arasında uçuşuyor, karşısında onu cankulağı ile dinleyen Demir'le Ani'nin kalbine doluyordu. Uzun nutkunu bitirince kafasını onların tarafından alarak, karşıya bakmaya başladı. Kendiyle konuşur gibi, "Hiç olmadı sevginizi kendinizden saklamayın, çözün düğümü de bağlayın sevginin uçlarını, bulduysanız. Herkeslerin eline geçmez böyle sevgi, milli piyango seyrek çıkar insanlara unutmayın bunu," dedi. "Milli piyango, seyrek insanlara çıkar..."

Bu laf büyüdü, büyüdü, yankılandı, koca otobüsü doldurdu, otobüsten taşıtı, koca dağları, ovaları ve onların içlerinden geçen upuzun yolları doldurdu, Demir'le Aninin gözü önünde, onlar şaşkın ve pişman, koca ülkeyi, koca dünyayı doldurdu ve dinleyen tüm canlıların yüreklerini taşırdı.

Vakit ikindiye bitirmekte artık, otobüs salınarak ve vıss vıss hava verip sert bir şekilde virajı dönerek Kahraman Dinlenme Tesisleri'ne giriyor. Güneş iyice yatmış, ufuk çizgisine yaklaşmış, dışarıda bile artık yakıcılığı insafı görünüyor. Herkes, birden bir emir almış da yerinden fırlamış askerler gibi ayaklandı. Otobüs istasyona yanaşır yanaşmaz, bir anda boşaldı. En son indiler Demir ve Ani, onları arayan gözlerle bekleyen Kemal'e ulaştılar. Demir bu kez üç gün öncesine göre biraz topar-

lanmış buldu Kemal'i. Bu gün kendine biraz bakmış görünüyor. "İyi ki sizinle gelmemişim, baksana pek mutlu görünüyorsunuz," dedi, sevgiyle Ani'yi süzerken. Aldı, ikisini de içeri götürdü. Yemekler söylenmiş, bekliyorlar, beklerken de sohbet ediyorlar. Kemal istasyonun sorunlarından bahsederken, bir taraftan da Ani'yi süzüyor, ona kısa sorular sorarak, hakkında bilgi topluyor. Demir de yine düşünceli, Kemal'in Ani için yirmi sene önce söylediklerini hatırlıyor.

"Doktoor bu kız ne yaptığını bilmeyen biri, mutsuzmuş evliliğinde duyulan o, ayrıca şimdi de bir gençle hem de kendinden genç askeri kuaförde çalışan bir askerle birlikteymiş. Tüm Urfa'da biliniyor, sakın bu kıza yaklaşma, bu kız sana göre değil. Hem senin ne güzel bir evliliğin, hanım hanımcık, terbiyeli, ağır başlı bir karın var," demişti de; Demir, ona ne yapayım ben diye sorduğuna, şimdi fırsat versem bana çok yakın olacak dediğine, onunla dertleştiğine pişman olmuştu. O sırada dertleşecek, kendine ondan daha yakın kimseyi bulamamış, ona her şeyi ona anlatmış, ondan destek istemişti. Çünkü yetmişli yıllarda kendi kafasının zincirlerini kırması çok zordu. Bir destek aramış, Kemal'e sormuş, sorduğuna da pişman olmuştu. Çünkü onun sözlerinden çok etkilenmişti. Kemal anlattıkları ile Demir'in hayallerinin içine sıçmıştı. "Bu kız sana yaramaz doktoor... köprünün altından çok sular geçmiş," demişti.

Demir, o zamanlar gerçek sevgilerin, altından devamlı sular akmayan kuru dereler üzerinde kurulduğunu ve altından şarul şurul sular akmadığını bilmiyordu. Sevgi köprülerinin altından ancak sellerin geçtiğini ve o sel sularının da ancak sevenlerin coşkusuyla seller gibi aktığını bilmiyordu. Sevginin köprüsünün de, deresinin de özel olduğunu o zamanlar maalesef bilmiyordu. Bahçe, bu saatlerde çok güzel olurmuş meğer belki de her zaman bu kadar güzel değildir. Bu güzellik bu güne özeldir belki de. Belki de Demir'le Ani'nin yeniden yeşeren sevgisinin gücüyle artmış olabilir.

Sisin arkasında, yol boyunca dağlardan inerek akan dere-deki su sesi, akan suyun cüssesiyle mütenasip değil, sanki ba-

harda akan coşkun sular gibi ses çıkartıyor. Demir dalmış çevreyi izliyor. Birden bire çevresindeki yeşilliklerin arttığını, renginin koyulaştığını, çevresinin cennet gibi olduğunu hissediyor. Hafif hafif esen rüzgârla ağaçlar, yapraklar, çiçekler şimdi dans ediyorlar. Ağaçların yapraklarına uzaklardan kopup gelen ışıklar, onları cevahir taşı gibi parlatıyor. Tüm ağaçların, yaprakların, çiçeklerin cilvesi yeniden dönmüş. Kuşların yorgunluğu geçmiş, canlanmışlar. Olmayan gelincikler açmış yol kenarlarında, burada yeşermesi mümkün olmayan kardelen çiçekleri, burada olmayan karları delerek dışarı uzatmışlar başlarını.

Demir, hiç Bahçe’yi bu kadar güzel görmemişti. Acaba bu dünya bu kadar güzel de, biz mi bu dünyayı kirletiyoruz, bizim çirkin, negatif, sevgisiz düşüncelerimiz mi zorlaştırıyor dünyanın güzelliklerini görmemizi, diyor kendi kendine. Ani, Kemal’e hitaben, “Biz, Kemal Abi biz, birbirimizi sevmeye yeniden başlayacağız galiba...” diyor. nndeki tabağa eğilmiş, Kemal’in gözlerine bakmaktan kaçınarak, bir yandan da yemek yiyor gibi yapıyor. Kemal hiç cevap vermiyor Ani’nin söylediklerine, prim vermez görünüyor. Yüz ifadesinden söylenenlere nasıl baktığı anlaşılmıyor. Ani ise ondan negatif sinyaller almakta, ama bozuntuya vermiyor. Demir, Ani’nin söyledikleri için Kemal ne düşünüyor diye zihnini ne kadar zorladıysa da anlayamadı. O da tuttu, konuyu değiştirdi. “Baktım, mezarlıkta yer güzel seçilmiş, tüm sevdiklerinin yanına gömülmüş anneannem, yattığı yerde çok mutlu olduğu hissine kapıldım. Mezarlıktan ayrıldıktan sonra içimde bir huzur vardı,” diyor Kemal’e hitaben. Kemal’se cevaben, Demir’i şaşırtan, Kemal’den hiç beklenmeyen bir soru soruyor aslında. “Sen yle mi sanıyorsun? Diyor. “Ne biliyorsun, anneannenin sevdiklerinin yanında olduğunu, hani sen öldün m ki, orada gmldn m ki, ben öldüm m, annem, annen, dayın öldüler mi, ondan kim var şimdi yanında yatan, a cahil?” diyor. Demir, hiç böyle bir şey, böyle bir cevap beklememenin şaşkınlığı ile mahcup, abisine bakıp “Evet haklısın, bunu düşünemedim,” diyor. “Evet, haklısın şimdi yanında seveni yok onun,” dedi tekrardan.

Ani dikkatlice dinlemiş ki konuşmaları; “Hadi birbirinizi üzmeyin, birbirinizi tahrik etmeyin böyle konuşarak,” dedi. Dönerek Kemal’e, “Abi sen şimdi böyle diyorsun ya, deme Allah aşkına, bu şimdi bütün gece benimle bir kelime konuşmaz artık,” dedi. “Tamam,” dedi Kemal, “Tamam, senin hatırına uzatmaya-cağım,” dedi ve ağlamaya başladı.

Dün gece bir rüya gördüm dedi. Nenen yaralanmış, yardım istiyormuş ama ben ona hiç yardım edemiyormuşum, ayağımda inanılmaz ağırlıkta bir ayakkabı varmış. Koşamıyor, ona yetişemiyormuşum. Ayağımdaki ayakkabı, ben neneme koşmaya çabaladıkça, hem parçalanıyor, yırtılıyor, hem de ağırlaşıyormuş. Ona ulaşmadan kan ter içinde uyandım...

“Rüyadan etkilendim her halde,” dedi ve yüzündeki o üzüntülü, yorgun, gergin ifade yerini, demin yemeğe başlarkenki vurdumduymaz bir ifadeye bıraktı.

...O gün bı kapı karşı konşı Nuriye Dayze ekmek yapacağ. Ekmek ahdaran geç gelecahmış diye, Fatma bi seet keder biye yardım edermisen demişti. Ben de ona bi seetliğine ekmek ahdarmaga gidecagam. Onun üçün o sebeh erken kahdım. Ama neden bilmiyem içimde bi sıkıntı var.

Çay suyunu ocağa koydum. Dedeye de, Bekir evde şeker yok, acığ şeker al dedim. Günlerden yaz, bele temmuz kimin. Dedey de boyık odanın önüde otırmış kurgan ohi. Ben çıktım gettim. Evde anay var. Anay beş, Müno üç yaşlarında o vahit. Recep de altı aylık yog sannediyem. Daha bi seet olmamıştı, ekmek ahdaran Kıtık Fato yeni gelmişti. Bizde epeyi ekmek yapmış-tık. Ben aklımdan kâhım gidim Bekir ac, karnını doyırım deyidim ki, bahtım Eşşe nefes nefese geldi. Noldı kızım, ne var demaga kalmadı; anay, ane babo öldü dedi. İki çinim omzuma düştü. Başımdan haş bir sıtıl su tökdüler sanki. İşte bele. Çok temiz herifı dedey, heç biye kötü bı söz söylemedi. hatta bi simzırık bile vurmadı valla....

...Bekir Dedeyin ölümünden sonra ben hedeme oldum. Fuat beni gendi çalıştığı okula hedeme yaptı. Yedi, sekiz sene çalıştım,

daha sonra katlık senesi başladı. Bu İnönü, bütün bugdaları eskeriye için toplatmış. O sırada beni de yeni okuldan çıkartmışlar. Bütün bugdaları eskeriyeye saklılar deyiler. Anay on beş, on altı yaşlarında, babaydan nişanlı. Recep daha örgetmen okuluna getmemiş, hükümet karnadan ekmek dağıdı. Herkese bi övüne bi parça ekmek veri. Mino, hergün ekmeginden acık Recep'e veri. Ben de anaya, begezen doymasa Münoya veriyem. Acıg o zamanlar işte. Tam o günlerde, Remezan bize bigün, bi çuval, hemen hemen iki, üç tımın* bugda getirdi. O zaman babay bugda dağıtım memuru olmuştu. Bu olaydan onrada attılar zavallımı.

Bugdalar eve gelince şaşırdım. O zamanlar iki tımın bugda bulmak ele zor iş ki Urfa'nın en zenginleri bile bulamaz. Evde de tutamam bugdaları, kolçılar hergün evleri basılar, bugda arılar. Dedim, bugdaları zerzembeye gömüm. Ertesi sebeh, erkenden kahıp, kazmayı elime aldım. Allah ne verdise ahşam ezanına az kala, bugdaları zerzembeye, bi metre derine gömdüm.

Nasıl yorulдум, nasıl, aynadamam siye. Bele, zannediyem iki çinimin arasından, haşş bi sıl su tökiler, elle ki terlemişem. Bi soluk alım, bi cıgara içim, sonra kazdığım yeri düzeltirem dedim. Kazıldığı belli olmasın diye, kazılan yerin üstüne, odun, modun çırpı, mırpı atarım, kazıldığı belli olmaz zerzembenin deyem, ben biye. Bi cıgara yandırmıştım ki, tak... tak kapı çaldı. Zuvag kapısı. Viş, bahdım kolçılar gelmiş, deyiler evi arıyacagıh. Ben ne poh yıyım şimdi, aha. Oğlum etmeyin, tutmayın, bu evde bugda yok, desem de, dinneyen kim. Bütün evi aradılar, zerzembeye endiler, yeni kazdığım yer belli oli daha. Deyiler, birda bi şe var. Ben deyem, yok oğlum, dinnemiler. Uzatmıyım lafi, kazdılar, gömdüğüm bugdayı buldular, götürdüler. Bugdanın gettiğine mı yanıım, benim yorulduğuma mı yanıım, ha bele işte.

O karna senesi çok çekti, millet çok çekti. Emine Dayzaygil bi gün, suvag kapısını açık bırakmış, bi de bahmışlar ki zerzembede, buğday çuvallarının yanında bi adam, oraya keder yetişmiş, ora-

* Tımın: 23 kg'lık ölçü birimi.

da ölmüş. Bugdadan yiyememiş ama ele ölmüş. Çok insan öldü o zaman. İşte bu ayağımdaki yara, o gün kazmadan oldu, saplamışam ayağıma kazmayı. Belki altı ay, ben deyim altı ay, sen de bi sene işledi yara, sonra o Vanis bi melhem yaptı, kurtuldum, ayağım puc olmadı, oradan kalmadır bu yara...*

Bahçeden çıktıklarında ortalık akşam havasına girmişti artık. Her şey otobüs, doğa, insanlar, bitkiler, canlılar hemen her şeyin rengi koyulaşmıştı.

Ani pencere kenarına oturdu, Demir ise koridor tarafına yerleşti. Artık herkeste gece hazırlığı başlıyordu. Güneş gözlükleri gözlerden çıkarılıyor, bazı özenli kişiler üstlerine daha koruyucu giysiler giyiyordu. Otobüsün kliması da çalışmıyor şimdi.

Necip çok mutlu görünüyor. Zaten Demir onu tanıdığından beri yüzünden mutluluk hiç eksik olmaz onun. Anlatıyor, arkadaşı ile yani Kemal'le karşılaşmalarının mutluluğunu dile getiriyor. Çok akıllı, çok zeki bir oğlandı Kemal, diyor. Biraz evvel yemekte Kemal bir ara Necip Bey'i görmüş ve pek iltifat etmiş, ayrıca da çıkışta hesap ödetmemişti. Anlaşılan bu davranış Necip Hoca'yı pek mutlu etmişti.

Saat yedi artık, otobüsün içinde havanın hafif kararması ile dijital saat bariz bir şekilde okunur olmuş. Ani, Demir'e yaslanmış hiç konuşmadan, hiçbir şey düşünmüyormuş gibi dalgın duruyor. Yollar kalabalıklaştı, akşam karanlığı çökmeye başladı. Keskin Toros virajları araç trafiğinden daralmış hissi veriyor. Demir de bıraktı şimdi Necip'le konuşmayı, döndü Ani'ye, onun kendine doğru bakmasını sağladı. Eliyle çenesini kaldırdı, gözlerini, gözlerinin hizasına getirdi, "Konuşacağız," dedi. "Kaçmaya-lım konuşmaktan, konuşalım artık her şeyi, sonuçlandıralım bu hiç olmadıkları," dedi. "Hayır," dedi Ani, "Şimdi sırası değil, şimdi içime sıkıntı geldi, konuşmayalım.. Sen bilmezsin, nerden bileceksin tabii. "Benim içime sıkıntı gelirse işlerim ters gider,

* Puc olmak: Kangren olmak

bilirim. Şimdi konuşmayalım n'olur." Daha sonra olmazsa ben seni ararım, buluşur, konuşuruz sonra. dedi. Belli ki yemekte Kemal'in davranışlarından etkilenmiş. Demir ısrar etmedi fazla. Ani'nin deminki, Bahçe'deki havasının olmadığını fark etti. Gene sürüncemede kalacak bu olay, dedi içinden. Bu olay hayatım boyunca sürüncemede kalacak, dedi kendi kendine.

Karanlık hızla çöküyor şimdi dünyanın üstüne ve de esas Demir'in üstüne abanıyor.

Zaten karanlık bir kez gelmeye başladı mı hep hızlı gelir. Ne acelesi varsa bütün karanlıklar hızlı çöker insanın yaşamında. Aydınlığın açılmasından çok hızlıdır karanlığın çökmesi. Hâlbuki aydınlığın başlaması ne kadar nazlıdır. Aydınlığın gelmesi, parlaklığın boy vermesi, hele pırıl pırıl olması, insanların gönlünün ağarması, ne kadar nazlı, cilveli gelir. Hâlbuki şu anda olduğu gibi karanlık gelmeye görsün bir kez; o meret karanlıkta her şey boğulur, her duygu yok olur. Ruhlar hava alamaz olur. Karanlıkta sevgiler çok kısa süre içinde can verir.

Şimdi de öyle oluyor, Demir yine karanlığa gömülüyor. Onunla birlikte sevdiği Toroslar, o güzelim, nazeninim ağaçlar, çiçekler görünmez oluyor, şimdi. Daha biraz önce Bahçe'de gördüğü çiçekler boynunu bükmekte, yapraklar cilverlerini bıraktı, mahsun. Kardelen, mardelen hak getire artık. Biraz evvel hep ona dönerek sanki güneşmiş gibi, aydınlığını ondan alıyormuş gibi Demir'i takip eden ayçiçekleri durdu, hareket etmiyorlar. Demir'in, dünyası zifir zindan, yolları zifir zindan. Dağlar koca karanlık bir boşluk gibi, içine düşsen, kaybolup gitmek isten bile değil Demir'in karanlık dünyasında.

Demir'in uykusu geldi, daldı. Zaten bir şeyden sıkıldı mı uykusu gelir. Sıkıntı ve problemlerden kaçıştır onda uyumak. Öyle rahatladığını hisseder. Bir keresinde bir arkadaşına; insanlar sıkıldı mı, depresyona girdi mi başları ağrır, karınları ağrır, vücutları uyur, benimse uykum gelir, uyurum. Niye normal insanlar gibi benim de başım ağrımaz, diye hep hayıflanırım, demişti.

Muavin yine ikram servisine çıkmış. "Çay mı, kahve mi abi? Çay mı, kahve mi?" diyor. Ani dürttü ayakta uyuyan Demir'i,

“Ne içeceksin?” dedi. “Ben içmeyeceğim bir şey, uyumak istiyorum,” deyince, “Hayır uyuyamazsın, daha erken” dedi. Başını kızgınlıkla yukarı kaldırarak muavine, “Biz çay içeceğiz,” dedi. Demir’e dönerek, kızgın ama öfkesini bastırmak istercesine, “Gene kaçtın değil mi gerçeklerden. Sen böylesin işte, hiç kafanı yormazsın, senin rahatını hiçbir şey hiç bozmayacak. Hiç kimse-ler dalgana taş atmayacak. Her şey senin istediğin gibi olacak. Aksi oldu mu, ağamız mutsuz olur, yatar hemen kulağının üstüne. Bir gün yatar, bir ay yatar, bir sene yatar, yatar oğlu yatar, bir ömür yatar ağamız. Sinirlenince üzüldünce, tabi senin başın ağrımaz hiç. Sen ne zaman doğru dürüst üzüldürsün ki herhangi bir şeye. Herhangi bir şeye, bir saat üst üste üzüldün mü sen hiç hayatında. Hayır, senin yerine hep uyku üzüldür. Urfa’ya dönüp de beni öyle evli gördükten sonra ne yaptın sen; biraz üzüleceğine, biraz düşünüp sıkılacağına, kalktın o öğretmen, göçmen hani, o sarışın kadına âşık oldun. Onun peşinde koştun, duymadım mı sanıyorsun.

“Sen üzülmeye hiç, kafa yorma hiç, aşk dediğin şey kolay gelsin. O kadar avanta mı sanıyorsun sen aşkı? Kime vermişler o kadar avanta aşkı da, kim reddetmiş. Elbette zor iştir, emek ister aşk, uyumak değil. Ben, günlerce ne yaptım ben, diye ağlar sızlarken, kızını büyütürken, hem de babalı babalı, sen ne yaptın, ortalıkta gönül eğlendirdin. Duymadım mı sanıyorsun yediğin herzeleri? Yıllardan beri senin attığın her adımı takip ediyorum ben. Senin hiç mutsuz olduğunu görmedim. Şimdi hem çay içeceğiz, hem sen uyumayacaksın ve hem de konuşmayacağız.

“Bekleyeceksin biraz, benim de gönlüm isteyecek o zaman konuşacağız, sevişeceğiz, ne istersen yapacağız. Sabırlı olacaksın ama ben de isteyeceğim. Öyle olacak, her şey birlikte olacak,” diyor Ani. “Bundan sonra hem birlikte olacağız, hem de benim dediğim olacak. Bu timin komutanı ben olacağım” dedi. Demir, dut yemiş bülbül gibi hiç konuşmuyor, dinliyor Ani’yi, ağzı açık ve rengi sapsarı, şaşkın, yıkılmış şimdi.

Canan’ı getirmeye çalışıyor gözlerinin önüne, yüzünü anımsamıyor. Bir keresinde Ani bir resim getirmişti ona, bir aile fo-

toğrafi, orada Canan'ı hatırlıyor, kalın kalın kaşlı. Annesinden çirkinmiş, demişti Ani'ye, laf olsun, diye demişti. Yüzünü anımsamaya çalışıyor, çıkaramıyor zihninde. Ani'ye soramıyor, şimdi yeri değil, diye.

Neden, diyor neden şimdiye kadar bekledin, bu gerçeği söylemek için demek istiyor, diyemiyor, dili tutulmuş. Kelimeler ağzından çıkmıyor. Ani anlıyor ne sormak istediğini ve "Sen bencilsin!" diyor, "Bencilsin sen. Başka ne yapabilirdim ben, sen bencilsin. Bak basit bir sevgi ve ilgi azlığı dünyayı yıktı birden bire, Sen, şimdi gene uyursun, korkma diyor. Şimdi uyursun, yarın uyanınca yine çiçeklerden, kuşlardan bahsedersin."

... Bı neney heç kimseyi düşünmez, heç bakma sen onun bu konuşmalarına. Zora geldi mi gider, yatar, ertesi gün de, heç bişe olmamış kimin yatahtan kalkar. Helil Dayı evlendikten sonra, biz avradı ile geçinemedig, neney Helil Abeme küstü, heç konuşmadı. Bağ girmi sene geçti üstünden, bikere bile Helil ecep nasıl demedi. Heç sormaz, ben olsam elli sefer barışmışdım oğlımdan. Oğlan kaç kere geldi, neneyin ellini öptü, heç üz vermedi neney. Ele gâvurdur bu neney. Hekket gâvur değil mi canım, tohumu gâvur, bahma biz idara ediyig, babay idara edi. Heç bir gün Helil üçün ağladığını görmedim ben. Abem küsülü öldü anasına. İşte bele... demişti Demir'in annesi, hatırlıyor Demir. Nenesinin söylediklerini.

...Çocuklarım beni heç sevmediler. Zatan Emine, ben evden kovulduktan sonra o körocak keriye evlatlık verilmiş. Ben onu uşahken heç görmedim. Önce öldü dediler, sonra girmibeş sene sonna bulduğumuzda, evlenmiş iki uşağı olmuştu.

Ele biye candan davranmazdı. Gendini böyiden keriye ben-den çok severdi. Ben Emine'yi tekrar bulduğumda, Kemal iki yaşındaydı. Zatan ben de bulmadım, anay buldu. Anay olmasaydı Emine'yi ben bulamazdım.

Hello de gâvur dölü çıktı. Beni heç sevmedi. Ben tekrar eve döndüğümde, akşamları yatarken, kaç sefer koynuma almak, bağrıma basmak istemiştım, yanıma gelmemişti. Beni heç ana kimin

sevmedi. Hep o Tefide'yi severdi çocukken. Bi derdi oldu mu, baharam Tefo'ya aynatmış derdini. Ben, heç olmadı çocukları-mın beni çok sevmiş olmasını isterdim, olmadı. Feket sen beni sevisen Keko, biliyem... dediği kulaklarında cınladı, Demir'in.

Anneannesinin sevgi açlığını hatırladı. Acaba ben de annean-neme mi benzemişim dedi kendi kendine. Bu Allahın cezası kalı-tım, bu kadar mı etkili insan hayatında diye düşündü. Otobüs Ada-na ovasında, sarmış yola, alabildiğine uçmakta, yol almakta. Yeni ışıkları yanmış yerleşim alanları pır pır uçuyor gözlerinin önünden Demir'in. Nerde yanlış yaptım, nerde, diye içi içini yiyor.

Serin ve hafif esen rüzgâr ön pencereden hız kazanarak gi-riyor pervasızca ve önüne katarak bütün duyguları, coşkuları, Demir'in yüzünü yalayıp hızla geçiyor, arkalara, başkalarını da serinletmeye gidiyor. Rüzgâr herkesin yüzünü yalayacak elbet. Herkeslere coşku, sevgi, korku dağıtacak, onun görevi o. Her-keslere uğrayacak bu rüzgâr. Bu esintinin sana getirdiklerini fark etmezsen, boşuna uğramış olur senin yanına, hızla geçip gider. Demir bu esen yelle gelen bir türkü anımsıyor şimdi.

...kara bulut gibi göğe çıkarsın, sulu yağmur olur, yere inersin, ben senin derdini çekemem gönül, diyor türkü. Çağıra-nın ağzında türkü neler anlatmak istiyor, dinleyenler ne mana çıkarıyor türkünün deyişlerinden, o meçhul.

Demir çok mutsuz... Öğrendikleri ile şaşkın ve korkulu.

“Ben, seni seviyorum Can,” diyor. Ani.

... Ben deyem beni bi Bekir sevmiştir. Beni ve uşakları düşü-nürdü. Her gün Fatma ben ölüp gidacağam siz zuvahda ka-lacahsız. Onun üçün siye bı evi almaga çalışıyam sen uşahlarla rezil, rüsvay olma istiyem demişdi. İşte bu evi binbir zorlıktan bizim üçün o aldı. Ben biye olsam, Bakla Suyu'nda çadır kurram otıram, derdi dedey...

“Ben, seni seviyorum, sana hayatımı adadım, fark et artık bunu,” diyor. “Seni bir seven var, unutma,” diyor. “Bir seven var, bununla yetinmeyi bil,” diyor.

“Anneannen öldü artık ama ben varım,” diyor. “Biz, birbirimize verebildiklerimizle yetinmeye çalışalım artık, bizim bu ilişkiyi koparma lüksümüz yok artık, bunu kafana sok, sok, sok.”

Demir’sse anneannesinin kalça ameliyatı geçirdiği sırada ona verdiği ve hiç unutmadığı öğütünü dinlemekte.

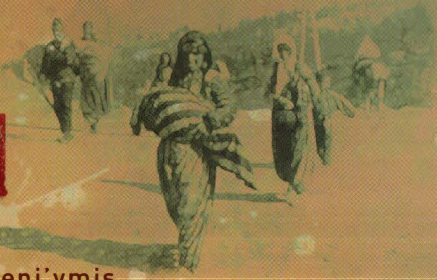
.....Dayma etrafıya sevgi ver, siye sevgi veren i itirme. Bu duynada baki olan sevgidir unutma.....

İrfan PALALI

14. Eylül. 2004 İzmir

Anı / Roman

TEHCİR ÇOCUKLARI

Nenem bir Ermeni'ymiş...

İrfan Palalı

"...Yola çıkmalı hemen hemen bir gün olmak üzere zannımca. Sabah şafak söktü sökecek artık. Bir gün önce şafak vaktiyle birlikte yola çıktığımız kabileyle dağ taş demeden, hiç durmadan yol alıyoruz. Hava nasıl soğuk, dişlerimiz birbirine vuruyor. Zaten tüm gece; yarı kar yağışlı, yarı ayaz geçti diyebilirim. Daha sonra düşününce, hesaplarıma göre kabilemiz ilk çıkışta seksen kişi olması lazım diyorum.

Sonunda bir ben kaldım ve benim gibi kurtulan bir kaç kız çocuğu daha..."

ISBN : 978 - 975 - 6709 - 46 - 7

SU
YAYINEVİ